

Lars Göransson
Sälla jaktmarker

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN

LARS GÖRANSSON SÄLLA JAKTMARKER

Lars Göransson

Sälla jaktmarker

OCH ANDRA NOVELLER

samt utdrag ur

FUGATORIUM – OPUBLICERADE

ANTECKNINGAR

Under redaktion av
och med inledning av Per Wästberg

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN
I SAMVERKAN MED
BOKFÖRLAGET ATLANTIS

Lars Göransson
Sälla jaktmarker

© 1999

INLEDNING: Per Wästberg
och Svenska Akademien

TEXT: Lars Göranssons rättsinnehavare

TEXTREDIGERING, KOMMENTARER

OCH ORDFÖRKLARINGAR:

Per Wästberg och
Svenska Akademien

FORMGIVNING OCH TYPOGRAFI:

Anders Ljungman och Johan Melbi

PDF-GENERERING:

Brimer Media och Megin Media, 2003

Innehåll

Per Wästberg: På spaning efter Lars Göransson	VII
---	-----

SÄLLA JAKTMARKER

Nu skriar påfågeln	3
Nureddins näsa	19
I torrdockan	27
Primadonnan och tuberkulosen	37
Liten offerstad	51
Trälgöra	95
Elysium	135

ANDRA NOVELLER

Herremans ro	191
Evrydike	225
Att lära sig simma	259

OPUBLICERADE ANTECKNINGAR

Utdrag ur Fugatorium	269
----------------------------	-----

<i>Kommentarer och ordförklaringar</i>	<i>279</i>
--	------------

På spaning efter Lars Göransson

av Per Wästberg

Vem var Lars Göransson? Vad skrev han? Varför tystnade han? Hur kunde en person försvinna till den grad att många trodde att han var död? Tål han att läsas ett halvt sekel efteråt?

Han nämns inte i någon av de större svenska litteraturhistorierna. Han är ihågkommen av en liten skara hängivna samt, överraskande nog, av Nationalencyklopedin som kallar honom »en av den svenska 1900-talslitteraturens mest genuina novelister« med tre samlingar som fått »en närmast klassisk status«.

Han tycks ruva på sin egen gåta, och vår svenska förkärlek för offentlighet och genomskinlighet stöter här på en mur. Hans flykt in i glömska och ensamhet föreföll oförklarlig och utmanade vårt behov av ett slutsaldo. Och vi som var hans litterära vänner saknade honom helt enkelt och betraktade honom som en svensk J. D. Salinger.

Fanns det ingen sidobelysning med vars hjälp han kunde framkallas på nytt? Mot vilken horisontlinje blickade han ut, med vilka vätskor utplånade han det han skrivit? Uppträdde han, som den aktör och gycklare han en gång var, under pseudonym på en scen där ingen längre kände igen honom?

Vi kunde finna oss i att någon likt Ragnar Thoursie gick från en konstnärlig fas av tillvaron för att göra en insats på ett annat område. Men att någon gjorde sig osynlig och skaffade sig ett andrum som kom att vara livet ut – utan att ens lämna en efter-sändningsadress – det var lika romantiskt som skrämmande. Var fanns hans sälla jaktmarker?

Några viktiga årtal i Göranssons liv slutar på 9 eller 4: han föddes 1919, tog studenten 1939, debuterade med Den förvirrade guden 1944, gav ut Sälla jaktmarker 1949, Evrydike 1954, avled 1994.

När Sälla jaktmarker nu för första gången trycks om, har femtio år gått sedan den utgavs och Göransson själv skulle ha varit åttio. Han hör – på ett eller annat år när – till samma generation som Sven Alfons, Werner Aspenström, Gustaf Rune Eriks, Axel Liffner, Ragnar Thoursie, och liksom de skrev han i tidskriften 40-Tal.

Hans tre samlingar komponerades inte som helheter och det finns inga klara gränser mellan volymerna. När han fått ihop tillräckligt med noveller som han kunde stå för, gav han ut dem.

Sälla jaktmarker är enligt min mening hans bästa bok. Den kompletteras här med ett par centrala noveller ur Evrydike, en självbiografisk skiss samt ett urval anteckningar som publiceras för första gången.

Bokhösten 1949 utkom Lars Göranssons Sälla jaktmarker samtidigt med två diktare som på olika vis var besläktade med honom: Folke Dahlberg med Vättern och Lars Gyllensten med Moderna myter. Denna rika höst bjöd därtill på Lars Ahlins Huset har ingen filial, Stig Dagermans Bröllopsbesvär, Eyvind Johnsons Drömmar om rosor och eld, Karl Vennbergs Fiskefärd, Werner Aspenströms Snölegend, Sven Alfons' Backspegel mot gryningen som i lyrisk form kommer nära den göranssonska vigseln av hänförelse och trivialitet. Lars Forssell, Arne Sand, Östen Sjöstrand samt undertecknad var några i den höstens långa rad av debutanter.

Vi som fångslas av Lars Göranssons noveller känner oss höra till ett sällskap vars matrikel är hemlig. Då och då stöter vi ihop med en likasinnad som jagar hans volymer på antikvariaten. Hans röst var otidsenlig redan då han debuterade under Hemingways, Thorsten Jonssons och Olov Jonasons 1944.

Hans språk är på en gång spänstigt och trevande, fräckt och elegiskt. Det burdusa bryts mot det filosofiskt utredande, en uppdämd lidelse eller behärskad passion kämpar mot uppgivenheten hos den som tagit sig vatten över huvudet. Naturen

skiftar till ett hotande inre landskap. Överallt tillfälliga sidospår, uppslag som inte fullföljs.

Han berättade för mig att hans lektor i modersmålet lät det röda bläcket stänka i marginalen på hans uppsatser – för vidlyftigt, spekulativt, okoncentrerat, för många tankar vid sidan av ämnet!

2

Lars Göransson växte upp på Djurgården i Stockholm, i flerfamiljsvillan Nannylund nära Beckholmsbron; där hade tidigare Strindberg och Vilhelm Ekelund bott i korta perioder. Familjen flyttade till Valhallavägen mitt emot Stadion, så till ett hus vid samma gata mitt emot Fältöversten och slutligen till Wittstocksgatan 17. Fadern Gösta Göransson var civilingenjör, arbetade några år på valsverket i Landskrona och blev småningom direktör för Verkstadsföreningen i Stockholm. Modern Eva, född Atterling, var hemmafru. Lars äldre bror Hans blev ingenjör.

1928–29 gick Lars Göransson i Carlssons skola vid Sturegatan. I det sista stycke som finns tryckt av honom – ett appendix i min bok Humlegårdsmästaren 1971 – beskriver han Gurli Hemberg, samma klassföreståndarinna som jag själv hade tolv år senare. Han kom från Djurgårdens folkskola med »ungar av alla sorter, flickor med flätor, ett hus som luktade trä, sol och utsikt över Strömmens båtar«. Tiden i Carlssons – tredje och fjärde förberedande – tillbragte han mest i skamvrån intill den vita kakelugnen.

Hösten 1929 började han i realskolan i Nya Elementar vid Hötorget: »en skola som för mig betydde helvetet. – – Carlssons fick 'lukt' för mig lite senare, eller i varje fall trapphuset från Sturegatan – men det var helt och hållet biblioteksfilialens förtjänst.« Efter att till sin glädje ha sluppit ett skolår på grund av sjukdom kom han hösten 1935 till Östra real.

Där startar han Estraden, »tidskrift för spridande av litterärt intresse bland Stockholms skolungdom«, och skriver i 1936:1 om En natt i Kungsträdgården. Sextonåringens kåseri har en personlig ton, och i nästa nummer följer, mellan annonser för Sandbergs bokhandel och Karlaplans järnaffär, novellen Mälartragedi.

Estraden utges av Östermalms Sällskapsklubb som grundats av redaktör Göransson själv; den inleds med hans »skisser från en industriort«, som torde vara Hjorthagen med kolupplag och gasverk. Han recenserar filmen Den brokiga vävnaden med Greta Garbo: »Man följer endast henne och märker inga andra på duken. Jag tror inte det finns någon så medryckande skådespelerska. Hennes vackra, oerhört uttrycksfulla ansikte, hennes lugna, varma, raffinerade spelstil, hennes oöverträffade förmåga att få folk att förstå henne...« Efter ett antal nummer sålde Göransson namnet till en jazztidskrift.

Jan Wallander, bankdirektör och nationalekonom, umgicks med Lars Göransson i gymnasiet i Östra real och efterträdde honom som ordförande i gymnasieföreningen Edda. De seglade flera somrar i Sven Wallanders båt till Biskopsö och ytter-skärgården. Lasse väckte ens tillgivenhet, säger Jan Wallander, hans begåvning var så uppenbar och han artikulerade de tillvarons grundproblem som man dryftade mellan femton och tjugo år. De satte upp Strindbergs Gustaf Vasa och Aristofanes Fåglarna med Ingvar Kjellson. De planerade Ett drömspel på taket till Tekniska museet, men kulisserna blåste bort.

Jag råkar ha samma skolgång och uppväxt på Karlavägen och Djurgården, latinlinjen i Östra real, ordförande i Edda, vars årsskrift vittnar om Göransson som målare, poet och skådespelare. 1950, i andra ring, blev jag ombedd att stå för skolans första profana morgonbön i Östra real. Oroade kristendoms lärare väntade sig Goethe eller Viktor Rydberg. Jag valde Nureddins näsa ur den nyligen utkomna Sälla jaktmarker, mina kamrater i

aulan skrattade, men en bestört rektor förebrådde mig min smak för de grumliga vattnen kring Beckholmen, där pråmskepparnas och cirkusartisternas försigkomna pojkar höll till utom räckhåll för den skola Göransson vämjdes åt.

Militärtjänsten tillbragte han enligt egen uppgift huvudsakligen i finkan, så man lät honom slippa beredskapen, men han kom frivilligt tillbaka som revymakare och trollkarl i Förströelsesdetaljen i Stockholm. Snart skrev han om vänner som vandrade på hustaken och fabulerade sönder sina liv.

Claes Hoogland porträtterar honom i Stockholms-Tidningen 1946: »Han har fladdrat omkring bland landsortsstäder och badortssamhällen på planlösa tvåmannaturneer... Han hör till uppsaliensaren Gunnar Planthabers cirkus. De var skolkamrater och har sedan 1942 spelat Paria, Fröken Julie, Den svåra stunden och Far Leleus testamente. Det är Göransson som gör de näst största rollerna och läser lyrik dessemellan. I allmänhet går det bra som nu senast [hösten 1945] på gästspel i Finland.«

Efter den fantasifulla debuten, tillkommen på en öde ö sen kamraterna seglat ifrån honom, började han 1944 ordna korten till en bred familjeroman men körde fast. Det som hämmar Göransson är enligt Hoogland hans filosofiska ambitioner och ett utpräglat sinne för den ordning och reda han samtidigt räcker ut tungan åt. På rent trots söker han sig till juristprosan och nykterhetsnämndens tidskrift, till de koncisa redogörelserna; och han för sina uppslag i kortsystem.

Det är påfallande hur hans vänner och läsare tidigt ängslas för att han med sin självkritik ska sätta krokben för sin egen fantasi och hamna i en skrivkrampens återvändsgränd.

I början av 1949 utkom Balen i fria luften, en samling ny-skrivna texter av unga författare. Lars Göranssons berättelse fyller inemot hälften av boken och handlar om en drömmare, blyg och fåfäng. Sven Jacob Henrikssons far är en välbärgad ingenjör som spelar piano och läser engelska klassiker. Hans

egen ambition är att bli diktare och få Nobelpris. Han blir likt Göransson informator över en sommar, läser Dostojevskij, Gide och Nietzsche, super till, fladdrar mellan bildningstraditioner, stämmer förgäves möte med Gud, ser sig som anarkist och samhällssabotör. Av misstag spärras han in på Beckomberga. Där vill han bli kvar – som Hans Castorp i Bergtagen. Han har en affär med en paranoid kvinna och slutar med att känna sig oduglig både där inne och utanför.

Den novellen kunde vara ett utkast till den familjeroman som aldrig blev tryckt.

3

Mötet med hans novellkonst blev omtumlande; där finns något jag inte kommer åt, något eggande som är både främmande och välbekant. Hans känsla att något är från början för sent ger, paradoxalt, en stegrad lust att leva. Därtill den oavslutade ansatsen, det ofullbordade som lockar likt något ännu utskrivet eller starkt förkortat. En surrealistiskt färgad romantik, en uppsluppenhet på intets grund ställer honom vid sidan av den modernistiska huvudfåran.

Här var en drömmare och noterare av fakta, en makaber sagoförtäljare och hädisk resonör. Förintelselängtan mötte vardagsleda, revolten kvävdes i resignation. Här grubblades över Gud, könet, ensamhetens frestelser – med ett slags förtvivlad nonchalans, dock mindre stiliserat än hos Pär Rådström och inte så högstämt som hos Dagerman. Där fanns – för att låna Göranssons ord om Beethoven – ett gudomligt själsvåld, något klumpigt, obekymrat och lycksaliggörande.

I Ung mans dagbok (14.1.1950) skriver jag, sextonårig, om Göranssons debut: »Bland de få alldeles egenartade och självständiga i vår moderna litteratur. Kanske bara jag som tjusas av hans blandning av romantiskt bisarreri och nykter iakttagelse, av fantasifullda infall med den djupa dystra meningen på bot-

ten.« Och om Sälla jaktmarker, vid en omläsning 8.4.1951: »Allt G rör vid tycks bli dikt. Inget efter Martinson och Eyvind präglas av så okonstlad sinnrikhet och naturlig verklighetsförvridning som dessa noveller – mest Elysium!«

Första gången jag mötte honom var i september 1951. Jag minns honom som älskvärd, allvarlig, i tweed, vi hade några långa samtal och några flyktigare möten, de flesta i Sigtunastiftelsens bibliotek där han var flitig låntagare de år han bodde hos sina föräldrar i staden. Han var förbehållsam, stilla, men inte blyg och hade en burlesk humor. Ett inre skratt. Snart nog skulle han bli en litteraturens Garbo, skygg intill utplåning.

Ibland, berättade han, gick han upp på Skansen för att titta på fjällkorna som stod där likt sjömärken målade på klippor längs skärgårdsleden. I en känsla av ömsesidig ändamålslöshet betraktade de varandra. När han under långa tider inte besvarade signaler från yttervärlden, inbillade jag mig att han blivit kvar där uppe bland de vita tysta djuren som ingenting krävde av honom.

Konstnärligheten är det enda säkra i Göranssons värld, skrev Lars Forssell om Evrydike (DN 20.12.1954). »In i den uppsluppna bagatell smyger sig småningom en ton av kuslighet och fasa.«

Forssell kallar Göransson »en av den moderna svenska prosans största begåvningar« och en landskapsartist som »söker sin like i exakthet och mjuk verbal precision«. Men från Sälla jaktmarker till Evrydike blir lekfullheten bittrare, rentav hysterisk och grotesk.

Så kommer Göransson att belysa »den konsekventa pessimismens svåra konstnärliga dilemma«. Hans människor vill bryta med sina gamla liv men tvingas förr eller senare återvända till dem. De är »typfall ur en universell sjukhusjournal«, och Forssell manar Göransson att göra det hans figurer misslyckas med: bryta upp.

Göransson tog illa vid sig, sannolikt därför att han insåg att det låg något i det. Han grubblade över sina möjligheter och kände förtvivlan; något livsförverkligande genom handling enligt Sartres recept förmådde han inte unna sina figurer och kanske inte sig själv.

4

Lars Göranssons debut präglas av älskvärd demoni och romantisk ironi, av ett clowneri som förbryllar och av en skarpblick för beteenden; de bästa resultaten är Ester, Parken, Ormskär.

I Sälla jaktmarker mörknar det över människorna. De blir alltmer oåtkomliga för sig själva, där de grubblar över tingens natur och frestas av dröm och eskapism. Fördomsfritt rapporterar Göransson från förträngningarnas djup. Hans jaktmarker är också de osällas, de som aldrig nådde fram till en gemenskap och ett personligt engagemang utan förblev splittrade och ofullbordade. Den unge författaren skriver märkvärdigt ofta om medelålders män som känner sig förbrukade i förtid.

De naivistiska dardelstämningarna från debuten dröjer dock kvar i de tre första novellerna som handlar om att spela bort kärleken. Nureddin och sjömannen i berättelsen I torrdockan förmår ta livet som det är, spontant och osentimentalt. Befälselev Lennart Lebo på permission beslutar en lördagkväll på Djurgårdsslätten att han ska utebli och »hitta någon plats att leva på, i någon gammal kåk, någonstans bland nya människor, i frihet och nonchalans«. Men han vågar inte.

De tre långa novellerna – Liten offerstad, Trälgöra, Elysium – handlar om tro, hopp och kärlek. Deras gestalter söker leva som de vill men inte får och kan; de berusas kortvarigt av en religiös eller estetisk hänförelse eller tar ett steg längre ut i den uppgivenhet som leder till personlighetens sönderfall. Den omedvetna verklighet som Göransson skildrar med lugn realism eller i drömscener har en förhäxande atmosfär.

Liten offerstad är en rörligt levande skildring av en begåvad skolpojkes skoldag i Visby. Hans utanförskap växer till ångest och snart drunknar den martyrbesatte i sexuella skuldkänslor som övergår i en korsfästelsevision, han blir offerlammet på väg till galgbackens slutstation. Det är en studie i schizofreni – han är på en gång utvald och förföljd – och i en mystik som hämtat näring från Frazers Den gyllene grenen. Han är övermänniskan kring vilken människorna flockas, den ensamme avslöjaren som inte bryr sig om att hans upplevelse inte kan förmedlas, att hans dröm förblir otolkad.

Långnovellen Elysium gestaltar människans dubbla väsen som drömmare och dagvarelse. Skärgården skildras i sin sensommarprakt med den klaraste ordmusik. På de saligas ängar någonstans bortom Björkskär och Nassa går skönhetsupplevelsen över i en religiös förnimmelse av salighet och nåd. Vattenröster vaggas redaktör J. V. till ro, de döda talar ur snåren. »Vad som sades i vågskvalpet och vindsuset var kanske inte vad som en gång hade sagts utan vad som kunde ha sagts; det var alla de döda möjligheterna som funnos kvar här och kommo till tals.«

Göransson letar efter den vå i oändligheten där människan kan bli fri från sina myter, sin likgiltighet och sin frågvishet. Han sätter J. V. »vid salighetens bord på samma enkla och gemytliga sätt som vid smör, bröd, 6 assietter, öl och Skåne« och låter honom besöka både ett tidlöst paradiset och ett redan skövat dödsrike. Naturen bjuder frid men blir snart amoralisk och frestar med en kosmisk lockton som trasar sönder de mänskliga sammanhangen.

Ytterskärgården ter sig som varats yttersta gräns, fast den liknar en målning av Inge Schiöler, med kobbar i skärt och ljusbrunt, i svavelaktigt vitgröntgult och havsdjup smaragd: »Allt detta gav honom först en frisk och lycklig sommarkänsla – som varade ett ögonblick; en kort och välsmakande färglycka, vilket ett tag nästan blev extatiskt, liksom en kort ung-

domlig orgasm, men sedan blev allt för grant och våldsamt och omänskligt.«

Så bryter verkligheten in i form av en vacker pojke – en »Jesus vid 15–16 års ålder« – som i tro att han är osedd onanerar i en klippskrevla och får redaktör J.V. att känna sig som en simpel voyeur. Förtrollningen bryts, han seglar hem i panik, berövad sin återfunna oskuld. Hägringen han flydde mot visade sig rymma en människa, en pojke. Verkligheten är mångskiftande och skrämmande sammansatt, hur klar än sommardagen lyser över en ensam semesterseglare.

Här hälsar Göransson fräckt till Thomas Mann och Gustav Aschenbach i Döden i Venedig. Pojken på skäret är en Tazio, men J.V., medelmåttan, låter sig ej dras ner i undergång och sjukdom. Han går bara på grund i Kodjupet, talangfullare och djävare är han inte – tycks Göransson vilja säga. I saligheten kan man inte simma som pojken gjorde, men man kan få ett par stänk för att påminnas om den stora konsten och dess paradisdrom.

En drift till ensamhet och oansvar bemäktigar sig Göranssons personer. De överger familjen, frun, fästmon, arbetet; men utbrytningen misslyckas och de återvänder tomhänta, utan uppgift i livet.

Magister Harald Beckholm möter vi först i Trälgöra. Han är insnörd i sin samhällsplikt, en kuvad anarkist som vill ge Gud på käften. Kåthet–natur–Gud är hans motpol till plikt–arbete–familj. Han försöker desperat hålla fast vid en skakig gudsupplevelse: »Jag antar att Gud finns, och jag sätter mitt liv på den hypotesen, ty det är mitt enda hopp.« »Det gällde att varje dag röra sig på orgasmens rand – att ha saligheten med sig som en ständig möjlighet.« Att inte resignera är att »finna sin egen form av barnslighet«.

Den yrkesmässiga precisionen bryts med ens och författaren träder fram i en förströdd kommentar: »Jag har några gånger

sett honom så och har det alldeles klart för mig.« Den legitimerar att den allvetande berättaren moraliserande slår fast att Beckholms »cyniska reflektioner hade en tillfällig och ytlig karaktär« och att »hans pessimism var bara tanklöshet och tidsfördriv«. Dessförinnan har Beckholm i sin hybris – med frun på BB – mottagit en brudmystikens uppenbarelse, han förenas med Gud i en akt som lägger all jordisk njutning i skugga. Människans starkaste drift är att möta Guds okända verklighet, men högmods lön är syndafallet; magistern har önskat död åt sin avkomma, och barnet dör vid födseln.

I Herremans ro (i Evrydike, 1954) är det sommaren därpå i samma skärgårdsstuga, Beckholm är nyskild och har en affär med en ung flicka. Trots sitt sinnliga berättande tror inte Göransson på någon räddning i sensualismen. Magistern vaknar till själens tomgång, sommarmorgonen påminner ironiskt om hur fjättrad han är vid en vuxentillvaro, där flickan som en lycklig slump fört i hans väg inte hör hemma.

Som allvetande berättare ter sig Göransson som en vacklande medspelare som ändrar ljussättningen och plågas av att inte finna en lösning. Från viljelös förflamning via hysteri och sammanbrott till envist uthärdande styr han sina figurer, än komiskt befriade av att ge upp allt ansvar, än storslagna i sin uthållighet.

Hans noveller utspelas i ett gränsområde mellan tonårsuppror och resignerad mognad. De första mötenas lekfullhet går över i en tidig medelålders besvikelse, sinnena vaknar men går från kroppens lust till en vila i en natur befriad från människor; där finns en abstrakt åtrå, en romantisk svindel nära avgrunden, mitt »i förödelsens stund«.

Hans personer kryssar mellan höga ideal och lågsinnade tillfälligheter, och hindren i deras väg, till synes ofarliga, knäcker dem. De kan ges en frist i något av verklighetens lönnfack. De är sällan bofasta, de ambulerar mellan hyresrum och arbeten

eller navigerar med havshorizonten för ögat. De letar efter en ankarplats.

Utifrån det främlingskap som skiljer dem från samhället, från tillväxt och framsteg och barbariskt våld, söker Göranssons gestalter en högre form av samhörighet med tillvarons grundelement, naturens uppenbarelser, skönhetens symmetrier. Han skildrar en genomsnittsmänniska som kliven till mål och syfte gör sig ogripbar.

5

Lars Göransson målar stockholmsbilder från 1940-talet med samma friskhet som Strindberg i Röda rummet, och redaktör J.V. på ensamseglat i havsbandet kan likna Strindbergs intendent som njuter av sin upphöjda isolering. Vid samma tid seglar för övrigt Folke Dahlberg tankfullt och sakkunnigt i norra Vättern.

Skärgården, Gotland, Skåne – landskapen hos Göransson skildras med en saklig poesi och en känsla för årtidernas gång, men de betecknar något annat. Naturen är människans amoralska motpol, en makt som hotar att slita hennes familjestruktur itu. Att uppleva de djupaste njutningarna är att förlora sin identitet och bli det man ser. Vanligen nyktrar man till och återgår till sitt »trälgöra«; men emellanåt återstår bara förryckthetens yttersta livsstation, som i Liten offerstad.

Påfågeln skri uppifrån Skansen skär som en kniv genom den idylliska paletten. Göransson blandar skräck och vardag lågmält och komplicerat, med glädjestrимmor i det resignerade, med sturskhet i det sinnesrubbade.

Tillvarons balanspunkt är i musiken, där finns en öppning mot frid och nåd. Om Beethovens Hammarklaversonat skriver han: »Där har ni individuell frihet, kombinerad med full insikt... en autonom och absolut lycklig hållning!« Och om Mozart, i novellen Askungen som han uteslöt ur Sälla jaktmar-

ker: »Mozart är lika egendomlig som tillvaron: det förefaller som det innersta vore lidelse men formen ironi.« Något som kan gälla hans eget författarskap.

Göransson är ute efter att fånga de utsägbara ögonblicken, de avgörande vändpunkterna. En sådan upplevelse kan äga rum en junikväll på Gröna Lund eller i ett prång bakom Cirkus. Eskapaden ut i skärgården, bort från försörjningsbördor och rutin, blir en segling ut i det ovetbara och själsligt riskfyllda.

Utanför de benådade stunderna pågår en ständig självranssakan. Hur förena kärlekens krav och individens frihet? Kan man rädda någon annan från sig själv, kan man ens rädda sig själv? Är den rena passiviteten att föredra?

Evrydike är så långt inne i skuggorna att hon vägrar att foga sig efter de levandes önskan. Hon fortsätter att fly undan sin tyranniska mor in i självupptagenhetens grotta. I en slutvision som för tanken till Strindberg kräver hon »en måttlös gottgörelse och en upprättelse helt bortom gott och ont«. Mannens ömhet, samlaget på heden, ljuset över Sudret och Hoburgen som en mäktig modergudinna hjälper henne inte. Hon kräver allt, inräknat en metafysisk garanti. Orfeus mister sin Evrydike.

Göranssons berättelser är fragment vilkas mening avtecknar sig först mot slutet. Han skrev för att ljuga ihop en roligare tillvaro, sade han mig i Sigtuna, och för att få ordning på de motsättningar som duellerade inom honom. Han var en överdrivet samvetsgrann person som ville vara en argsint lögnare.

Att inte särskilt många brydde sig stort om vad han skrev bidrog till att göra honom vanvördig, fördomsfri, oborgerlig. Nederlagskänslan var ett sällskap som han kunde vifta bort och skratta åt. »Man borde upplysa små barn om hur det kommer att gå, så att de kan ta livet av sig i tid.«

Jag minns hur han antydde en obesvarad och otröstlig kärlek till Gud. Katolicismen fascinerade, men han blev aldrig en tro-

ende. Han talade om att svälja Gud som antibiotika och bli frisk.

När vi gick längs mäljarstranden, berättade han något som fick världen att verka okänd, men plötsligt kom något emellan, en observation, en brygga vi stod på. Jag fick känslan att han lade ut hinder och snaror åt sig själv för att undgå en slutpunkt, och jag undrade vilka som var hans fyrrar, trafikmärken, minnesstenar.

6

Lars Göransson's tre böcker mottogs mycket väl av kritikerna; de få invändningarna gällde hans svartsyn och nihilism, med människan som lekboll för sina drifter. För Erik Lindgren (BLM 3:1944) är han den mest medvetne artisten och psykologen bland senare års debutanter. I Pirandellos, Gides och Hjalmar Bergmans spår fullföljer han tjugotalets amoralism och trettioalets primitivism. »Hans fantasi är på en gång naiv och sofistikerad; hans intellekt på en gång respektlöst och blygsamt, skeptiskt akademiskt och hypotestroende.«

Stig Carlson kallade honom en prosans Gunnar Ekelöf. Gabriel Jönsson, skald och sparsmakad kritiker i Sydsvenska Dagbladet, gladdes åt »en poets förmåga att försinnliga detaljen och att ge en ljusdränkt vision«. Artur Lundkvist (DN 11.10.1949) urskilde en bottensats av intighetskänsla och liknade Göransson vid en modern Antonius som skildrar sina frestelser med sårig inlevelse. »Att han känt förstummandets lockelse, böjelsen att innesluta sig i det enstöriga grubblets cirkel, tar man knappast fel på. Men konstnären inom honom, diktaren i hans problemhärva, har åter talat, och man förväntar att det ska ske på nytt.«

Första gången Lars Göransson dyker upp i litteraturen är på våren 1941 då han sänder fem noveller till BLM:s debutantnummer. Redan november antogs; de övriga bar titlarna Måsen, I

hallonlandet, Lusthuset, Två. Georg Svensson lyckönskar och vill höra om hans framtidsplaner. Göransson svarar från Klippgatan 6 att det är hans första allvarliga skrivelser och att skriva kortare berättelser leker honom i hågen mer än annat.

Den 3 februari 1943 skriver Georg Svensson ett intyg till de militära myndigheterna att Lars Göransson, vars »författarskap otvivelaktigt är synnerligen löftesrikt«, måtte få disponera en lokal utanför logementet där han finge arbeta ostört.

Sommaren 1943 är han klar med debutboken, men sänder in manuskriptet först i december då han bor på Wittstocksgatan 17. Kontrakt skrivs på 2 200 exemplar, honorar ett för allt: 400 kronor.

I mars 1944 återsänder Georg Svensson noveller som inte ska vara med i samlingen jämte den nyskrivna *Jeu de cartes*. Hösten 1944 blir *Den förvirrade guden* en framgång hos kritikerna. Mest beröm får novellen *Ester: om en värnpliktig som rymmer med en huldrelik, brottslig, halvt imbecill flicka*. Hon är inte den hon låtsas vara; premisserna är som vanligt andra än vi trott.

Från 1944 övertar Gerard Bonnier korrespondensen med förläggarens vanliga fråga: Blir det någon roman härnäst? Göransson har återvänt till barndomens adress: Nannylund, Djurgårdsslätten 98.

I mars 1946 ger han Gerard De besvärliga damerna och får kontrakt på denna donjuanska drömspelskomedi. Dock kom pjäsen aldrig ut; lektören Holger Ahlenius avrådde. Titeln är betecknande för Göransson; i synnerhet hans otryckta prosa ger rikliga exempel på kvinnors dominans och självömkan, deras lust till makt och upprättelse. Hans eget äktenskap tycks ha varit raka motsatsen: lyckligt, jämställt, med hustrun som försörjare.

De två möttes för första gången hos en gemensam vän, Henning Stålhane, redaktör för *Svalan* på Bonniers, det var 1948 i det röda huset ovanpå Djurgårdsslätans livs. Då Birgitta

flyttade in i Nannylund, ansågs döttrarna i huset ta anstöt av samboendet och paret tvingades ge sig av. 1950 gifte de sig i Trosa där de hyrde en stuga i Näsala.

På vintrarna hyr de inackorderingsrum på sommarorter; det var billigt. Från S:t Klemensgatan 1 i Visby sänder Göransson i oktober 1948 Gerard den novellsamling som kommer att bli Sälla jaktmarker. På Gerards förslag utgår Den avundsjuke trädgårdsmästaren, Exakt beskrivning av en promenad, Askungen, Pederastens lyckliggörelse. Flickan med tandluckan och Judit bör vara med, tycker Gerard; men Göransson tar bort dem. Elva noveller från åren 1946–49 har rensats ut men finns i Bonniers arkiv.

Den 20 november 1948 förklarar Göransson från S:t Hansgatan 38 i Visby att Gerards urval är utmärkt.

Den 30 mars 1949 meddelar han att han inte skrivit på flera månader och »haft det djävligt«. Han sänder en slutversion av Trälögöra och har flyttat till Nikolaigatan 11 i Visby.

I juni 1949 skickar han Liten offerstad som imponerar på Gerard.

28 juni 1949 skriver Gerard till Göransson på Ramsmora, Möja, att första kapitlet av hans nya roman ser mycket bra ut.

I augusti 1949 levererar Göransson en egen vinjett för Sälla jaktmarkers omslag samt en lång novell, Våroffer, som trycks i BLM och senare i Evrydike. I sin nöd har han tvingats hyra in sig vid Strandvägen 17 i Mariefred. Så flyttar han till Bergsgatan 9 i samma stad och lovar flera kapitel så snart han fått tag i en skrivmaskin; hans gamla är pantsatt.

Den 12 oktober 1949 kommer Sälla jaktmarker ut och Gerard gratulerar till »de kolossalt fina recensionerna«. Lars svarar från Olofsgränd 8, Ystad, att han äntligen fått ut sin skrivmaskin från stampen. »Här är regnigt och ruggigt. Var i hela fridens Sverige ska två snälla och blyga personer hitta en hygglig bostad?«

I december 1949 sänder han ännu ett stycke roman. De är hungriga och »lever sedan en vecka på brottsligt överkomna risgryn; snart börjar ögonen växa snett!«

Så får han Svenska Dagbladets litteraturpris på tusen kronor samt 1500 kr från Bonniernämnden och jublar: »Nu far jag och min fästmö till Frankrike med det snaraste.« Men hur ska han få pengar ur landet? Hans förläggare intygar hos valuta-myndigheten att Göransson »är en av vårt förlags mest betydande yngre författare«. Paret tar in på Hotel Bréa i Paris 6.

I januari 1951 skriver Göransson från Södra vägen 15 i Göteborg att skrivmaskinen åkt på stampen igen och att romanen, fastän bara »ett förberedelsearbete«, är leveransklar om några veckor.

I juli 1951 klagar han från Göteborg att han brödskriver noveller – tre för sammanlagt 50 kr – och att han är på sidan 328 av romanen.

Vilken roman? I Bonniers arkiv hittar jag den roman som Lars under 1949 sänt in i olika omgångar. Den bär namnet Min hustru. Birgitta Göransson minns den inte. Den slutar abrupt efter 147 A4, och lektörsutlåtande saknas.

Romanen eller utkastet till roman återkom, sannolikt något omarbetad, i september 1951 under titeln Tidigt på morgonen. Det manuskriptet refuserades och har inte kunnat påträffas. Men det är knappast den romanen som Gerard och Lars Göransson syftar på i sin fortsatta brevväxling, även om den kan ha liknat den planerade.

I En ung författares dagbok 9 maj 1952 skriver jag om en kväll i Sigtuna ensam med Lars Göransson då vi vandrade runt och slutade på Stadshotellet: »En förbaskat trevlig man, road av både teorier och konkreta ting, fjärran från bildningshögfärd. Talade om Djurgårn, skärgårn, Frankrike, romankonst, psykologi, epik. Verkar rätt isolerad. F.n. har han en brödperiod: levererar noveller för ett högerpressyndikat men tycks

producera mycket övrigt. Berättade en hel del om sig själv: hans ideal är Dostojevskij, Tolstoj, Proust. Novellen Elysium refuserades en gång från en tidskrift. I höstas (1951) fullbordade han efter 2 1/2 års jobb första delen av en trilogi, 350 s, refus från Bonniers: för lång och omständlig. Om en sångerskas liv: Eva Lindebergs äldre syster yttre modell, miljön deras våning i Nannylund vid Beckholmsbron där Lars själv bott.«

Skulle detta vara den roman som i sin tidigare version finns kvar i Bonniers arkiv? Sannolikt är det så. Birgitta Göransson minns hur Lars och hon hösten 1951 var uppe hos Gerard som beklagande återlämnade manuskriptet för kraftig omarbetning – vilket Lars, alltmer förtvivlad över uppgiften, inte tyckte sig gå i land med.

Men det Gerard så ivrigt väntar på genom åren tycks vara något mer än blott en omarbetning: en ny roman. Varken i sina anteckningar eller i brev till förlaget nämner Göransson en havererad tidigare roman utan talar endast om Fugatorium eller Ryssviken. Gerard hänvisar heller aldrig till refusen.

Scenen för Min hustru alias Tidigt på morgonen är Beckholmsgränden på Djurgården. Nithamrarna på varvet dunkar i Göranssons prosa såsom kyrkklockorna sjunger hos Hjalmar Söderberg. I ett hus bor en bisarr samling som skildras av en tjugotvåårig jagberättare, estet och njutningsmänniska, »skapad för salighet«. Det enda han i grunden vill tränga in i är musikens tidlöshet och förlåtelse. Han blir informator hos familjen Hebert (Göransson var en tid informator), med en frånskild fru, två döttrar, en bildskön elvaårs pojke. Fru Heberts syster Rose är gift med gubben Tito som gömmer sig under hennes säng då hon förlustar sig med berättaren. I huset bor även en misslyckad jurist, en av Göranssons livsodugliga melankoliker med sorgsen hustru och döende barn. I andra våningen skymtar familjen Göransson själv med rysk barnjungfru och två pojkar, den yngre heter Lasse »och försöker se

demonisk ut«. Det går besynnerligt och blodigt till fram tills berättaren på en fest på Rosendal hamnar i armarna på äldsta flickan Hebert.

Det är – att döma av den tidigare, enda tillgängliga versionen – en ostrukturerad historia, med livsöden inflätade i varandra, dialoger som ingenstans för samt några fint utmejslade episoder ur livet kring Beckholmsbron. Det är lustigt men oengagerat.

Bonniers erfarna lektris Ingeborg Essén, f.ö. syster till Tora Nordström-Bonnier, tror i sitt utlåtande att Göransson vill skapa en modern myt likt Gyllensten i *Det blå skeppet*. Båda böckerna blandar fantastiska situationer med djupsinnig metafysik och spränger in en tjugusande impressionistisk naturskildring. Men inför Göransson, i motsats till Gyllensten, känner lektrisen »olust och aversion« dels på grund av »de ohöljt oanständiga scenerna« dels därför att hon anar en »obehaglig undermening som kommer det att krypa i skinnet«. Slutomdömet blir att romanen är ofärdig, tjatig och meningslös och inte bleve bättre av att beskäras eller bearbetas. Det är hårda ord, präglade av sin tid; men att boken (i den version jag läst den) inte trycktes var nog tur för Göransson.

Gerard fortsätter att generöst sända förskott. I april 1952 blir Göranssons, på förslag av Lars, korrekturläsare åt Bonniers: *Ellery Queen*, *Greven av Monte Cristo*, *Lin Yutang* (och med tiden *Gunnel Vallquists Proustöversättning*). De bor hos Lars föräldrar i Lilla Sjudargården i Sigtuna och i Näsala utanför Trosa på sommaren.

I juni 1952 skriver Gerard att det han läst av »den stora romanen« är »ett fint material till en verkligt bra bok. Jag är övertygad om att Du kan åstadkomma verkligt god och betydande litteratur och jag räknar Dig utan vidare som en av 40-talets främsta författare.«

I oktober 1952 meddelar Lars Göransson att han efter psy-

kologiska konflikter flyttat från föräldrarna i Sigtuna: »nu får dom sköta sig själva«. Den nya adressen är Skanör.

Med ett arbetsstipendium på 4 000 från Bonniers är Göranssons från den 26 augusti 1953 tillbaka vid Södra vägen i Göteborg i de »två rum med kokgarderob där vi bodde som nygifta. Det är en vacker lägenhet med fönster ut i luften över Heden.« Östen Sjöstrand och Erland Josephson umgås med dem. Musiken betydde mest för honom, minns Sjöstrand. Göransson var också en bra målare och skänkte Sjöstrand ett motiv från Ryssviken.

13 februari 1954 skriver Göransson: »Mina romaner ligger oavslutade i skrivbordslådan.« I stället föreslår han en novellsamling med följande inslag: Våroffer, Requiem, Herremans ro, Svanvändaren, Papegojan, Till en annan gång, Välsignad kust, Tusen eller en natt, Sången om loppan, Strandvaskare (de sex senast nämnda från DN:s söndagsbilaga) samt Självvandringen, opublicerad. Endast de tre första kom att ingå i Evrydike.

Paret bor från juni 1954 vid Stora gatan 63 i Sigtuna. 19 oktober 1954 utkommer Evrydike, Gerard gläds åt det fina mottagandet: »Nu gäller det att komma igen inom inte alltför lång tid med en roman, som kan slå igenom hos en bredare litterär publik.«

Den 22 oktober 1954 ställer Göransson i utsikt en roman till följande höst.

Från Sigtuna 18 september 1955 meddelar Göransson att han äntligen funnit en form, en stil. Titeln är Fugatorium eller Ryssviken, ca 250 sidor: »om en koloni idésprängda livsflyktingar på husbåtar utanför Djurgårdsstranden«. Han är glad för korrekturläsningen som i huvudsak hustrun står för, inkomsten brukar bli 80 kr i veckan. Den hösten skänker Göransson Gerard en oljemålning med motiv från Lotsverket på Djurgården, »en illustration till min roman«. Denne tackar »för den fina tavlan som det verkligen var trevligt att få«.

I november 1955 bor paret vid Strandvägen 8 i Visby; romanen utlovas till årsskiftet.

I maj 1956 har hans översättning av en Kierkegaardsantologi åt Forum kommit i vägen, så romanen ska avslutas under sommaren på Gräsö utanför Öregrund.

I oktober 1956 flyttar Göransson till utkanten av Sigtuna för att slippa »Stiftelser och sådant«. Gunnar Ekelöf övertar våningen vid Stora gatan. Romanen är åter i gång. »Romanformen bereder mig inga problem längre.«

Från Ærøskøbing i Danmark 2 juli 1957 skriver Göransson att den 1 augusti ska Fugatorium vara klar; den handlar – icke oväntat, måste Gerard ha tyckt – om konsten att fly. Han längtar hem till Djurgården.

Den 7 augusti skriver Gerard besviket att ingen roman har anlänt och att det är för sent att ge ut den det året. Därmed upphör korrespondensen mellan förläggare och författare.

I Veckojournalen (1958:40) kom så den sista novell han publicerade, Den lättfärdiga Jenny, ett barndomsminne från en anspråklös bordell nära Beckholmsbron; många har pekat ut den för mig. Berättaren är nio år och har rymt för att bli skeppsgosse på skolfartyget Abraham Rydberg som låg vid bryggan intill. Han tas omhand av skökan Jenny och ligger över natt på hennes soffa.

Åratal senare förebrår han sig att han den natten ej förlossats från ursynen: »den att inte våga, inte kunna, inte få äga en kvinna«. »Jag cyklade, spelade kula, ja till och med läste Billböcker i närheten av detta gamla djurgårdshus, men jag vågade mig aldrig fram till dörren.« Hans slutsats blir: »Den kvinna med vilken vi delar dagens dunkel och nattens ljus är inte bara den kvinna vi älskar, eller den kvinna vars kärlek älskar oss – utan den makt, varförutan vi varken älskar eller inte älskar. En mans kärlek är överhuvudtaget inte hans.«

Vart flydde Lars Göransson, hur bepansrade han sig mot uppmärksamhet? Var det fråga om en passionerad eremitillvaro eller en överlevnad på låg nivå? Kring författare som publicerat blott två tre böcker av hög klass och så till synes omotiverat tystnar står ett skimmer av det ofullbordade och aldrig fullföljda. Lars Göransson som under fyrtio år inte lät sig fotograferas eller besvarade ett brev blev för oss läsare ett undervattensskär som vi kretsade kring utan att få syn på det.

Ungdomsvännen Per A. Sjögren sökte påminna om honom 1974 med urvalet Nu skriar påfågeln, men tidsatmosfären var ogynnsam. Johannes Edfelt och Gösta Gustaf-Janson som bodde i Helsingborg ringde på förgäves eller stack in brevlappar. Hans böcker låg osålda på antikvariaten. Han hade flyttat in i sitt verk och blivit en av dess påhittade figurer.

I Helsingborg bosatte sig Göranssons 1967, först vid Drottninggatan med utsikt över seglationen i sundet, sedan mer anspråkslöst vid Wrangelsgatan från 1980. »Vi var lyckliga, vi levde bara för varann, vi behövde inte mer« berättar hustrun som han ofta kallade Nina, det var hennes älsklingsnamn som barn. Från 1970 skrev han en inre dagbok; utåt hände ej mycket.

Han var sällan bitter utan mestadels glad, även om de hade det ekonomiskt kärvt. Han tyckte sig ha skrivit det han ville. Han trivdes i stort med sin tillvaro, umgicks med antika tragöder och filosofer, älskade Montaigne, Balzac, Gottfried Keller, Tolstoj, Kafka och främst Tjechov som han höll för den mest fördomsfria, minst dömande av diktare. Då han jämförde sig med klassikerna, fann han att han hade föga att tillägga, och han blev generad när beundrare sökte kontakt och därmed visade sitt bristande omdöme.

Hans efterlämnade anteckningar rymmer så gott som ingenting av självhävdelse eller självömkan. Vardagen skymtar förbi

med mycken musik (Beethoven, Tjajkovskij, Sibelius, Nielsen), väntan på postanvisningar, glädje i samvaron med hustrun. Han granskar livets motsägelser, reflekterar kring orden och handlingen, vilan och viljan, nuet och planeringen. Fasta värderingssystem i konst och politik ser han som det auktoritärans medbrottslingar. Lidelsefullt värnar han sitt oberoende. Han håller sig till den tunna bäcken som underjordiskt strömmar nedanför maktviljans flod.

I början av 70-talet fick han Hodgkins sjukdom (malignt lymfom), gick igenom smärtsam strålbehandling, magrade, blev deprimerad. Han avled den 14 januari 1994 och vilar i Birgitta Göranssons mors (Ekelund) familjegrav i Lund.

8

Går man ut på Beckholmen en tövädersdag i mars är man tillbaka i Göranssons 1940-tal. Det är skräpigt, rörigt, förfallet. Nannylunds glasverandor är nymålade, men »bordellen« ser lika risig ut, redskapslängan lutar betänkligt, bron är fortfarande av trä. En djurgårdsfärja sover vid varvets kaj, plåtskjulen skimrar i underbara rostnyanser, vattnet skvalpar mot lotsverk och övervintrande skutor. På en pråm i Ryssviken lutar sig en karl mot relingen – är det Fritzes pappa? Trafikbruset överröstar påfågeln skriande från Skansen. Var de sällna jaktmarkerna ligger är det ingen som vet.

SÄLLA JAKTMARKER

NU SKRIAR PÅFÅGELN

– Pavo, Pavo, olycksfödde gubbe!

Bredvid Kalle med positivet stod Elna Karlsson och stirrade, och bredvid henne herr Karlsson, som hade fågeln under armen, och bredvid herr Karlsson Fritzes pappa. Fritzes pappa försökte stryka fågeln på den kala, nästan skabbiga skallen, men vågade inte; därför att det onda djuret glodde surt och hotande på hans fingrar.

– Pavo, Pavo, olycksfödde gubbe! sa Fritzes pappa igen då, och nöjde sig med det. De långa stjärttäckarna hängde ända ner på marken, som om herr Karlsson bar fram ett barn i dopklänning. Kalle med positivet tog en paus och hans gumma pratade. En del av dem som stod runtomkring vände sig om och försvann in i mängden, men en del stod kvar och väntade på någonting mera. Några bilar tutade; slätten var täckt av folk.

Pavo hade rymt igen, för hundrade gången, och gått omkring och skrikit i gränderna. Vi är alla vana vid ljudet: det är söndagsmässigt, därför att påfåglarna som bekant skriker mest och helst om söndagarna, då det är sol och mycket folk på Skansen. Men just nu var Pavo tyst. Det har hänt flera gånger att just herr Karlsson tar hand om fågeln och går opp och släpper in den vid grindarna – det roar honom, och det tycktes roa fågeln också. Fritzes pappa ville stifta bekantskap med fågeln och ställa sig in hos den; precis som han ville med alla, efter vad man kunde tro. Men han har dålig hand med djur – och med barn och kvinnor också, för resten.

– Jag ska lämna in honom vid grindarna, sa herr Karlsson. Men folk stojade runtomkring och likaså kom spårvagnen och

stannade just då, så att ingen hörde honom. Alltså stod han kvar en stund och lät hela vimlet passera förbi sig på väg till grindarna. Hans hustru, Elna Karlsson, var tyst och dyster och tittade på folk utan att se någonting; alla visste sedan gammalt att hon var sjuk eller i alla fall besvärlig och tillbragte dagarna i sängen: först på lördagseftermiddan gick hon opp. Men hon är vacker.

Alla människofötterna rörde upp damm, som suddade över den röda solen. Oppifrån berget hördes mässingsorkestern ibland. Fru Karlsson stirrade stelt ut i trängseln – men började plötsligt se. Hon såg axlarna och huvudet av en ung beväring. Han tittade tillbaka på henne, eller kanske snarare på påfågeln, och det släta allvarliga ansiktet med den skrumpta uniformsmössan ovanpå betyder någonting för henne; hon kände igen det; det betyder mer än allt annat i världen – nästan. Inte riktigt, därför att det var ju inte det rätta ansiktet: det var bara likt. Men mycket likt.

Det var Lennart Lebo, rekryt, befälselev, för första gången på permission. Uniformen satt fånigt på honom, vapenrocken stod ut som en kjol från den smala kroppen. Folk som gick förbi honom kom åt honom ibland, knuffade till honom ibland. Han hade gått bland alla andra människor vägen hit från bron, och ett stort antal cyklister och bilar hade kört om honom ute på asfalten. Det var lördag, efter en vecka i kasernerna.

Han stod stilla och funderade, fast trängseln och det myckna soldammet förvirrade honom. Han hade tänkt sig att han skulle **bonna**, och bonna för alltid: inte inställa sig mer. Han skulle obstruera. Här någonstans, i denna bråkiga och solsuddiga lördagskväll, skulle han hitta någon plats att leva på, i någon gammal kåk, någonstans bland nya människor, i frihet och nonchalans. Ett nytt liv, seende, hörande, endast för sina egna plikter och planer. Ja, så som han verkligen ville leva. Men nu, här, plötsligt, stod han och begrep: att han inte vågade.

– Jag ska gå opp med påfågeln, sa herr Karlsson på nytt. Fritzes pappa flyttade på cigarretten och sträckte ut handen igen för att klappa Pavo, trots de elaka gubbögonen som blängde på var sin sida om näbben. Men plötsligt gjorde sig fågeln lös och dråsade ner på marken. Herr Karlsson ropade till och man försökte fånga Pavo igen – men Pavo sprang bort i folkmassan med fjäderskruden släpande långt efter sig. Folk höll på att kliva på den stora fågeln, herr Karlsson ropade igen, en bil tutade och Blinda Kalle började veva på positivet. Den strök längs Lennart Lebo, och rent automatiskt försökte han fånga den och trängde sig efter när den kom undan. Herr Karlsson ropade flera gånger i trängseln.

Pavo sprang rakt igenom folkmassan och försvann in i den djupa passagen mellan Cirkus och den kantiga bergväggen. Där stod några dragkärror och lådor; det sprängda berget var svart och fuktigt. Folk stannade utanför på den soliga slätten och tittade, men herr Karlsson och Lennart Lebo sprang efter fågeln fast de inte såg vart den tog vägen. Det luktade fränt av djur och spillning från de stora bakdörrarna i byggnaden. De letade efter fågeln men fann den inte; nu kom också fru Karlsson in från folkmassan och ställde sig mitt i det dunkla tomrummet mellan Cirkus och berget och tittade på – d.v.s. betraktade rekryten. Mässingsorkestern glammade avlägset, högt ovanför. Två gånger trängde ett dämpat mullrande ut från Cirkus: det var boxningspubliken som tjöt. Men fågeln fann de inte. Det var också för skumt här nere.

– Strunta i att leta, sa fru Karlsson.

– Den har krupit in i nån lår, sa rekryten.

Herr Karlsson drog undan en kärra och bankade på lårarna. Då skrek Pavo. Ljudet kom inifrån lårarna. De trodde den hade fastnat någonstans och klättrade opp i bråten. Fru Karlsson skrattade till, så ropade hon på rekryten att han skulle komma ner.

– Låt den sitta där!

En skallig man i brun kavaj kom ut ur en liten blinddörr i cirkusportarna. Han satte på sig en basker och gick fram till cykeln som stod vid väggen. Så tittade han på fru Karlsson och gjorde en liten rörelse med handen, som för att hälsa. Långsamt och bekymrat låste han upp cykeln. Bakpå pakethållaren satt två tavlor fastspända med baksidorna uppåt – eller om det bara var tomma dukar.

– Strunta i påfågeln! ropade fru Karlsson igen, och nu lydde Lennart Lebo och hoppade ner från lårarna. Vad hade han med detta att göra? Snart måste han bestämma sig, om han skulle utebli eller inte. Om han skulle våga. Men inte än behövde han fatta beslutet. Det fick vara en stund.

– Vill ni se på boxningarna, sa målarn i den bruna kavajen. Det är öppet den här vägen. Jag står inte ut längre. Min son är en humbug.

Fru Karlsson skrattade till igen.

– Får han stryk? Skulle han inte bli svensk mästare?

– Han får inte stryk. Och det är klart att han blir svensk mästare. Men han är i alla fall en humbug. För att det ska bli en stor boxare av någon måste det finnas en verklig kärna, och min son är bara en ytlig talang.

Mannen satte sig omständligt på cykeln, tog av sig baskern igen och strök sig över skallen. Herr Karlsson klev än högre upp borta bland lårarna. Lennart Lebo steg fram och slog av sig dammet.

– Min pojke är bara en ytlig talang. Men kanske att hans barn kan bli någonting, nån gång. Antingen blir de målare eller boxare. Kanhända att de blir någonting riktigt bra. Det är nog helt och hållet för hans barn som vi lever, min son och min hustru och jag. Precis som Josef och Maria och [Sankta Anna](#) inte betydde någonting i och för sig, men sen blivit av den allra största betydelse.

– Ja, det kan hända, sa fru Karlsson. Men vet du inte om att din pojke inte är din?

– Det är han visst det! skrek målaren och satte på sig baskern igen. Du ljuger! Det är din historia! Det har du hittat på!

– Det är samma sak som med Josef och Maria, sa fru Karlsson. Det är någon okänd, som vi inte får nämna, som har varit framme i stället.

– Det är inte sant! Du ljuger! Det vet du ingenting om!

Målaren hoppade av och slängde cykeln mot väggen.

– Kom in och titta ska du få se! Vi är lika! Vi ska gå fram till ringen och titta, ska du få se!

Publiken vrålade till långt inne i byggnaden – det lät som när man ska starta en bil.

– Ja ja, sa fru Karlsson. Din son är en stor man. Jag bara hittar på.

– Kom in ni då! skrek målaren och pekade på Lennart

– Jag?

– Ja! Så ska ni få se! Det är lögn!

– Jag?

– Ja! Kom med! Han ryckte opp dörren igen och vinkade åt rekryten. Herr Karlsson vände med stor möda på en ny lårborta vid klippväggen; hans hustru stod kvar nedanför och tycktes absolut likgiltig för allt. Lennart Lebo ryckte på axlarna, och målaren drog honom med sig in.

De gick först igenom de gröna stallarna, som nästan låg i mörker; luften var varm och tät av de starka cirkuslukterna. Sedan kom de in i det halvupplysta höga scenrummet med ingång till manegen: ett spänningsfyllt mumlande hördes från publiken där ute. Den vita brandmuren lyste dimmigt ända högt opp mot taket. Målaren drog honom i armen.

De gläntade på dörrarna och smet ut.

Cirkus var halvfullt. I gången fram till ringen stod assistenter, boxare och journalister. Målaren släppte honom och träng-

de sig vidare framåt. Plötsligt vrålade publiken, och Lennart Lebo höjde blicken till boxarna.

Han blev stående så en god stund, med hjärtat dunkande av spänning varenda gång ett slag höll på att gå in. Jag behöver inte bestämma mig än, tänkte han ett ögonblick – alltså huruvida han skulle våga undanhålla sig eller inte. Jag kan stå kvar här.

Så tog rondan slut och alla började prata. Lennart Lebo sökte efter målaren med blicken och fann honom stå och stirra dystert alldeles under repet, med mössan i handen. Det syntes ju lång väg att den store fete halvnakne där oppe verkligen var son till sin far – men fadern stod där ändå och stirrade. Han såg det kanske inte.

Den nya rondan började. Några klev omkring bland de tomma bänkarna högst upp under taket. Målarens son fick in ett kort slag på sidan av huvudet, och publiken gav till ett skall i hastig förtjusning. Lennart Lebo drog sig tillbaka till dörren och ställde sig bredvid den röde vaktmästarn. Målaren stod som hypnotiserad: hans axlar hängde slapt och dystert framåt och kavajkragen sköt ut från nacken.

– Han är bra, sa Lennart Lebo till vaktmästarn.

– Vilken rytm! Ett sånt fynd! En verklig begåvning! Han är inte äldre än ni.

Varför är han inte inkallad då, tänkte Lennart Lebo. Vaktmästarn fortsatte en stund att prata om den nye store boxaren. Så tog också den rondan slut, utan knockout, och publiken var missbelåten med sin favorit. Just då hördes en skräll av någonting som rasade inifrån scenrummet. Vaktmästarn slog upp dörren och störtade in, och Lennart Lebo följde honom. Tvärsöver golvet rände några ungar i väg och försvann som råttor bland burarna och de uppstaplade [scenpraktikablarna](#). Vaktmästarn i den röda uniformen svor till. Så tittade han på Lennart Lebo och skrattade.

– Jag kan mycket väl ta fast dom om jag vill, sa han, men man har väl varit snorunge själv en gång! – Men den där, fortsatte han dämpat och pekade ut i den mörka öppningen i brandmuren, den där skulle jag vilja sätta fast!

Lennart Lebo tittade dit och upptäckte fru Karlsson vid ena sidan. När deras ögon möttes drog hon sig tillbaka och försvann. Han tog vaktmästarn i armen.

– Vem är det? Varför tittar hon jämt på mig?

– Gör hon? Då är det bäst du aktar dig! Hon är rå, ska jag tala om. Han gick några steg ditåt, men vände och kom tillbaka. Nu gick gonggongen för nästa rond.

– Hon får vara, sa han.

De satte sig båda på det isärplockade scengolvet, eller vad det nu var. Rekryten frågade omigen vem hon var och vad hon var för en.

– Hon är stilig, sa han.

– Det är hon visst det. Vaktmästarn såg sig omkring men upptäckte inte ungarna som kom klättrande upp på taket av en bur. Visst är hon stilig. Men jag ska tala om för dig att hon vill göra folk illa. Jag har inte förstått det av mig själv, men det var nån som sa det. Och så är det. Det är något fel på henne. Det har hänt någonting nån gång. För två år sen dog hennes lilla grabb, om det kan vara det. Ja, en sån människa skulle egentligen skjutas. En parasit på samhället.

– Folk menar annars att hon är lite behändig, lite snurrig bara. Men det är inte så. Hon är arg på alla människor, jag vet inte varför. Man kan inte prata med henne. Hon sa till mig en gång att jag är klumpig, och det har jag inte glömt. Hon har sagt till andra att jag är snål, och att jag är elak mot ungar, och det är inte sant. Är jag elak mot ungar, va? Det märker ni väl? Nej, det är just hon som är det, och därför förtalar hon andra.

Då och då röt publiken där ute, plötsligt och alldeles omotiverat tycktes det.

– Hon säger inte så mycket, men bara hon öppnar mun får hon en att hoppa till: hur kan en människa säga något så jäkligt! Akta dig! Hon sparkar sönder leksakerna för barn ibland, och talar illa om deras mammor för dom. En gång när jag var ute med Dagmar, som är en flicka på [Lilla Hasselbacken](#), så mötte vi henne och hon sa att Dagmar inte hade tvättat sig på länge utan luktade illa lång väg. Akta dig. Hon är sjuk på något vis.

Då exploderade publiken där ute. Skränet varade en lång stund, steg och sjönk, steg och sjönk. Nu hade knockouten kommit. Vaktmästarn blängde lite generat på Lennart Lebo, så hoppade han ner på golvet och gick ut genom dörrarna. Rekrysten satt kvar; makade sig lite längre in i skuggan efter en stund. Det var kvällens sista match, folk skrek och sprang omkring och pratade och troppade så småningom av. Flera gånger var det någon av boxarna som gick fel och kikade in i det halvmörka scenrummet – men dörrarna slog strax ihop igen.

Han borde verkligen dra sig undan militärtjänsten. Det vore bäst för honom, och han ville gärna demonstrera. Han drog upp benen inunder sig som en buddha och funderade på om han måste besluta sig med detsamma.

Tre småpojkar kom krypande mellan burarna. En av dem var längst och hade ledningen. De såg inte Buddha utan började klättra på allting. Man hade öppnat ett kupolfönster någonstans där ute när publiken gick: så att det drog lite grann, och den enda lampan som brann här inne gungade en smula, och det diffusa ljusfältet steg och sjönk över väggarna. Pojkarna lyckades öppna en gallergrind och kröp in i en gång; den äldste först och försiktigast, de andra ivriga tätt efter honom. De kom upp i en burvagn, och där inne stod ännu en tom bur, som de försökte öppna. Då släcktes lampan. Även ute i manegen tycktes det bli mörkt, eller nästan mörkt. Någon ensam gick omkring i galleriet och ropade någonting då och då. Pojkarna

inne i vagnen blev först alldeles tysta och stilla, sedan började de fnittra. Nu syntes utgången till de gröna stallarna – där ute brann fortfarande en lampa. Någon vaktmästare klev in genom en av svängdörrarna, men svarade högt på någonting och gick ut igen.

Lennart Lebo hoppade ner på golvet för att gå sin väg. Då fick han se fru Karlsson i öppningen och stannade. Hon märkte honom inte. En smula tankspritt drev hon omkring mellan väggarna; så gick hon plötsligt fram till grinden för gallergången, som pojkar hade smitit in genom. Hon stängde den försiktigt och tycktes pyssla med ett lås. Pojkarna märkte ingenting. Sedan gick hon ut i stallarna.

Han följde efter henne. När hon fick se honom komma ryckte hon till.

– Var ni där inne? sa hon.

– Javisst.

De stod tysta en kort stund. Pojkarna lekte inne i burvagnen och hade ännu inte märkt att de var inlåsta.

– Du har kanske sett att jag har tittat på dig?

– Ja visst. Han blev förvånad när hon sa du. Man säger ju du till en beväring – men hon hade inte gjort det förut.

– Jag – jag tycker om ditt utseende, fortsatte hon. Så tog hon honom i armen och drog honom bort mot utgången. Halvvägs till dörrarna stannade de.

– Kyss mig, sa hon och trängde sig in på honom. Han kysste henne. Han lade armarna om henne och kysste henne en gång till. Deras tänder stötte lätt ihop, för ett ögonblick. Ännu en gång kysste han henne; en lång stund; kropparna vajade långsamt hit och dit. Han märkte hur något slags gift trängde in i blodet och spred sig ut i alla ådror, ut i fingertopparna, ut i huden. Hans hjärta dunkade, händerna började skälva. De tittade på varann, och han försökte säga något som kunde anses lämpligt.

En mjuk röd slöja sänkte sig över hans medvetande. Han hörde sig själv säga ord, dumma fraser, enkla avsiktsord – som han aldrig nånsin tänkt på att säga. På ett par sekunder hade allting blivit alldeles förändrat. Allt var glömt, allt var ointressant och utan verklig existens – allt utom detta och hon! Fru Elna Karlsson! Han upprepade namnet och skrattade. De gick ut genom den lilla blinddörren. Där ute var det mörkt nu, och herr Karlsson klättrade fortfarande omkring bland lådorna under bergväggen.

Han har inte hittat påfågeln än, sa fru Karlsson och skrattade. Jag vet var den sitter. Jag såg den. Så där gömmer dom sig alltid.

De gick ner över slätten. Runt Kalle med positivet var det fortfarande en krets av lyssnande, fast det var mörkt nu. Ute vid spårvagnshållplatsen lyste lamporna på asfalten. Folk rörde sig nu i alla riktningar. De mötte Fritzes pappa, som hälsade och lyfte på hatten när han fick se Lennart Lebo.

– Fann ni Pavo?

Men de gick förbi honom. De gick över vägen och stannade ett tag nere i parken.

– Ditt ansikte liknar min pojkes, sa hon och hämtade andan. Det syns inte här, men jag vet det.

När de kom in bland husen lämnade hon honom plötsligt, och han blev stående på gatan och väntade. Mitt i allt myllret från nöjesfabrikerna, som så här på avstånd flöt ut som en dunkel matta med oregelbundna mönster, ljud tvärt men avlägset två påfågelskrin igen. Han stod och vägde på benen. Nu var visst allt bestämt. Han kunde inte tänka längre.

Hon kom ut efter en stund. Har du ont om pengar? sa hon. Ja visst. Hon stoppade ner några sedlar i hans ytterficka. Var kommer dom ifrån? Från min syster, sa hon, men det är jag som ger dom. Jag vill att du ska ha dom.

De gick vidare, och kom så opp i hennes rum. Genom de två

fönstren syntes sjön och kolpråmarna utanför; och månen, som flöt i det blanka svarta vattnet. Hon drog ner gardinerna och släckte sedan ljuset.

*

När herr Karlsson kom hem i köket nedanför hade han någon med sig, som han pratade till. De gick hit och dit på golvet, sköt flera gånger på en stol, skramlade med koppar. Sedan hördes också Fritzes pappa, med sin tunna och vänliga röst. Ute på gatan gick någon förbi ibland på den långa träspången – stegen började tvärt där spången började, dunkade förbi och försvann i fjärran.

Lennart Lebo hade försiktigt tagit åt sig sin arm. Han låg nu och stirrade på gardinspringorna och tänkte, att hon förmodligen trodde att han sov. Han försökte också somna; tyckte sig sjunka djupare och djupare ner mot en efterlängtdad död. Men verket i hans skalle malde tungt, tyngre och hetsigare för var minut – malde förtvivlan.

Det här var första gången. Hans tidigare liv tycktes som en långsamt stegrad, snart outhärdlig anspänning enbart till detta – detta första riktiga möte med en annan. Till detta – detta misslyckande. Hela kroppen var fylld av en sakta darrande, eller trummande, eller skyggande förtvivlan. Han hade dessutom tänkt sig att stanna kvar här, och leva här. Nu var ju också detta otänkbart. Efter detta – misslyckande.

Mörkret var släkt med döden. Döden av rädsla för livet. Döden som protest mot livet. Men det tomma månskenet skar in på sned genom springorna vid fönstret; och ute på trågången var det någon som gick. Eller var det hans hjärta som gick – vandrade och vandrade och kom aldrig fram. Alldeles av sig självt, med tunga jagade steg, mot hans egen vilja. Där nere skrattade herr Karlsson.

– Är du vaken? frågade hon plötsligt.

Hon lade sin hand på hans bröst. Han svarade inte, blev rädd och ville stiga upp, blundade och ville somna, höll andan och ville dö. Men hon började prata med honom, talade sakta alldeles bredvid hans öra. Sa många gånger, länge och på många sätt, att hon tyckte om honom. Till slut pressade han sitt huvud mot hennes axel och grät, grät som ett barn, grät som ett barn.

*

Sedermere sköt Fritzes pappa tillbaka sin stol, tog adjö och gick. Lennart Lebo hade somnat till slut. Hans andetag vandrade lätt någon lugn och okänd väg. Hon låg och lyssnade till det regelbundna ljudet. Det flöt som en berättelse – en berättelse om någonting glömt men ändå välkänt, någonting för mycket längesedan. En berättelse som gick sin egen lugna väg, i en tid av trygghet. Det började slutligen smärta henne, och hon beslöt sig för att väcka honom; men hostade bara lite lätt. Han vände på huvudet och berättelsen tystnade, eller fortsatte ohörbart i det fördolda. Ett tag tyckte hon att det var någon som stod och pratade någonstans, men anade att det var inbillning. Hon var inte längre bekymrad för att hon var så gammal, och han så ung. En sista överväldigande, frätande önskan att offra allt för denne man kom över henne och drog bort igen, efterlämnande en nästan sövande, stillsam sårsmärta. Några lätta, skrapande nattljud nådde hennes medvetande innan hon somnade.

Men hon vaknade plötsligt igen i våldsam oro och satte sig upp i mörkret. För tusende gången hade hon erinrat sig att hennes lille son var död. Svetten rann över hela hennes kropp och hjärtat rusade som om hon hade blivit skrämmd av något. Hennes son var kanske inte riktigt död, utan skulle dö just nu,

på det här viset: ... Hon sprang opp ur sängen. Lennart Lebo vände sig runt och stönade lite grann; hon märkte det, men förstod inte vad det var.

Hon störtade fram till fönstret, rev undan gardinen och föll på knä. Hon pressade pannan mot rutan och stirrade på gatlyktan i hörnet, stirrade så intensivt att hon tyckte sig bländad – för att slippa se det som hon i alla fall såg, och hade sett tusen gånger förut.

Folk skriker ute på gatan, och mitt i solskenet kommer isbjörnen inskumpande på gården. Stor som en bil, med bakroppen större än framroppen och huvudet utdraget i en otäck, urtidsmässig nospets. De hänger tvätt på gården, alla springer bortåt, det är en hel hord av ungar. Man skriker, isbjörnen är det farligaste av alla djur, vem hade väntat att han kunde komma lös. Hennes man har ett mausergevär men han är inte hemma, men hennes pojke, som är fjorton år, är fin på att skjuta, det vet alla och alla skriker att han ska hämta geväret. Men det vill han inte, eller är det som om han är rädd; då skriker hon själv åt honom: Hämta geväret! Hämta geväret, skriker hon. Björnen kommer långsamt neråt längs planket, ungarna springer ut på bryggan. Hennes pojke kommer med geväret, och måste gå närmare. Han skjuter, och björnen stannar och lyfter sina ramar, som är ludna också på undersidan; han skjuter en gång till och björnen kommer rusande emot honom; och då slänger han geväret och springer – men björnen är över honom och bökar med den långa hajlika skallen. Hennes pojke dör; han är död nu.

Hon sjönk ner på golvet under fönstret och fick frossbrytningar. Lennart Lebo har vaknat och stirrar på henne. Hon knäppte händerna och försökte be, eller åtminstone få framlagd sin olycka inför någon guds ögon.

– Förlåt, förlåt, förlåt..., rabblar hon, och menar att Gud ska förlåta henne att hon kunde göra något så vansinnigt som

skicka sin egen pojke i döden – bara därför att andra skrek på det. Något så sinnesrubbat och syndigt och avskyvärt... Han ville inte, men hon tvingade honom. Förlåt, förlåt, förlåt... Betydde inte hennes son mer än alla de andra? Skulle hon inte vilja se hela världen dö och gå under bara hennes pojke fick leva? Önskade hon inte döden åt varenda människa hon mötte hellre än att riskera *sin* pojkes liv? Och ändå hade hon gjort det! Alla andra var alldeles oskadade, men hennes pojke blev massakrerad. Först rev björnen hennes pojke, sen kom någon och sköt den. *De*, alla ungarna, alla de andra, slapp undan med skrämselfn! För *dem* hade hon låtit sin pojke dö! Så vansinnigt! Så vidrigt!

För tusende gången insåg hon detta och kramade sina händer i raseri och hat mot alla dessa, som hon offrat sin pojke för. Allt var meningslöst och slut för längesen. Det enda hon kunde känna längre var bara maktlöst hat mot alla dessa; mot alla andra, vars blotta existens pinade henne som en kroppslig värk. Hat och avsky. Hon sjönk ihop igen, pressade sitt huvud mot väggen och vred sig hit och dit.

För tusende gången.

Lennart Lebo frågade något i mörkret, men fick inget svar. Han satt tyst och lyssnade på hennes flämtande.

Efter en stund kom hon tillbaka, ljudlöst på de bara fötterna, och kröp ner igen. Allting var meningslöst och slut. Till och med hämnden var meningslös, hämnden för hennes egen dårskap. Hon sa inte ett ord; och den unge mannen somnade efter en stund.

*

På morgonen var de lite tysta. Hon steg först opp, drog upp gardinerna och öppnade ett fönster, tog fram ett paket cigaretter ur sin väska och kröp ner i sängen igen.

Han klädde sig framme vid fönstret. På gården lekte några ungar.

– Jag vet inte, sa han, men jag har funderat på att smita från det militära. Jag tycker det är avskyvärt.

– Vad menar du? sa hon. Tänkte du inte inställa dig igen?

– Nej.

– Är du alldeles från vettet! Det förstår du väl att dom får tag i dig med detsamma! Och vad ska det tjäna till? Jag tycker att du klär i uniform.

– Jaså – ja, det var bara som jag funderade.

Plötsligt rusade hon upp ur sängen igen, sprang fram till fönstret och skrek åt ungarna att inte föra sånt väsen. De blev alldeles tysta så fort hon visade sig. Hon sökte efter något att kasta på dem.

– Ja, det var bara som jag funderade, upprepade han.

När han satte på sig vapenrocken kom han att tänka på pengarna hon gett honom. Han tog upp sedlarna och la dem på bordet utan att hon såg det.

– När kommer du tillbaka? Jag vill träffa dig snart! Är jag för gammal, tycker du? Du betyder nästan allt för mig.

Han svarade något, tryckte hennes hand och gick ner i trappan. I köket låg herr Karlsson på soffan; han tittade opp en sekund och vände sedan ryggen utåt. Dörren var svår att få opp. Solen lyste starkt genom fyra små dörrutor.

I gränden utanför gick påfågeln och letade på marken i det lugna solskenet. Den lyfte inte på sitt skalliga huvud när han kom förbi, men han såg glansen i ett av de fula ögonen. Det var söndag; han kände sig glad att vara ensam, och beslöt sen att gå direkt till kasernerna och tillbringa resten av dagen där.

När han kom ut på vägen hörde han för sista gången ett påfågelskri, främmande och lekfullt – men det var inte Pavo nere i gränden som skrek, utan någon annan långt oppe på Skansen.

NUREDDINS NÄSA

Utan att någon märkte när och hur hade Nureddins näsa blivit en vuxen karls näsa. Han var 15 år som jag och mindre än jag och var alls inte fullvuxen än – men hans näsa var det, plötsligt. Ingen hade egentligen tänkt på Nureddin förut; men nu talade alla om honom – och ingen var så avundsjuk på hans näsa som jag. Den var nämligen en fulländad musketörnäsa. Dess stora tvära krök fick vem som helst att gapa. Den dag jag upptäckte den blev vi också genast vänner; där den näsan sedan syntes, där var också jag. Han presenterade mig för sin familj på Tivoli: hans pappa var fakir och kallades Mäster, hans systrar talade småländska och uppträdde i ett nummer där de försvann.

Denna söndag hade Nureddin och jag rott ut till den stora bojen utanför [Beckholmsbryggorna](#). Han låg framstupa på det röda järnet och tittade ner i vattnet, medan jag satt och försökte gunga på bojen. Det var ovanligt soligt och absolut blankt mellan båtarna; dessutom hördes söndagstystnaden synnerligen tydligt. Så snart nithamrarna på varvet har stannat, även om solen är oppe och folk är vakna, tycks hela trakten försjunken i oansvarig och egensinnig lättja – t.o.m. flaggorna, rökarna och solen själv får en slö och nonchalant hållning. Det är som om hela dagen låg kvar i sängen, fast den inte kan sova längre, och tänkte på vad som helst för behagligt som kunde falla den in.

– Titta, sa Nureddin och höjde näsan så att den strävade ut över vattnet.

Janssons pråm, som just fått några extra påbyggnader till köksavdelningen, låg då ungefär mittemellan bärgningspontonerna Oden och Freja och den röda bojen. På däck stod nu en karl,

det var Fritzes pappa, som annars inte alls bodde på prämen, och framför honom, framstupa över relingen, låg en annan yngre man, som vi inte kände igen, med det rufsiga huvudet hängande ned mot vattnet och tydligen i färd med att kräkas.

– Han är bakfull, sa Nureddin.

Fritzes pappa hissade upp honom i kragen och lade ner honom bakom relingen, och hämtade en sockerdricka som han ställde bredvid honom.

– Jag undrar hur det känns, sa Nureddin.

– Djäkligt, sa jag.

– Har du varit full då?

– En gång, sa jag.

Det fina med Nureddin var egentligen inte bara hans näsa. Han hade en märkvärdig förmåga att se rakt igenom en. Det berodde kanske på hans indiska påbrå – fast jag nu tror att det påbrået inte sträckte sig längre än till namnet, om ens så långt för resten? I alla fall så tittade han på mig när jag beskrev hur det kändes att vara full – och beskrev det med många realistiska och onödiga detaljer, som lögnare gör – och han trodde mig inte ett dugg.

Då kom Fritzes pappa vrickande bort till oss i ekan.

– God dag pojkar, sa han och såg osäker ut; och vi önskade att han skulle vricka sin väg igen.

– Vill ni ha ett öga på den där karln, att han inte ger sig i väg från prämen, sa han.

– Vem är det? Är han full? sa vi.

– Inte alls. Han mår bara illa. Men han får inte lämna prämen. Det lär vara en teolog, och fru Jansson vill passa på och få honom att viga dom ordentligt. Nu ska jag hämta barna också, så kan dom bli döpta också.

– Åhå, sa vi.

Fritzes pappa lade ner åran, satte sig i båten och såg fundersam ut.

– Dessutom har jag fångat påfågeln åt Jansson, men ingen vill nacka den nu.

– Är den ombord?

– Ja visst. Janssons har alltid ont om mat. Dom har alltid tittat snett på den där påfågeln som bara går omkring och skriker. Men dom har aldrig vågat ta den. Men jag tog den åt dom i natt, därför att... därför att jag har beslutat bli en bättre människa, och vill hjälpa andra. Jag tänkte jag skulle göra en god gärning.

– Det är straffbart, sa Nureddin. Den tillhör Skansen. Det är statens påfågel.

– Ja visst, men jag tänkte jag skulle offra mig och ta risken. Men nu är det ingen som vill nacka den. Och nu vet jag inte – om jag kanske skulle göra det också; eftersom ingen annan vill ta det obehaget.

Fritzes pappa var känd och okänd för sin absurda djurvänlighet. Han la ut mat åt sparvar och främmande hundar och ville inte man skulle döda råttorna.

– Jag vet inte hur jag ska göra, sa han och sjönk ner i båten, som gled ut lite från bojen.

Jag la mig på magen bredvid Nureddin så att vi kunde prata om saken. Vi såg våra ansikten i vattnet under oss, och under ansiktena lyste solen ner i grågröna, mardrömslika avgrundsdjup. Jag gungade på bojen; och för varje gungning doppades våra näsor i vattenytan – d. v. s. Nureddins näsa doppades först.

– Om han bara mår illa, sa Nureddin, varför dricker han då sockerdricka?

– Det är kanske bra, sa jag. Det ska jag komma ihåg.

– Vet du vad en teolog gör?

– Nej, sa jag.

– Inte jag heller. Men han får inte bli präst förrän han genomträngt problemet om arvskulden.

– Jaså. Har du gjort det?

– Nej. Men det här är problemets kärna: man får lov att själva ta ansvaret för att man är född sådan som man är. Begriper du?

– Nej, ja, jag vet inte riktigt... Gör du?

– Inte ett nickel.

Fritzes pappa hade somnat i båten, efter nattens alla goda gärningar. Av mannen på pråmen syntes bara fötterna ovanför relingen, samt, en bit därifrån, en sockerdricksflaska, som då och då restes upp-och-ner. Båten med Fritzes pappa i hade nu glidit ut ett par meter på det söndagsblanka vattnet.

– Vem har lärt dig det där? sa jag.

– Direktörn på Tivoli.

– Känner du direktörn! Jag satte mig upp.

– Vi brukar språkas.

– Han med bena?

– Nej – en annan. Du tänker på den här:

Nureddin ställde sig upp på bojen, tog ett steg åt vänster, skrek: Tivoli... ett steg åt höger, skrek: Presenterar... ett steg åt vänster: En väärlds... ett steg åt höger: attraktion... vänster: Problemet om... höger: Arvskulden!

Mannen på pråmen stack upp sitt röda huvud ovanför relingskanten.

– Tig! ropade han. Det är sabbat!

Fritzes pappa vaknade inte. Hans båt flyttade sig långsamt ut på vattnet, en centimeter i taget. Vi teg.

Jag satt och tittade på bojen som vi satt på. Färgen hade spruckit här och var, och massor av små tunna färgflagor, ungefär som krossat rött äggskal, hade lossnat där vi haft våra fötter. Jag har ofta, ända sen jag var mycket liten, tyckt det var roligt att titta på saker och ting riktigt nära, särskilt om solen lyser på det och det är söndagstyst och allting står stilla. Jag kom ihåg andra tillfällen jag suttit stilla så här och tänkt mig för, och märkte nu, precis som flera gånger förut sen jag kom i den filosofiska åldern: att förgånget är förgånget och nu är nu,

och de har ingenting med varandra att göra. Men Nureddin avbröt mig.

Det var ännu en sak hos honom som var märkvärdig, förutom näsan och konsten att genomskåda en: han sa ibland saker som andra bara tänker men inte kan säga – som inte är passande, och som gör en generad.

– Jag är kär, sa han. Om du har någon aning om vad det vill säga!

– Det... det är jag också, sa jag efter någon tvekan.

– Jag är oerhört kär, sa Nureddin. Jag tror jag dör om jag inte får utlopp för mina känslor.

– Var det henne du skulle träffa i går?

– Ja visst. Du skulle se henne. Och höra henne säga nånting. Hon är enormt vacker. Att träffa henne är som att gå på en äng med blommor på!

Nu syntes ryggen av påfågeln över relingskanten. Den kom ut ur dörren, klev runt på däck och letade efter något att picka på, och gick förbi mannen med sockerdrickan.

– Vi två brukar bara gå ut och gå, sa jag efter en stund. Jag behöver bara vissla i parken så kommer hon ut och springer nerför backen, eller också öppnar hon ett fönster och säger att hon inte kan komma.

– Vilken backe? sa Nureddin.

Jag rodnade.

– Vid Gustavssons? frågade han och stirrade på mig.

– Det talar jag inte om.

– Idiot! Är det den backen?

– Ja.

– Är hon mörk?

– Det angår dig inte.

– Är det Birgitta?

– Ja, sa jag. Du får inte tala om det... djäklar, om du knystar det minsta till någon...

– Det är henne jag älskar, sa Nureddin.

Solen blev allt hetare. Så började kyrkklockorna ringa inåt stan, och genast satte **Seglora** i, beskäftigt och påträngande. Men dagen låg alltjämt i sängen och binglade bara för ro skull – det fanns ingenting att göra! Min kamrat Nureddin, den enda människan man kunde tala med i en skola, en hel värld av halvidioter – var förälskad i samma flicka som jag. Vi var båda upprörda och tyckte att vi borde ha massor att säga varann och berätta för varann. Jag var väl också svartsjuk, när jag tänkte på vad han redan sagt. Så slutade kyrkklockorna. I stället kom en ensam liten söndagsflygmaskin långsamt krypande högt oppe.

– Har du verkligen träffat henne? sa Nureddin. Och talat med henne? Det har du väl ändå inte?

– Har jag inte! Jag blev arg, teg, och började gunga på bojen. Men så fick jag se att han var tegelröd i ansiktet och såg väldigt stukad ut.

– Äsch, sa jag och fortsatte gunga på bojen. Jag tänkte på, att man skulle ha en sån näsa som han. Bekymren skulle faktiskt vara lättare, tänkte jag, om man hade en sån näsa. Då skulle jag redan ha talat med henne nån gång. Då skulle vi vara bekanta. Utan tvivel. Han var inte så förälskad som jag, eftersom han inte ens hade talat till henne han heller – fast han hade en sån näsa.

– Kvinnor blir alltid en besvikelse, sa Nureddin.

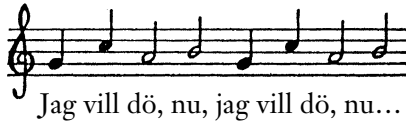
Nu hade Skeppsholmskyrkan börjat sin enformiga låt; en slags andhämtning, som verkade tidlös; som om dagen hade somnat nu, låg och sov med öppen mun i solgasset och hade legat så mycket länge.

– Kvinnor retar gallfeber på en, sa jag.

– Man skulle nästan vilja slå ihjäl dem, sa Nureddin.

– Man blir så beroende, sa jag.

– Kvinnor har ingen romantik, sa Nureddin. Så sträckte han ut sig på rygg med huvudet på en av kramporna och sjöng till Skeppsholmsklockans melodi:

– Tig! ropade mannen på pråmen. Får jag vara i fred!

Vi satt tysta en stund. En sockerdricksflaska var långsamt på väg i vattnet mellan pråmen och bojen. Vi knäppte färgflagor mot den för att se vem som kom närmast. Båten med Fritzes pappa låg nu nästan borta vid Almagrundet, det röda fryskeppet.

Sedan kom det folk på Beckholmsbron – bl. a. två flickor, och en av dem var Birgitta. Vi rusade opp.

Nu skulle en av oss ro in och bli bekant med henne. Det var avgjort. Men vem? Vi spelade gubbe och pil, och Nureddin vann.

– Men, sa han, om du hellre vill, så kan jag stanna kvar här...

– Pil är pil, sa jag.

– Jamen, sa Nureddin. Du kan ju ro dit i stället för mig. Jag menar, att jag struntar i det.

Vi blev sittande båda två.

Flickorna gick fram på bron, och gick tillbaka igen. Vi lade oss ner och blundade i solskenet. Skeppsholmsklockan gick och gick; likaså vandrade drömmarna innanför de rödflammi-ga ögonlocken. Någon gång kom det rester av svall utifrån Strömmen och stötte lite på bojen.

– Du, sa Nureddin. Vi tar och nackar påfågeln åt dom.

– Med min stora kniv, sa jag.

Vi rodde i väg till pråmen; sprang ombord och jagade Pavo runt däckets utan att mannen som låg där vaknade. Naturligtvis nackade vi inte Pavo – utan satte oss i stäven, dinglade med benen och tänkte på Birgitta.

– Ja, ser du, sa Nureddin, jag har ingen chans. Jag med min näsa.

- Din näsa?!
- Ja.
- Den är väl bra!
- Nä. Farsan och morsan säger att den är grotesk.
- Inte ska du fästa dig vid vad dom säger!

Jag var förbluffad och sa inget mera. När allt kommer omkring fick jag en slags hämnd för hans näsa genom att inte säga någonting mera. Han fick väl tro då att den var – grotesk.

Sen slutade Skeppholmsklockan, och ingen av dem som sov tycktes vilja vakna.

- Det är tråkigt, sa jag, att ingenting blir av.
- Det är typiskt, sa Nureddin.

I TORRDOCKAN

Effe Borberg, från »Marina«, stod vid dansbanan och glodde på en av flickorna. Hennes huvud hängde över axeln på kavaljeren som någonting löst och ditsatt, som inte hörde dit; och hennes bruna ögon flyttade sig långsamt över de kringstående, som om hon inte hade varit med och dansat själv. Han fick tag i hennes blick: den vek långsamt undan – men så kom den tillbaka igen, och stannade hos honom länge; med utesäglig likgiltighet. Effe rynkade ögonbrynen och såg likgiltig ut själv, och lite förnärmad. Han tog upp ett cigarettpaket och grävde i det. Tivoli var nu inte riktigt i hans stil: det var lite för stadsaktigt och snobbigt och gröngöligt, tyckte han. Det var för många putsade och vältrimmade saxofoner, och den äkta negern, som sjöng förbannat bra förstås, var elegant och självisk som i en gammal revy.

Nu såg de på varann igen. Nä, inget vidare, tänkte han, och vände ryggen till och glodde på andra.

Efter en stund fick han se henne igen, rakt framför sig. Fast det egentligen inte var meningen kom han framklivande till henne och sa med ett lite malligt leende:

- Ska vi dansa? Får man lov?
- Nä, sa hon, ursäkta, men jag ska gå hem.
- Så här dags?

Hon brydde sig inte om att svara. Hon stod stilla i trängseln och tittade åt ett annat håll.

- Då får man kanske komma med då?

Då fnös hon, så att axlarna hoppade till på henne. Effe blev faktiskt generad. Han tänkte säga: Jag är en snäll och varsam pojke, eller något liknande som han sagt vid andra tillfällen;

men han kom sig inte riktigt för. Hon stod kvar och tittade som om hon sökte efter någon annan. Hon var mycket snyggt klädd, i en brun kappa som såg nästan snobbig ut; men på något vis syntes det ändå att hon var en enkel och fattig flicka. Kanske var det skorna: de var illröda. Skorna var nog det första man såg av henne. Hade hon inte haft de skorna (på de benen, förstås) så hade han knappast lagt märke till henne: ingenting-för-honom, alltså.

– Ska vi inte opp och jobba ett tag i alla fall, va?

– Nä, sa hon. Jag ska gå hem. Jag har ingen lust.

– Ja inte jag heller, förstås. Det var bara ett förslag, flicka lilla.

Då fnös hon igen, och trängde sig framåt. Han följde efter henne, och när de kom fram till wirearna för akrobatmasten, tog han henne under armen. Hon sa inte ett ljud, såg inte upp på honom och drog sig inte undan.

– Vi ska se på uppträdandet, sa han. Klockan är 20 i, bara. Förra året var det en fet flicka som höll på att tappa byxorna.

– Äsch, sa hon.

Han kom av sig. De gick tysta tvärsöver planen. Han ångrade sig, och undrade vad hon skulle säga om han drog bort armen. De blev stående i närheten av raketbanan, där folk sitter i en rad på en stor snedställd skiva, som snurrar runt.

– Så fånigt, sa hon när hon tittat en stund på apparaten.

Han skrattade åt henne, men hade ingenting att säga. De stod rätt länge och glodde på raketåkarna, som skrek, krängde, höll fast sina hattar, viftade och gjorde sig till. Han slutade tänka på att lämna henne, och snart var det liksom också för sent – han visste inte rätt hur det skulle ske, och därför fick allt ske som det råkade ske. Han talade om för henne att han var 2:e maskinist på Marina, som låg i torrdockan, och att de skulle gå på Nordafrika sen, men det intresserade henne inte ett dugg. Hon var sur.

De larvade vidare runt hela platsen och tittade på det ena efter det andra. Han föreslog allt möjligt: bergbana, lotteri, skjutning, pilar, ringar, automater; men hon sa bara att hon tyckte det var fånigt. De stannade utanför **Blå Tåget**, där folk bildar kö på 100 meter; och när de tittat på kön en stund så blev hon arg: för det var fånigt! Alla hade ju tråkigt!

– Då går vi och äter då, sa Effe som inte gav upp hoppet. För resten var hon lätt att vara tillsammans med; han behövde inte anstränga sig att vara rolig. Hon var riktigt sällskap för en slöflock. Det sa han till henne, men hon brydde sig inte om det. På **Tyrol** ville hon inte gå, för vad skulle det tjäna till, utan de hamnade på baren vid Allmänna Gränd. Han beställde smör, bröd, skinka, makaroner, öl och kaffe i kassan medan hon stod en bit ifrån och tittade på honom från sidan. Det tog lång tid med **kortklippningen**, men hon stod kvar på samma sätt och ändrade inte en min. Det var inte mycket folk i baren, och flickorna bakom disken pratade högt med varann på avstånd och kastade då och då en blick på gästerna. De satte sig vid ett av de röda träborden, vid en gul vägg, i stark belysning.

Hon började genast äta. – Kanhända, tänkte han, att hon har brått att få komma med till båten. Kanhända det. – Han piggade till och betraktade henne med nyvaknat intresse. Inifrån Gröna-Lund-sidan hördes militärorkestern, som spelade i grön belysning i rabatterna framför bysten av Tivolis grundare, vilken var belyst med rött. Det försiggick på rätt långt avstånd: en glasvägg och en dammanläggning var emellan; och det såg ut som en reklamfilm i färg eller något annat mycket ovidkommande. Utanför den andra väggen gick folk förbi på trottoaren på väg till Tivoliportarna, halvfulla människor, och människor med smala käppar, och en och annan enstöring. Han började berätta för henne om ett fyllslag i Köpenhamn, om en hund och en katt på föräldrarnas gård, om en annan flicka han träffat

som varit lika sur som hon – hos den flickan gick det snart över, för hon ville bara komma i säng så fort som möjligt; men nästa gång var hon lika sur igen.

– Ä håll käften, sa hon, men han fortsatte:

– Jag kan vara sur ibland jag med, men är du så här för jämnan? Vad är det med dig?

– Det gör väl detsamma, sa hon.

– O.K. Jag är inte på så djävla gott humör jag heller. Vi kan ju slå oss ihop då, och ha det så djävligt ett tag.

– Det är det ingen som har bett dig om.

Han gjorde en grimas, som emellertid var något avsedd för servitriserna bakom disken: har ni sett sån hopplös böna, va? medan hon bara såg ner i tallriken. Militärörkestern spelade nu ett långdraget och sentimentalt stycke långt utanför glasväggen; det var egentligen bara en mängd sega och vemodiga ackord som den pressade ur sig, ett i taget, under det att dirigenten sprätte med pinnen i det gröna ljustet.

Han fick plötsligt en löjlig känsla av att det var vid ett helt annat tillfälle som han satt här. Det var en annan flicka som satt framför honom – eller i varje fall var det en flicka som han kände något för och som själv inte var avkopplad i denna gamla likgiltighet. (En likgiltighet utan betydelse, eftersom den naturligtvis var tillfällig. En liten tid bara, tänkte han, och hon kan inte låta bli att stå i på nytt.) Men just nu, här, rådde ett missförstånd. Det var något som hade kommit fel, bara. Ungefär som när man började skolan och gick in och satte sig i fel klass, och var med där en stund utan att begripa något. Eller var det här något som hänt för längesen; var det ett vanställt minne, en livlös återberättelse av vad som hade hänt en gång, eller snarare: av vad som varit på väg att hända en gång? Tyckte han att han var 20 år yngre plötsligt? Hade han varit kär, som man säger, den gången – fast det inte blivit något av – utan skulle bli av först nu? Asch, prat. Nog hade han varit kär några

gångar, förr i världen, och inte för så längesen heller för resten – åtminstone mera tillfälligt, så där: men det här var ju fullkomligt likgiltigt.

Han drack ur sitt kaffe och tittade på henne över koppen. Hon såg verkligen sur ut. Surare än någonsin.

– Hörru du, sa han och petade till hennes arm med pek-fingret, jag har börjat tänka.

Hon höjde ögonen, bruna, uttryckslösa ögon; men sa ingenting och såg inte det ringaste förvånad ut.

– Jag tror att du sitter och gör dig till, sa han. Du filmar, vet du. Inte var du så här sur när du gick hit i kväll! Nu har du fått nån att vara sur för. Du filmar, flicka lilla.

Hon fnös.

– Ja inte vet jag, sa han. Det angår mig inte, förstås.

Så teg han; och efter en stund var det hon som tog honom i armen.

– Titta på dom där! sa hon och pekade på ett ungt par. Flickan pratade, och pojken lutade sig fram över bordet och tittade på henne med ett förtjust och lite tillgjort leende och med manligt överlägsen vänlighet i ögonen. Hon pratade på och log tillbaka mot honom, och när han sa något så såg det ut som om han sa något till ett barn eller en hund.

– Vad är det med dom då?

Hon skakade på huvudet: så fånigt, menade hon. Så glodde hon på två ölgubbar, som klingade med glaset och såg oändligt beskäftiga ut; men hon sa ingenting om dem.

Militärmusiken gjorde paus. Dirigenten satte sig ner bland klarinetterna och stirrade upp i natthimlen, eller tittade på de gröna löven, som lyste ettergröna i den gröna belysningen och blänkte som om de var nymålade. Effe Borberg gäspade.

När hon druckit ur sitt kaffe tog hon upp väskan, tände en cigarrett och lade upp två kronor på bordet.

– Nej nej nej, sa han, jag bjuder.

Hon sög ett tag på cigaretten, så strök hon tillbaka pengarna i väskan igen, utan att säga något. Så satt de och såg sig omkring. På sätt och vis trivdes de ihop, utan att bry sig om varann. Hennes blickar var kritiska, men lugna.

Sen reste de sig och gick.

Det var rätt mycket folk ute. På vägen neråt varvet stod bilarna parkerade på båda sidorna, så att det inte var någon plats kvar att gå på om någon bil skulle komma körande. Här och var drev man omkring. Oppe i backen skrånade ett sällskap unga studenter, och kom sen springande nerför.

De bytte några ord om vad de såg och det myckna oväsendet i parken, och tittade ett tag på en karl och ett fruntimmer som skulle ha in sin stora hund i bilen, fast den inte ville. En jazzsångare sjöng i mikrofon någonstans: en jättelik näsröst, som bredde ut sig över hela trakten.

– Är det här? sa hon när de kom neråt varvsporten. Två män stod utanför och väntade, och ringde på den elektriska klockan. Så öppnades dörren i porten, och männen slank in.

– Man ringer på klockan, sa Effé, så kommer en gubbe och öppnar.

– En gubbe? Vad då för en gubbe?

– Ja ibland sover han, eller också är han på andra sidan dockan, och då får man ringa en sjuhelsickes tid.

– Nä vad säger du, vad är det för en gubbe! upprepade hon och gjorde sig lös från honom. Hon blev plötsligt glad, på något vis, alldeles uppspelt; hon tog liksom ett danssteg, skratade åt honom och snurrade runt utanför porten.

– Vad är det för en gubbe! fortsatte hon. Har du ingen nyckel då?

– Nej.

– Ja då får det vara!

Han stirrade förvånad på henne, men hon bara fnittrade åt honom.

– Vad i helvete, sa han lågt, är du blyg för portvakten! Det gör väl ingenting!

– Nä, då får det vara!

– Det var det noskigaste jag har hört...

– Då får det vara!

Hon fnittrade åt honom, svängde med väskan och såg sig omkring. Han försökte tala henne till förnuft, men hon hörde inte på honom.

– Titta på den då! ropade hon. I trähuset mittemot var det ett fönster som var tänt, och i fönstret stod en karl med händerna på ryggen och glodde på dem. Fönstret stod på glänt. De tittade oppåt; och karln rörde på sig och stängde fönstret.

– Jaså, sa Effe då. Vad ska du göra nu då?

– Jag ska hem och lägga mig.

– Ensam?

– Ja visst.

– Var bor du?

– På Kungsholmen.

– Jaså, sa Effe.

– Jag tar spårvagnen... Titta nu är han där igen! ropade hon. Karl i fönstret hade kommit fram igen och stod och tittade på dem.

– Jag ska följa dig till hållplatsen, sa Effe.

De gick tillbaka samma väg, mellan bilraderna. Där lodade nu delvis samma par, och delvis nya. En del skulle in i bilarna.

De gick tysta. Gatlyktorna lyste på träden och de många biltaken. Det var varmt och fuktigt i luften. I telefonkiosken stod en yngling med benen i kors; han blängde omkring sig genom rutan, medan munnen rörde sig framför luren utan att man hörde att han sa något.

– Hyggligt av dig att inte bråka, sa hon till slut.

– Ä, sa han.

– Du verkar likgiltig.

– Närå.

– Du ville bara ha mig för att visa opp, va?

– Ä.

– Du ville bara ha en flicka för att så ska vara, va?

– Snacka skit. Tror du man skulle vara likgiltig då, va? Då är man ivrig, tänker jag.

– Du har haft många flickor.

– En djävla massa! Men jag är inte likgiltig. Det ska du inte tro! Det är bara det att du får ha det som du vill. Du är en originell höna. Du kan väl göra som du vill. Ja ger fan i dig. Där är hållplatsen! Tjenare!

– Hej, sa hon; och så gick han. Hon tittade efter honom en stund, och tyckte väl han var lustig som i alla fall gått med henne till hållplatsen.

När han kom ner till varvsporten hade mannen i fönstret dragit ner gardinen. Effe ringde på klockan: ringde flera gånger; men ingen öppnade. Efter en stund kom Harry Olas, en kompis, med en flicka. De nickade åt varann, och flickan flinade en aning; så stod de tysta och ringde ilsket på den elektriska klockan. Det var en stor ringklocka med ett långsamt, kraftigt ringande, som borde höras över hela varvet.

Men så knäppte det i porten – vakten hade tryckt på knappen, och de klev in. Därinne stod den lille vaktgubben i uniformsmössa, i dörren till sitt skjul.

– Jag var på andra sidan, sa han.

– Ja, ja, sa Effe, stannade bredvid honom och tog opp en cigarrett. Det var en varm kväll.

– Jag hade en sån djävla fin böna, sa Effe, sen han tänt cigarretten, men hon var rädd för dig och krånglade. Krånglar du? sa jag, du får väl ha det som du vill. Jag ger fan i dig.

– Aj aj då, sa vakten.

– För resten, fortsatte Effe, man kunde ju inte veta vad hon hade för skäl.

– Nä, sa vakten.

– Hon tyckte om dig förstås! sa Harry Olas, kompisen. Hans flicka stod lite bakom honom och fnittrade igen. Tjejer tror alltid att man sätter mera värde på dom om dom krånglar! sa han, tog flickan i armen och gick sin väg.

Effe hörde inte på. Han stod utanför skjulet och rökte, men tankarna gick åt andra håll. Vakten började också berätta någonting; men när han märkte att Effe inte hörde på, muttrade han något och drog sig in i sin dörr. Bredvid portvaktstrappan hängde en stark vit lampa, som lyste på marken och den skräpiga vägen neråt dockan. Vid väggen mot verkstadsskjulet stod en ny cykel och glänste i mörkret.

När cigaretten var slut, gick han ner till dockan. På vägen stannade han vid den nya kranen, och funderade på vad det kunde vara för knepigt med den. Han hade sett liknande saker i utländska varv. Så klev han ombord; och tänkte på andra dockor, på ett akrobatuppträdande i Göteborg och på ett hus som han velat köpa en gång. När han kom ner i hytten, som han för tillfället hade ensam, öppnade han ventilen och började klä av sig. En lampa oppe vid dock-kanten kom den skrovliga och våta bergväggen att glänsa, alldeles inpå gluggen. Han suckade högt, kände sig tom och sömnig och tänkte på ingenting alls längre, när han slutligen kröp ner i kojén. En liten stund låg han och hörde hur vattnet droppade ute i dockan; så somnade han.

PRIMADONNAN OCH TUBERKULOSEN

De skrattade i trapporna åt skådespelaren de varit hos; hur han nu, utan att ana det, skulle bli smittad! Reg stannade på en avsats och pustade, medan glosorna dråsade av honom, i stötvisa serier och klumpar. Tina, primadonnan, sneglade på honom och upptäckte, att hon inte riktigt visste vad hon sade och vad hon gjorde längre. Någoting hade lossnat, någoting gjorde detsamma sedan en tid tillbaka. Det hade gått någon tid efter att hon fått veta det (att Reg, och Regs mor och bror hade fått tbc) innan hon reagerat; och nu reagerade hon så här. Det fanns inga fasta punkter; hon visste att hon var ett rov för plötsliga impulser. Föreställningen svävade i fjärran (om en vecka!) på ett alldeles överkligt sätt. De sprang hit och dit, ringde, misslyckades här och där, det gällde statister, det gällde kostymer. Från Operan till [Skådebanan](#), från Skådebanan till [Folkan](#), och så tillbaka till Operan, och så en lunch på [Norma](#) med en stor och mäktig inspicient, och så telefonerande och forskande efter försänkningar; folk var ibland alldeles försvunna och dök ibland upp igen utan vidare; dessutom skulle hon ha farit tillbaka till Uppsala redan i går för att repetera med kören och prata med en massa andra och gå på seminarium, men det fick ju vara. Nu hade de i alla fall fått en ordentlig karl till [Aigeus](#), men han var dyr. Hon tog opp ett gult anteckningsblock, som var mycket litet, och stirrade på en massa namn och siffror. Men Reg började som vanligt prata om något nytt, och de skrattade tillsammans.

När de kom ut på torget fick hon se Palle, en målare, f.d. skådespelare och gammal vän, som stod med händerna i fickorna och tittade på dem.

– Se på Palle! skrek hon och viftade våldsamt.

– Han har väntat, sa Reg.

De störtade fram och hälsade. Palle ville inte ta Reg i hand men var desto tafsigare mot Tina. Han var lite forcerad och drog en gammal replik om: Vilket elände, vilket elände! och flinade mot Reg. Reg tog genast opp ämnet med förtjusning, beskrev högljutt och åskådligt hur bakterierna kvillrade i kroppen på honom, hur han skulle benas och hur lungorna egentligen såg ut nu: som bortkastade preventivgummin. – Har *du* undersökt dig?

– Det var längesen, sa Palle. Du då, Tina?

– Hon är positiv så det sjuder om det, skrek Reg. Hon har haft en liten privat lungsot nån gång tidigare...

– Och nu tar dom gamla bakterierna kål på dom nya, sa Tina.

– Ja ja, vi ses i familjegraven! Vi ska nog ordna plats för familjevännerna, [familjebolarna](#)!

– Å, inget besvär för mig!

– Dyre!

Det var varmt, och sommareftermiddagssolen sken stadigt. Det var tyst och lugnt i staden. Några få människor stod ute på det tomma torget och väntade. Bakom dem låg en stor brandreservoar som en slags rund tribun, som det stod FALUN-FALUN-FALUN på runtom; vad det stod emellan brydde hon sig inte om att lägga märke till. Nu hördes också några rännande svalor över spårvagnshållplatsen.

– Vi ska väl repetera, sa hon.

– En sån idé! sa Reg. Men var? Hemma hos Palle?

– Nej nej, sa Palle, det går inte... det går inte alls...

– Hos dig då?

– Nej, sa Tina, jag har en liten son hemma.

– Vafalls!

– Hennys baby, menar jag. Hon förklarade: hennes äldsta syster med make var på besök, för ett bröllop.

- Är det din yngsta syster som ska gifta sig? sa Palle.
Tina skrattade. – Jaa, det kanhända...
- När då?
- I morgon.
- Måntro med mig? sa Palle. Om jag kommer i tid.
- Gärna för mig, sa Tina. Annars är det en signor Rappakaljo, som hon träffat någonstans.
- Hm, sa Palle.
- Tina undrade själv ett tag varför hon sade så mycket dumheter.
- Vi kan ta det på vår piskbalkong, sade Reg.
- De gingo gatan framåt. Reg fortsatte skämta om sina trasigheter, håligheter, och gick mitt i körbanan – för är man lungsjuk, blir man inte överkörd.
- Vad ska ni göra i kväll? sa Tina.
- Vet inte.
- Jo du ska se Sartre, sa Palle. Den är fin!
- Ja ja, sa Reg. Vi repeterar först.
- De åkte inte direkt opp till piskbalkongen utan stannade vid Regs våning.
- Är det någon hemma? undrade Palle.
- Jag vet inte.
- Modern hade för några dagar sedan farit till sjukhuset, och Thomas, den yngre brodern, som inte tagit studenten än, gick och väntade på att få plats han också. Tina satt kvar ute i hissen, medan Reg låste opp dörren.
- Är det någon här? skrek han. En radio skorrade till där inne.
- Vem är det? skrek han igen, och gick in.
- Jag ska gå in jag med, sa Palle.
- Och så kom det en gubbe... sa en uppläsare i radion med grötig röst, och Reg skrattade kort inne i hallen. Palle blev kvar ute i hissen, och fingrade på grinden. Någon stängde av

radion, och pratade med Reg. De väntade en stund. Så sa Palle: – Jag måste se Thomas! och gick in i våningen. Han var ofta lite tystlåten tillsammans med Tina, och hon kom också att tänka på hur han enligt mångas skämt var anmärkningsvärt svag för den vackre Thomas. Hon suckade lite grann och följde efter honom, sen hon stängt hissdörren bakom sig.

Palle gick runt genom det stora rummet; mattorna var borta och markiserna nere, men allting såg ytterst välstädat, putsat och nydammat ut; allting på sin plats, för övrigt. Så kom han in i det smala köket; där stod Thomas och borstade skor. Tina betraktade dem genom köksdörren från det andra hållet.

– Hej, sa Palle. Thomas såg upp en sekund utan att sluta borsta.

– Jaså är det du. Han borstade intensivt, och gnodde efter med en sämskskinnsduk fast skorna redan glänste. Palle stod tyst en stund och tittade intresserat på

– Tänk när du blir så där brun i sommar, sa han till slut och pekade på skorna.

– Varför skulle jag bli det? sa Thomas. Jag kommer inte alls att bli brun i sommar.

Palle blev synbarligen lite förvirrad och tyckte väl att han sagt något dumt.

– Man ska inte sola nuförtiden, fortsatte Thomas. Det är bara idiotiskt. Då frodas bacillerna värre!

Då kom Reg instörtande, och Thomas och han började genast prata i mun på varann om mat, våningen och andra praktiska saker. Palle stod tyst och såg allvarlig ut, medan Tina sa något då och då ute i hallen och skrattade. Thomas plockade in skoputsgrejorna i särskilda fack i en låda och vred ur några trasor som låg på diskbänken; när han vridit ur dem hängde han upp dem slätt och symmetriskt över kranarna.

– Nu går vi opp, sa Reg. Kommer du med?

– Nej, sa Thomas, jag ska bort och dansa.

Tina tittade på honom; om några dagar skulle han »in«. Han hade fått ett skarpt uttryck i ansiktet, tyckte hon; hans blickar hade en hård glans och han såg de andra länge och okänsligt i ögonen. Han var skön som en gud, men så pedantisk.

Hon sa något till honom; så satte hon sig på stolen i hallen och väntade, medan Reg sprang omkring och pratade om något och Thomas fortsatte pyssla ute i det ljusa, korridorlika köket.

– Följer du inte med upp? sa Palle därute; så kom han tydligt ihåg någonting och tillade: Vad ska du göra i kväll?

– Nej, sa Thomas. Hörde du inte att jag ska bort och dansa.

– Ja visst, sa Palle. Tjenare då!

– Tjenare!

– Adjö, Thomas! skrek Reg, nu går vi upp! Kom nu då!

– Jag sitter så bra här, sa Tina och satt kvar.

– Adjö, Thomas! skrek Reg igen.

– Adjö då! svarade Thomas förtretad; och så dråsade Palle och Reg ut i trappuppgången. Hon hörde dem skramla med vinddörren och skräna om någonting; deras rop ekade utifrån och in i den övergivna våningen. Thomas letade länge och bestyrstamt i en låda och vände hela tiden profilen till; han visste nog inte om att hon satt kvar där. Jag måste gå och undersöka mig igen, tänkte hon. Det måste jag.

Så gick hon upp till de andra. Palle hade klättrat ut på taket och stod nu på en skorsten som en staty mot himlen och såg sig omkring. Tina klev upp på själva mattpiskningsställningen, så att hon såg ut över den ogenomskinliga glasväggen; tittade ett tag på alla stadstaken runtom. Reg gick runt ställningen och rökte och hostade och röt om vartannat. De började dra sina roller. Palle stod orörlig oppe på den röda skorstenen, med en egendomlig, disträ glans i ögonen.

Tina tog ett av sina glansställen, efter [mordet på Agamemnon](#). Hennes mörka stämma ekade ner i gårdsbrunnen; hon

vrålade på orden och njöt av ljudet. De gamla goda orden, vars betydelse hon inte längre var medveten om; de levde sitt eget liv. De var utgångna ur henne, hon hade framfött dem och de var blod av hennes blod, men när hon nu höll opp dem var de egna, säregna varelser, vilkas makt och möjligheter inte längre berodde av henne; deras liv kommunicerade inte längre med hennes liv; men det behövdes heller inte, för ur henne hade de utgått, och hon bar dem nu som deras oreflekterade vårdarinna.

De hade spelat pjäsen förut; detta var bara sista uppreandet, innan...

Reg gick omkring, hostade och blängde ilsket på dem; så tog han repliken, och hans skarpa röst skar i öronen på henne. R-en kom som trumvirvlar och s-en som förbiskärande svalor, koleriska svalor, som man bara ser en glimt av. D.v.s., det kunde låta så, men när hon hävde sig opp på mattställningen för att se på utsikten, kom hon ovanför hans diktionsmakts område; han sprakade och fräste för sig själv i piskbalkongen, och ljuden rände huvudstupa och oförmöget mellan väggarna.

Hon betraktade den egendomliga utsikten: myllret av röda tak och skorstenar (röda i kvällssolen), gavlar, spiror, radioantennor och små torn från förra seklet, balkonger, ventiler och gårdshål. Längre bort syntes Söder med kyrkorna och sjukhuset, och skidbacken i skogen, och hela Tivoligyttret och ett mönjerött båtskrov och Skansenberget och mera skog och berg längre bort: en stilla, röd, het och jättelik afton. Hon tyckte plötsligt att Palle blev blek; han stod orörlig mot den genomskinliga himlen och stirrade snett nedåt: kanske höll han på att få svindel. Hon sträckte sig ut över glasväggen och såg neråt, för att se var han skulle falla, om han föll; men hon såg bara den fönsterlösa ljusa gårdsväggen, som försvann neråt i gårdsdunklet. Reg stod nu också stilla, och skar långsamt och entonigt ut sina enkla repliker.

Hon tappade plötsligt tidsbegreppet. Hon visste inte när och var detta var, och hur, och varför. Hon förstod inte alls vad de gamla orden betydde, och hade för mening; ord som frösos ut nedanför henne och som hon kunde vartenda ett utantill. Men hon kunde plötsligt allting utantill; hela tillvaron; allt hade redan skett; allt var redan upplevat; i en enda, utskuren sekund.

Sedan tänkte hon: Vad ska jag göra i sommar, när Reg är sjuk eller död? Jag kommer att fortsätta som lärarinna. Jag är för gammal att börja vid teatern på allvar. Jag har inte gjort annat än börjat vid teatern på allvar, i all min dar; men nu fick det väl inte bli något av. Men vad hennes liv var bekymmersamt annars – bekymmersamt? För vad? Hon insåg, att Reg hade givit henne ett slags provisorium att leva för, leva av; när han är borta, blir allt meningslöst och dumt.

Palle sträckte ut handen och grep tag i en liten radiomast av trä, som satt vid sidan av skorstenen.

Men nu, här. Hennes liv, hennes död; i denna sekund.

Palle klev ner från skorstenen och ställde sig på takkanten alldeles ovanför dem, och tittade på dem. Reg hade hunnit till slutet och sa: Ja ja! alldeles tvärt och tände en ny cigarrett. Palle skrattade till och började dilla; sa en massa sammanhangslösa ord som om han var full och tyckte det var roligt att säga ord, eller som om hon var det och inte fattade med detsamma. Nå, ett slags skämtlynne.

– Är du disträ, sa Reg.

– Disträ? Nej! sa Palle och flinade lite sluddrigt och med någon slags undermening. Reg började prata igen, i ett kör, om teater, om sjukhus, och drog några repliker; kastade cigarretten och snöt sig och hojtade och sjöng några operafraser. Så drog de en replikväxling, och därpå skulle följa en lång monolog av Tina. Hon började och sträckte ut armarna i stor stil, men blev avbruten av Reg.

– Du är urusel, sa han. Vi får skaffa någon annan.

– Ja, sa Palle och hoppade ner på balkongen. Tur att det blev klart i så god tid.

Så gick de två sin väg med detsamma, och stängde plåtdörren efter sig. Det blev tyst.

Hon stod en stund på mattställningen och gnolade lite. Hon var van vid Regs nervösa skämt, och att Palle hängde med så där, lite forcerat hängde med. Så suckade hon, hoppade ner och skulle gå; men dörren var låst.

– Ä, sa hon högt.

En mås kom glidande ovanför henne med stora, vitsmutsiga vingar. Den gled rätt långsamt förbi över henne, vred lite på huvudet och tittade ner under färdan. Hon kände sig lite arg; fula skitmå, tänkte hon men stod och följde den med blicken. Så vände hon sig mot dörren igen och vred runt det lilla låshandtaget av mässing, och då gick den opp.

Hon stötte ihop med dem i trappan. De gick åter ner i våningen, och nu var Thomas försvunnen.

– Om vi skulle ha lite te.

– Ja ja, sa Tina.

– Nog för att din mor är ordentlig, sa Palle, men hon är visst den minst ordentliga i familjen, tror jag! Det är fantastiskt vad här ser prydligt ut. Får jag tvätta händerna för resten!

Tina satte på teet. Reg placerade sig i hörnet av stora rummet och ringde i telefon; pratade högljutt med flera. När Palle hade tvättat händerna efter soten och rosten på taket, gick han in i Thomas rum och satte sig att spela piano – d.v.s. han slog en mängd impressionistiska och disharmoniska små ackord och tog då och då fram en liten enfingersfras. Efter en stund, medan Reg pratade i telefonen, gick Tina också ditin. Där var lika ordentligt som annorstädes. Palle vred sig runt på pianostolen med ena handen kvar på klaviaturen, och de började prata lite grann. Om Regs temperament, om lungsoten och hur han tog

detta, och om olika lynnesstämningar på grund av detta. Rummet vette mot gårdsbrunnen med den vita fönsterlösa gaveln, och därför låg hela rummet i en indirekt vattenklar skymningsdager. Thomas' skolböcker stod uppradade på bokhyllan, på bordet låg några pennor, cykelspännen och en kniv i ett litet porslinsfat. Ovanpå pianot stod moderns fotografi. På väggen satt andra fotografier, av Reg som liten unge bl.a. samt ett par stycken av Thomas själv: i konfirmationssmoking, i teaterkostym och i en snobbig mjuk hatt. Palle lämnade pianot och satte sig bredvid henne på Thomas' breda dyscha, som vände fotändan mot ett stort spegelskåp, i vilket de hela tiden kunde se sig själva lite från sidan, som mörka figurer mot det ljusa fönstret.

– Tänk att ligga här och hela tiden se sig själv i spegeln, sa Palle. Men det gör man kanske inte! Vi ska prova!

De prövade inte men skrattade och dillade lite. Palle var en något sentimental typ, lite trögpratad, blyg och långsam i fattningen i bland; han teg gärna men såg också gärna ut att trivas – och kunde ibland säga rätt groteska saker. Men han talade helst lite allvarligt om personliga ting och hade en viss ambitiöst filosoferande läggning. De hade känt varann länge och turnerat mycket tillsammans men var nog alltjämt lite osäkra på varann. De märkte att Reg alltjämt pratade i telefon och ropade att det var tid för honom att gå på teatern, om han skulle gå. Palle skrattade, böjde sig sedan fram och tog Tina om halsen. Hon vred sig undan lite grann och kröp ihop, men hela tiden skrattande; de skrattade båda två. Han försökte komma åt henne på ett lite avsiktligt likgiltigt sätt, liksom i förbigående eller på skämt och utan betydelse – så där för allan del, varför inte? Men det var nog bara en min som han tyckte passade.

Så hämtade Tina teet; Reg talade fortfarande. Tina hällde opp. Så pratade de åter om lungsoten och den tragiska familjen, och teg långa stunder, knaprande på skorporna. Det hade blivit något mörkare i rummet, och hela våningen tycktes över-

given och utblottad, fast den inte var det. Hon böjde huvudet oppåt, med koppen i handen, och lät blicken glida över väggarna och taket och tänkte på, hur många gånger *de* hade tittat på väggarna och taket, just här, och tänkt allt möjligt annat som hon inte hade en aning om, och som nu var på väg att försvinna, att utplånas.

– Vad ska du göra i sommar? frågade Palle.

– Jag vet inte. Men jag far nog till Danmark.

Så pratade de om det en stund, och hon glömde bort en hel del för alla planer – planer, som i och för sig var absurda, såvida inte, eller såvida...

– Ska du gå och undersöka dig? frågade hon.

– Jag var i höstas, sa Palle. Jag spottade blod och blev skraj och gick dit, men det var bara hjärtat och nerverna.

– Har du dåliga nerver, också?

– Å ja.

– Det får man förstås med ditt leverne.

– Vad då för ett leverne! Han såg på en gång förvånad, smickrad och förolämpad ut.

– Ja... att inte ha något bestämt... att inte vara piskad till att göra något.

– Ja, sa han och funderade en stund på det sista. Du har rätt. Du är så vis.

Hon blängde till lite grann. Han hade ett dumt, torrt tonfall. Nej, jag är barnslig, tänkte hon.

– Drick ur teet nu då, så ska jag förföra dig! sa han.

De skrattade, och han trängde sig på henne, flinande, nojsande. Så slutade Reg prata där ute och gick in till dem; då låg de på varann och sparkade och skrattade.

– Akta er för fan! skrek Reg. Det är Thomas' säng! Den myllrar av bakterier!

– Det vet jag väl! sa Palle, men Tina gjorde sig lös och gick bort till fönstret. Där blev hon stående och såg sig själv i spe-

geln vid sängändan. Reg satte sig framför henne, hällde opp te åt sig och pratade. Hon såg sig själv som en storvuxen och främmande kvinna i detta rum; den undersköna lilla gosse som bott här, vuxit opp, levat här hela sitt liv, var nu bortkörd. Det var Thomas som var värst därän, tänkte hon; hon ville liksom ha det så.

– Du måste gå nu, sa hon till Reg.

– Nu är det för sent, sa Palle som såg på klockan.

– Ja, sa Reg.

– Det var synd. Du skulle se Sartre.

– Ja.

De teg en stund.

– Jag kan inte sitta stilla i en teatersalong, sa Reg. Jag är för nervös. Det förstår ni väl, efter de här bulletinerna.

Så talade han om moderns tillstånd och förestående operation, allvarligt och direkt. Sedan blev det åter tyst i rummet, och eftermiddagsdagern var hela tiden densamma, lite klar och stilla, och beroende just på att man såg fönstret och den ljusa husväggen utanför i den stora spegeln, som satt längst inne i rummet.

– Så synd att du inte går, sa Tina.

– Ja ja! Palle reste sig, klev fram och grep henne om midjan. Hon vred sig undan med ett litet skrik. Det var rent estetiskt bara! sa Palle. Du stod så vackert!

– Vi hade ju lite att prata om, sa Reg och rynkade pannan.

– Ja visst ja, sa Palle.

– Ja jag ska gå, sa Tina.

– Nej visst inte! sa Reg. O nej, inte ska jag stå er unga lycka i vägen! Han flinade förtjust, tog tebrickan och gick ut i stora rummet; men Palle följde efter honom, protesterande. Tina såg efter dem genom dörren.

– Nej gå inte! ropade Palle efter Reg. Dyraste! Varför kan inte *hon* ge sig i väg? Vad är det för ett djävla sätt? När man

äntligen får träffa dig, käre, så har du henne med! Vad är det för ett sabla fruntimmer!

Tina log förstrött; de gjorde sig till. De fortsatte pladdra där ute; men hon ville inte vara ensam. Inte här inne. Hon gick efter dem; då smet de ut i kapprummet, där de satte sig på var sin sida om det lilla spegelbordet och började resonera teater, om pjäser, föreställningar och dekorationer. Hon satte sig i soffan i stora rummet och lyssnade förstrött. Då kom hon att tänka på modern, som låg sjuk här i soffan, först; och med ett visst obehag kom hon i håg hennes hårda och magra röst som berättade, skämtade och klandrade här ibland kuddarna, när hon hade varit på besök. Ja ja, tänkte hon och satt kvar i soffan, det värsta är att allt det här är dumt och felaktigt. Hon skulle verkligen inte spela teater med Reg *nu*; och ingenting riktigt blev av, och flickorna i skolan var otroligt fräcka och omöjliga – hon visste inte hur hon skulle bära sig åt. Det tänkte hon på en stund; men nästa stund hade hon ändrat sig och tänkte så här: det är besynnerligt roligt att leva, bara leva, i varje sekund; att låta livets impulser verka på sig, verka i sig, medan man är så oansvarig!

Hon satte sig till rätta i soffan. Så tog hon fram sitt lilla gula anteckningsblock och en miniatyrpenna, och skrev opp: Lunch 3.20. Spårvagn 0.60. 4 pappersrosetter 1.20. Var det något mer? Smitta, skrev hon automatiskt. Samtalet i hallen tycktes börja tyna. Reg pratade bara smörja nu. – Nej jag ska packa snart, sa han vid ett tillfälle. Det gällde de saker han skulle ha med till sjukhuset, tänkte hon: efter föreställningen.

Då reste hon sig plötsligt igen, gick tillbaka in i den sköne Thomas' rum och kastade sig framlänges över hans säng. Hon omfamnade hans kudde och borrhade ner huvudet i den och kysste den hårt och lidelsefullt, gång på gång, länge, medan tårarna blötte ner tyget, som pressade mot hennes ansikte. Hon kramade den och kysste den, tills den var fullkomligt deformerad.

Nu så, tänkte hon när hon lugnat sig, nu ska jag gå hem och göra mig i ordning, så hinner jag kanske ett tidigare tåg till Uppsala. Hon tänkte på den saken en stund, och bestämde sig för det.

LITEN OFFERSTAD

På landet kallade man honom Geten. Han var liten och mager, hade alltid haft glasögon och var lika tyst som sin mor. Han var inte direkt omtyckt. När han sade något, var han påstridig, spydig och oberäknelig. Han klarade sig bra i folkskolan; kanske lärarinnan var litet rädd för honom, eftersom han aldrig svarade som de andra och aldrig riktigt gav besked om vad han visste. Hans mor dyrkade honom. På kvällarna, när hela gården gått och lagt sig, satt hon på en stol inne hos honom och pratade, stillsamt, dämpat och långrandigt; och hon bestämde allting för honom: vad han skulle ha på sig, hur han skulle bete sig bland jämnåriga och vad han skulle leka.

När Ingvar var 12 år skaffade hon pengar så att han kunde gå på läroverket i staden. Han blev inackorderad hos en gumma på Tranhusgatan, tant Hedvig, som kände hans mamma sedan hennes barndom. I rummet intill Ingvars bodde en liten tysk pojke, som hette Alfred och som gumman tagit sig an. Han gick i folkskolan och var omöjlig i räkning, så att Ingvar fick hjälpa honom. Han var snäll mot honom men tyckte inte om honom.

När Ingvar kom upp i gymnasiet började han emellertid få svårt för sig. Han var tyst och kantig, vägrade ibland att svara på lärarnas frågor och såg aldrig någon i ögonen. Hans näsa växte ut till en ovanlig längd och hade en lätt krökning, som verkade främmande. Man kunde ibland se att han blev arg: de blå ögonen, som han hade efter sin mor, flackade häftigt till hälften sänkta bakom glasögonen, och hela det magra ansiktet blev blekrött – men han sade ingenting utan knyckte bara på kroppen och gick sin väg, eller satt stel kvar utan att kun-

na placera sina händer naturligt. Varje morgon slängde han i sig gröten så att det skvätte, med en bok uppställd mot brödkorgen – men hann aldrig läsa läxan färdig ändå. Han vandrade långsamt och kutryggig till skolan med blicken fästad på de långa kantstenarna, från lyktstolpe till lyktstolpe, tills den sista var passerad och han måste kliva opp på skolgården. Vilket ögonblick som helst skulle klockan brista ut som en explosion över porten. Hans ögon stirrade på gårdsgruset. Nu, nu, eller nu, skulle den ringa – JA NU kom det, och han måste springa. Under morgonbönen pysslade han nervöst med grammatikor och översättningar men begärde aldrig någon hjälp. När man »snabbade« i någon grupp under rasterna, stod han strax bakom med sin bok och följde med, men frågade aldrig. Värst var andra latintimmen på onsdagsmorgonen; då läste man kursivt och han tryckte som en kanin i bänken med lexikon och grammatik under texten. Glosor hade han aldrig haft tid att lära sig. När läraren kom gående ner i gången, petande dem i nackarna med pekpinnen, kunde han inte krypa undan utan hade bara att knäppa händerna under bänken och be: Herre, inte mig! Inte mig! När han så trasslade in sig nervöst i en enkel konstruktion, vände sig läraren ifrån honom med ett »äsch!« och lät en annan ta vid. Ingvar duckade över boken.

Men en morgon i början av april stannade han vid den sista lyktstolpen. Han försökte tänka på, att om en del timmar eller halv 4 skulle skolan vara slut och lektionerna, som nu lågo framför honom, skulle vara passerade alldeles av sig självt. Han kunde gott tänka sig att klockan redan var halv 4, för hon skulle i alla fall bli det utan att han gjorde det minsta däråt.

– Nä nä nä... mumlade han. Jag är sjuk. Jag går hem och lägger mig.

Han vände och gick hastigt S:t Hansgatan tillbaka, medan bokpacken höll på att glida isär under armen på honom. Men

var som helst kunde han stöta ihop med en lärare. Han blängde rädd omkring sig – och smet in i en port för att vänta där tills morgonbönen var över och lektionerna börjat.

Det var en mörk portgång med flera glasdörrar. Gammalt färggrant, rutat papper var klistrat på insidan av dörrglasen. Bakom den ena dörren skymtade dock de nedersta stegen i en trappa. För Bref och Tidningar stod det på plåtlådorna, och vita ringledningsknappar sutto vid dörrposterna. Någonstans hördes en ensam, pratande röst; men plötsligt kom också steg i trappan. Ingvar ställde sig framför en annan dörr och lyfte handen, tänkte låtsas ha ringt. Trappdörren öppnades, och någon kom ut. Det var en lärare.

Han ryckte av sig mössan. Det var inte läraren i hans klass utan i parallellavdelningen; en ganska ung, litet knyckig och nervös vikarie. Mannen lyfte på hatten och öppnade porten för att gå ut, men vände sig inåt igen och frågade:

– Vem söker ni?

Ingvar mumlade något, såg i golvet.

– Ska ni inte i skolan?

– Jo, sade Ingvar.

– Är ni inte med på bön?

Ingvar teg igen.

– Gillar du inte sånt, kanske? Ja, du är visst en konstig kropp. Inte riktigt som andra.

Ingvar såg förskräckt opp; läraren log.

– Ja, det är kanske du som ska göra't, fortsatte läraren. Du kanske är utvald. Lycka till!

Så gick han, och det blev mörkt sedan dörren gått igen efter honom. Ingvar stod orörlig kvar, förvirrad och hemlös. Han lyssnade till ljuden i huset: små knäppningar, något litet skrammel. Vad menade alla människor med honom? Var skulle han bo? Vart skulle han ta vägen?

Då föll hans blick på en av namnskyltarna, och han böjde sig

hastigt ner för att konstatera att han läst rätt. Där stod, på hamrad kopparplåt i frakturstil:

MJN FJDEN.

Han stirrade en stund på det, utan att begripa något. Så ryckte han upp porten; han måste gå tillbaka till skolan.

Solen lyste stark och vitgul rakt framför honom. Det droppade vatten ur en stupränna, men gatstenarna voro mjöligt vita och vårtorra. Två gummor stannade utanför en reklamaffär med skyltdockor; de pratade om någonting som den ena grävde efter i sin stora, svarta handväska. Längst in i butiken stodo alltid dockor som voro nakna. En del utan armar, en del utan underkropp. De hade lätt antydda bröstknappar men voro släta och konstiga i ljumsktrakten.

Han hörde inte hemma här. Allting var onaturligt, obegripligt och överkligt. Han hade bara en sak att göra: att ta livet av sig. Därför att ingenting var som han ville ha det; och ingenting skulle någonsin bli så heller. Ingenstans fanns den plats där han ville leva. Han var eländig och oduglig. Hans fantasier och dagdrömmar voro också eländiga och dumma. Men likafullt menade han sig vara född till salighet.

– Jag kan bli salig, viskade han för sig själv. Jag älskar saligheten. Jag avskyr det här.

Han gick hastigt vidare, imponerad av sin filosofi.

– Jag kan bli en tänkare, tänkte han. Jag har avslöjat allt. Ingen förstår livets elände som jag. Andra människor är obegåvade. Jag ska bli salig. Jag är det nog redan, vare sig jag dör eller inte!

Han smet ner i Botaniska Trädgården och larvade sedan fram och tillbaka på grusvägen innanför muren, sparkande på stenar, kryssande sicksack mellan alléträden. Han upprepade förtjust sina formuleringar: Ingen känner livets elände som jag, men jag är salig.

De första träden hade slagit ut och lyste ärgigt vårgröna – men ett och annat risigt grenskelett sträckte sig ännu förvridet opp mot den tomma himlen som magra händer med kinesiska naglar, eller som förlamade raketer. Havet utanför muren var stillsamt och lugnt. Det lät som en moderlig smekning över kinden och örat, lugnt och sövande, om och om igen, mekaniskt-melankoliskt och i oändlighet.

Fyra sparvar hoppade hela tiden bakom honom i solstrimmorna mellan grenverken. Han stannade vid ett av alléträden, lade kinden mot dess färade bark så att glasögonen trycktes på sidan för honom, och betraktade sparvarna. Den ena var en liten klok gumma, som visste vad som skulle hända honom men inte kunde tala om det och ingenting hade att ge honom. De andra tre voro unga män, gymnasister, och föreställde honom själv. De hade var sin gåva med åt honom som han skulle få nytta av i framtiden; men de ville skoja med honom, gjorde sig till eller låtsades om ingenting och voro nöbbedda. De voro mycket knyckiga. Han undrade vem som var yngst och vem som var han själv just nu och vem som var han själv vid ett senare tillfälle. Han ropade på dem. Då hoppade den lilla gumman undan några meter, och ynglingarna följde på samma gång med henne. Där var en liten pöl, trots att det inte hade regnat och snön var bortsmält sedan länge; det var utrunnet kylarvatten från en bil, trodde han. Den ena av sparvynglingarna tog ett skutt mitt i pölen, flaxade och skvätte vatten på sig, men gumman och de andra två hoppade bara runt och pickade, eller sutto stilla vid pölkanten och knyckte på kropparna – men utan att titta på, för fåglar tittar aldrig på varann. Då kom en duva flygande och slående ner under trädkronan; den var vit. Den dök ner mot pölen. Den var inte bara vit, den var albino och hade röda ögon. Den verkade tung. Just som den skulle slå ner blevo sparvarna skrämde och fladdrade opp, och även duvan flög opp igen; och sedan voro de borta.

Ingvar fortsatte, litet nervös. Han gick ut genom [murfallet](#) och vandrade sedan vidare i [Norder Gravar](#) längs utsidan av muren med tornen skuggande över sig, det blanka vårgräset omkring sina fötter och havshorizonten långsamt stigande bakom nacken. Den steg allt högre, över träden och [murkreneleringen](#) och en bit opp på tornen. Han fortsatte runt halva staden, opp och ner i vallarna och mellan små buskar. Ett litet lok med tomma flakvagnar kom skramlande baklänges på spåret utanför vallarna. På vagnarna voro en del av stöttorna nertagna, en del sutto kvar och spretade hit och dit med små, slängande kedjestumpar, som skramlade som pengar.

Då upptäckte han, att hans ena skosnöre slängde oknutet om foten. Han stannade och tittade på det, men knöt det inte. Han gick in genom Österport, där några bilar trängdes och tvekade om vem som skulle köra först genom det trånga valvet. Bakom honom kom en lastbil med hampa, så fullastad att varken körriktningsvisarna eller backspegeln kunde göra tjänst. När Ingvar passerat porten och var nere i Hästgatan, vände han sig om och såg, att hamplasset därutanför var både för högt och för brett för att kunna gå in genom valvet. Han mötte chaufförens ögon bakom vindrutan; det var en fet karl med lugn och självklar uppsyn. Ingvar blev förskräckt: bilen saktade knappast farten, mannen syntes fullkomligt obekymrad, för att inte säga tanklös – och lasset gick igenom! Det passade precis! Det körde om honom, och han trängdes opp mot det stora skyltfönstret till en fotografiaffär. Han höll två gånger på att snava på sitt oknutna skosnöre, men han ville inte knyta det. Han tyckte väl, att han skulle bli generad om han stannade och satte opp foten mot en sockelkant, medan folk trängdes förbi honom och cyklisterna ledde sina cyklar oppför backen. Han höjde försiktigt blicken och blängde på de mötande. Alla slängde en hastig och tillfällig blick neråt hans fötter och sågo irriterade upp igen, men ingen vågade ta ett initiativ. Ingen ansåg sig ha rätt

att anmärka, att skosnöret hade gått opp, ingen menade sig ens kunna peka på det.

»Det är synd om människorna« stod det på Allehandas löpsedel. Han sög i sig formeln som medicin eller narkotika. Alla är ena krakar, och ingen kan hjälpa. Han vandrade tankspritt backen nerför och fick några knuffar av de förbigående. Säkert var det några på gatan som kände honom eller visste vem han var, men han såg dem inte och brydde sig inte om dem. Det var inte utan att han föraktade dem. Driven av barnsligt övermod gick han ner till gränden bakom gymnastiksalarna. Husen voro höga, och gatstenarna skimrade dunkelt. Också här hade man hållt ut vatten och vatten i massor, som strömmat vidare förbi gymnastikhuset och skolan och antagligen runnit ner i någon av de tre rännstensgallren nedanför gården. Fönstren till salarna sutto högt och voro även mattslipade en bit – men de som bodde överst i husen mittemot kunde förmodligen ändå se ner i flickornas gymnastiksal, om de ville. Men det var nu inte det som intresserade honom. Han väntade en stund vid stuprännan i hörnet; och så kom också en pojkklass ut från ett av omklädnadsrummen. Det hade kanske redan ringt. Det var inte hans klass utan en **parallellring på reallinjen**. De tittade på honom. Kanske någon av grabbarna som han tidigare varit klasskamrat med sade något till honom, men det uppfattade han inte. Han gick rakt emot dem och sprätte med foten med det oknutna snöret. Han trängde sig fram mittibland dem och väntade, att något skulle hända – eller ville få bevisat, att det *inte* skulle hända någonting. Då mötte han Weberg, sekreteraren i Kristliga Gymnasieföreningen. Det var en energisk, bullersam och överlägsen typ, primus i klassen, främst i löpning och simning, obesvärad och pratsam inför lärarna, smalspårig, streberaktig och okunnig i sina moraliska propagandatal, som han t. o. m. fått hålla på morgonbön. Vid alla möjliga tillfällen skulle han också läsa böner, de vanliga, officiella bönerna, som

han emellertid själv inte begrep ett ord av. Ingvar stannade framför honom, sprätte med kängsnöret och gav honom en föraktfull blick.

– Gå och häng dig, **gagga!** sa han.

Weberg glodde på honom häpen och rodnade långsamt. Innan han hann bli arg, kom en kamrat emellan:

– Vad i helvete är det med dig?

– Det hade varit bättre att du inte blivit född! fortsatte Ingvar. Alla samlades omkring dem, tysta och förvånade. Weberg stammade något och blev rödare och rödare.

– Det är den där djävla snortorsken.

– Man ska ju döma dig efter vad du gör, sade Ingvar. Du är bara till skada. Du skulle ha stannat som ett döfött foster på dyngbacken! Man skulle bara ha mockat ut dig!

Det blev en egendomlig tystnad. Ingvar märkte plötsligt att han borde säga något mera, men kom inte på något.

– Du är... du är... stammade han bara.

– Du har alltid varit vettlös, sade Weberg till slut.

– Det är för att han inte har någon farsa.

– Skitsnack, ropade någon. Jonasson vet inte heller vem som var hans far.

– Han vill ha stryk.

– Det har han aldrig fått förstås!

– Du är inte klok.

– Klå opp honom, Weberg!

Weberg blängde omkring sig och darrade i hela kroppen.

– Inte här, sa han.

– Vi går till Nicolai! ropade någon.

– Du kan göra vad du vill, sade Ingvar. Det går ändå åt helvete.

– Du är inte klok.

– Det gör detsamma vad du säger, sade Ingvar. Du ska få se hur det går.

– Vi skiter i teckningen! Det här är viktigare! Vi går till Nicolai!

Det blev signalen. De samlade sig några stycken omkring honom och knuffade i väg honom. Deras tillmälen upphörde, och Weberg gick tyst och stel av ilska. Hela skaran tågade hastigt i väg mot Nicolai-ruinen under så gott som fullständig tystnad; endast då och då utbytte de andra ett par osäkra skällglosor om Ingvar. Själv gick han stadigt men stirrade stelt snett nedåt-framåt och började undra vad han hade givit sig in på. Folk vände sig om och tittade efter dem, och en gubbe med en dragkärra stannade för att de skulle komma förbi. De klättrade hastigt över muren till Frimurarträdgården, nästan alla på en gång. Ingen polis syntes till och ingen tycktes lägga märke till det. Ingvar hoppade direkt ner från murkanten och slog hakan i knät men visade det inte. Mot ruinväggen låg uppkastad en skräphög: stora, vissnade solrosstänglar och rabarberblad från i fjol, löv och ris och gamla grenar. De reste stegen som låg bakom buskarna, mot den lägsta fönsteröppningen, togo med sig så många käppar, riskvistar och gamla stänglar som de kunde hålla och klättrade upp. De trängde ihop sig oppe i fönstret och måste hålla sig fast i varann, medan de drogo opp stegen efter sig och halade ner den på insidan.

Solen föll i skikt genom de stora fönstren och genom öppningen i taket. I bortre ändan av ruinen stod ännu träestraden kvar efter föregående års ruinspel; den höjde sig i tre olika terrasseringsar och den högsta var täckt med gråa presenningar. Marken i ruinen var jämn, bevuxen med kort gräs eller täckt av gräs och stenar, och rensopad från allt skräp och kolapapper efter turisterna. De bildade ring runt honom och undrade, hur det hela egentligen skulle gå till.

– Jag har ingenting särskilt emot dig, sade Weberg. Du menar väl inte vad du säger.

– Ja vad tror du? sade Ingvar.

– Du inbillar dig förstås att du är av en finare ras än vi, skrek en av dem, som blev arg.

Ingvar ryckte på axlarna.

– Det ska du ta mig fan få bevisa!

– Du är det djävligaste man sett i den här stan!

– Gå på en, Weberg!

– Ta av dig glasögonen!

Weberg klev emot honom med händerna knutna vid sidorna men utan något tillhygge. Han skulle just säga något då två av de andra daskade Ingvar i ansiktet med sina förtorkade stänglar. Ingvar slet av sig glasögonen och tappade dem på marken. Han blev plötsligt fullkomligt vettlöst arg, rusade på Weberg och smockade honom allt vad han orkade mitt i ansiktet. Då rykte alla på honom och slog honom med käpparna och nävarna så att han föll omkull. Innan han kom på fötter igen fick han tag i några stenar och slungade dem halvliggande ifrån sig, med all sin kraft. Ingen träffades, men de hejdade sig. Ingvar sprang upp med nya stenar i händerna, drog sig tillbaka några steg och slungade dem i höjd med huvudena. Alla böjde sig undan och stirrade förskräckta på honom. Så retirerade han bort till väggen, fick tag i större stenar och slängde mot dem.

– Han är inte klok, sade någon.

Han fortsatte kasta allt vad han kunde. Då drogo de sig tillbaka med blickarna fixerade vid hans händer.

Ingvar blev stående vid väggen med två stenar i händerna, stora som krocketklot. Någon försökte tala förnuft med honom tvärsöver den tomma marken i kyrkan, men han höjde armen till kast. Då sökte de skydd bakom pelarna och glodde på honom. Efter en stund slängde han också de stenarna; den ena träffade en pelare och sprack sönder i flera bitar. Då klättrade de oppför stegen en och en, med ansiktena vända mot honom. Oppe i fönstret ropade de något förolämpande till honom, drogo opp stegen och försvunno.

Ingvar stod stilla och lyssnade. Han antog att de pratade med varann därutanför, men ingenting hördes. En bil körde förbi på Odalgatan, och några ungar skrek borta i planteringen. Han skakade ännu i hela kroppen men kände också att han hade triumferat, och kunde inte låta bli att le – och log våldsamt med munnen öppen som i ett ljudlöst skratt. Så fick han se sina glasögon på marken bland riskvistar och skräp, som de lämnat kvar. Han tog upp dem, torkade dem och satte dem på sig.

– Jag är inte rädd, viskade han. Inte ett dugg rädd!

Han hade visat vad han var för en, och det skulle ju förr eller senare komma ut. De hade lämnat honom här, instängd; här skulle han få gå tills polisen eller en lärare eller en barnpsykolog – som de under stor förvirring skulle skaffa reda på – kom och hämtade honom. Men han var inte rädd.

Efter en stund började han se sig om efter en möjlighet att komma ut. Han hittade strax ett ställe, och utan någon som helst svårighet tog han sig upp i en fönsteröppning åt planteringen till. Han kikade försiktigt ut, men inte en människa syntes till förutom barnen vid gungorna och kring sandlådan. De hade alltså givit sig i väg. Det var högt till marken, men efter en kort tvekan släppte han sig ner och hamnade i en hög och risig rosenbuske. Han torkade av sig med näsduken och sprang ner i Nicolaigränden. Ungarna tittade förmodligen efter honom, men ingenting hände.

När han kom ner på Tranhusgatan och lugnade sig något, kom han att tänka på att Tant Hedvig måhända var ute, så att han kunde gå hem. Alfred skulle han väl klara. Han öppnade porten, som var olåst, och tittade in. Inte ett ljud hördes i huset. Hastigt smög han sig oppför trappan och kom in i sitt rum, där ett fönster stod öppet och allting såg nystädat ut. Solen lyste på väggen. Han låste dörren, stängde fönstret och satte sig på sängen för att tänka över vad som hänt och hur han skulle bete sig.

Där blev han sittande, och tiden gick. Ingen människa hördes i huset, vilket förvånade honom. Kanske var det inte förvånande utan bara som han oroade sig, eftersom han inte visste vad som skulle ske.

Han ångrade vad han gjort. Det hade varit dumt och felaktigt och skulle kanske få de sorgligaste följder. Nu ville han gå tillbaka till skolan. Han ville försonas och förlåta dem, de kunde ju inte rå för vad de voro för ena. Han kunde t. o. m. kosta på sig en ursäkt; ja, mycket väl. En grundlig och ödmjuk ursäkt – det skulle ju inte göra honom någonting. Men det kunde inte räcka.

Han suckade, förtvivlad och villrådig.

Då föllo hans blickar på den tickande väckarklockan på byrån. Den var redan strax 5. Ingen hade ännu kommit hem i huset. Han blev ännu oroligare. Så reste han sig tvärt, satte på sig en annan kavaj och beslöt att gå på orgellektionen klockan 5. Musikläraren hade kanske inte fått reda på någonting, och i aulan skulle han sitta i fred för alla kamrater.

Han tryckte fast mössan och stack i väg, noga aktande sig för att se på någon han mötte. Skolgården var tom. Gaveldörren stod olåst; musikläraren hade tydligen redan kommit eller också hade han stannat kvar i sångsalen hela dagen och bara gått ner och låst upp för Ingvar; det hände ibland. Han sprang upp i trapporna. Alla rockhängarna och hyllorna voro tomma. Men så hörde han en dörr öppnas och några högljutt pratande röster – det lät som lärare. Han stannade i trappan med handen på ledstången. De kommo neråt, och han skulle inte undgå dem.

Han ryckte av sig mössan och hälsade. Det var portvakten och en teckningslärare, den senare i rock och med en grön jägarhatt på huvudet. Han lyfte inte på hatten när Ingvar hälsade utan nickade bara. Det var en storvuxen och hygglig men litet egendomlig man, som inte sade så mycket och inte hade

den minsta respekt med sig; på teckningslektionerna gjorde alla vad de ville, och det verkade som om han inte brydde sig om det. Portvakten stannade på trappsteget över Ingvar.

– Det är ni som skulle spela orgel? frågade han.

– Ja.

– Hallberg är upptagen men hälsade och sa, att ni kunde spela över ensam. Lämna in nycklarna när ni går, bara.

Portvakten räckte honom nycklarna till aulan och orgeln; de voro fästade vid en liten träklabb. Ingvar tog emot dem – och märkte, att teckningsläraren tittade på honom och hade gjort det hela tiden. Han bockade sig och skyndade vidare oppför trappan.

Teckningsläraren hade i alla fall inte sagt någonting och inte direkt sett arg ut. Han trodde kanske bara att Ingvar varit sjuk, och hade inte hört någonting annat. Ingvar klev in på aula-läktaren och låste dörren efter sig. Teckningsläraren var nog i allmänhet vänligt stämd, men han hade ett sätt att se på honom som alltid gjort honom förvirrad.

Han såg sig runt i den tomma bönsalen. Ljuset föll in från ett stort, runt glasfönster i taket; men inne på läktaren och nere bland bänkarna, över det tomma podiet med predikstolen och de tomma lärarsätena rådde ett tyst och orörligt halvdunkel. Äntligen var han verkligen i fred; hit skulle ingen komma, för han hade nycklarna. Han kröp opp på orgelbänken, låste opp och rullade undan locket. Det var tur och stor lycka att Hallberg var upptagen. Orgellektionerna hade alltid varit en plåga. Han tyckte inte om att öva hemma på tant Hedvigs piano, och löpningar, psalmer och fugor kunde han aldrig klara ordentligt. Hallberg stönade över hans spretiga och spända fingrar. Men han tyckte om orgelstämmorna, och han älskade extatiskt alla ackord. De stunder han varit ensam här och vid pianot hemma hade han suttit förhäxad och melankolisk och sugit på ackord, slumpartade, oregelbundna, romantiska eller dishar-

moniska. Det gav en känsla av befrielse på ett trolleriartat sätt. Han skulle kunna syssla med det i all evighet.

Sedan **manometervisaren** stigit till fullt drog han an två stämmor och prövade några toner på måfå; men beslöt sig så för att i alla fall öva någonting ordentligt först. Han slog opp en fuga, som hörde till de enklare, och satte i gång. Det gick trögt och galet, men efter en stund blev han faktiskt intresserad av melodien och liksom upptäckte den. Han gick tillbaka till den enstämmiga presentationen och tog om den några gånger; så upptäckte han även ett egendomligt uttryck i den korta tvåstämmiga fortsättningen. Melodien fick en helt annan mening när den kontrasterades med något som liknade den själv. Dess klagande, upplösande ton blev plötsligt inbunden, hopplös, undergiven, tragiskt betvungen. Det berörde honom rent fysiskt, plågade honom. Han lämnade fugan och försjönk i melankoliska ackord och stämklanger. Allt var ett elände. Ingenting hade han klarat i skolan. Han var insnärjd i misslyckanden, lögnen och posen. Det allra sista spektaklet rörde honom egentligen inte så mycket, det var bara ett naturligt uttryck för hans tidigare, ständiga elände.

Som han satt och spelade med den ena handen och bläddrade förstrött i koralboken med den andra, föll det ut ett papper och hamnade på nedre **manualen**. Det var ett vanligt vitt papper; men åt ena hörnet var ritat ett huvud – ett flickhuvud. Han ställde opp papperet på notbrädan. Det var ett vackert huvud, ett rent, ljuvligt flickansikte med klara drag, inramat av ett långt och mjukt hår. Han drog an några andra stämmor och spelade ackord med båda händerna, medan han tittade på det. Att träffa en sådan flicka vore all dunkel och ljuvlig dröms uppfyllelse.

Men plötsligt slutade han, tog opp en penna och började rita opp en kropp under huvudet: en naken, smärt och märkvärdig flickkropp. Han kom emellertid inte längre än till midjan förr-

än han blev för upphetsad. Han höjde sig litet från bänken och blängde ut i bönsalen – där fanns ju inte en människa. Så lade han bort pennan, tog papperet i handen och sjönk ner på pedalerna, som han inte hade kopplat på, och satt där i dunklet under orgelbänken och stirrade förhäxad på teckningen. Ett tag reste han sig opp igen och bligade förvirrad omkring sig i salen, för att ånyo konstatera att den var alldeles tom; så sjönk han ner under bänken och masturberade.

Plötsligt hörde han, hur det knakade till nere bland bänkarna. Han kravlade sig hastigt opp och glodde återigen runtomkring sig. Det var dunkelt mellan bänkraderna. Det var inte otänkbart, att någon hade suttit där hela tiden och sett honom men nu smugit sig därifrån. Detta var det värsta som kunde hända. Han stirrade skräckslagen omkring sig under läktarvalven, så stod han stilla en lång stund utan att andas och bara lyssnade. Var han ensam? Hade han varit ensam hela tiden?

Han grep papperet, som glidit ner mellan två pedalbräder, kastade en blick på det och knycklade ihop det. Men därpå slätade han ut det igen och rev noggrant av just den bit som teckningen täckte; den stoppade han i munnen och tuggade sönder. Då knakade det till någonstans i bänkarna igen. Han kröp förskräckt opp på orgelsätet, blåddrade i koralboken och spelade början på något psalmartat med de stämmor som redan voro pådragna. Det var tydligt att någon fanns där nere. Kanske flera; och när han spelade kunde de röra sig obehindrat och prata eller i varje fall viska med varann, utan att han hörde det. Hade man sett honom? Det fanns en chans att man inte hade gjort det. Hade den chansen inte funnits, hade han ögonblickligen tagit livet av sig, hoppat ner från läktaren med huvudet före eller öppnat pulsåderna med sin pennkniv. Ty detta var en skam som han inte skulle kunna bära. Det skulle ingen människa stå ut med. Alla pojkar onanerade, hette det, men väl ändå inte när man kommit opp i hans ålder; då skulle man låta

bli. Och att någon hade sett det, var en outhärdlig eller rent av otänkbar tanke. Det *kunde* inte ha skett.

Han spelade på febrilt och utan pauser. Han skulle spela lugnt och skolmässigt, så att de som hörde honom nere i salen inte kunde tänka sig vad han haft för sig. Men han plågades av musiken. Han led och darrade och slet förtvivlat med stämmorna och vände bladen nervöst. Så fick han upp den lilla Bachfugan igen och beslöt orubbligt att spela den till slut. Han svettades, och tangenterna i tonarten blev sega och klibbiga. Melodien tedde sig nu alldeles obegriplig men plågade honom. Den kom från en värld han inte kände till. Den klättrade fram ur hans fingrar utan att egentligen behöva hans medverkan. Den höjde sig upp som ett stort grustag eller stenbrott, i vilket han arbetade. Han ansträngde sig nästan till döds, fullkomligt desperat, och störtade ned alla sina krafter, hela sin kropp och sitt liv, för att röra på de stora, kantiga stenblocken, vända på dem, vältra dem några meter ut i salen, medan hela stenbrottet hängde sig över honom som en mössa, nerdragen i pannan. Men han förmådde knappast rubba dem. Han förmådde i själva verket ingenting. Hans oduglighet blev överväldigande. Han släppte fugan och behöll bara en enformig variation för rörflöjt och cello, som han improviserade.

– Gud finns inte, mumlade han. Det vet jag. Men man måste uppfinna honom. Ty... *du skall hata dig själv som din värsta fiende.*

Han släppte tangenterna utan att komma till slutton. Han lyssnade på de andra. De tystnade när han slutade spela, men alldeles tysta kunde de icke vara, där de sutto hukade i bänkarerna eller stodo lutade mot baksidan av någon pelare.

– Du skall hata dig själv som din värsta fiende, viskade han igen. Han visste inte var han hade läst det; men det sade allt vad han ville veta.

– Du skall hata dig själv som din värsta fiende.

Han satt så en stund. Så drog han av strömmen, fällde igen locket och reste sig med mössan i handen.

– Du skall hata dig själv som din värsta fiende! ropade han långsamt och tydligt ut i aulan. Det var en fin och djupsinnig tanke; de kunde gott få höra den. Ljudet ekade. Så sprang han bort till läktardörren, låste opp den, satte mössan på huvudet och rusade därifrån i dubbelsteg nerför trappan och utan att lämna in nycklarna till portvakten.

Det hade börjat mörkna. Han gick neråt hamnen. Han visste inte vart han skulle ta vägen och ville bara vara i fred. Måhända kunde han dränka sig.

Utanför varmbadhuset fick han se teckningsläraren igen. Han hade tydligen varit och badat och kom nu gående mot honom med ett brunt paket under armen. Ingvar blev rädd och såg sig om efter en möjlighet att komma undan.

– Hallå! ropade teckningsläraren. Vart är du på väg?

– Ingenstans, sade Ingvar.

– Ska du gå med i katolska kyrkan? Har du varit där någon gång?

Ingvar skakade på huvudet.

– Det är sakramental välsignelse i kväll. D.v.s. ett litet föredrag först av en munk, om synd och skuld tror jag. Det skulle du höra. Det är som en lektion i geometri!

Ingvar såg i marken, led, tyckte mannen var fånig och ville slippa undan.

– Ja, jag bara föreslår. Jag vet inte om jag ska gå dit själv. Det är mycket intressant.

Så stodo de tysta en stund. Teckningsläraren struntade visst i att säga något mera.

– Jag ska... började Ingvar.

– Titta på cyklarna, sade mannen. Ser det inte lustigt ut. De står i långa rader och väntar på sina kära hussar.

– Ja, sade Ingvar.

– I dag är det herrdag. I morgon är det damdag. I slutet av veckan är det fullt av folk. Hör du att det dånar där inne? Och titta på den tjocka röken!

Ingvar nickade och tittade.

– Folk renar sig till veckohelgen. Här tar folk [purgatoriet](#) före synden. Det är för resten en sann och riktig religiös tanke, eller hur? Det är på samma sätt som när den oskyldige får lida, medan han ännu är oskyldig. Och när han har lidit nog så blir han aldrig skyldig, och då tycker han att lidandet är orättvist, om han inte har fattat mekaniken. Inte så dumt sagt, va?

– Nej, sade Ingvar.

Teckningsläraren gungade med hela sin väldiga kropp och böjde sig en smula ner mot honom och log.

– Du funderar för mycket, gosse. Vad ska du göra det för? Det behöver du inte! Inte du! Det ska du lämna åt sådana som inte har någonting att hålla sig till. Sådana som jag! Du har ju sanningen klar, för fan! Du behöver ju bara sträcka ut handen och ta den!

– [Vad är sanning?](#) sade Ingvar med någon möda.

– Du själv! ropade läraren. Handla, gosse! Gör vad du ska och gör det fort och tänk inte.

Ingvar glodde på mannens slips, häpen och förvirrad.

– Fäst dig inte ett skvatt vid vad andra säger. Det är det inte värt.

– Inte heller vad magistern säger? klämde Ingvar ur sig och såg i marken.

– Logiken, gosse! Var försiktig med den! Naturligtvis! Det finns [en logisk figur som kallas för andra varvets resonemang](#); det är en bedräglig figur. Jag ska förklara den för dig en annan gång. Jag är inte riktigt säker på den själv. Hör du du, vi har en liten tillställning hemma – kom med! Jag vill prata med dig ett tag, eller du ska snacka litet om dig själv. Kanske jag kan vara dig till nytta på något vis, vem vet? Det är min fru och några

bekanta; vi har köpt ut litet sprit. Följ i alla fall med opp och titta på mina tavlor ett tag, det tycker jag du ska göra. Ingvar bockade sig en smula och visste inte vad han skulle säga, och så klevo de i väg.

– Har du ätit middag?

– Nej.

– Har du ätit någonting alls i dag, egentligen?

– Jo då... i morse...

Läraren skrattade.

– Vad har du gjort? Larvat omkring i stan? Knyt skosnöret för resten eller går det inte? Du ska få en ny skorem oppe hos mig.

De gingo in i ett gammalt hus vid Kilgränd. I källaren låg den omtalade katolska kyrkan. När de kommo opp i trappan, lade läraren bort titlarna med honom.

– Jag heter Hans, sade han. Jag tycker inte om artighet. Du har verkligen ingen anledning att krusa för mig.

Så skakade de hand, och det kändes som att skaka hand med en person i boxhandskar. Han ringde på vid sin egen dörr, och en kvinna i vacker blå klänning öppnade: det var hans hustru. I rummen innanför skymtade två små barn samt flera andra personer. Cigarrettröken låg tjock under taket. Herr Hans presenterade honom som en kuriös och begåvad elev och började genast demonstrera sina tavlor för honom. Han förstod ingenting och tyckte inte om dem. En kvinna i grå dräkt och med slängande långt hår – hon var fru till någon av gästerna – kom fram, stack sina händer om hans midja innanför kavajen och sade:

– Bleka gosse, nu ska vi dricka.

Han blev generad och stött och ville inte ta emot glaset, som hon räckte honom.

– Lugna er, ropade läraren. Vi ska ha kaffe. Han tog Ingvar i armen och satte ner honom vid det dukade bordet i ett annat

rum. De andra klevo runtomkring och pratade och stojade. Ett av barnen, en flicka på några år, hängde sig fast vid pappas ben och bad om någonting.

– Jag heter Elisabet, sade kvinnan med det långa håret, satte sig mittemot honom och drack ur glaset själv. Vi är litet glada, men det är bara på ytan. Skål. Hade jag fått barn när jag var 14 år skulle det ha blivit du.

Ingvar blängde, litet förolämpad och rädd. Alla satte sig, och man talade om konst. Teckningslärare Hans pratade i ett och sade många lustigheter; Ingvar hann inte fatta allt men kunde inte låta bli att skratta när de andra skrattade. Han förstod, att de voro berusade. Han hade sett sådant förut på gården där hans mor bodde: folk kom ut sent i natten och lämnade dörren lysande öppen, stod i en grupp i trädgården och pissade och stojade och sade lustigheter, och kunde stå där och svaja och dunka varann i ryggen i gott en kvart innan de rusade in igen. Nu ville han iaktta de här, för de voro intressanta; om de bara hade lämnat honom i fred och inte begärt att han skulle vara med på noterna.

Men han förstod dem inte. De voro överkliga. De plågade honom, ty allt vad de sade syftade på honom. De skojade med honom, de gjorde psykologiska antydningar om honom, och de sade saker som han inte kunde tänka sig att de menade, ty det var otroligt opassande saker, men han fruktade i alla fall att de menade det. Han drack till slut ett glas, som inte smakade illa, och satt och tuggade mekaniskt på småkakor med näsan över kaffekoppen, medan de stojade i rummet. Han ångrade att han gått med. För resten pratade de smörja; det var häpnadsväckande att vuxna människor kunde vara intresserade av så mycket strunt. De voro tomma inombords. Var och en sade vad han hade hört och vad som gick i stil med vad de andra sagt. De voro olyckliga, men inte riktigt verkliga. Och de hade inte en aning om vad han var för en. Allt vad de sade om

honom eller vad som syftade på honom, och det gjorde ju allt, var fel.

Så tog spriten slut; men herr Hans sprang ut i köket, vrålade och letade en stund och kom tillbaka med en vinbutelj i famnen. De små flickorna hade tidigt körts i säng; Ingvar kikade in genom den halvöppna barnkammardörren och fick se dem i var sin pinnsäng, sovande med armen under huvudet och fullkomligt ostörda av bråket. Så satte sig fru Elisabets man till pianot med det tomma glaset oppe i diskanten och spelade gamla slagdängor: *Happy days are here again*, *Eine kleine Freundschaft mit dir* och andra som Ingvar inte kände till. Och man dansade, kramades, kysstes, skojade och sjöng, och satt på golvet och bultade takten mot väggen. Elisabet bjöd upp honom.

– Jag kan inte dansa, sade han.

– Men det kan jag!

De satte i gång. Hon var inte längre än han, och hennes hår viftade om armarna på dem. Han visste inte hur han skulle bete sig och var stel som en pinne. Han ville därifrån. De slutade; och han ställde sig vid dörrposten och glodde, medan Elisabet vräkte sig i soffan och sjöng med en cigarrett i handen; men han vågade inte titta på henne.

– Vi måste ha mera att dricka, sade någon.

– Det är slut.

– Ingvar! ropade Elisabet och pekade med cigarretten. Gå ut och se efter! Hans är ju full! Gå ut och se efter i skafferiet – där brukar man hitta! Gå ut och se efter!

– Låt honom vara, sade Hans.

– Det finns inget mer, sade Hans' fru.

Men Elisabet tittade på honom, och bara för att slippa ifrån henne gick han ut i köket. I skafferiet var det fullt av tomflaskor. Han körde in armen över dem och kände på halsarna men fann ingenting. Då kom Elisabet in. Hon föll på knä bak-

om honom, omfamnade honom bakifrån och kysste honom i nacken.

– Kan du hitta något?

– Nej.

– Du kan, sade hon. Du kan.

Så kysste hon honom bakom örat så att glasögonen lossnade och blev hängande på ena skulmen.

– Du kan. Du kan.

Då hittade han en ouppdragen flaska och halade fram den. Hon skrattade våldsamt och bet honom i nackhåret. Han hittade en flaska till, och ännu en, och en fjärde. Hon rusade upp med alla fyra flaskorna i famnen som ett fång blommor.

– Du kan om du vill! viskade hon och sprang ut.

Han ställde sig i dörren och såg på medan man slog upp vinet. Hans dansade hela tiden långsamt med sin fru med armarna omkring henne och munnen mot hennes i en enda lång och lasciv kyss. Det såg ut som de ville svälja varandras huvuden. Så stego alla upp på stolar – utom Hans och hans fru som fortsatte dansa utan musik – höjde glasen och hurrade för Ingvar.

– Hurraaaaaa, hurr hurr hurr hurraaaa!...

Han led. De förstodo honom inte och hade ingenting med honom att göra.

Då grep Elisabet honom i armen och drog honom in i ett annat rum, som låg i dunkelt dagsljus.

– Kyss mig, sade hon, tog honom om midjan och drog honom intill sig. Vill du inte kyssa mig?

– Nej, sade han.

Då kysste hon honom lätt på läpparna.

– Tycker du inte om det?

Han svarade inte; stirrade förbi henne på fönsterkorset och det brant sluttande taket utanför.

– Vill du se mig naken?

Han svarade inte. Hon kysste honom en gång till. Han lyfte

tafatt armen och lade om henne, bara för att det krävdes av honom.

– Vill du se mig naken? Du kan väl åtminstone svara! Är jag inte vacker? Vågar du inte säga ja? Vill du se mig naken?

Han teg.

– Säg ja! Säg ja!

– Ja, sade han. Men...

Hon drog honom ner på sängen, kastade sig över honom och kysste honom våldsamt, och han kysste tillbaka. Hennes mun var stor och blöt. Han förstod inte varför hon gapade så mycket, men gjorde likadant själv. Hon strök honom med båda händerna under kavajen, över bröstet och midjan.

– Älska mig, sade hon. Du är ju inte något barn. Jag ska klä av mig naken för dig.

Så drog hon opp bältesspannet på honom och körde ner handen under byxan.

– Nej jag vill inte... viskade han och spjånade emot, satte opp knäna och försökte komma loss.

– Vill du inte?

– Nej...

– Du ljuger! Du ljuger! nästan sjöng hon, triumferande. Du ljuger, bleka man!

Då syntes ljus i dörröppningen och någon stack in huvudet. Det var Hans. Ingvar vräkte henne ifrån sig och satte sig upp.

– Låt honom vara, sade Hans. Låt honom vara, har jag sagt. Tids nog.

– Och det ska du säga, din horelefant! Hur gammal var du, om jag får fråga. Du ska inte spela förmyndare, för Ingvar är en fin pojke! Av en helt annan kaliber än du! Du ska inte lägga dig i vad han tänker och gör, för det begriper du inte!

Hon reste sig opp och ordnade håret. Hans och Ingvar glodde på varann. Ingvar var generad för den uppspända svångremmen men vågade inte dra igen den.

– Kom nu, sade Hans och tog Elisabet i armen. De gingo ut och lämnade dörren efter sig på glänt. Ingvar reste sig opp och blev stående. Man pratade ivrigt utanför. Det lät som om alla blivit nyktrare. Ett egendomligt, dunkelt susande hördes ur själva huset; han kunde inte förstå varifrån. Han hade ont i pannan eller kände ett tryck som om han var ute och sprang i regn och blåsväder med en för liten mössa fastpressad på huvudet.

– Jag måste härifrån.

Han samlade sig och smög ut i korridoren. Då ringde telefonen på väggen bredvid honom. Han hoppade till och sprang in i köket.

Hans kom och svarade. Ingvar förstod med detsamma att man ringde efter honom; någon lärare, polisen eller tant Hedvig.

– Ja, sade Hans, och Ingvar lyssnade i köket. Ja visst, han är här. Nej, inte... Nej inte alls. Nej, det svarar jag inte på. Naturligtvis, men det begriper ni inte. Det får inte komma ut. Det måste vi hålla tyst med... ja. Jo.

Han fortsatte, utan att Ingvar kunde bli säker på vad det var frågan om. Så lade Hans på luren, gick in i sängkammaren och ropade dämpat: Ingvar! Sedan gick han ut i de andra rummen och frågade något, och kom in i köket därifrån.

– Kom så går vi ut ett tag, sade han.

Ingvar stirrade på honom.

– Vad ville de?

– Vilka de?

– De som ringde.

– Det var Reinholds fru som frågade efter sin man. De har det litet besvärligt för närvarande. Hur så?

Ingvar trodde honom inte. Hans tog honom i axeln.

– Vi går härifrån, sade han. Det börjar bli för djävligt.

De gingo ut köksvägen; klevo ner i en smal trätrappa och

kommo ut på en liten gård med några uthus och ett träd. Hans visade på ett fönster en trappa opp, där det lyste.

– Där oppe sitter munken och ber sina **rosenkransar** och filar på sin teologi. Det är bara efterskrap och försenade konstruktioner alltsammans. Jag betvivlar inte, att Jesus levde och var Guds son och uppstod från de döda, men det var nu så djäkla längesen. All right, jag snackar skit, det ser jag på dig. Gud är evig, för honom finns ingen tid, två tusen år är inte ens en sekund. För honom slaktas Jesus nu, och det är nog den rätta synpunkten också för människor. Ja, pardon Ingvar, nu ska jag hålla käft.

De gingo ut genom en grind och vandrade tysta bredvid varann på gatan. I en tvärgränd sågo de folkhopar komma ut från en biograf, grant rödfärgade av neonskylten. De mötte några beväringar och ett par med en cykel, och alla glodde på dem.

– Är du förbannad för att jag drog dig med dit opp? frågade Hans.

– Nej, inte alls...

De gingo tysta en stund.

– Fast ni verkade väldigt eländiga allihop, tillade Ingvar. Hans brast i skratt.

– Var lugn för att vi är det! Jag beundrar dig, gosse!

– Varför det?

– Du känner eländet! Det syns lång väg! Och du kommer att rå på det. Om du inte redan gör det.

– Jo, sade Ingvar.

De gingo in i parken och vandrade allén längs muren, samma väg som Ingvar gått på dagen. Nu hängde träden som tjocka moln mot natthimlen; ett och annat naket grenverk skymtade som ådror i mörkret. Havet mumlade och andades som förut men lugnare och dunklare, som en sovande jätte under ett täcke.

De stannade just där Ingvar sett sparvarna. En ensam gatlykta lyste på murväggen, på trädstammarna och på marken framför deras fötter. Den lilla pölen fanns kvar, fast ett hjulspår gick tvärsöver den. Den lilla vattenskvätten låg svart och blank som ett mörkt öga.

– Här är stillsamt, sade Hans. Jag skulle vilja berätta något för dig.

– Vad då? sade Ingvar, och fick se ett litet snöre, som låg vid hans fötter. Det var en av sparvarna som lagt det där åt honom. Han böjde sig ner och tog opp det.

– Men det är nog ingenting för dig att höra. Du vet väl allt ändå, av dig själv så att säga. Vad är det där?

– Ett snöre.

– Det var inte mycket att hänga sig i.

De gingo vidare, togo vägen ut genom Snäckgårdssporten och fortsatte på den tomma, mörka körbanan längs havsstranden.

– Du skulle prata litet om dig själv, sade Hans. Vad du tänker, vad du vill, vad du drömmer om, vad som bekymrar dig.

– Det vill jag inte.

Hans teg. Vägen krökte efter stranden. Bitvis var den kantad med glesa, unga alléträd med små ruskkronor, som stretade inåt land som fladdrande lågor. Havsdyningarna brötos oregelbundet en bit ut i det grunda vattnet. De vita skumbrämen tändes och drogos ut i det svaga ljuset från himlen som stora leenden; som sakta flin rullade de opp på stranden och försvunno lika nyckfullt som de uppstått. Vid en låg och stenig udde, som gick obestämt långt ut i havet, bråkade och pepo ett par tre sjöfåglar ett tag – och tystnade igen. Havskanten låg som en sockel eller grund under en vägg; himlen reste sig mörk och dunkel närmast ovanför men steg sedan allt ljusare och utan moln. Rakt över dem i det djupvattensblå tindrade några oändligt små, vita stjärnor.

– Ingvar, sade läraren plötsligt och stannade. Jag älskar dig.

Jag dyrkar dig. Det är väl för att du är så ung och allting ännu är möjligt. Du förefaller mig vara den finaste människa jag träffat. Var lugn, gosse, jag vet nog hurdan du är och känner dina fel och svagheter, eller vad andra och du själv tycker är fel och svagheter – men för mig är det inga fel och svagheter. Du är det bästa och käraste på jorden. Jag ska ägna hela mitt liv åt dig. Det är det enda sättet för mig att få någon mening och göra litet nytta. Jag duger inte mycket till, och du vet och kan allt bättre än jag eller kommer att kunna, när du bara blir satt på prov, men kanske att jag kan vara dig till någon liten nytta, i alla fall. Det kan väl vara skönt att ha någon som alltid står på din sida och som du alltid kan lita på, vad tusan du än råkar göra för tabbar och vilka karaktärsdrag du än kan komma att visa. Jag kan åtminstone vara dig till litet förströelse någon gång eller i varje fall tjäna dig, göra dig små tjänster alltefter som du önskar. Jag ska inte vara påträngande. Du skall inte behöva dras med mig om jag är dig motbjudande, men du skall veta att jag avgudar dig, lever för dig och lyder din minsta vink. Allt vad jag har och kan och vet står till ditt förfogande, närhelst du vill. Jag har hustru och barn, men vad är det att leva för? Vad tjänar det till att jag satsar mitt liv på andra människor som är likadana som jag själv? Det är dig jag vill ha, min gosse! Det är min högsta ärelystnad att få ge mitt liv för dig. Ingvar, oöverträfflige, gudomlige...

Här sjönk han ner på väggruset framför honom, omfamnade hans knän och kysste hans byxor.

– Stöt inte bort mig! Du behöver inte prata med mig och jag skall hålla käft när du inte vill höra något, men tag mig i din tjänst! Jag skall aldrig vara till besvär, jag skall vara som din skugga eller som en del av dig själv, den del som utför allt vad du önskar men tycker är besvärligt eller tråkigt att utföra. Jag begär ingenting! Ingenting! Förutom att du godkänner min dyrkan och min kärlek och min tjänstaktighet!

Han böjde huvudet framåt, lutade pannan mot Ingvars ben och grät högljutt.

Med en stel och tafatt rörelse lade Ingvar sin hand på hans huvud.

– Du... sade han, men fick inte fram någonting mer.

– Jag älskar dig mer än allt annat i världen, stönade Hans och kramade hans ben.

– Du är snäll, stammade Ingvar. Jag tycker om dig. Men du... du duger inte.

Då syntes ett ljussken på träden framför dem. Två bilstrålkastare dök fram vid en dunge åt staden till. Den stora mannen vid hans fötter sprang opp, stammade något, stod och gungade och stirrade förtvivalat på honom med stora ögon, som glänste i mörkret. De stodo tysta en lång stund, medan bilen svängde allt närmare. Nu hördes också motorbullret över fransandet från havet. Hans glodde på honom.

– Du är inte klok, Ingvar, sade han. Du vet inte vad du säger.

Ingvar teg; och så föll strålkastarskenet på dem båda. De bländades av de två gula ögonen, som trängde sig mot dem. De flyttade sig till väggkanten. Bilen saktade – den saktade alltmer, rullade förbi dem och stannade några meter bakom dem. Den främre dörren slogs genast opp och någon tittade ut. Så öppnades också den bakre, och två herrar i hattar och en liten, äldre dam stego ut. De utbytte några få ord med varandra och kommo sedan fram till dem. Ingvar kände inte igen dem.

– Det är bra, där är du, sade damen till Ingvar och nickade sedan åt de båda herrarna. De lyfte på hatten för teckningsläraren, som drog sig ett steg tillbaka. Jag känner igen dig, Ingvar, fortsatte damen.

– Du ska följa med oss, sade den ene mannen.

– Ja, sade damen.

– Det är för allas bästa.

– Inte sant? sade damen. Du är ju prövad.

– Du är prövad. Du är den utvalde, sade de.

Så togo de honom med in i bilen. Han fick sitta i baksätet med den ene mannen bredvid sig; på de uppfällda stolarna framför honom sutto damen och den andre herrn. Bilen backade och körde framåt två gånger över vägen tills den hade vänt; och så körde de tillbaka mot staden. Han förstod, att de åkte med honom till sjukhuset.

– Är jag sjuk? frågade han.

– Du får bära alla våra krämpor och alla våra lidanden, sade de. Damen knäppte opp sin handväska och grävde i den. Så vände hon sig om på sätet, sträckte sig fram över honom och krossade någonting ovanpå hans huvud. En mjuk och ljummen vätska rann nerför tinningarna. Hon gnodde litet med handen i hans hår, som man gnider in hårvatten. Han torkade sig med ett finger innanför kragen.

– Jag vill fara hem, sade han. Jag bor hos fröken Hedvig Olsson på Tranhusgatan. Jag är inackorderad där.

– Det går inte, sade mannen bredvid honom. Du ska bo ett år här, och får inte gå ut. När året är slut...

– Ja, sade damen, det får du veta sedan.

– Det sker på stadens bekostnad, fortsatte mannen. Av allmänna medel. Du kommer att ha det bra. Ingenting skall fattas dig. Du ska få allt vad du önskar.

De fortsatte under tystnad. Så körde bilen opp vid trappan, där en liten lampa lyste på porten och på dörrhandtaget. Ovanför lampan skymtade en vapensköld med lejon och tre kronor: det var de förenade kungarikernas kronor, och lejonen voro en symbol för den naturliga, nedärvda makten. De klevo ur, fälldes ner sätena och höllo opp dörren för honom. Porten öppnades, och två kvinnor i släta, vackra *vestaldräkter* ställde sig på var sin sida om den, och i den starkt upplysta hallen innanför syntes två rader av män och kvinnor, liknande klädda. De svängde långsamt med friska rabarberblad, som de höllo i händerna.

Han undrade varifrån de fått dessa vid den årstiden; från något drivhus eller från utlandet med flyg, förmodligen. Han stannade på trappan och tvekade, men en av männen gav honom en lätt stöt på armbågen, och han klev upp ett steg. Då började alla sjunga. Det var en enstämmig egendomlig hymn, som ljud tomt ut i den tysta natten.

Getabock som klättrat i vår stad
 40 år och 40 dar och 40 timmar
 Getabock som trädde in i bilen
 Getabock som flaskan krossats på
 Getabock som prunkar än ett år
 Getabock med horn från stjärnorna
 Getabock med hovar av sten och rötter
 Getabock med ögon av vind och mun av hav
 Getabock föraktad
 som hånas, sparkas, som man tittar bort ifrån
 Getabock som kliver året ut på klippan
 Getabock som klipptes flås och styckas ätes
 för våra fel!

Han klev in med sänkt huvud och blicken riktad mot golvet framför sig. Melodien fortsatte att dåna i hans huvud. Han sträckte ut händerna framför sig, rörde fingrarna och tänkte sig de dissonerande ackord, som skulle passa till och som skulle uttrycka hans sanna, mänskliga och ömkliga verklighet. På så sätt kom sanningen om Ingvar med i hymnen till getabocken.

Man klädde av honom, lade honom i ett stort vitt badkar och tvättade honom med mjuka borstar och smekande händer. Han grät hela tiden. Ut från väggen krökte sig duschröret ned över honom och slutade i en tratt, som svävade över hans huvud och som var formad som en duva; en duva på en lång, glänsande och vackert krökt stång. Han kände plötsligt hur hans köns-

organ höll på att erigeras. Han förbjöd dem att tvätta honom där, tog en lapp med röda kronor på och gjorde det själv, så att han kunde behålla sin värdighet. De stodo runtomkring med skära, doftande armar, med händerna på badkarskanten, och betraktade honom med ögon, som blänkte som vita stenar i en bäck. Han var benig och mager, pinad och illa tilltygad, men skulle gödas. Skulle bli rund och vit som ett stort avlägset moln på sommaren. Han log åt dem mellan tårarna.

När han var tvättad och torkad gick han in i en lång sal och lade sig i en säng, som stod vid kortändan. Längs långväggarna stodo andra sängar i rader, där de andra lade sig eller redan lågo för att vara i hans närhet också på natten och se till att ingenting hände honom. Man var emellertid rädd för hans händer. Det syntes som om man fruktade att han skulle sträcka ut sina händer mot dem och som om blotta tyngden av hans magra fingrar skulle trycka ner dem, bli för mycket för dem. Man satte på honom ett par stora, glänsande handskar med snoddar, vilka man knöt fast i sängsidorna i eleganta rosetter. Ännu var hans tid inte kommen. Han skulle spara sig, bida och mogna ännu en tid, ytterligare öva sin självtukt och sin andliga makt – fast det inte behövdes; utan bara som en liknelse och ett bevis.

Han somnade genast och drömde, att han var i skolan. Läraren kom spankulerande ner i gången, petade den framför sittande i håret med sin pekpinne och sade åt Ingvar att översätta. Ingvar började men märkte plötsligt, att han inte kunde se vad det stod i boken. Han ansträngde sig till det yttersta; såg en och annan bokstav men kunde inte få ihop till något ord. Då tänkte han gissa att det stod »Hereticae«, som betyder kättare, men vågade inte, och var inte heller riktigt säker på att det var någon av de bokstäverna han såg. Då hamnade spetsen av lärarens pekpinne i boken, och Ingvar förstod att han var arg. Han blev ytterst förskräckt – men tänkte plötsligt, i drömmen, att

det är ju bara som jag drömmer att jag inte kan; jag kan ju! Och han slog igen boken om lärarens pekpinne och översatte utantill, flytande och utan ett enda fel, fast han aldrig hade läst texten. Det var den lättaste sak i världen.

Han vaknade och log opp i dunklet. Nere vid kortväggen brann en lampa. De flesta tycktes sova. Han hörde deras andetag som vågor i mörkret vid stranden. Men två män vandrade fram och tillbaka i mjuka skor mellan sängarna; fram och tillbaka; ty några måste vaka medan han sov.

Nästa morgon gav man honom en rätt, lagad på en särskild, främmande ört. Han tyckte inte om grönsaker, men detta smakade som ingenting annat. Han kände livets safter strömma genom kroppen, ut i huden; han böjde ödmjukt och tacksamt sitt huvud över skålen och tog emot allt, som var bestämt för honom. Man pratade och bråkade vid det stora bordet – man hedrade honom genom att icke låtsas om honom och icke visa sig betungas av hans närvaro. Han tyckte om dem och ville dela med sig av sin grönrätt åt dem som redan ätit opp av det de fått. Men en vestal ingrep förskräckt och förargad; det var hans rätt och ingenting för andra. Ingenting därav fick ens bli kvar i skålen, icke en smula och icke en droppe fick förspillas. Ingen fick sedan använda hans skål, och ingen fick äta med hans plåtsked.

Sedan leddes han in i en särskild sal med höga, ljusa fönster. En stor, röd och kraftig man i lysande vita kläder fördes fram till honom, och med honom skulle han slåss. De andra stodo eller sutto runtomkring och skulle egga honom med meningsfulla tillrop. Han var alldeles lugn och fäste sig inte vid vad de sade. Han behövde det inte.

Mannen klev försiktigt fram mot honom med sina stora armar höjda och krökta och med händerna knutna till boxning. Ingvar drog sig ett steg tillbaka och funderade. Då ropade man högre och stampade i golvet. En väggklocka slog en serie

plingande slag: klockan var 8 på morgonen. Ingvar var inte bekymrad. Han erinrade sig vad han lärt, och rusade plötsligt på mannen med den vänstra armen krökt till garde och den högra handen hårt knuten vid sidan om sig. Men i stället för att slå med höger lurade han mannen och satte in en rak vänster snett uppåt, som träffade näsan. Ett jubel brast ut nästan innan han träffat och mannen ryckte upp händerna mot ansiktet. Slaget hade varit hårt och förnedrande. Då slog Ingvar med höger mitt i mellangärdet av all sin kraft och med hela sin kropp krökt bakom slaget. Mannen vek ihop sig med ett stönande och dråsade omkull på golvet. Alla i salen reste sig på en gång, sträckte armarna i luften och vrålade av glädje. Så rusade man fram och släpade undan mannen i benen. Musik trängde fram på något vis underifrån golvet: han kände hur den darrade i hans fötter och steg upp i hans kropp. Man började sjunga.

Vinden flyger över fälten
 du gullgosse!
 Gammal makt faller
 ny ålder välter gammal ålder.
 Moln rusa mot havet
 Åskan drunknar
 luftens ådror fyllas av regn.
 Du gyllne kalv,
 du öns bäck och dike!
 Solen värmer, stadens gator lysa,
 gäster i granna kläder och med bara ben
 vandra åter på trottoarerna.
 Du guldfisk!
 Du flygande fågel!

Han fördes fram till en hög stol bakom ett skrivbord vid fönsterväggen. På läskapperet låg ett äpple och en blomma på

lång stjälk och med många små blad, som virade sig opp efter stjälken. Man kom fram med hans gamla blå trenchcoat, som han fick sätta på sig. Medan han stod vid bordet och vilade ena handen mot dess kant, föll man på knä eller hukade sig runt omkring honom och klippte ut små stjärnor av guld- eller silverfärgad klisterpapp; dessa klistrade man fast här och var på den mörka rocken. Men de fumlade, och han måste hjälpa till. Sedan hängde de en bricka, som såg ut som en [dagofficersbricka](#), i en kedja om hans hals; den symboliserade plikten och ödet och den makt, som kom av att man tog allt detta på sig. De voro upprymda och upprörda, de pratade och pladdrade. Så satte han sig i stolen. Någon kom bakifrån och tryckte ner en tung krona på hans huvud; den pressade hårt mot hjässan och kändes omöjlig att få av. Han lyfte handen för att försöka lätta på den – och fann, att det inte var en krona utan en krans, virad av blommor. Han bad om en spegel. En dam öppnade sin väska och höll upp sin fyrkantiga spegelbit framför skrivbordet. Han lyfte äpplet och blomman från skrivunderlägget – litet generad, ty det föreföll honom väl grandioöst – och böjde sig hit och dit för att se sig i spegeln. Kransen på hans huvud var flätad av röda och gulröda rosor. Bladen kändes blanka och kalla mot pannan, och några små taggar irriterade honom. Då öppnade man dörrarna, och de besökande kommo in. De klevo långsamt och blygt fram mot honom med blommor, fruktpåsar och chokladaskar i händerna.

Han tog emot deras hyllning lugnt och tyst. Han hade nu väsentligare saker att göra än att mottaga hyllning. Han var stadens läkemedel. Han skulle ordna dess affärer, och befria den från dårskaperna från fastlandet. Han skulle bota de lungsjuka och ta hand om de fattiga, de misslyckade och förtryckta. Han var eldens och vattnets vän, boskapens beskyddare, maskinernas behärskare, jordens sav. Hans fiender kunde icke hålla stånd. [Hans belackare](#) kommo av sig. Hans avundsmän togo

sig samman och nådde besinning. Hans arm kröktes över hela landet; hans rikets kraft stannade icke vid stränderna utan räckte över hela jorden, spridande välsignelse, födande sammanhållning och fred.

Som han satt där, gick dagarna.

Han hade mycket att bestyra. De gotländska bönderna sände en deputation till honom och bådö om hjälp mot kaninerna. De kunde icke skjuta nog för att hindra stammens utbredning, och dessutom måste de betala skatt på skottpengarna. Han, som var fri från skatt, skulle utrota dem. Han tog ett gevär, som han själv hade konstruerat, och gick ut med sitt följe i trädgården. Han siktade länge och bräkte av. Knallen var så stark, att han vacklade till och satte sig på marken; även de andra föllo omkull, och bladen rök av träden. Men alla kani- nerna dog, och Gotland var befriat. Han skrattade förtjust, och alla applåderade.

En gång kom hans mor och tant Hedvig och ville hämta honom. Han vände sig bort ifrån dem och talade med andra. Även lille Alfred, den tyske pojken, var med. Ingvar slängde ett öga på honom och såg, att han var ohjälpligt dum och okunnigare än någonsin. Han tittade bort, med vämjelse och sorg. De pratade, men han lyssnade icke till dem. De lämnade honom gåvor, men han rörde dem icke – utom en påse lakritskola, som han inte hade fått på hela tiden och som påminde honom om enstaka stunder av glädje i det förgångna. Till slut sade han dem direkt, att de skulle gå.

Snart led året mot sitt slut, och det kom en ny vår. Man talade om för honom, att han skulle gifta sig. Man sade, att den bästa och vackraste och värdigaste redan var utvald. Han blev orolig, och bad att åtminstone få se ett fotografi av henne. En dag bar man in en låda i hans rum – han hade numera ett rum helt för sig själv – och slog opp den med mycket buller och besvär. De slängde ut träullen på golvet och skröpade ner, men

det gjorde ingenting för de fingo ju städa efter sig. Lådan innehöll en skulptur. Det var en naken kvinna, men hennes ansikte var utan drag, det var tomt och slätt som ett ägg. Hennes kropp var vacker, hennes huvud var vackert, och även ansiktet kunde man tänka sig vackert. Det var en bild av hans blivande hustru. Hon stod i hans rum en månad. Alla bemötte henne med vördnad, ingen vågade snudda vid henne; själv diktade han sånger till hennes ära. Han tänkte på deras bröllop när han satt i den höga stolen vid skrivbordet eller när han promenerade i trädgården med sina uppvaktande, som pratade. Ibland blev han disträ, tog av sig glasögonen och gnuggade dem med näsduken med blicken flackande i dunkelt fjärran, utan att märka vad man sade till honom eller var han var. En dag stannade han vid den pådragna radion och råkade få höra en sång, som genast kom honom att gråta.

På gröna havsbotten går
hans drottning med bara fötter och flytande hår.

Vita fiskar och vita rötter
varma strömmar och okända stup
är hennes rike.

Hon känner vad konungen icke vet,
konungen vet ej vad hon känner.
De skola samtala i evighet
och vara vänner.

De skola sova i samma bädd.
Att stiga i havet är månen beredd.

I tomma rum där makten stannat
går månens son och tänker på annat.

Han rusade in i sitt rum, föll på knä för statyn och lovade den att inte gå ut därifrån, inte tala, inte äta och inte tvätta sig, förrän dagen för bröllopet var inne.

Där satt han, och människorna utanför började bråka och knorra. Det blev onda tider, och han var sjuk av längtan. Man bultade på hans dörr, man ropade och sjöng för honom, och beskäftiga människor spelade piano i rummet ovanför för att trösta honom, men han hörde det inte. Det fanns bara en bot för honom och för världen, och den kom ju också till slut.

Dagen var inne. Han steg ut, och badades och smordes med vällyktande vätskor. Man prydde hans rum med blommor och löv från trädgården, dukade ett bord med broderad duk och satte fram frukt i glasskålar, stora bröd och flera vinflaskor. Han fick nya och vita kläder, och i hans öron hängde man små päron av guld, i hans näsa satte man en ring av silver eller lättmetall.

Hon fördes in till honom. Det var Elisabet från festen hos teckningsläraren; det hade han ju också tänkt sig. De satte sig mittemot varann och började äta. Han var mycket generad för henne. Hon var vacker, men hon sade inte mycket utan tittade bara på honom, så att han slog ner ögonen. Han fick inte tillfälle att förklara något och sade ingenting av allt han skulle säga. Han var rädd att hon hade tråkigt. Så började de som passade upp att sjunga och dansa, och deras danser voro oanständiga.

Stora bröstvärtor
 som bländande aftonsolar,
 munnens regntunga moln,
 sovande landskap av hud.
 Hagar i morgondimma
 med strövande, tuggande djur.
 Havets valar

gunga, bräcka ytan.
 Uppväckt jungfrus hand
 fuktig av olja och nattkräm
 skjuter rigeln, öppnar åt natten.
 Vem såg min älskade?
 Jag!

En annan sång löd:

Skygga månskugga, träd vid vägen
 bleke tjur och drömmande tupp.
 Tåg som startar
 störtar utför branten,
 vagnar på varann
 i förfärligt ras.
 Ingen vänder åter.
 Tomma sjö med näckrosögon
 svarta djup för fisken,
 vattnets villkor
 stilla, trogen, vis
 till efterföljelse.

De drucko av vinet, skålande och tittande på varann över glas-kanten. Hans rum hade gula väggar, och lampan lyste kallt i taket. De började prata, och pratade om teckningslärare Hans och hans familj. De blevo slutligen ensamma i rummet, och hela huset vart tyst. Utanför det gardinlösa fönstret hade det börjat skymma, blått som blåfärg. De kunde se sig själva i glas-rutan.

Han sträckte fram sin hand på bordet och grep hennes. Han smekte fingrarna, lyfte opp ett och ett och lät det slå ner på duken.

– Du ska inte vara orolig, sade hon. Du ska inte vara rädd.

Jag tillhör dig fullkomligt. Du kan göra med mig vad dig lyster.

– Jag älskar dig, sade han.

Så släckte de lampan; kvälldagern utifrån fyllde rummet med ett stilla, tyst och luddigt dunkel. De gingo till sängs, och han gjorde vad han skulle.

Så gick de 20 dagarna.

De åto, drucko, pratade, kysstes och lågo i eller ovanpå sängen, och sovo med de klibbiga ryggarna ihop. Han älskade henne mer och mer. Han kunde icke annat.

Den 23:e april väcktes han tidigt på morgonen. Folk med lövruskor i händerna stodo i dörren och bådo honom stiga upp. Han förstod, klev opp och klädde sig snabbt i sina vackraste kläder, slängde den stjärnbeströdda trenchcoaten över axlarna, satte rosenkronan på huvudet och tog det stora, mogna äpplet och blomstängeln i händerna. Elisabet vände huvudet på sidan, med kinden mot kudden, och sträckte ut sin bara arm efter honom. Han böjde sig ner över henne och kysste henne på tinningen, och sedan också på munnen. Så gick han ut.

Alla voro uppe och skockades omkring honom. Han gick ut på trappan. Utanför höll en lövad hästkärra, på kuskbocken satt en man från gården där hans moder bodde. De kände igen varann, och mannen lyfte på mössan och bockade sig sittande.

Det var en vacker dag. Solen lyste morgonklar och bländande ovanför träden och hustaken. Allt verkade rent, tomt och nytt. När han klev opp i kärnan, stämde de upp en sång för honom, och det lät som om den trängde ut från vartenda stängt och blänkande fönster i den sollysande tegelfasaden. De som stodo på trappan under vapenskölden och bakom i dörröppningen höjde armarna i luften och sjöngo med, utan att munarna rördes. Men trots sångens väldighet verkade ljudet begränsat och inte särskilt betydelsefullt i den öppna och ljusa morgonen.

Baggens blod åt våra munnar,
 över våra huvuden.
 Snaran snärjer,
 barn och gummor samla ris till bålet
 Ugnen tänds för degen
 bröd skall bakas.
 Våra drömmar
 kom i svaga händer, lutad panna,
 glasögon.
 All vår tro
 övermänsklig vilja
 hoppfull håg och fantasi,
 vår pina, vårt elände
 krossar ung, krullhårig hjässa.
 Vinden vänder vart den vill,
 jordpotatis
 växer, blommor, dör i fåran.

Två män och en äldre, småväxt dam klättrade upp i kärnan bakom honom. Med de sista fraserna av hymnen ringande i öronen som en schlager satt han på bänken och såg sig omkring, medan de körde därifrån och oppför backen.

Det var en ovanligt vacker dag. Havet höjde sig stilla och grönblått som ett stort öga över träden. Några barn kom cyklande på väg till skolan. De vände sig om och tittade på hans kläder och på föremålen i hans händer, men vågade inte säga någonting. Han nickade åt dem; de hade nog inte mycket att säga; de voro ännu hans. Då de kommo fram till porten, mötte de en bil. Den stannade innanför muren för att släppa fram dem. Bildörren öppnades och en man stack ut huvudet. Han glodde – och slog opp ett hånskratt. En äldre kvinna i baksätet tittade bakom rutan, rullade så ner den och ropade, just som de passerade:

– Ja där fick du!

När de kommit förbi, slog mannen igen bildörren, backade och vände och körde långsamt efter dem nedför Odalgatan, då och då utstötande en kort signal med bilhornet. De mötte cyklister, som stego av cyklarna, pekade på honom och hånade honom, och likaså gjorde fotgängarna; och alla vände och följde efter honom bredvid eller framför bilen. När de kommo ner på huvudgatorna blev det en stor folkmassa omkring dem, och hånglosorna och skällsorden sprutade. Det blev ett väldigt oväsen. Snart började man också kasta saker på honom: pinnar, tändsticksaskar, halvätna äpplen och hästlort. Kusken framför honom kurade ihop sig för att inte bli träffad; hur de tre andra där bakom betedde sig såg han inte. Fönster öppnades, och man hällde ut tvättvatten över honom. Förbannelserna blevo värre. Så angrep man kärran och rev av lövruskorna, utan att kusken eller någon i baksätet sade något. Sedan hoppade några upp på vagnen, slet av honom rosenkronan, förstörde blomstängeln och ryckte äppet ur hans hand. Man slet också av honom trenchcoaten, och under skrik och rop revs den mitt itu. Han kände igen många ansikten, kamrater, lärare och bekanta, och han kände till, att de buro på synder och elände, som de måste bliva renade ifrån. Han försökte sträcka på sig och tänkte, att det skulle ju bli värre.

På det viset kördes han runt i staden. Solen sken allt skarpare, fåglarna sjöngo på gårdarna och havet låg stilla och tittade på. De vände tillbaka genom Norderport, och hela folkmassan med ringande cyklar och ett par tutande bilar följde efter dem. De körde vägen utåt [Botairlunden](#), tills den blev för stenig och hjulspåren voro för djupa; då stannade de, och han fick kliva ner. Nu blevo alla plötsligt tysta, skockade sig bakom honom och glodde. Ingenting kastades på honom längre.

De fortsatte gående; de båda männen och damen från sjukhuset gingo bredvid honom. Han var trött och tung till sinnes,

såg i marken och försökte låta bli att tänka. Glåporden genljödo ännu i hans öron – men han hörde också de slagdängsaktiga slutfraserna ur avskedshymnen:

Vinden vänder vart den vill,
jordpotatis
växer, blommar, dör i fåran.

Så tittade han upp och fick se det grå kalktornet oppe i backen till höger. Var det dit man förde honom? Dess trasiga lilla kupol och stängen, som stack ut inåt staden, bröt alldeles ner hans motståndskraft. Där brukade man sätta ut de gamla och orkeslösa, och de ohjälpligt sjuka eller förkomna och misslyckade, sådana som han. Man låste dörren om dem, och de lämnades bland ben och as att stirra på en fläck av himlen, och slåss mot måsar och kråkor.

Men de tog inte av på den stigen. De fortsatte vägen fram mellan träden och buskarna. Lövverket hade spruckit ut, och de gingo som i en ljus och lätt tunnel. En hund utanför en villa i närheten började skälla mot dem, entonigt, snabbt och regelbundet. Människomassan bakom honom trängdes tyst mellan lövsidorna, som rasslade mot deras kläder. Då och då bröts en kvist av med ett litet knastrande.

I en öppning mellan två glesa träd fick han emellertid se galgberget med de tre pelarna mot himlen. Han förstod att det var dit han skulle. Det hade han väl vetat hela tiden. Han hade ju valt det själv, själv tagit det på sig. Det var hans plikt och uppgift, och hans enda mening. Han ville det, han krävde det och menade, att man *måste* hänga honom.

Han saktade stegen och stirrade på det höga klintkrönet med stenpelarna. Stigen ledde nu också oppför.

Plötsligt stannade han och skrek.

Alla rusade fram och samlades omkring honom. De tittade hänfullt på honom, eller uppfordrande.

Han satte händerna mot tinningarna och slutade skrika.

– Nej jag vill inte, sade han, och tårarna började rinna. Jag vill inte! Jag duger inte! Jag duger inte alls! Det är ju bara som jag hittat på!

Man stirrade på honom.

– Låt mig slippa! För Guds skull, låt mig slippa! sade han och sjönk på knä.

TRÄLGÖRA

Så försvann båten bakom udden. Röken kröp ett tag ovanför grantopparna men smälte strax bort i morgonhimlen. Klockan var halv fem.

Magister Harald Beckholm larvade långsamt hemåt. Framför honom gick en av gubbarna Andersson med en tom skottkärra. När det järnbeslagna hjulet rullade upp på hållarna, som vägen ideligen sökte sig till, dundrade det hårt och stumt om kärran. En ensam mås seglade i luften över stranden.

Vid tiotiden skulle hans fru vara framme, kliva iland på Strandvägskajen med alla kartongerna. Liten, beskäftig, teoretisk; och gravid. Ingen log åt henne. Hans mor, fru Beckholm den äldre, borde vara nere att möta henne men kom troligen för sent. Karin klarade sig ändå; stötte lugnt undan folk som kom i vägen för hennes mage. Liten ivrig, virrig Karin hade blivit stor, enveten, trög och fanatisk Karin. Han erinrade sig, att han som ungarl alltid tyckt illa om gravida kvinnor för deras tanklösa fanatism. Men det var *hans* barn hon var ego-centrisk omkring. Joppi kallat. Joppi var en börda för henne, en stor sten i magen, men en lyckobörda; ty Joppi var den klippa på vilken hon grundat sitt liv, sin tro och sina teorier, sitt hem och sin kyrka. Han vände sin tanke mot framtiden och rös. För honom var Joppi (eller vad han-hon nu kom att heta) en börda för livet. En sten, som redan överlastat och knäckt hans ekonomi och hans fortkomstmöjligheter. Han hade gjort sig till slav. Han hade utan betänkande skänkt bort till Karin och Joppi vad han inte var i besittning av: deras uppehälle för all framtid. Och på Joppi I skulle komma Joppi II och Joppi III, ty det var kvinnoambitionens, bekantas och samhällets bud,

och däremot hade han bra litet att andraga. Han skulle gripas av intensiv kärlek till dem, alla Joppisarna, för han tyckte nog om barn; han skulle bli entusiastisk för dem och dyrka dem som sitt och mänsklighetens enda hopp – och därmed smida sina bojor i galären för evigt. Detta var barnens århundrade; det var fullt av små, bleka, hurtiga fäder, som inte kunnat handla som tanken bjuder. Producera, kopulera – inte resonera. Friskt vågat är hälften vunnet, det var allas idealtanke; och så satsade man sitt liv, och vann i stället några nya liv att vidmakthålla. Besluta dig! Forcera! Välj! Men har man verkligen något annat att välja på än att ta ansvaret, blunda och hoppa i? Ja, kanske. Ett liderligt kräk är den man, som slänger förnuftet över bord i stället för att lämna flickan, när driften försöker lura honom till riktig befruktning. En slapp självbedragare är den man, som säger att går det så går det, för det gör det ju ofta – och glömmer, att han inte får någon ro förrän han har ställt till någonting därinne.

Nå – man ska inte reflektera så här tidigt på morgonen. Han traskade vidare på den tomma grusvägen; gubben med kärran hade vikit av någonstans. Ett klart morgondis vilade över träden, som stodo stilla och fuktgröna bakom varandra. Vid vägkanten spretade långa och gula grässtrån. Han hänlog för sig själv, litet förtjust också, åt den oundvikliga känsla av befrielse som inställde sig därför att han plötsligt blivit ensam – och därför att det var en vacker och framtidslös morgongryning. Hans funderingar hade varit efterskrap, nu voro de glömda. Han klev oppför backen med vidöppna ögon och tomt huvud; han hade till och med glömt, att han hade ischias.

Han var mager, men inte lång, med en mörk och skarp profil och ett litet knyckigt sätt att röra sig. I sällskap log han mycket, flinade vänligt åt allt – utom i skolan, där han såg bestämd och disträ ut. Nu föll uttrycket av honom – munnen andades halvöppet som på en sovande och de mörka ögonen blev tomma

som bläckfläckar. Jag har några gånger sett honom så och har det alldeles klart för mig. Han var en tillbakadragen natur, som gav intryck av intelligens och harmonisk återhållsamhet. Men under den litet torra och kantiga ytan anade man ett tomrum, som stillsamt vände sig mot vad som kunde fylla det. Studier, politiskt engagemang, en kort frivilligtid i [finska kriget](#), litteratur och konst, sällskap, kvinnor och familj, ingenting hade räckt och intresserade honom i längden. Han var resignerad och lugn, men skulle inte ha något emot någonting annat, som kunde inställa sig. Om det inställde sig. Hans cyniska reflektioner hade en tillfällig och ytlig karaktär; hans väg var fastställd och det var otänkbart, att han inte skulle gå den. Hans pessimism var bara tanklöshet och tidsfördriv.

Han skar en skiva av skinkan i skafferiet och placerade den på sin smörgås. Hur löjligt enkelt var inte ett hushåll, när man inte hade fruntimmer att sköta det! Han satte sig vid bordet ute på glasverandan.

Huset var tyst som mitt i natten. En fluga satt orörlig på gardinen. Utanför glasrutorna låg den lilla trädgården med några yviga äppelträd, en kullrig slänt med oslaget, rufsigt gräs och bortom detta en vägg av höga lövträd. Allt tycktes ha ryckt närmare verandan, sedan han blivit ensam. Flaggstången, som stod på en mossig sten och stagades av tre primitiva, vitmålade stöttor, tycktes honom rentav som en möbel: utan den vita stolpen tvärsöver fönsterrutan skulle verandan och rummet innanför ha sett helt annorlunda ut. Men det var en löjlig, otjänlig tillställning: den saknade flagglina. När det blåste vickade den utanför fönstret. Ibland satt en mås uppe på den lätt avflagnade knoppen.

De hade bott här hela sommaren. Hans moder hade hyrt huset i noggrann kärleksfull uträkning: Harald skulle ta kål på sin ischias här med solbad, landsmjölk och fet strömming; Joppis

kommande hälsa skulle grundläggas, och Karin skulle lära sig hushållning i sunda förhållanden; och hon själv, fru Beckholm den äldre, skulle få pyssla om sin son så att allt blev som det borde.

Det hade inte lyckats. Han hade knappast kunnat gå utom dörren på hela sommaren – inte förrän Karin också blev sjuk och hans sjukdom inte längre var något att fästa sig vid. Han var inte hysteriskt lagd, om också läkare påstått det – det var bara så, att när Karin svällde opp och blev eländig ibland och otymplig och ännu omöjligare i hushållet än förut – och en smula hänsynslös – då gick det inte an att han var sjuk också. Det ville han inte finna sig i. Då klev han opp, bet ihop tänderna och låtsades om ingenting; struttade efter mjölk och åkte på flakvagnen till handelsboden; det gick, och just nu hade han inga känningar längre. Han var kanske rentav frisk, och modern hade lyckats i alla fall – på den punkten.

Men svärmor och svärdotter hade legat i ständigt krig. Fru Beckholm den äldre gillade ingenting av vad Karin tog sig för utan gjorde till slut allting själv. Karin drog sig undan och grät några gånger, men satte sedan opp en hård yta, svarade likgiltigt på alla tillrättavisningar och lät svärmor hållas. Det slutade med, att hans mor fick en sömnlös natt efter några överdrivna yttranden; hon blev förtvivlad, packade en morgon och försvann. Man motarbetade henne, menade hon – så fick de då gå under bäst de ville. Hon for till stan. Efter en vecka sände hon en liten penningssumma till hjälp i hushållet samt några lakoniska råd.

Det hade varit en besvärlig sommar. Ortsbefolkningen, bortskämd av stockholmarna, girig, småsint, lömsk och fräck, hade vållat dem mycket besvär. Han hade pratat med gubbarna – de voro lustiga men spelade original på stockholmsmanér eller talade illa om varandra och ställde sig in för att utnyttja. Prisererna voro alltid de högsta möjliga – utom där man fick gratis,

då man blev skyldig gentjänster såsom jordgubbsplockning, nätupptagning eller bistånd i förtalskampanjen mot de andra. Dessutom betraktade de stockholmarna med förakt och sade spydigheter på sitt bondska vis: Jaså, herr Beckholm ska ut och promenera nu, eller: Fruarna har det jobbigt i köket förstås, etc. Ungarna glodde, flinade och gjorde djävulstyg, snabba, slängda i käften och blaserade. Gästfriheten var beräknad efter utsugningsvinst eller möjlighet till nonchalans. Man ville visa sig som den havets och jordens arbetare man hört att man skulle vara och måste ständigt nedvärdera sommargästerna, som man var fullkomligt beroende av. Man hade funnit nöje i att han stultade omkring här och tittade och att hans hustru satt med händerna i kors över den tjocka magen och pratade om tavlor, medan fru Beckholm den äldre rände omkring och vände opp och ner på världen för struntsaker. Just det – de voro en smått löjlig familj.

Ja – inte bara utifrån sett.

Han flinade plötsligt för sig själv när han erinrade sig ett uppträde. Modern hade gett order om storstädning. Man hade hjälpt honom opp ur sängen och placerat honom i en stol mitt i det opp och nedvända köket. Modern flåsade som en jakt-hund i vardagsrummet medan Karin pratade i dörren med en matta på armen eller stod och höll skurhinken. En fiskargumma knackade på och ville sälja sik. Han själv var trött och arg och sade, att han inte ville ha någon fisk. Men då kom modern och Karin in i köket, tog hand om fisken, kritiserade den (d.v.s. det gjorde modern) och köpte den, fast han inte hade pengar. Modern sprang opp på övre våningen och hämtade pengar i sin byrå, medan Karin underhöll gumman med en skolboksanekdot om [Shelley](#) i segelbåt. Han själv satt hela tiden mittpå golvet i sin stol, med en filt om benen. »Kvinnfolk!« hade han plötsligt råkat säga, när modern kom ner med pengarna och ville ha gädda i stället för sik. Gumman blängde

till, tog sina sikar och gick; och så hade modern och Karin klandrat honom. Nu log han åt det.

Vad är meningen med livet?

Att leva och dö. Den egendomliga strävan och irriterande energi, som håller livet i gång, är strävan mot upplösningen. Med varje dag, med varje nytt andetag och varje handling **kar-tar man sig** en bit närmare upplösningen och döden. Döden är en funktion i allt liv. Den är dess förutbestämda mål, dess magnetiskt dragande kraftkälla och mening. Man står i så att svetten lackar och självkänslan utsätts för den gruvligaste tortyr, bara för att fullborda, slutgöra, upplösa, dö. Man verkar inte för verkandets egen skull utan för att hava gjort och få slut. När man kämpar, kämpar man mot hindren för denna dragning, och när man lider, är det av friktionen. Vad händer om man ingenting gör? Kan man då hålla sig kvar i livet?

Ja en stund, tycker man. Man kan hejda en del av sig att röra sig mot döden. Man kan inte låta bli att andas eller att bli sekunden äldre – men man kan hejda sin vilja och stanna alla önskningar i nuet. I stunden nu. Hans blickar gleda över verandans rutor. Några blad på de närmaste träden rörde sig, en svag och överklig morgonfläktsrörelse. Han skar av förflutet och framtid och hängde sig fast vid sinnenas nu. Nu. Detta ser jag, denna tystnad hör jag, nu. Detta är, och ingenting annat är. Detta är evigheten.

Men så blev också det fullbordat, utlöst och färdigt; tanken gick vidare, och den extatiska sinnesfixeringen försvann av sig själv. Det *enda nuet* var plötsligt förvandlat i en rörelse, i ett fortskridande utan konkret existens. Han såg förstrött omkring sig och slutade filosofera.

Klockan halv sju på kvällen skulle han hämta mjölk.

Han knackade på och klev in. Gumman satt vid bordet, och sade god dag, när han sagt det. Mjölken var inte färdig än, sade

hon och valde ordet färdig för att driva med honom. Han slog sig ner i träsoffan, korsade underarmarna i knäet och väntade. Gumman undrade, om han skulle vara ensam nu och hur det skulle gå. Han svarade skämtsamt, med ett flin; gjorde sig litet rolig på egen bekostnad för att samtalet skulle fortgå till belåtenhet. Så kom ungarna in, blängde på honom, satte sig bredvid honom i soffan och pratade, hastigt och högljutt, med modern och med varandra. Han frågade något – de blängde igen och gåvo inget riktigt svar. Gumman skrattade. Efter en stund gick hon och hämtade mjölkspannarna och silade opp en liter åt honom. Han tackade och skulle gå – och mötte Bergström, gubben, i dörren. »Ska Beckholm springa med detsamma? Stanna och få lite kaffe, tycker jag.«

Han stannade och drack kaffe och pratade om fiske och båtar. Gumman tog ner gitarren från väggen och sjöng en visa, strävt och trevligt – men kom plötsligt av sig, hittade inte ett visst grepp, tappade lusten och hängde opp gitarren igen. Ungarna stojade och skrattade våldsamt då hon slutade. Men Bergström och hans gumma sade aldrig någonting till varandra.

Så reste han sig, tog adjö och gick. Han tyckte inte om stämningen därinne: det verkade som om man ville visa någonting för honom och samtidigt inte fästa sig det minsta vid vad han tyckte.

Det var ganska mörkt när han traskade oppför backen. Den vita, halvfulla mjölkhämtaren gav då och då ifrån sig ett dämpat ljud – locket skramlade till en smula. När han kom förbi den förfallna ladan såg han några figurer röra sig utanför dörren, och ett våldsamt småfficksfnitter hördes inifrån höet. Det var de halv vuxna ungarna på orten; de voro inte mer än 13–14 år och hånglade regelbundet i ladan. Silversmeden, en fet och skäggig stockholmare, som slagit opp sin verkstad i en vedbod, hade berättat det för honom, och de hade flabbat åt det till-

sammans. Han blängde generat efter dem i mörkret och kände en viss ilska – och avundsjuka. Så tänkte han sig, att de två äldsta och fnittrigaste flickorna, magra, snabba och gloende – de brukade skymta förbi i lövskogen utanför fönstret – att de båda två, på samma gång, blevo med barn. Det var nog inte otänkbart!

När han kom in tog han några smörgåsar och drack ur hela mjölklitern, som ännu var spenvarm. Särskilt gott smakade det inte, men det gjorde i själva verket detsamma. Så drog han på radion och funderade över varför han blivit så irriterad av barnungarna i ladan. Ville han vara med och ligga med de tani-ga småflickorna? Ha! Hade han aldrig fått vara med och leka själv? Inte när han var så ung – men det brukades ju inte heller. Det var inte det. Det var en gammal uppdykande känsla av att vara utestängd. Det var något fel på hans förhållande till främmande människor överhuvudtaget. Han var instängd med sin hustru och sin mor, Omgiven av en cirkel personliga bekanta, som inte intresserade honom – och utanför voro alla främmande och okända. Han hörde plötsligt hur någon sprang på stigen utanför. Han blåste hastigt ut fotogenlampan och stirrade genom fönstret. Han ville vara med och leka han också. Inte med barnen, förstås; men de fötter som sprungit sist voro en vuxen kvinnas fötter. En kvinna som löper i skogen.

Han gick in i vardagsrummet och tände lampan på bordet. Vad var det för fel? Hade han inte fått vad han önskat eller ville han ha det igen? Var inte allt upplöst och förbi? En kvinna lockar – en kvinna saknas, alltså. Men det var egentligen inte *den* saknaden som pinade honom.

Förrunnet. Förbi.

Kanske använde han sin ischias (eller vad det nu var) som skyddsmedel mot sådana tankar. Han var sjuk, en inomhusvarelse, en säng- och stolmänniska. Det kunde han inte hjälpa; och det ofrånkomliga finner man sig i, ofrånkomligheten tas som tröst och ursäkt för att man inte skaffar sig det man

önskar. Eländet är ofrånkomligt, och då är det inte så eländigt längre.

Han insåg plötsligt, att hans liv hittills varit en serie av kapitulationer. Att han slutade vid universitetet; att han for till Finland; att han gifte sig; att han inte gav sig in på något annat, något som passade honom fast det ställt sig litet svårare. Han skulle kunnat vara tidningsman, en stridbar sådan, eller politiker, eller läkare, eller militär. Han hade bara dragit sig tillbaka. Likadant i allt. Han hade tappat orken, gjort skulder och låtit eländet ha sin gång.

Det hade varit en avskyvärd sommar.

Han klädde av sig och kröp i säng med en bok, en modern roman. Han läste länge. När han slutligen släckte, kunde han inte somna, utan måste gå ut på verandabron och kasta vatten, och fortsatte läsa i sängen. Först när det började ljusna sjönk han ner i någon slags dvala, fylld av välkända men obegripliga, fragmentariska föreställningar: några fraser, några bilder, några tonfall, som aldrig ordnade sig till en verklig dröm.

Nästa dag skickade han en av ungarna till handelsboden. Han ville framför allt ha cigaretter. Han satt och mediterade på verandan när pojken kom med varorna. Han ropade på honom att komma ut med cigaretterna och gav honom en 25-öring. Grabbens ögon glimmade till, så försvann han utan att säga något. Harald Beckholm log och tände en cigarett – det var den första på mycket länge. Men genast ångrade han, att han bara gett 25 öre. Varför skulle han reta dem, bara för att de retade honom? Varför skulle han göra sig illa omtyckt, bara för att han tyckte illa om dem?

Han blev tvärt fylld av äckel och vedervilja. Han slängde cigaretten och gick och lade sig på sängen. Allting var avskyvärt och omöjligt, och hopplöst. Det fanns bara en sak att göra: att öppna pulsådronna med ett rakblad. Han tänkte på

det, satte sig opp i sängen och tittade mot kommoden där rak-grejorna lågo – och sade för sig själv: tänk om jag gör det? Om jag faktiskt gör det? Nu?

Han började svettas.

Nej, han ville inte göra det. Han ville, men han ville också hellre inte. Vad skulle det tjäna till? Han kunde låtsas att han gjort det. Tog han livet av sig gjorde ju allting detsamma, och då kunde han likaväl fortsätta att leva.

Han funderade emellertid länge på saken. Uppfann en liten filosofi, som sade att man ska ta livet av sig så fort man kan. Tänkte sedan på följderna – väl vetande, att hade han bara kommit så långt i sina tankar, skulle ingenting bli av. Inte kunde han ta livet av sig för att det skulle verka så och så på andra, eller av hänsyn till andra. Och skulle han inte bry sig om andra, vad andra menade, vad samhället bjöd och vad som var rätt och hederligt och godhjärtat, så kunde han lika väl leva, och leva hur som helst. Då kunde han lämna sin hustru, sitt yrke, sin släkt, och...

Och fara till Finland igen – om där bara hade varit ett krig!

Hur ville han ha det då? Vad ville han egentligen?

Ingenting. Han kunde inte tänka sig något som inte var likgiltigt.

På kvällen, efter en alldeles likgiltig mjölkhämtning och en kort promenad i mörkret – inga fnittringar hördes nu från höet – lade han sig tidigt och lyssnade på utländska stationer i radion. Han fick in en stillsam musik för några stråkar och piano. Han skruvade ner fotogenlampan, så att den försänkte allt i ett stilla dunkel: väggarna, tavlorna, som hängde orörliga på tapeten, de nerdragna rullgardinerna, stolsryggen bakom bordet.

Musiken pinade honom. Han erinrade sig, hur han och Karin hade legat på sängen och hört radiomusik, innan de gifte sig. I ett annat rum, för längesedan. De hade älskat varandra på

ett blint och egendomligt sätt. Han hade älskat och fått andra flickor förut, men först nu blev han nöjd. Nu var allting fullkomligt. Så kunde det faktiskt bli här i världen. Allt var uppfyllt och fullkomnat – på ett ofattbart sätt.

Minnet torterade honom. Den tiden, i det rummet, stod för honom som någonting utöver allt annat. Den längtan han hade tillbaka till detta och den förtvivlan han kände eftersom det aldrig kunde komma tillbaka, tycktes honom alldeles omänsklig. En plåga utöver all mänsklig rimlighet. Ingen kunde begära, att man skulle härda ut med sådant. Det egendomliga han fått i gåva och låtit glida ur händerna var så beskaffat, att han inte kunde tänka på det och inte förknippa det med något annat. Hans besinningslösa begär efter det var ett begär utan mål och ett begär, som inte var menat mot något mål. Denna meningslösa och avgrundsdjupa längtan, som inte kunde stillas, inte ville stillas och inte var till för att stillas – kunde bara undflys. Han rusade opp och ruskade på huvudet, drog opp en rullgardin och tryckte pannan mot rutan. Det enda som kunde distrahera honom från detta svarta hål, som gapade i honom och gapade vällustigt – var sexualiteten, förstås. Han skulle haffa en flicka i trakten, fast det var ont om dem. Han erinrade sig några sommargäster – men då var Karin här, och nu voro de borta. Nå. I kväll fick han väl ligga vaken i sängen och fantisera då, tänka på något riktigt aptitligt. Så snart dagern kom skulle skuggorna krypa tillbaka och den absurda håligheten bli lättare att inte se.

Han blåste ut lampan och kröp ner. Ena gardinen hade han glömt att dra ner. Han lyssnade. Under allting de sista dagarna hade legat ett svagt surrande, eller viskande, som han inte tänkt på tidigare. Det var syrsorna. Det var fullt av dem i gräset under natten, och deras musik flöt samman till ett diffust viskande, som inte upphörde för ett ögonblick, om man lyssnade efter. Annars var allting tyst.

Han kunde inte hålla fast några sexuella fantasier. Han kunde inte distrahera sig – han släppte efter, gav upp, öppnade sitt sinne som ett oläkt sår och vände sina tomma ögon upp i mörkret.

Han kände plötsligt en hand, som lades på hans mellangärde. Det susade till i huvudet på honom, och hjärtat stegrade sig i förskräckelse. Men så rörde sig handen långsamt uppåt, och han blev lugnare. Den låg inte utanpå hans bröst; den var inuti. Den sökte sig längre uppåt och inåt, utan att det gjorde ont. Den trevade försiktigt i hans bröst och gjorde ansatser att gripa efter något, som när man söker ett ägg i ett rede. Den fann det, men det var inte ett ägg längre, det var en eländig fågelunge – det var hans hjärta. Den grep det försiktigt och lyfte upp det en smula. Han tänkte plötsligt, att nu höll allting på att reda upp sig, nu skulle han bli lättad. Han blev det verkligen, och suckade djupt. Vad var det för en egendomlig föreställning? Vad kunde det vara för en hand – om icke Guds?

»Du är Gud«, beslöt han sig för att viska, om han kände lättningen igen. Han kände den, och viskade. Hans meningslösa **trang** och pina var bara längtan efter Gud. Han visste mycket väl att gudstro och sexualitet hänger ihop, men han hade aldrig tänkt sig, att det är Gud man söker med sexualiteten. Kärleken till människor och sexualtrangen äro så plågsamma, så otillfredsställbara och självupplösande, därför att de äro maskerad längtan till Gud – kärlek till Gud, och trang till samlag med Gud. Han satte sig extatiskt upp i sängen och körde nävarna rakt upp i mörkret, medan tårarna plötsligt rann över hans ansikte och ned i den vidöppna munnen. Är detta sant, tänkte han samtidigt. Är det verkligen? Ögonblicket därpå öppnade sig detta hål av lidande och längtan, som han tidigare inte vågat se ned i; han tyckte, att han såg allt i hela sitt liv och allt i alla andras, och allt i alla hus, på alla gator, i alla skogar; han anda-

des djupt och stannade i andetaget, fixerande sin själs orgasm så länge som möjligt och ända ut i det outhärdliga. Så sjönk han ihop.

»Det är du, det är du«, viskade han, många gånger, rent mekaniskt. Där fanns ingenting att bedja om, ingenting att förstå; allt var klart. Där fanns inte ett jota att lägga till, inte ett sandkorn att taga bort.

Vad var orgasmen i Karins sköte gentemot detta? Vad var den dunkla drömmen om anad eller förgången jordisk kärlek – mot den gudomliga tillfredsställelsen! En outvecklads blyga trevare, och ingenting annat. Men inget ont i det: när man inte har Gud får man ju försöka trösta sig på annat håll.

Han låg en stund och funderade. Hade han upplevt liknande förut? Hur kändes det? Han erinrade sig, att när man ängslas i en situation som man inte råår på, känner man ett tryck i bröstet underifrån: en spänning, ett outhärdligt hårt svällande. Detta var liknande fast motsatt: en lättnad, en tomhet, en upplösning, som förnams som en beröring underifrån, inifrån. Det finns, trots allt man tror och tänker, en verklig lycka i människolivet – det finns det verkligen!

Men vad skulle nu detta få för betydelse för honom? Det gällde att hålla kvar det. Att varje dag gå med Gud instucken i sig som vissa kvinnor lär gå med en konstgjord manslem – vilket är uttrycket för deras gudslängtan, ty längre ha de inte kommit. Det gällde att varje dag röra sig på orgasmens rand – att ha saligheten med sig som en ständig möjlighet. Som när man är ute och går eller sysslar med något tillsammans med sin nyfunna älskade. Man kan ju inte ligga med Gud jämt, men man kan leva på iver, beredskap och förväntan. Man kan inte vara kåt jämt, som det heter, men man vill ständigt ha Gud att röra en, för när han rör en blir man kåt. Så snart Gud vill, ligger själen redan på rygg och öppnar sitt våta sköte.

Är Gud man eller kvinna? En dum fråga – inte har Gud kön.

Sexuallivet är bara en liknelse, en avbildning; samlaget är pornografi för ensamma!

Han log åt sina listiga formuleringar. Han slöt ögonen, lycklig och lugn, och tänkte sova. I morgon – vilken lycka! Vad skulle inte hända i morgon!

Harald Beckholm, 32 år, vikarierande läroverksadjunkt, ganska nygift men trött på sin fru, som farit till stan för att föda. En mager, mörklad man med knyckiga rörelser, tillbakadragen och vänligt flinande, med ischias i ryggen och många bilder och idéer i huvudet. En delvis förtvivlad människa, som plötsligt blivit helt glad. Han var ensam i huset, och utanför huset stodo träden i många rader, tysta och orörliga, med grästuvor och ljung och lingonris emellan – allt försänkt i en ovanligt stilla augustinatt. Inte ett enda plask nere från stranden, inte ett hundskall och inga nattliga steg på träbryggorna vid hamnen.

Men han kunde inte somna. Det irriterade honom – när han var så salig skulle han väl somna. Efter någon timme av lätt glidande, likgiltiga föreställningar med ett och annat instrött konstaterande av lyckan och friden, drog han eld på en tändsticka och tog ett par sömntabletter.

Han letade fram ett olinjerat anteckningsblock, vars översta blad var gulnat av sommarljuset, och började göra anteckningar. Dagarna gick, och han fick flera känningar av sin ischias. Varje kväll hämtade han mjölk. Ibland ringde han då till stan och talade med Karin eller fick höra hur det stod till med henne. Medan han talade i telefonen, sutto alla i köket och tittade på honom. På dagarna stötte han ofta ihop med någon av dem, eller också träffade han den rundkindade, nyskäggede silvermeden. Ibland for han också till handelsboden och pratade. Men helst var han ensam.

»Gud bor inuti mig. Det finns en del av människan som är gudomlig; en omedveten del, och det omedvetna regerar världen. Du är Guds mask. Din omedvetna vilja är Guds vilja. Sinnena lämna icke besked – vänd öronen inåt! Men sinnena äro ibland vägen in.«

»Hela denna natt vände jag mig runt i sängen, rädd, orolig och otillfredsställd. Varför? Jag finner ingen vettig psykologisk förklaring till denna irritation. Den kom ur vätskornas djup. Var den gudomlig? Vad var meningen? Vet inte, kan inte veta. Skall man då bli slav under sina dunkla impulser? Vilka äro gudomliga, vilka icke? Jag har tidigare icke haft ögonen öppna för detta. Gud är en obegriplig, omedveten, överindividuell och övermänsklig makt i individens innersta. Det finns många sådana makter: sexuella, kollektiva, primitiva... Gud är ett psykologiskt samlande begrepp för många utav dem, vilka, är säkert olika från fall till fall; ty Gud är ett urval, som uppenbaras utan beräkning. Gud är ett balanssystem. Gud är den omedvetna konsekvensdriften.«

»Jag har ofta konstaterat, att verkligheten är till största delen okänd. Man är en bricka i ett spel, biologiskt, psykologiskt, socialt, vars gång man icke kan genomsåda, än mindre påverka. Man beslutar, man verkar, och man lyckas forma något av världen efter sin vilja – men sin vilja får man sig förelagd, likaväl som sina tvivel och konflikter och resone-mang. Den okända verkligheten – det är Gud.«

»Det gör ju ingenting att man tycker illa om mig. När jag gick över vägen i dag, kommo några ungar springande med äpplen i famnen, så många de kunde bära. Jag log. 'Råäpplen är gott! Ett öre styck!' skrek en av dem. 'Nja', sade jag, 'det betalar inte jag!' litet torrt och allvarligt. Det tyckte de inte om. Så fort ungarna inte äro i skolan, kan jag inte handskas med dem. De kastade äppelskrutten efter mig.«

»Missförståndens enorma betydelse. Man skall alltid se till

att göra sig förstådd. Om man inte får tillfälle att förklara sig (när har jag fått förklara mig!) skall man ha en yta som folk förstår. Man skall ha ett lättfattligt sätt, som kan förklara även de egendomligaste handlingar, som kunna komma till andras kännedom. Herre – jag ber: befria mig från mina missförstånd! Jag vill alltid ge besked, utgjuta mig, tala om andra och mig själv, och jag har blivit en tystlåten typ, som gärna lyssnar till andra. Det är fel. Nja – det är inget att fästa sig vid.«

»Detta dårhus. Kvinnornas andar bo här, ha slagit rot här som *genier loci* och hindra mig från att vara vuxen och man. Jag är *bekajad*. Jag är icke överens med befolkningen i allmänhet, Bergströms med mjölken i synnerhet, och ej heller med barnen och ungdomarna. Dessa tre fiendskaper skrida som moln över min dag, flera gånger om, och även på natten, när de inte synas. De ha underminerat marken, som är osäker överallt. De göra mig prillig och infantil. Jag söker hjälp! Jag skall resa mig och stå emot! Med din hjälp, Herre, för frihet och oberoende. För klarhet utan missförstånd. För renhårigt umgänge eller respektfullt avstånd. Jag skall slåss och kan vinna när som helst, om jag bara struntar i att vinna *dem*. – Jag blir fördärvad här. Prestigetankar, prestigebekymmer, prestigeoro skjuter opp som ogräs och förkväver mig. *Genius loci* är emot mig, och det är ärkefienden, den stora fördärvarn: *genius feminarum*.«

»Det är nu en månad sedan Boströms och Wallers kommo hit i segelbåten. När vi gävo oss ut i två båtar och krånglade med korta slag i hamnen, reste sig Jonny Waller – det är en glad gosse – satte näven i vädret, skakade den och skrek åt andra båten: 'Du skall lära dig att veta hut!' Alla skrattade. I dag, när jag med stor möda cyklade till handelsboden och passerade skolan, stod en av grabbarna Bergström där. Jag var inte riktigt säker på om det var han och tvekade att nicka – då höjde han näven, skakade den på samma dråpliga sätt

som Jonny Waller och skrek med världens vassaste pojkröst: 'Du skall lära dig att veta hut!' Jag skrattade. Jag blev förtjust. Inte ett spår av missförstånd. En pigg och lustig pojke. Det är nog så med de situationer, jag tidigare funnit pinsamma, att det är *jag* som har missförstått. Situationer, jag tror vara förnedrande.«

»Eftersom allt är mig likgiltigt – varför inte?«

»**JONAS SÅNG I VALFISKENS BUK.** Den egendomliga tystnad, som plötsligt uppträder i rummet när man slutar fundera på något. Herre, här är gott att vara. Det är eftermiddag och blåser en smula. Hela dagen i går satt jag här på verandan och slog ihjäl flugor. Hela dagen, utan att tänka på något annat. I dag har jag tänkt, och tänkt förgäves. Men nu sitter jag här. Det blåser något i träden. Verandadörren står öppen. Detta skulle kunna vara hela mitt liv: jag sitter här och kratsar några bokstäver på blocket. Jag vore nöjd. Rådlös, håglös, skrämnd och mosig, prisar jag dig, Herre, som gör mig till det jag är och blir. Icke vrenskas jag. Du har skapat mig – du, den okända formkraften. Dina vägar äro invecklade. Du älskar dig i mig. Den tysta lampan, och syrsornas enständiga tjafsande utanför den öppna dörren. Herre, jag vill lovtala och berömma dig. Min sjukdom blir en härd för hälsa. Min svaghet blir din styrka. Jag älskar allt, och tror på Jesu Kristi lära. Herre, här är gott att vara.«

»Jag kan inte hålla all tro och alla ord i huvudet. Jag tar om och tar om.«

»Vad tjänar kärleken till när jag inte kan ordna dess enklaste jordiska uttryck? Vad tjänar det till att jag har kärleken, när jag ändå sviker i dess arma jordiska detalj? Jag är oförmögen. Jag går inte i land med min hustru – och mina kommande barn. Det är över förmåga. Men oförmågan är kanske brist på kärlek. Allt kommer av sinnelaget, det är konstaterat! Kärlekslös! Andligt impotent!«

»Prokofjev: Klassisk symfoni. Hindemith: Der Schwandrehher. Ad majorem Dei gloriam. Allt är sagt. Jag gapar, stum, och flinar, salig. Stackars enfaldiga gudstro, som söker ord och gärningar. Se här!«

En natt hade han en otäck dröm. Han var i fjällen med flera jämnåriga ungdomar. De befunno sig på en stor snöplåtå just på sidan av en topp; bredvid dem höjde sig en svart bergssida; snön låg djup, vädret var varmt, mulet och stilla. De lekte en lek: var och en skulle göra en hatt åt sin flicka av förefintligt material, och den bästa hatten skulle få priset. Han visste, att han skulle bli värre än de andra. Han fann genast ett fågelbo. Så kom en asfågel långsamt flygande med någonting i näbben. Han tänkte, att han skulle följa efter den och se om den släppte sitt byte. Då släppte den bytet. Det var ett fårben, med köttet delvis kvar. Han springer fram, plockar opp det, sätter fast det i fågelboet och sätter allt på huvudet: benet sticker ner framför ögonen på honom. Han är rädd att han skall bli förgiftad av [åteln](#). Då får han se två människoben, som fågelns också släppt i snön, avbitna eller avfrusna. Det är två mansben, som äro av just under knäet, svarta lågskor och grå sportstrumpor. Han sparkar opp dem med foten och förpassar dem hastigt nerför branten; hoppas, att ingen såg det. Han borde ju söka reda på den övriga kroppen, men vill slippa ifrån det.

Han kände ytterligt obehag, när han vaknade på morgonen och plötsligt erinrade sig drömmen. Både på ett sätt och på två talar Gud, om man också ej aktar därpå. Men han förstod ingenting. En känsla av avsky för det okända tryckte honom; han ville icke se ditåt.

Juristen Boström sade, att man måste akta sig för den innersta verkligheten. Jonny Waller satt med, i köket kring lampan. Karin satt på en stol en halv meter ifrån bordet, och hans mor satt i träsoffan och sydde. Boström, Jonny och han själv voro

en smula berusade. Jonny pratade och fick prata i ett och njöt tydligt av det – plockade opp vartenda infall och gjorde någonting dråpligt av det, vände allt hit och dit, allteftersom det föll honom in. Alla unnade honom det och voro tacksamma. Karin blandade sig då och då i samtalet och skulle berätta något, men lurades till skratt av Jonnys inlägg; och han fick fortsätta. Magister Harald själv drack och flabbade och drack. (Det var inte nyttigt: han sov inte på natten och mådde illa nästa dag.) Modern var också litet berusad. När hon skulle gå opp, skratade hon mycket och härmade en skollärlarinna: »Här skall vara tyst och stilla, barn, annars kan jag inte sova! Inte för många supar! Och akta järnspisen, så den inte går sönder!« Även Karin drog sig tillbaka; han märkte inte riktigt när hon försvann. De tre herrarna sutto kvar och blevo allvarliga; talade om kärleken och äktenskapet. Magister Beckholm teg, flinade och drack. Jonny, som var ungarl, sade något om »vi, som inte har resignerat än«, och det slog honom efteråt. Det var ju just det han inte hade gjort, tänkte han. Även då startade han ett romantiskt försvar för äktenskapet – och talade redan då om den okända inre verkligheten! För en månad sedan! Men – man skall akta sig för den innersta verkligheten, sade Boström. »Ja«, sade Jonny, »den är åt helvete!« Så gingo de ut och pissade. Boström blev vital och reste ensam en stor stege mot husväggen, och den stod fortfarande kvar, ty magister Beckholm kunde inte med kvinnornas hjälp stjälpas ner den utan risk för fönsterrutorna.

Att inte resignera – vad menas med det? Det betydde, att med Guds hjälp bli ett barn. Men inte ett barn som andra barn, för han var en vuxen, eller som en kvinna. Det betydde att finna sin egen form av barnslighet. Skygg som ett barn, rädd som ett barn, dåraktigt framtidstroende som ett barn (i morgon och i morgon och i morgon!). Att inte uppge sina krav på trygghet och förbättring.

Nå, tänkte han, jag är ett barn i mycket. Jag kan inte tåla, att man tycker illa om mig, så som man gör. Jag är undfallande. Jag är menlös.

Ansåg magister Beckholm om sig själv. Hans elever i skolan, hans hustru och hans mor ansågo, att han var ganska hård och besvärlig. All right. I skolan var det kanske manér, men i hemmet var det väl ohämmad natur.

Så hörde han en predikan i radio, om kärleken. Prästen lät likgiltig och dum, och vad han sade var enfaldigt. Han stängde av radion, tänkte ett slag och beslöt sedan: så skall jag i alla fall tro!

»OM KÄRLEKEN. Kärleksbudet – älska och älska i ett kör, det är sliskigt. Nå ja. Kan man älska de sina kristligt? Knap-past! Skall man då offra dem, som man offrar sig själv? Så gjorde Jesus – men det var han det.«

När han skrivit så långt på sitt block, slog det honom plötsligt hur skrämmande hans ekonomiska situation var. Han såg det plötsligt för sig, apropå kärleken, tänkte på framtiden och blev rädd. Alldeles förskräckt. Han var ju sjuk och dålig. Han upptäckte, att han räknat med som självklara de inkomster han haft hittills. Han kanske blev sjuk för jämnan. Vad skulle då Karin och Joppi leva på? Vad skulle de leva på i höst? Nå, en tid går det väl alltid att klara; men nästa år, och nästa? Och om tio år? Det var nog den förskräckelsen som låg under det mesta.

Han hade varit rädd för att få barn, men givit fan i det i låtgå-stämning. Han hade också en gång varit rädd att inte tillfredsställa henne. Han hade alltid varit rädd för att konstatera sin oduglighet, fast han väl inte var så oduglig. Bara sjuk, nu. Ischias. Men ingenting var han så rädd för som för detta: hur skulle de få pengar?

Och om han dog. Inte kunde Karin gifta om sig! Han trodde en gång att hon var en eftersökt kvinna, men nu visste han

bättre. Hade inte han funnits med sin särskilda smak, hade hon blivit en blåstrumpa på kartan. Inte kunde han offra dem – det var absurt. Inte kunde han ge sig – avvika och låta dem klara sig själva – fullkomligt horribelt. Det fanns ingen utväg. Han återvände till blocket.

»Du skall älska din nästa såsom dig själv. Såsom även dig själv. Av allt ditt hjärta och allt ditt förstånd etc. – hör det också hit? Då borde man kunna glömma rädslan.«

»Men kärleken är också ett sätt att komma ovanpå. Att älska sig opp och trycka ner – åtminstone kan den kännas så av den som blir föremål för den.«

»Gott. Jag älskar dem alla. Och skulle i alla fall hjälpa dem bäst med att dö. Så *måste* Karin gifta om sig, och det vore bättre för henne med tanke på vad som kan komma att hända, om jag fortlever. Jag älskar dem och vill inte ligga dem till last.«

»Men sådan är inte kärleken. Den är inte enbart uppoffrande. Den *begär*, begär tillbaka. Vad då? Kärlek, förstås! *Vad I viljen göra människorna, det må de ock göra eder.* Så är det: den kärlek som inte ställer sig in, gör sig till, blir besviken, förtalar och förbannar och blir svartsjuk ibland – det är ingen kärlek, varken profan eller kristlig eller gudomlig. Den kärlek, som ingenting begär, är kall. Kärleken vill vinna och vinnas, det är dess lag. Kärleken offrar paradoxalt och begär lika orimligt igen. Och den är oemotståndlig. Den kärlek som inte besvaras, är det något fel på. 'Jag begär så litet', säger Karin, 'bara att du älskar mig.' Älskar hon verkligen mig då?«

»Hos henne är allting idé eller drift, idé och drift; känslorna äro endast uttryck härför.«

Var hon originell? Ja – en gång. Nu kände han henne för väl; och det förvånade honom, att allt som stod att lära känna var

så litet, så enkelt, så grunt. Prat och åsikter och beteenden snärjde sig över det som en tropisk djungel över ett litet blomkålsland. Hennes personlighet låg i sättet, i formen, och icke i innehållet; det gällde såväl känslor som handlingar. Älskade han henne verkligen? Nja – som människa. Det betydde: litet på avstånd. Inte en rent äktenskaplig, egoistisk, driftmässig kärlek, utan så här: du kära lilla fruntimmer! Du ansträngda och ivriga varelse! – Ja, och det var just den kärleken han ville ha tillbaka. Men kan en kvinna älska så? Där är allt blandat: sexualitet, moderskänslor, samhällsprestige, uppoffringsidéer, svaghetsroller etc.

»Tro aldrig en kvinna när hon bara talar om *ett* motiv. Man älskar en del av en varelse, där allting sitter oskiljbart ihop.« skrev han.

Men älskade han dem inte, båda kvinnorna, så här: som olyckliga varelser, pysslande med honom och fjantande runt honom – bara för att han var trött och hade värk och tog för mycket medicin i smyg och gick nattliga skogspromenader, när man trodde att han låg i sängen med sin ischias. Tyckte han inte om dem så?

Allt detta var struntprat. Hade han den minsta gnutta kärlek, skulle allting varit annorlunda. En enda droppe levande kärlek, och han skulle inte resonera så här. Inte kunde han veta, om det vore bäst för Karin att han dog. Det kunde vara lika bra att de skiljdes; eller att hon fick fortsätta sin långa, eländiga väg vid hans sida; vilket hade varit självklart, om han älskat henne.

»Inte vet jag om jag älskar min hustru«, skrev han. »Jag orkar nog inte älska någon. Jag orkar inte med kärleksbudet. Det står mig opp i halsen. Jag ger fan i dem alla. Jag vill vara i fred, rå mig själv, utan skuld och utan ansvar. Kärlek är en lek i ungdomen; en vuxen man har andra intressen.«

Så kom ett brev från juristen Boström. Han bad honom **pro**
1:0 efterforska ett ankare, som de tappat i hamnen, **2:0** förhöra
sig om priset på Skeppskären, om de voro till salu. Beckholm
funderade fem minuter, så tog han på sig en hatt och larvade i
väg till grannbyn. Det var några kilometer, men han hade
behov av att göra någonting i yttervärlden. Han frågade många
gångar och fick dåliga, smått felaktiga upplysningar innan han
kom fram till Granlunds hus, som låg uppspetat på en bergs-
knalle i lä av en annan, större knalle. Han var trött och hade
ont i korsryggen. En ung man med lång näsa, rufsigt ljus hår
och vattniga skärgårdsögon stod utanför huset och hyvlade en
omålad dörr, som låg över två bockar. Han frågade efter Kalle
Granlund.

– Just precis! sade den unge mannen, flinade och lät mycket
hurtig. Han är där inne!

Han steg in. Kalle Granlund, en liten spetsig gubbe med
vänligt sätt, tog emot och bjöd på kaffe innan Beckholm sagt
sitt ärende. De hade råkats på bryggan någon gång. Så kom
gumman in med en hink potatis, liten och inte tjock hon heller,
och mycket pratsam.

– Ja, nog vet vi vem magister Beckholm är! Inte för att vi vet
så mycket här ute, men det lilla vi vet, det vet vi.

Han log onödigt åt den dumma bondklychan – men hon lät
snäll och trevlig, och snart hade hon fått honom att skratta.
Gubben deltog och bligade från sidan på magistern. De prata-
de på en lång stund, och det blev en paus först när gumman
gick ut efter grädde. Egendomligt, tänkte han, dessa männi-
skor förstår jag mig på.

Han drog upp sitt ärende: om Skeppskären var till salu och
för hur mycket. – Jaså då, jaså då, hoj hoj, sade gubben, flinade
och gav inget svar. Gumman kom in igen och tog vid; Beck-
holm höll för klokast att redogöra för Boströms släkt, ställning
och karaktär innan hon hann säga något avgörande. Han råka-

de säga en lustighet, och de skrattade alla tre högt och bondskt, och gubben slog handflatorna i bordet.

– Ja, sade gumman, det är ju sådana tider nu. Kalle Granlund muttrade instämmande, och nickade vänligt. Alla stockholmare köper öar. Se, Skeppskären har gått i släkten, i min släkt, så länge vi vet.

– Det är en fin holma, sade gubben.

– Det är en mycket vacker holme, sade gumman, och Harald Beckholm instämde, fast han inte kom ihåg hur den såg ut. Gumman fortsatte, och allt gick ut på att de inte hade hjärta att göra sig av med ön. Kalle Granlund instämde och förklarade två gånger, att eftersom ön gick i gummans släkt, fick hon bestämma. Så kom samtalet in på orm, varav det en gång funnits mycket på Skeppskären. Men inte nu längre. Kalle drog en ormbettshistoria; Harald Beckholm nämnde, att han råkat på en **knut** en gång och frågade vilken tid som ormen var värst. Köpet var väl avskrivet, tänkte han; de vet nog vad de gör. Men just som de pratade som ivrigast om ormar, kaffeslurk och vänligt sätt mot de fula djuren, hämtade gumman fram ett brev, som hon läste några rader ur. Det var från en berömd skådespelare i Stockholm. Han prisade Skeppskären i vändningar, som, tänkte Beckholm, luktade något sprit, och han besvor Granlund att sälja den. Den var den finaste av alla öar. Han skulle ha den, om han så skulle betala hundra tusen.

– Vi funderade, sade gumman och skildrade hur trevlig och hygglig skådespelaren var. Men vi ville inte. Vi tyckte... och så upprepade hon vad hon tidigare sagt, fast litet omständligare. Så talade de om priset på andra öar: den hade fått femton tusen för en liten sten i dåligt vatten, den tjugu. Beckholm kom också med en uppgift, som både gubben och gumman störtade sig över. – Jasså men! När då? Till vem då? etc. och Beckholm blev litet betänksam – hade han sagt mer än han kunde stå för?

– Pengar nuförtiden, sade gumman, och Kalle log i kaffekop-

pen. Det är ju ingenting. En stor summa, det är ju fint när man får den, men om några år så är den borta och holmen ligger där.

Beckholm instämde hjärtligt. Han trivdes här, han förstod sig på dem. Det var ju också självklart att de inte borde sälja.

– Man kan aldrig veta, sade han.

– Man kan aldrig veta, sade gubben, och saken var slutdiskuterad. Boström skulle inte få ön för första budet. Det blev en paus.

Han granskade det mörka köket. På väggarna sutto några fotografier och en liten pastell av Roland Svensson med dedikation. Han försökte gissa vad den hade kostat. På soffan låg Stockholmstidningen och några veckotidningar, i vedlåren låg Vi.

Han frågade om de kände Samuelsson i Furusund. Så berättade han en historia om bortblåsta skötar, som hade med Samuelsson att göra. Kalle skrattade, gumman lyfte ringarna i spisen.

– Nå hur tycker ni den nya predikanten är? frågade han. Han visste att man inte ska fråga, gubbarna måste berätta när de ha lust om det ska bli någonting av; men han var pratlysten.

– Algrén? sade gumman.

– Ja.

– Jo... sade gumman.

Då kom sonen in, den långe, ljuse mannen med den långa näsan.

– Algrén? sade han i dörren.

– Ja. Beckholm vände sig mot honom.

– Han tror inte på Gud.

Gumman skrockade till, ha, ha! och gubben flabbade högt. Vad nu då, tänkte Beckholm och förstod ingenting. Nu visste han inte var han var hemma. Sådant säger man inte i skärgården, och sägs det så tiger man och flabbar inte! Tänk om han skulle fråga nu: »Gör ni då?« Absurt!

Sonen med det långa ansiktet satte sig i en gungstol som man tagit medarna av. Han lade upp armarna snett utsträckta framför sig på karmarna, som två åror. Han sade något till farsan och de började prata om helt andra saker.

Harald Beckholm greps av en misstanke. *Dei Larvae*. Det var Gud som talade i dessa människor, och hade talat hela tiden. Inte just till honom, inte just för honom; ty Gud talar ändå, även om man inte aktar därpå. Gud lurar människan, kringstänger henne och intalar henne lögnar, på det att hon skall veta, att hon icke känner honom och ingenting förstår.

Han reste sig, litet tafatt, tackade omständligt och tog adjö. – Kom igen en annan gång, sade gubben.

Bortkastad tid, tänkte han. Det visste jag förut. Sällskapssjuka. Människan är blind, men märker det inte om hon är tillsammans med andra.

Eller: hon är blind och märker det aldrig. Två eller flera, är hon sig själv. Sådan är hon. Ensam, blir hon duperad.

Eller: han förföljer mig, var jag går. Vad är då en människa, att du gör så stor sak av henne? Varför har du satt mig till ett mål för dina angrepp och låtit mig bliva en börda för mig själv? Vid en lutande vägg är hon satt, söker sitt skydd hos en fara.

Så mötte han en av pojkarna Österman på väg från huset till hamnen. Det var en kraftigt byggd, litet fet och blek 16–17-åring, en smula skygg i rörelserna men kärv och fräck i munnen. Skulle han hejda honom och fråga om ankaret? Det var brodern, Bertil, som hade draggat upp det. Han kände olust. Det var en lång historia bakom.

Han hade badat med Karin på utsidan av hamnberget. Karin hade djärvt kastat sig i med sin stora mage, men klängt upp med detsamma, klätt sig och gått hem. När han följde efter och passerade över bergskrönet, där näten sutto utspända mellan rader av pålar, fick han se byns ungdomar, som döko på huvudet från den inre branten ner i hamnen. På en avsats all-

deles bredvid honom lågo deras kläder – bl.a. ett par gummiskor. Ville, den yngste av pojkarna Österman, en skrikig 8-åring, kom klättrande oppför berget, tog en av gummiskorna och svängde den i luften. En flicka – ett litet huvud nere på vattnet – fick se honom och skrek till, ett annat huvud vändes oppåt och vrålade: – Dävlar dig om du kastar i den! Harald Beckholm stannade, intresserad. Ville kastade ner skon. Den höll sig flytande, och alla satte kurs för att fiska opp den; två pojkar till hoppade i från strandkanten. Ville flinade, Harald Beckholm log. De fingo tag i skon innan den sjönk. Ville tog opp den andra skon (eller gjorde han inte det?). – Ska du kasta i den också? sade Harald Beckholm (eller sade han inte just så? sade han: kasta du i den andra också!?) och flinade.

– Om du bara vågar! skrek flickan i vattnet, rasande. Ville kastade i den, skrattade åt Harald och sprang därifrån. Den kom långt ut och sjönk innan de nådde den.

En gång senare gick han här förbi på vägen; flera ungar höll till utanför Östermans vedbod. Den äldste, den som gick framför honom nu och som han tänkt fråga om ankaret, hade då glott på honom och sagt, halvhögt:

– Där går han som fick Ville att kasta i skorna!

Han hade låtsats som om han inte hört det. Det var en fullkomligt absurd beskyllning, tyckte han först. Men han hade funderat på saken och blivit tveksam. Han kunde inte fastställa vad han egentligen hade sagt och hur det verkligen hade gått till. Det hade pinat honom.

– Hej, ropade han. Grabben stannade, väntade på honom och tittade åt sidan.

– Det där ankaret vi sumpade i hamnen, var det du som tog opp det? Var finns det nu?

– Det var inte jag, det var Bertil, sade grabben och gick vidare.

– Är Bertil där oppe? ropade Beckholm.

– Det är han nog.

Han traskade dit och knackade på. Huset var nybyggt. Han kom in i ett stort, föga möblerat rum, ostädat, med några ungar krypande på golvet. Vid ena fönstret stod en symaskin, under ett bord syntes en kontorsskrivmaskin med vaxdukshuvan på. Fru Österman, lång, mager och skarp, var kommunalt verksam och sysslade med pensioner och försäkringar. Rummet såg ut som om det var ett stadsrum. På väggen hängde, snett, en almanacka, som visade riktigt datum. Han hälsade. Hon bara tittade på honom. Han frågade efter Bertil.

– Han är ute, sade hon.

– Var då?

– Någonstans därute! Hon gjorde en gest med huvudet. Han gick ut, och mötte Bertil nedanför trappen.

– Jo, sade Bertil, vi har det i båten. Dom har nog inte kommit in än. Men dom kommer när som helst.

Så försvann han oppför trappen. Beckholm stod kvar och väntade. Gården var full av skräp, gamla lådor, ett trasigt cykelhjul, fiskavfall, äggskal. Hönsen klev omkring och pickade. Så kom Bertil ut igen med en tom strömmingsback under armen. – Jo, dom har nog kommit, sade han. Så gick han före Beckholm ner till hamnen. Ingen sade något under vägen.

Båten hade just kommit. Österman själv var en ungdomlig man med ett skarpt och intelligent utseende, senig, tyst och alltid upptagen. Han hade varit ute med två schweizare, som just klevo ur båten och plockade upp sina grejor.

– Vad fick ni? ropade Bertil och klev ut på bryggan. Beckholm hejdade sig bredvid utlänningarna, tänkte eventuellt prata med dem. Österman visade på en djup korg full med flundror och lyfte opp en stor torsk i stjärten, med ett sakligt leende och en kort nick åt Bertil. Schweizarna pysslade med sina spön och utväxlade i förbigående någon dämpad glosa med varann, men voro för övrigt tysta.

Beckholm klev ut på bryggan, sade god dag till Österman och frågade om ankaret.

– Ja det var Bertil som fick se det när han badade. Sen tog han opp det med en pik. Vi har använt det här. Det var länge-sedan.

Beckholm tackade å Boströms vägnar, pratade om hur det gick till när det sumpades. Efter en stund tog Österman loss det och lyfte opp det på bron.

– Vi ska naturligtvis ersätta... sade Beckholm. Jag vet inte vad som brukas... hur mycket ska jag lämna...

– Det är Bertils ankare, sade Österman och böjde sig ner i båten. Det var han som tog opp det.

Beckholm grävde i fickan, tog opp några lösa kronor.

– Ett sådant där ankare får man inte under trettio kronor, sade Österman.

– Nej nej, sade Beckholm. Så fick han tag i en slant till och lade fyra kronor i grabbens hand. Tack ska du ha.

– Tack, sade grabben. Österman rätade på sig och tittade. Beckholm sade tack än en gång, tog ankaret och gick – och alla de andra tego. Han hade lämnat för litet. Bärjarlön, ja! Dessa energiska djäklar hade alldeles glömt att man inte tar vara på förlorade saker för att tjäna på dem. Det hade ju stått dem fritt att låta ankaret ligga; ingen hade bett dem att taga opp det. De hade inte förstått, att bärgning inte är en välgärning utan en oåtkomlig form av stöld, där tjuven moraliskt saknar rätt till ersättning för att han inte får behålla tjuvgodset. – Han kne-gade oppför backen, med det tunga ankaret skramlande vid benet.

En glödhög är livet, där man står stilla eller trampar omkring. Smälek har krossat mitt hjärta, så att jag är vanmäktig. Jag väntade på medlidande, men där var intet, på tröstare, men jag fann ingen. De gävo mig galla att äta, och ättika att dricka i min törst. Ty [Efram](#) är hans huvudgärd, [Juda](#) är hans härskar-

stav, **Moab** är hans tvagningskärl – men på **Edom** kastar han sin sko.

»KONSTEN ATT VARA SJUK. Hur smärtan gör med människan vad den vill. Den går in och ut, och när den är borta är den till stor del omöjlig att erinra sig. Hur den piskar oss att tänka som *den* vill. Uttrycket, förnuftet, medvetandet är smärtans passopp och strykpojke. Anden är livets tjänstepiga, stalleträng.«

»Finns det någon rättvisa? Kan samhällsrätten och rimligheten vara rättvis? Vad tjänar det till att försöka ordna det human, förnuftigt och praktiskt för alla – verkligheten låter sig inte påverka, ens handlingar rör inte verklighetens fundamentala orättvisa i ryggen. Det finns inga som helst skäl att inte införa det politiska, sociala, ekonomiska förtrycket igen – om det fanns några skäl *för* det. Tillvarons natur är lidande, som ökar, allteftersom individen kan tåla det. Ändrar man de yttre förhållandena eller utvecklar inre styrka och resone-mang – drar man icke en tum från lidandets växt ändå. Var och en lider fullt ut vad han tål; och detta kan jag bevisa: var och en lider ju icke bråkdelen av vad han objektivt sett *borde* lida.«

»Verkligheten är, i förhållande till den del därav som är individen, ond. Världen kan icke bekämpas, vilket är vad man sysslar med. Världen kan icke bedragas eller utnyttjas, vilket är människans mål och moral.«

»Du har skapat mig, du har gjort mig sjuk – då får du också ta konsekvenserna. Varför ska jag då leva? Det vore ju bara för andras skull, för min hustru och för mitt barn och på grund av de allmänna konventionerna. Det brukas att man lever, därför är det så svårt att låta bli. Men du har gjort mig sjuk – då förblir jag det, och följderna faller på dig.«

»Hur allt tänkande, inte bara detta utan allas, är en slags

hysteri. Det är icke livmodern, som avsöndrar [hysteriens sekret](#), förgiftande kroppen, som grekerna trodde – det är hjärnan, när den tänker tankar. Och munnen, när den talar, och händerna, när de angripa tingen. Tänka, uttrycka, vilja och handla – det är hysteri. D.v.s. en rubbning av den givna friska ordningen, åstadkommen i skumt syfte. Jag är sjuk och jag tänker förbli det, därför att det är människolivets konsekvens. Människan är det hysteriska djuret. Det visste Jesus Kristus, när han satte sig på korset.«

»Jag satte också mitt liv för andra när jag for till Finland – resultatlöst, visserligen, och av personliga, egoistiska skäl; men jag har i alla fall fått ut så mycket jag kan bära av risker och dödsfruktan. Det är nog. Nu är det min tur att leva litet på andras bekostnad – d.v.s. vara sjuk. I vilket fall som helst formar sig livet till en plåga för min hustru, så mycket som hon kan förnimma; jag kan inte göra något däråt. Lyckas jag minska eländet nu, så kommer det åter, sjufalt värre. Lyckas jag icke minska det nu, kommer det också åter; och alltid värre; och vad är värst? Lidandet är icke objektivt och kan icke mätas, icke heller jämföras med andras lidande eller annat lidande eller lidande en annan gång. Men från den plåga man har, längtar man till den, man icke har. Alltsedan första barndomen inspärade och torterade på [Grini](#), längta vi alla att plåga och plågas i motståndsrörelsen. Vi kunna icke önska något högre än ett lyckligt jagande efter vind, men det är ett jagande runt i en glödhög. Min livskraft är förstörd, mina dagar slockna ut, bland gravar får jag min lott. Ja, i sanning är jag omgiven av gäckeri! Därför är mitt öga skumt av grämelse, och mina lemmar äro såsom en skugga allesammans. Mina dagar äro förlidna, sönderslitna äro mina planer, vad som var mitt hjärtas begär.«

»Tre svarta män stå bakom sälgen och vänta. De äro icke härifrån trakten. De gå inte till brunnen för att bära vatten

till jordgubbslanden. De titta och rådslå. Det är tre bedragne vise män, som sågo en stjärna en gång; den stjärnan var mina föräldrars jubel över att jag kom till världen; det var ingen ledstjärna. Må den dagen förbannas och plånas ut, må dess grynings stjärnor förmörkas, efter ljus må den bida, utan att det kommer, morgonrodnadens ögonbryn må den aldrig få se, eftersom den ej tillslöt dörrarna till min moders liv, ej lät olyckan förbliva dold för mina ögon.«

De tre männen flyttade på sig. En av dem lämnade de andra och klev framåt i riktning mot huset. Harald Beckholm blev rädd – vettskrämd. Han hade aldrig sett någon av dem – vad ville de? Hade hans bön blivit hörd – kommo de för att hämta honom? En bibel, en bibel, ett kungarike för en bibel – de ramsor han kunde av Job och Jesaja, hörde inte hit. Han måste hitta en bibel att besvärja dem med. Han snubblade och föll ner i den andra verandastolen. Då kom mannen opp på trappan och tittade bakom rutan. Han såg helt vanlig ut – men varför var han svartklädd? Så knackade han. Harald Beckholm harklade sig, och sade: – Ja!

– Ursäkta, sade mannen, kan man komma till Norrsundshage den här vägen?

– Jo då. Visst. Det går bra. Om ni... hm... Om ni går förbi vedbon så går det en liten väg utanför stentunet. Det är bara att följa den.

– Aj aj då, sade mannen. Tackar. Ursäkta vi störde.

– Det gjorde ingenting.

– Tackar, sade mannen och backade ut.

– Åt det där hållet, förstås! ropade magistern efter honom och pekade.

– Klart det, sade mannen och gick.

Han tog opp näsduken och torkade sig i pannan. Ensamhetsgriller, ensamhetsförstockningar. Han väntade en stund, tills

männen måste vara en bra bit borta; så sjönk han ner på knä, pressade händerna och ansiktet i stolsitsen och bad. Bad till Gud, bad till Jesus. Grät, och skakade krampaktigt nävarna i luften.

Men han var ju säker på, att ingen hörde honom. Han pratade för sig själv. Han satte sig vid bordet igen.

»Gud svarar aldrig. Han kommer icke till tals på det viset. Han verkar. Han är oåtkomlig och omöjlig att konstatera. Man spårar hans verkan, men man vet inte om det är han. Han är kanske en fiktion, kanske inte. Men han är allt mitt hopp. Mitt enda hopp. Jag sätter allt på den chansen.«

»Livet är en plåga och en pålaga, som man bäst kan trotsa såsom kristen. Människan är skapt för att leva på ett förvänt, förnekande, förfalskande och fanatiskt sätt, och av alla hjälpvägar är kristendomen den radikalaste. Den ödmjukaste och mest självhävdande.«

»Jag kan inte tänka mig gud som något slags väsen av annan, högre art än människan. Skälen för att något sådant skulle existera äro klena, jämförda med skälen för allt annats existens. Gud är, tänker jag, en psykisk faktor, ett karaktärsdrag hos människonaturen, vars existensbevis är gudsbegreppets märkliga förekomst och betydelse. Man ber – förefaller det mig – verkligen icke till något utanför sig eller till något annat än sig själv. Vi ha nu svårt att göra den naiva projiceringen och skapa gud utanför oss, men vi kan renodla våra introspektiva upplevelser, symbolisera, poetisera, och göra ett begrepp. Och människan är ju ingen enhet: det ena i henne kan be till det andra.«

»Med andra ord: man kan aldrig lämna sitt naturalistiska betraktelsesätt.«

»Men man kan hoppas. Om det bara finns *en* chans, *en* möjlighet för henne att överleva, och det är genom att tro, då kan hon vända sin egen tanke ryggen och låta den mena vad

den menar men lämna det åsido – och ta chansen och hoppas. – Om Gud fanns, skulle jag överleva. Jag tar risken. Jag antar att Gud finns, och jag sätter mitt liv på den hypotesen – ty det är mitt enda hopp.«

På kvällen bad han igen. Utan att tro, att någon hörde honom, utan bara på hoppet att det i alla fall förhöll sig så. Han blev lugn och kände sig trygg och enkel, och somnade strax.

»OM SINNELAGET. Vad skola vi då göra för att utföra Guds gärningar? Detta är Guds gärning, att I tron på den han har sänt. Det är sinnelaget som betyder något. Sinnelaget skiner alltid igenom, det har jag sannerligen fått märka, och fräter opp alla handlingar. Det finns inga goda gärningar, ity att ingen vet hur någonting i längden verkar, fast man alltid kan befara, att det verkar illa. Sinnelagsetiken är inte ett tillvarons knep, såsom det enda sättet att skapa goda verkningar; Luther hade lika fel som katolikerna då han sade, att den som tror, *gör* goda gärningar; eftersom det inte finns några goda följder – annat än följder av Gud. Gud ser icke till gärningarna, och Gud ser icke heller till livet och sinnelaget. Du skall icke tukta, rensa, hårda och uppresas ditt liv: ditt liv saknar betydelse, ditt likaväl som alla andras. Du skall frigöra ditt liv till Guds fruktan; och detta alldeles utan tanke på att därigenom bli en bättre eller bara annorlunda människa. Du skall frigöra ditt liv till Guds fruktan, inte därför att han vill det eller bjuder det; det är honom nämligen komplett egalt; vartill behöver han dig? utan därför att detta är det hysteriska djurets starkaste begär.«

»Måhända är frälsningen psykologiskt sett det, att man slipper tänka på de egna svårigheterna och tala med Gud om dem, utan får tänka och tala och be om annat, om andras. – Hur lätt vore det då inte att bli frälst; hur *omöjligt* för mig.«

»Själens salighet och Guds närhet är något som man inte kan tänka på, för då tänker man fel. Guds närhet innebär befrielse från alla tankar på Gudsnärhet och på Gud. Gudsnärhet är ett oavsiktligt befinnande, ett lyssnande och ett lydande utan uppmärksamhet. Detta är en gåva, som tillfaller vem som helst, troende som andra, men som leder till tro och som den troende ständigt bereder sig för.«

»Det är inget sammanhang i mina funderingar, d.v.s. sammanhanget ligger i sinnelaget.«

Men en morgon vaknade han och var fullkomligt andligen nykter. Med en suck och ett leende konstaterade han, att denna dag trodde han inte ett dugg, denna dag var det absurt att tro på någonting tvivelaktigt. Han åt några smörgåsar och rökte en cigarrett på verandan. Så blev han sittande, i relativt lycklig leda åt allt.

Det blåste kraftigt. Träden rasslade utanför rutorna; då och då kom något litet moln flängande, tog ett skutt från den ena trädtoppen till den andra. Flaggstången darrade.

Man vänjer sig vid ensamheten, konstaterade han. Så småningom tröttar man ut de onda andarna. Allt uppslammat, uppjagat sjunker med tiden till botten, och man får vara i fred. Under gårdagen hade han inte ens brytt sig om att hämta mjölk.

Kanske är det så, tänkte han, att ingenting som kommit till ytan, står sig. Allt som når medvetandet och tänks eller uttrycks, fixeras – och går under. Ty allt förändras, fluktuerar. Tillvaron är ingenting som håller stilla, allt går fram och tillbaka, opp och ner. Det man har sagt, det skall man icke hålla.

Han öppnade dörren och klev ut; han kände sig relativt stark. Han satte fötterna i det höga gräset, som sjöd i blåsten, och traskade försiktigt ut bland träden. Det gick utmärkt. Han skulle ta en långpromenad i skogen. Han klev först upp på den

lilla bergknallen just utanför tomtgränsen. Han ville njuta av vädret. När han vred huvudet rakt mot blåsten, dundrade det i båda öronen. Solen stack honom i ögonen så att han kisade – den tycktes alldeles vit i sensommarblåsten.

Då fick han se en liten bit av havet; det var tydligen höst. Den lilla blåstblå kanten mellan två trädtoppar tycktes honom som någonting alldeles nytt – och gammalt, som han hade glömt bort. Han greps av förtvivlan. Vad hade han inte gått miste om, vad hade han inte försummat? En stark, gränslös, blåstklar sentimentalitet föll över honom. Det var minnets längtan och framtidens förtvivlan på en gång – och en oemotståndlig sinnenas fröjd. Så här! Så här! viskade han.

Efter en liten stund gick han ner därifrån. Han var inte en svärmande yngling längre, någon skönhetsfanatiker. Han tog sina intryck, men blåste icke opp dem och kunde icke suga på dem.

Han gick vidare in i tallskogen. Det var någonting han ville tänka ut. Man skall inte besluta sig när man är deprimerad, utan en sådan här dag.

Kronorna svajade och fräste mellan de blå himmelsflagorna över hans huvud. Vinden kom i stötar, i anfall, i skratt och pustningar. Ibland lät det, som om det nådde en viss gräns, som var farlig – därutöver, och världen skulle blåsa sönder i glada småbitar. Han hade gått ut på nätterna ibland, medan Karin och modern sov; spankulerat i skogen och lyssnat till vindböljorna i kronorna, som tycktes innehålla så mycket. Men det var längesedan nu han var ute. Det luktade gott, och frihetskänslan var överraskande och alldeles omöjlig att föreställa sig annars.

Han önskade, att Karin dog. Missfall; och moderns död med barnet. Det vore det bästa. Likaväl som han tog livet av sig – eller hellre. Han önskade det, intensivt. Kunde han hoppas på det? Hon var en sund och stark kvinna. Men det skulle

stämman med *hans* karaktär: han var nog typen för en man, vars hustru fått missfall. Men skulle hon också dö? Ja, det kunde gott hända.

Då... O Herre, måtte så ske! Jag ber! Jag tror det! Jag hoppas!

Han slog in på en stig och följde den, tills han kom fram till en skogsväg. Han gick den en bit, tittade på buskarna och träden, riset och den leriga vägmarken, och kände sig frisk och stark. Efter någon timma tog han en stig i riktning tillbaka.

När han kom i närheten av huset, fick han se Östermans Bertil, pojken som tagit opp ankaret, på förstubron. Han förstod genast vad det var frågan om: det var telefon från Stockholm. Det hade skett. Det var självklart och ofrånkomligt att det hade skett just nu, medan han tänkt på det. Han hade vetat det hela tiden. Han började springa. På långt håll ropade han till grabben:

– Är det telefon?

– Det är telefon! ropade Bertil tillbaka och klev ner från bron.

– Från Stockholm? flämtade han.

– Det vet jag inte.

– Antagligen, sade Beckholm och fortsatte småspringande neråt Östermans. Grabben lunkade efter, kom strax bakom. Det susade i hans huvud. Utan att han märkt hur han kommit dit stod han inne i det stora, tomma och skräpiga rummet med sy- och skrivmaskinerna. Telefonluren låg på bordet, tratten vänd snett uppåt, väntande.

– Harald. Det var hans mor. Det är över nu. I förmiddags. Karin mår väl, det gick bra. Men...

Han stammade något, ett försök till en fråga.

– Harald. Han kom för tidigt. Det var en liten pojke. Han dog med detsamma.

– Gjorde han... sade Harald.

– Men Karin mår väl. Det gick ganska smärtfritt... Du ska inte vara ledsen...

Så småningom slutade samtalet.

Fru Österman skulle just bära ut en av ungarna, som börjat skrika. Hon tittade på honom, granskande. Bertil stod i dörren, glodde, steg åt sidan.

– Tack så mycket, sade Harald Beckholm och bockade sig litet – liksom både för fru Österman och Bertil. Tack så mycket.

När han äntligen kom hem, sträckte han ut sig på sängen. Han knäppte händerna. – Herre Gud! stönade han. Gode Gud och Herre Jesus!...

Det var en svår dag. Han var disträ, utan att egentligen fundera på något, och mycket orolig. Han irrade fram och tillbaka i huset... in och ut i köket och runt bordet på verandan.

Han gick och lade sig tidigt. Han somnade inte utan låg hela natten i en malande dvala utan tankar. På morgonen steg han upp rätt tidigt, kokade starkt te och satte sig på verandan för att fundera. Men barnet var dött – det var ju ingenting mer att fundera på. Han tog upp pennan och kratsade ner på blocket:

»I säkerhet har **Moab** levat från sin ungdom, har legat i ro på sin drägg. Han har inte varit tömd ur ett käril i ett annat, icke vandrät bort i fångenskap; därför har hans smak behållit sig, och hans lukt har ej förvandlats. Se, därför skola dagar komma, säger Herren, då jag skall sända till honom vintappare, som skola tappa honom och tömma hans käril och krossa hans krukor. – Du kände dig trygg i din ondska, du tänkte: Ingen ser mig. Din vishet och din kunskap var det som förförde dig, så att du sade i ditt hjärta: 'Jag och ingen annan.' Därför skall en olycka komma över dig, som du icke förmår besvärja bort, och ett fördärv skall falla över dig, som du icke skall kunna avvända. Ja, plötsligt skall ödeläggelse komma över dig, när du minst anar det. Du har arbetat dig trött med

dina många rådslag; må de nu träda fram! Må de frälsa dig! Men de äro att likna vid strå, som brännes upp i eld. Det är ingen koleld att värma sig framför, ingen brasa att sitta vid.«

Så reste han sig tvärt och gick ett slag fram och tillbaka på verandan.

– Men jag tror ju inte längre, sade han. Inte ett skvatt. Det var nonsens, alltihopa. Dillerier.

Han öppnade dörren, gick ut och ställde sig i solen vid verandaväggen och funderade.

Allt prat, alla tankar och proklamationer voro utan betydelse – de voro bara symptom. Den stackars anden trälade att hinna med, att finna uttryck, motiveringar och sammanhang för varje litet steg på den långa och okända väg, som människan vandrar. Andens dränggöra, tankens snärjiga trältjänst, trons förtvivlade apparatur. Utan att man riktigt fattar det, förlorar man ändå alltid spelet på sitt eget lilla sätt, och allt tänkt och menat var nonsens; ofrånkomligt nonsens.

Det var självklart, att inte barnet dog för att han gått här och önskat det. Det var mycket som var självklart och som man verkligen inte behövde tänka på.

Han log, och klev i väg genom gräset ner mot Östermans igen. Han ville ta ett telefonsamtal med Karin; om det kunde gå. De skulle snart få ett nytt barn.

ELYSIUM

– Jag ska ut och segla! sade J.V. med detsamma han kom hem från tidningen. Ellström och jag har tagit ledigt några dar. Jag har inte seglat sen jag var barn, tror jag!

Ungarna rusade på honom, ivriga och avundsjuka. Han skrattade; klappade på dem och beskrev hur det går till när man seglar. Hans hustru var också intresserad; hon kröp opp i soffan mittemot, tände en cigarrett och betraktade honom medan han pratade.

– Vårt samliv behöver kanske en liten paus, sade han när han mötte hennes blick.

– Samliv! Hon fnyste. Jag samlever med min cigarrett nuförtiden!

– Ja ja, sade han och skrattade. Så var det packningen.

– Packningen?

– Jag ska göra opp en lista. Han tog fram ett folioark och en blyertspenna.

– Det kan väl inte bli så mastigt, sade hon. Jag ska nog plocka ihop någonting åt dig.

– Ja tack, sade han, med skymten av begynnande farhågor i rösten. Så började han skriva: Extra strumpor, vinterkalsonger, badbyxor, extra solglasögon, toalettpapper, kättingvantar, myggolja, slidkniv etc. Hon satt tyst och rökte slut cigarretten och ungarna bråkade om någonting framför fönstret; sen blev han plötsligt lämnad ensam och arbetade flitigt på sin lista. Men han kände sig lätt irriterad, och efter en stund, mitt oppe i potatis och torkad frukt, förstod han vad hustrun hade tänkt på när hon satt och rökte. Han hade glömt bort att fråga om våningen. Några bekanta kände till en 4-rummare som kanske

blev ledig; det skulle han ha hört sig för om. De hade haft ett litet gräl om det, varvid han hade påstått att det inte var någon idé att fråga, och inte att flytta heller, för resten. Nu hade han glömt det igen, eller försummat att tänka på det. Han lade ner pennan och stoppade ilsket sin pipa. – Bäst att... mumlade han, och ropade:

– Majsan lilla? Hallå?

Men hon hörde honom inte. Han återgick till sin lista.

Han blev glatt överraskad när hon sedan kom hem med två korgar läckerheter: portugisiska sardiner, konserverad skinka, kantareller, amerikansk frukt; allt mycket rikligt. Under stoj och letande och stor röra men också allmän förtjusning packade han så sin gamla ryggsäck så att den stod som en komage. Allteftersom tiden gick och ungarna blev tröttare och bråkigare och hustrun mera loj och röklysten, blev röran värre och han själv virrigare och beskäftigare. Först klockan två kom han i säng och hade då hjärnan full av allt som han fått med och inte fått med. Det var en av de första dagarna i augusti, och himlen stod alldeles svart utanför det öppna fönstret. Han låg en stund och tänkte hit och dit, utan att lägga märke till det vänliga småtjattret utifrån gatan. Så somnade han på rygg, och snarkade. Hans hustru brydde sig först inte om det, men efter en stund vände hon sig om och nöp honom försiktigt i sidan; då vred han på sig och slutade snarka.

Nästa morgon måste han först opp på redaktionen. Dessvärre hade det hänt en hel del i politiken, men han sköt allt ifrån sig – fast det intresserade honom – och sprang nerför trapporna med pipan mellan tänderna och morrande för sig själv. Han tog en taxi hem och rusade opp för att klara sista packningen medan bilen fick vänta. När han rotade och rev bland grejorna i fönstret föll plötsligt hela gardinbrädan ner med skynken och allt och slog honom på skenbenet; han svor och gav fan i den. När han slutligen kom ut till Valdemarsviken var han en timme

försenad. Båten låg vid pontonbryggan och vickade, men någon Ellström syntes inte till. Han fick hjälp med packningen av chauffören och vräkte ner allt i sittrummet, och stod sen på bryggan och såg sig omkring.

Den var en vacker dag. En man i overall kom slött dragande med en bensintruck över bryggan. J. V. ropade och frågade efter Ellström, men fick ingenting veta. – Djävla sätt, muttrade han; klev ombord och sysselsatte sig med att stuva in sina grejor, undersöka utrymmena och ordna allt som han ville ha det. Båten var en liten koster om högst 20 kvadratmeter. Ellström hade bara en miniatyrväska och en korg för matbestick ombord; det var allt. Det beredde honom ett visst nöje att stöka i ruffen eller pyssla i sittrummet med huvudet strax ovanför kanten på pontonbryggan. Solen stekte på flinten, båtar gick förbi och gav svall utanför kolpråmarna, den slöa karln i overall satt i bensinkiosken och en och annan bil surrade förbi med gloende ansikten bakom rutorna. Då och då passerade också spårvagnen med buller och besvär och alldeles tom. En och annan cyklande skolyngling eller ett ledigt par stannade vid spången ut till bryggan och stod och tittade. Det var en vacker dag.

Men till slut blev han arg och gick opp till spårvagnshållplatsen där det fanns en telefon. Efter en stund fick han tag i Ellström, som var kvar på redaktionen. – Jag har fått en sak på rådhuset, sade Ellström med detsamma. Har du redan farit ner? Jag kan inte komma! Det finns ingen möjlighet!

J. V. svor, men Ellström var slät i mun som en handelsresande och förklarade i det oändliga.

- Då seglar jag väl ensam, sade J. V. till slut, ganska arg.
- Kan du segla då?
- Jag är född i segelbåt.
- Ja det får du gärna göra, om du vill. Det var ju förbannat synd... Det tycker framför allt jag... men gör det du! Det kan du visst göra!

– Noskigt! sade J. V. och lade på luren. Han stod och stirrade en stund på apparaten. Vad skulle han nu göra? Det hade känts så skönt! Vilket då? Att få fara i väg plötsligt... Att slippa ta ställning i fråga om våningen, t.ex. Men vad var nu det för skit?

Han ringde efter en taxi. Sen rusade han ner till båten och försökte packa grejorna i ryggsäcken och väskorna igen – hastigt och slarvigt, medan pipan låg bredvid honom på däckets och taxin väntade. Han fick inte ner allt utan måste gå två gånger till bilen med lösa kläder över armen. Men när han klev ut på pontonbryggan för sista gången och kastade en sista blick på den djävla båten, fick han en idé och beslöt sig. Han skulle bo på hotell några dar. På P:s hotell vid Klarabergsgatan.

Han blev förtjust åt tanken och mötte chaufförens knorr över det röriga bagaget med likgiltighet. Så stoppade han sin pipa inne i bilen och tittade i ren distraktion på folket och på gatorna, medan han tänkte på det P:ska hotellet. Minnen, gamla önskningar, utförda beslut: all möjlig gammal bråte fyllde hans sinne; han vred sig hit och dit i bilen och tänkte på »en alldeles förtjusande liten kvinna« som han äntligen skulle göra slag i saken med; han skulle ha ett flott rum, ligga i sängen på morgnarna och ringa på betjäningen, inte ta emot bekanta, och aldrig titta i tidningen. En liten eskapad för den stadgade medelåldern! Han erinrade sig en äldre kvinnlig signatur som gjort något liknande: hon försvann, och man återfann henne på ett hotellrum, i sängen, med blommor på en stol bredvid sig och en sherryflaska bredvid pottan. Han skrattade högt, och flyttade sig ivrigt i sätet. Bilen blev emellertid fast i Stureplansfilen, och han såg sig oroligt omkring. Hans hustru kunde ju inte gärna förekomma på Stureplan så här dags – men ungarna! De åkte buss till skolan och bytte här. Nå, snart kom filen i gång igen, han sjönk lugn ner i hörnet och återvände i tankarna till hotellet på Klarabergsgatan.

När de kom dit, släpade han genast in sin packning i den mörka vestibulen. Chauffören hjälpte till. Först efter en stund lät han sig hindras av portieren, som skrek:

– Stopp! Stopp! och lyfte opp väskorna från golvet igen. Det finns inga rum! Det är fullbelagt!

– Vasa? Är det fullbelagt?

– Det finns inte en skoskrubb ledig. Herrn får ge sig av!

– Får jag tala med Henriksson! Jag känner Henriksson. Jag måste ha ett rum!

– Det hjälper inte, sade portieren, en mager man med mörka håligheter under kinderna. Vi har inget rum ledigt ändå!

– Får jag bara tala med Henriksson!

– Henriksson är inte här. Henriksson kan inte trolla fram några rum. Jag beklagar, men vi kan inte göra något åt det.

J.V. vände sig om och tittade på chauffören, som stod och väntade.

– Det finns ingen chans, sade chauffören och skakade på huvudet.

J.V. blev stående. – Nå, någon annan stans då, sade han sen. Finns det något bra hotell i närheten?

– Det är likadant överallt, sade portieren, och chauffören instämde.

– Jaså, sa J.V. Nå, fortsatte han och gäspade, man kan ju alltid försöka. Så högg han ryggsäcken och gick ut, och chauffören och portieren kommo genast klivande efter med resten. Han sjönk ner i bilen, fullkomligt obeslutsam – och såg plötsligt för sig, så påtagligt att han hade kunnat räkna upp en massa detaljer: hur fönstret i hotell P:s bästa rum stod öppet och gardinerna buktade sig för stadssommarflakten, och en butelj Whisky stod på bordet – han kunde till och med läsa etiketten; medan livet på Klarabergsgatan pågick för fullt därutanför, och bussarna luktade råolja. Det såg bekymmerslöst och hemvant ut. Där skulle han ha trivts! Det var så han ville ha det.

– Nå, sade han, man är ju en tänkande varelse. Jag far väl hem.

Han gav adressen, men chauffören hörde inte riktigt och frågade om. Då teg han, och satt tyst en stund medan chauffören glodde på honom.

Man må vara hur djävla intellektuell som helst, tänkte han; ett tu tre så handlar man alldeles oreflekterat. Det är mycket roligt, och det vore enbart roligt om man inte betedde sig så dumt också. Det är den efterlängtrade naiviteten, som alla går och ropar på; pang! så upptäcker man, att naiv eller omedveten och inbilsk är man då så det räcker! Naiv som en liten höna!

– Vi kör hem, sade han och gav adressen igen.

Men efter en stund började han åter fundera. Vad är det här för någonting?

– Vi kör tillbaka till Valdemarsviken! ropade han. Varför inte? Det vet man ju vad det blir av självkritiken och den moraliska analysen! Man skaffar sig slingervägar! Det stackars förnuftet står i slaveri hos alla andra löjligen små makter. Det fyller inte någon egen uppgift. Vafalls? Det fyller *sin* uppgift: det verkar för naiva syften det med, lika gott som något annat. Vasa? Nå ja, men inte nu längre, när det är genomskådat. Dillerier. Nej, nu vet jag, sade han när de kom över Djurgårdsbron; naiviteten är en plåga, och förnuftet har man fått för att man inte ska förstå hur naiv man är; för fattar man det så står man inte ut längre. Det ska vi skriva en artikel om en gång. Politikus J. V. blev psykolog på gamla dar! Skitprat.

Han bolmade förnöjt ur pipan. Det var ett särskilt vackert väder. När de kom fram till båthamnen bad han chauffören om hjälp med packningen, och tillsammans stuvade de ner grejorna i båten.

– Trevlig båttyp, sade chauffören och berättade om sin bror, som hade en annan slags båt som kanske inte var så dum den

heller. Han fick rikligt med dricks och satte sig på ett tomt oljefat för att röka. Hans uniformsknappar blixtrade i solen.

Han skulle segla ensam. När beslutet var fastställt och verkställandet redan påbörjat, började han emellertid oroa sig lite grann. Han kände inte båten, och det var oändligt längesen han seglade sist. Hur skulle han lämpligast komma ut från bryggan? Det var rak pålandsvind och massor med båtar och bojar överallt: det skulle bli ett evigt slående.

Nå. Chauffören gav sig i väg, och J. V. tog god tid på sig. Han satte segel och var noga med att se efter hur allt skulle vara. Så fyllde han färskvatten i damejeannen, granskade rodret och draggen, ordnade [reservfallet](#) och prövade handgreppen för [snabbskotning](#). I [rullrevsmekanismen](#) saknades en stoppsprint, som han skaffade i bensinkiosken; dessutom tog han ombord en bit glödgad järntråd, som var bra att ha.

Det började bli eftermiddag. Folk kom promenerande, två unga män jobbade i en luxuös motorbåt och gormade på varann; och solen drog sig neråt Slussen till. Några slupar med varvsarbetare kom beskäftigt knegande över Strömmen; och ute på prångtyttet stod en karl bredvid ett skjul och pumpade: man hörde de lugna slagen av pumpstången; han tycktes aldrig bli trött.

Så var allt klart. Red. J. V. hissade storseglet och betraktade dess lugna slående med iver. Nu så! – *Ska* det vara, så *ska* det vara! sade han och log förnöjt. Han gjorde loss och drog opp focken i en förfärlig fart; så [bräckte](#) han, och hon [föll](#) lugnt och elegant åt rätta hållet. En liten avskedsstöt mot pontonbryggan, som mera liknade en klapp, och så var han i väg. – Men han måste genast vända – och skotet löpte inte ut ordentligt, utan han förlorade höjd och drev ner mot en boj; men så kom han i alla fall runt; men måste vända igen – eller skulle han springa fram och bära av från bryggan? – men det var för sent – och han vände. Det här blev ett sjusabla snärj; han darrade

och fumlade och svettades en smula; en gammal man ska man inte utsätta för sådana här prövningar – nå, så gammal var han ju inte! – men nu vände hon i alla fall lätt, och på det [slaget](#) kom han några meter från den farliga bojen. Folk klev ut på pontonbryggan och tittade, och han gav dem ett ilsket bläng; hittills hade det i alla fall syntts att han visste vad han gjorde. Nu vände han igen för ett långt slag – men då dråsade plötsligt focken ner och vältrade sig oformligt framför masten. Han klättrade fram men halkade på däckets som på obegripligt sätt blivit vått, så att han föll på knä just på relingskanten och slog ena foten i vattnet; med darrande händer fick han tag i fockfallet och redde ut det medan focken slog och bråkade i famnen på honom. Till slut fick han opp den. Det blev plötsligt tyst; seglen stod fyllda, det fräste om bogen och båten föll; och kursen var rakt ner på den sakramentskade bojen. – Lovar hon inte, det aset! flämtade han, gjorde fast fockfallet febrilt och raglade ner i sittbrunnen igen för att gripa rodret.

Nå, han vände; och efter ytterligare två vändningar kunde han börja lugna sig. Efter ännu en stund kunde han krypa föröver och hissa focken bättre, och tog samtidigt reda på hur hon egentligen betedde sig när man lämnade rodret. Allting visade sig vara ungefär som det skulle vara; och vinden var idealisk.

– Om det här står sig kommer jag genom Waxholm innan natten, sade han. Han satte sig mer och mer till rätta, rökte och betraktade seglen, skoten, vimpeln och vågorna, skröp och bubblor på vattnet, andra båtar och uddar på Djurgården, och var alldeles förbannad inne i ett hörn av sig själv för att han inte satt opp flaggan och nu inte kunde hitta den. Men det beredde honom nöje att inte kunna tänka på någonting annat än stundens seglande och vad därmed var förknippat. Det var det allra finaste väder med en gul mässingssol och en lugn, varm och mjuk sydbris. Han mötte skärgårdsångare och motorbåtar och prämsläp, och betraktade [Finnbodas](#) nya flyt-

docka med stort intresse, och undrade ett tag vad det var för ställningar och kranar som lågo förankrade i [Värtan](#); men allt detta intresserade honom inte som föremål i sig själva utan endast som någonting han seglade förbi.

Brisen stod sig till Waxholm, men där tog den slut. Han låg och drev i fästningssundet och började känna sig hemma och van; det var nästan långtråkigt. Folk stod på kajen och tittade på honom. Så kom också en solnedgångskörare i samma riktning och han fördes hastigt över [Rindöfjärden](#) och kom av bara farten nästan genom Stegesund, men där var det slut igen. Han kände igen alla bryggorna och villorna, ingenting var ändrat här på decennier; den privata pricken, som man måste runda, stod där den alltid hade stått. Han tog opp en åra och plaskade sig lättjefullt ut på fjärden. Det blev mörkt och stilla som glas. En hög och tyst [30:a](#) höll sig i närheten några timmar, men så drevo de ur sikte för varann. Då och då kom svallet från någon båt, som krupit förbi någon gång tidigare som en lysmask mellan öarna. Han rökte, dåsade, frös, åt en smörgås och tänkte på just ingenting.

När det började ljusna var han trött, satt bara och glodde och väntade på morgonbris. Den kom fortfarande från söder, men var närmast att likna vid en morgongäspning. När han nådde fyrholmen Brödstycket var han sömning, kastade draggen och lade till. Allting var insvept i ett dimmigt gråkallt morgondunkel. Han knegade opp på östsidan av ön för att få värme från solen, när den skulle komma, men fann plötsligt att han var omgiven av skriande måsar. Det var augusti och inte tid för ägg och ungar längre; han begrep ingenting, lade sig i en skreva och svepte in sig i sin rock. Men måsarna foro hela tiden runtomkring honom, skrånade och skriade och skrattade, och blevo allt flera, och hetsade ibland upp sig till fullkomliga uppträden – även om de också tego ibland allihopa, för en liten stund. Deras skrånande och bråkande verkade gammalmodigt

och dumt; han blev ibland alldeles rasande på dem, hötte och svor åt dem, och tyckte ideligen i sin halvslummer att de hade något slags avsikt eller mening, som riktades mot honom och var både hotfull och klandrande. Ibland blev det rent outhärdligt; dessemellan kunde han vänja sig vid det och slumra till. – Sånt här ska man inte utsätta en medelålders man för, tänkte han och insåg plötsligt, att han inte skulle ha givit sig ut. Han låg och ångrade sig. Dessutom var det kallt.

Men så såg han opp och fann, att solen lyste, kall och gul och ödslig; och ävenså blåste en behaglig vind, som inte var så obetydlig för att vara på morgonen. Han tog sitt parti och lämnade Brödstycket.

Han fortsatte genom Lindalsleden. Det blev lika klart väder denna dag; solen lyste för fullt på bryggor och villor, där ännu inga människor syntes till. Han tog av sig skjortan och lät solen gassa på sin blekfeta, korviga och ludna kropp. Han tänkte inte längre på att vända åter. Han ordnade sig lite smörgåsmat och hade glömt nattens obehag.

Så småningom kom motorbåtarna i gång. De voro ett något främmande inslag. Motorskutorna, lastångarna och passagearbåtarna sågo emellertid ut ungefär som förr i världen, men segelbåtarna voro ibland annorlunda riggade. Fyrarna och prickarna hade blivit något flera, men man skulle segla på samma sätt, kortet såg likadant ut, och människorna i båtarna och på stränderna tycktes vara desamma. Man började nu komma ner till bryggorna och båthusen för morgondoppet och mornade sig i den vita solen; bruna eller bleka, nakna eller i baddräkt och nästan alla omgivna av skrikande barn.

Framåt lunchtid tog han av från leden och kom ut på nedre Saxaren. Det beredde honom nöje att titta på fjärden, som låg starkblå i den lugna vinden, och de öppnade vyerna eller själva beröringen av luften gav honom en känsla av frihet. Han var en erfaren man som kunde göra vad han ville. För tillfället såg han

inga andra segel heller. Han gick igenom Ljusteröhålet på samma sätt som man gick igenom där för 30 år sedan, och sterna voro desamma. Sedan måste han [sträcka och slå](#) i den trassliga Hummelmoratrakten, och då och då kom det byar som han måste passa, vilket beredde honom extra nöje; båten var god, men man fick inte slöa till – och det var ju som det skulle vara. Så reformerade han storskotet som var felaktigt skuret i taljan; med rätt dragning gjorde man, enligt fysikens lagar, en icke obetydlig kraftbesparing.

Senare på dagen passerade han Svartsölandet. Det måtte ha regnat där nyligen, för lövvegetationen sken med en ettrig frodighet. Så kom han ut på Träsköfjärden och fick friskare vind. Han satt och tittade på de spända seglen och vågorna som löpte längs båtsidorna, och log lite vegetativt. Här var lätt och bekvämt att navigera. Han började vissla för sig själv. Det var väl att han slapp Ellström. Det är mycket krävande att ha en främmande människa med i en liten båt; det bör man inte utsätta vuxna män för. Det var bäst så här; han var ensam med åsynen av det fria vattnet, de öde skogsöarna och den tomma himlen. Vågorna löpte med båten och åstadkommo de karaktäristiska [slör-rörelserna](#) i skrovet: långsamma, behagfulla slingringar och vällustiga vridningar; och det karaktäristiska slörljudet från bogen: långa, lättjefulla frasanden, som gäspningar från ett sömnigt, lyckligt havsvidunder – men också med en liten eggande eller hetsande fräston på slutet, som ett utdraget: schaaaa-s! schaaaa-s! Han skrattade högt, och började sedan sjunga någonting – men glömde strax bort att fortsätta, eftersom han inte fann något intresse i att lyssna på det själv.

Framåt eftermiddagen kom han ut till Västerfjärden. Det höga Möjalandet lyste djupgrönt på avstånd, han satte kurs på norra udden, tittade på himlen och på vågorna och beräknade vara förbi Möja innan kvällen. Det fanns ingen båt på hela fjärden, inte ett segel, inte en rök; den låg tom med sina massor av

väluppradade, mörkblå vågor; en vandrande blå åker; eller en gigantisk blå lemmelinvasion från de avlägsna eftermiddagsgröna öarna i utkanterna. Han kisade med ögonen och liksom lade sig till ro i det lugna frasandet, schasandet från stäven. Då och då kom det på honom en känsla av någonting ivrigt, lyckligt eller rentav vällustigt; någonting han inte riktigt kunde minnas eller något som bara påminde om någonting han inte kom ihåg. Ur den tomma blå luften över Västerfjärden såg han i sig en slags sötma, en kortvarig och nästan fysisk lyckokänsla, som han kände igen, fast han inte kunde reda ut när han känt den förut. – Det var mycket fint, sade han. Det måste jag komma ihåg. Det var verkligen längesen... Det är sannerligen ingenting att förakta...

Lite trött eller estetiskt omtöcknad nådde han **gattet** mellan Möjan och Norrön, då det mojnade. Så låg han och drev; funderade på att lägga i land men kom sig inte för; och så blev det mörkt. Han plockade fram sin matpackning och åt bröd, kall skinka, en tomat och torr frukt. Så bäddade han åt sig med flytdynorna och rocken och lade sig till rätta med rorkulten över axeln. Han räknade med att vakna om det blåste opp, om en båt kom eller om han drev på grund. Han var så pass ny i båten att det inte gärna kunde bli någon djup sömn.

Det blev det emellertid, tyckte han när han vaknade och inte visste var han var. Det hade börjat ljusna, fast solen inte var oppe än; lätta kårar löpte på vattnet, och en smällande fiskarbåt hade just passerat förbi – med tre huvun envist vända mot honom. Han ryckte opp sig, plaskade vatten i ansiktet och studerade trakten och sjökortet men kunde inte förstå var han var. Då kom en körare, en tvär, frisk morgonbris, och han fick brått att skota om. Efter en stunds oro och tvekan kände han emellertid igen sig och förstod att vinden hade gått på norr. Han granskade kortet, och satte kurs från Möjalandet rakt ut på den gryningslysande Rödkobbsfjärden.

Allteftersom det ljusnade, fick han också se de avlägsna skären i silhuett: först Rödkobbarna och sedan Kallskär, som skymtade som en fjärran kontinent. Det grönlysande vattnet, där stenarna låg hopflutna till svarta streck här och var under horisonten, såg egendomligt och överkligt ut. Han kände igen det; så hade det alltid tett sig när man kom ut en morgon utanför tallskogsregionen och utskärgårdarna började. När han väl tappat kontakten med skogsöarna bakom sig började han känna sig ensam. Det var kusligt att sitta i en så liten båt på så mycket vatten; men också den känslan kände han igen och förvånade sig över: den hade ju inte något djupare grepp om honom, den låg på ytan och verkade tillfällig som en sinnesstämningsnyck hos ett barn; i nästa ögonblick skulle den vara borta och glömd. – Lustigt! sade han, och hörde hur han hade en gammal gedigen groggbas. Mycket lustigt! Det var verkligen roligt att jag gav mig ut på det här! Sedan upphörde han att tänka på sådana saker.

Vinden ökade något efter den kalla, snuvröda soluppgången, och han fick fullt bestyr med segling och navigering. Med djupaste medelålders allvar och omständlighet ägnade han sig åt detta; han kontrollerade alla stenar och skär på det noggrannaste, och log högtidligt när han erinrade sig eller upptäckte [inadvertenser](#) i kortet; han tog sig fram under besäftigt utläggande av [akter- och sidoöverenser](#), som om han varit lärare i kartritning och ute för att rätta ett elevarbete. Hans största förhoppning var att plötsligt ränna på en ny gryna eller få känna av en omarkerad utgrundning.

Han hade först tänkt ta hamn vid Kallskär, men fortsatte i alla fall vidare genom hela [ranglet](#) på utsidan. Det blev varmt, och vinden tynade. Fram på eftermiddagen lade han till vid Kakelugnskären för att äta, kartade opp på den högsta [knuven](#) och såg sig omkring. Allt var mycket vackert, men ödsligt. Den stora Kakelugnsfjärden låg tom som ett månhav, och ytterstär-

gårdarna radade opp sina sönderkrossade konturer runt horisonten. Det var ett öde och sjunket land; för längesedan bombat, utdött och översvämmat: oräkneliga spillror och ruiner, prickar och klumpar, högar och block; eller urdjurslik med vassa ryggar, runda huvuden och taggiga stjärtar, halvsjunkna i det blanka vattnet, vilket verkade smält metall eller bara tedde sig som ett speglingstrolleri, en optisk effekt som man inte blev klok på.

Han slog sig ner i båten igen, åt av packningen, drack en pilsner och rökte några pipor. På kvällen fortsatte han till Fredelskären, där han drog sig in under en vägg och förtöjde för natten.

Redan på Fredel lade han märke till någonting menande i skärgårdsljuden. När han sedan fortsatte till andra skärgårdar, till Lygna och Norrpada, blev det mera framträdande – men han förstod inte vad det var. Han satte sig att skilja isär ljuden och plocka ut stämmorna, men han blev aldrig färdig med det. I lugnt väder t. ex. hade man först det svaga, jämna och mörka mumlandet från vattnet på andra sidan ön och från andra kobbar; sedan de närmaste plaskstämmorna: ett enstaka, oregelbundet och stundom kraftigt klunkande i någon skreva nedanför fötterna, kluckande, guckande och kanske rentav skramlande, som om det låg en lös sten i vattnet, vilket det inte gjorde; ett altsuckande med stora löständer. Sedan kom en mängd variationer i grannskapet, en våg någonstans som ibland åstadkom ett helt rasande, sönderfallande, drunknande av altsuckar. Och sedan sopranstämmorna: mera ihållande, ivriga och ljusa plaskanden, som ett lite nervöst springande och trillande, lätt och fladdrigt, men också tjatigt. Sedan kom en vänligare solostämman från en bränning eller våt sten något tiotal meter bort: ett lugnt och varmt skvalpande med en sjungande biton, som skulle verkat enbart sommaridylliskt, om det inte hållit på i ett.

– Vid vackert väder och svag vind fanns också ett särskilt lo-varts-tutti: de springande småvågorna åstadkom ett fräckt, ivrigt och innehållsrikt plaskande på många punkter, som en dröm med mycket folk i och där man hela tiden har mycket bråttom.

Till detta hördes så sjöfåglarna och sälarna. Han hade aldrig intresserat sig för djur och hade ingen aning om deras vanor; men deras läten, en otrolig mängd skrik, skrån och skorranden, fångade hans uppmärksamhet och voro honom välbekanta. Där fanns en fågel som ljud som en startmotor: tja-tja-tjaorrr, tja-tja-tjaorrr; och en annan som sa: ilk! ilk! ilk! så att han rös av det; eller: pjilk! pjilk! och ibland: pijilk! pijilk! Och sen sälarna: vid lugnt väder, i ödslig och tom gryning eller skymning: klagande, utestängda, hopplöst lidande: som skrik av barnaföderskor som födde döda barn. Också det kände han igen, vartenda avlägset dunkelt sälrop var honom välbekant, t. o. m. riktningarna var välkända, tyckte han; just här, just så och just nu hade han hört det oräkneliga gånger förut. Så gick det upp för honom att sälen på avstånd, i värme och stiltje, låter som skogsduvan – eller som en fulländning och frigörelse av skogsduvans alla klaganden och lidanden. Eller ibland också som rävs-kriet, parningsskriet i senvinternatten: men upplöst och hopplöst, med den förtvylade erotiska ilskan förbytt i förtvylad erotisk apati. Allting är överallt sig likt: lika välkänt och obegripligt. Sedan fanns en och annan småfågel, ett svagt och oändligt upprepat: htsi! htsi! htsi! lite staccato, och sprött som från en syrsa eller en skärsliparstol i tomgång. Ofta ljud en ensam sångfågel framåt kvällen, som i en stor tom sal. I värmetomheten och stillheten kom också knottsvärmarna över den heta lungen: ett oföränderligt och enahanda sjungande, ett ständigt bidande, men ett bidande på intet; en tidens upplösning i orörlig, svagt ljudande väntan; men en väntan på intet.

Men ljuden vid hårt väder voro omöjliga att reda opp. Ofta

satt han i en läskreva inne bland de låga träden på en ö, medan vågorna levde och dunkade runt stränderna och vinden då och då kom som från en spruta i de närmaste björkarna och alarna; vid sol och måttlig blåst kunde han finna det varmt och ombonat och sommarvänligt ett tag i en grässänka eller bakom hallon och törnbuskar, eller invid kanten av en enrisplatå, som han inte kunnat komma över annat än vadande i riset till midjan. Men bakom lövrasset och suset från gräset och humlorna och flugorna och de varma fläktarna fanns alltid ödsligheten från skärgårdshavet; tomheten, där det levande och vegetativa är avslutat och borta. Den egendomliga stelheten pyntade sig med små idyller – i nästan tillgjorda uppustningar av varmt liv; men det var bara sken och utanverk – och mycket vackert.

På liknande sätt förhöll det sig med färgerna. På morgonen lyste denna egendomliga värld i vitt och skärt och kallt grällgrönt med glasblankt, ofärgat vatten omkring, och här och där sutto markerat svarta skuggor i skrevorna och på knuvsidorna. I det fräna vita morgonljuset och i den kvava morgonstillheten framträdde allt i sin rätta livlösa dager; men så steg solen och färgerna fick hetta och djup och en styrka som nådde det groteska. Längst bort mötte vattnet den glasklara och tomma sensommarhimlen med en skarp kant; kobbarna lyste i skärt och ljusbrunt och en massa nyanser av våldsammaste grönt: från lysande svavelaktigt vitgröngult till havsdjup smaragd; och allt detta gav honom först en frisk och lycklig sommarkänsla – som varade ett ögonblick; en kort och välsmakande färglycka, vilken ett tag blev nästan extatisk, liksom en kort och ungdomlig orgasm, men sedan blev allt för grant och våldsamt och omänskligt. Det blå vattnet var ju mekaniskt blått; och dessutom var det alltid för *mycket* vatten. Hur många hundratal av kobbar och stenar han än kunde överskåda, hopsopade och utsprutade i ränder eller exploderade i miniatyrarkipelager, – alltid var det enormt mycket vatten runtomkring, domineran-

de, horisonthögt, förvuxet eller uppsvällt vatten. Men också det var vackert.

På närmare håll framträdde mera det ljungbruna och enrisgröna, med inslag av glödrost eller violettrött från odon och kråkris eller tegelrött från någon förtorkad rönn. Stenhällarna voro draperade i de generösaste moss- och lavmattor i otaliga nyanser av grått och brunt och svart med skarpa inslag av ljusgult och grönvitt. Överallt samma överdrivna och meningslösa färghetta, samma döda prakt.

Kom så eftermiddagshettan, den döda hettan. Alla vikar och alla sund lågo stela som glanskis, sjöfåglarna tego, sälarna hade inte hörts på mycket länge, endast knotten sjöng sin oändliga ton och en ensam, mycket avlägsen fiskebåt försökte göra sig hörd: ljudet svängde, svävade, tynade bort och kom åter ännu några gånger i långsamma, sömniga dyningar innan det alldeles tog slut och allting stannade av och blev orörligt. Det blå vattnet var inte längre vattenblått utan tycktes så upphettat att det förlorat sin naturliga färg, som om det smultit bort eller bländats ut. Den gröna vegetationen omkring honom var inte längre klorofyllgrön, utan hade drabbats av en stinkande glömgrönhet som om den blivit fosforescerande. En kråka kom en gång flygande i eftermiddagsstelheten, sökte sig från skär till skär, som om den letade något, ilsket knarrande, kolsvart och orolig.

Men efter en tid, sedan han letat sig fram genom flera av skärgårdarna och funnit att allt var sig likt och detsamma, kom den första lyckokänslan vid färgprakten tillbaka, men på ett annat sätt. Det var inte längre någon ivrig och tillfällig berusning, en plötslig och befriande sinnesnjutning; det var en fast och alltmera tillväxande värk inuti hans kropp – men en värk som var vällustig. Ett utdraget, obotligt och inte för en sekund släppande begär – och ett begär som var sin egen tillfredsställelse. Han blev förvånad över omåttligheten och den infantila

styrkan i sina känslor och undrade hur de kunde uppstå och varför de drabbade en fullmogen och förnuftig karl; han kunde emellertid inte finna annat än att det var en ren sinnesnjutning, en plötslig sinnenas eld som inte hade det minsta med andra människor och kön att göra. Ett slags återfall i barndomens renhet, men en renhet som inte kom sig av okunnighet och undandragande, utan hade den fullständiga utlevelsen och tillfredsställelsen för längesedan bakom sig; en renhet utan nyfikenhet och frestelse. Detta är nämligen, sade han, och det beredde honom en särskild lycka och befrielse att finna ordet – detta är nämligen *salighet*.

All denna till onatur och livlöshet stegrade skönhet var salighetens sanna hemvist. Hur det kunde komma sig begrep han inte; han bara konstaterade psykiska fakta. – Detta är den upplevelse, den genuina och barnsliga erfarenhet, som ligger bakom ordet »salighet«. Detta är känslornas och hela varelsens orgasm. En hejdad och fastspikad orgasm, varav den vanliga sexuella endast är en tillfällig efterhärming, som visserligen lyckas, men bara lyckas för ett ögonblick, och då bara är ett surrogat. *Detta* är all njutnings källa. Människan är inte bara en driftvarelse: en handlande och trängande varelse, utan också en avnjutande varelse; och sexualiteten består inte bara av dold och strävande drift, utan har också ett inslag – måhända ett främmande inslag? – av stillastående avnjutning. Konsten visar detta renodlat; det bärande och egendomliga i all konst är just den orörliga njutningen, saligheten. Och den är lånad och avbildad härifrån. Detta är människans paradisdrom genom årtusendena. Detta är tillvarons innersta.

Sedan han lugnat sig efter sina ivriga proklamationer började han skratta, bullersamt och belåtet. Han var hemma här, han var fisken i vattnet, och det var mycket lustigt. Det var inte någon extas hos honom, det var ett lugnt och förnuftigt förnimmande; han satt vid salighetens bord på samma enkla och

gemytliga sätt som vid smör, bröd, 6 assietter, öl och Skåne. Han knäppte av kragen i stället för att häkta på servietten, han skilde på de gamla pipläpparna och klappade sin gummiringsmage: han var mycket lycklig. Detta var själens högsta salighet.

Efter denna upptäckt slutade han fara omkring och titta; han satt stilla på hällen eller låg kvar på lungplatån där han råkat hamna och bara gapade, andligen. Allting tågade in i honom utan att han behövde anstränga sig, agitera upp sig eller ens tänka på det; han smakade på det, såg sig belåtet omkring och lät allt förbliva som det var. Någon lust att navigera eller bara titta på sjökortet hade han inte längre. Han tyckte själv att han hade stannat, mitt i denna döda, sköna värld, i detta dödens under. Rent mekaniskt pysslade han med båten och bytte hamn vid vindkantringar och åt och sov, när han så hade lust. Han tänkte på sin salighet, om han någon gång tänkte; för övrigt gick han omkring och drällde eller satt tanklös stilla som en gammal [velig](#). Skäggstubben stack ut på honom, skjortan var smutsig och strumporna trasiga, men det tog han med förnöjsamhet. Vädrets växlingar märkte han knappast eller också höll det sig klart och hett hela tiden. En kväll trodde han i alla fall, att han blivit lite omtöcknad av solen, fått värmeslag i miniatyr; men fann snart att detta var en enbart lustig teori utan betydelse.

Icke desto mindre sprang han opp från skrevan han satt i och glodde sig omkring och trodde att han blivit kollrig, när han en dag fick höra att folk ropade i närheten, och ropade på honom. Det fanns ju inga människor i närheten, inte en båt så vitt han kunde se. Han satte sig ner igen, eftersom han inte hört något mera, och tänkte att det var några ljud som han tagit miste på. Men det irriterade honom, för han hade känt igen ropen. Han hade kanske hört dem tidigare om dagarna men inte lagt märke till dem. Måhända var det några tillfälliga konstellationer i strandsvallet, någonting nytt i det ständiga plaskandet. Kobbarna runtomkring låg lika döda som vanligt, allt var lika orör-

ligt och saligt som förut. Det var absurt att folk skulle komma ut och prata, ropa eller bråka i denna elyseeiska livsförgätenhet.

Men det var likafullt fallet. Plötsligt hade han hört rösterna igen, och blev orolig. Han gick runt skäret: där låg hans egen båt och ingenting annat, förutom tomma vatten och tomma kobbar och stenar och skär – och så en oändligt avlägsen liten bula vid horisonten, som betydde Svenska Högarna, där det fanns lots och fyrvaktare. Han lugnade sig. Det var nu bevisat, att han hört fel; han hade slumrat till och tyckt sig höra rop och röster i vågskvalpet. Han satte sig ner igen på läsidan, titade utåt och lyssnade. Då hörde han det igen, men på ett annat sätt: det lät som om man höll på att bygga någonting på utsidan, där han nyss hade varit; en brygga, eller ställningar för fiskenäten – eller kanske där rentav var ett litet varv med en verkstad: några hojtade åt varann, man höll på att flytta någonting tungt och stort, dra opp en båt eller resa en vägg, och männen skällde ilsket på varann. Han gick opp och smög tillbaka ut på lovartsidan, satte sig att lyssna på det noggrannaste till ljuden från strandvågorna. Vinden var svag men stadig, vågorna kom tågande och slog på många ställen och med många röster; på avstånd hördes susandet och mumlandet från andra strandkanter. Men det var inte i själva ljudet från vågorna som han hade hört något, det var inte strandsvallet som liknade människoröster och människobuller, det förstod han efter att ha lyssnat en stund; utan det han hade hört – och faktiskt nu återigen tyckte sig höra – var något som låg bakom vågskvalpet. Han måste skjuta undan kaosljuden, tränga isär dem och komma igenom dem: och det var där som han plötsligt fick höra folk prata igen. Men nu var det kvinno- eller barnröster, eller bådadera; de voro ute på bärplockning, de ropade till varann inne på ön; två unga kvinnor berättade och beskrev något för varann och pratade stillsamt och i det oändliga därom – på kvinnors beskäftiga vis, när de äro beskäftiga. Han skrattade

åt det. Det var ju hallucinationer! Eller – det var det inte! Han hörde det bara när han ville höra det, annars inte; och han hörde det liksom inte riktigt. – Det är bara som jag tycker mig höra, sade han, och fortsatte roat att lyssna. Men han hörde det inte klart just när han lyssnade, eller i varje fall uppfattade han inte vad som sades just då: utan först några sekunder efteråt, när det vart en tyst paus eller han satt och tänkte sig för, stod det klart för honom vad han hade hört. Det blev inte riktigt uppfattbart förrän i minnet. – Det är som när man är full, tänkte han. Först en stund efteråt märker man att man har gjort eller sagt någonting, och bäst som man tänker på det så har man just för en liten stund sedan sagt eller gjort någonting nytt igen.

Han satt länge och lyssnade utan att få någon riktig klarhet; så tröttnade han och gick upp på en höjd. Det hade börjat blåsa; havet var svartblått med många små skumstreck. Han satte sig på en ljusviolett mossplätt i solen och blåsten och kom just så att havet och horisonten skymdes av ljungriset och några förtorkade rönnbuskar; dessutom vajade några halmgula grässtrån mot den tomma himlen, och ett saftgrönt alträd, som var vuxet som en ek, satt i en skreva längre ner. På enrisbuskarna bredvid honom och över en förtorkad björkstam, som stack upp en halvmeter ur ljungen, bredde sig ett tjockt och trassligt nät av olika slags spindelväv. Några knott, en stor mängd frömjölsflagor och små torra miniatyrbarr hade fastnat i vävarna och svängde och snurrade i vinden. Nu hörde han inte några bestämda röster längre, även om havet lät som en avlägsen sovande; eller som en bortdragande, stojande hop; eller sorlade som folkmassan på en demonstrationsplats sedan det sista talet hållits och alla skulle gå hem – eller bullrade som en stor stadshamn på en annan ö. Han kände sig åter lugn och hemma, satt och såg sig bekymmerslöst omkring, gäspade lite och avnjöt sin salighet.

På natten, eller rättare på kvällen, blev han emellertid väckt just som han hade somnat av att några människor pratade på stranden. De stodo ett tag just vid hans förtöjningsfäste; han väntade att de skulle ropa Hallå! för att få se vem som var ombord, men det gjorde de inte utan utbytte reflektioner om båten, landningsplatsen, vädret och om honom. Ventilrutorna svävade inne i kajutmörkret som två ulltottar; han satte sig hastigt opp och slog huvudet i rufftaget, som han gjorde ibland; men därutanför fanns ingenting att se. Små vågor i oändliga, oregelbundna serier slog och dunkade, smaskade och sprack sönder längs borden; han kunde också höra det bakomliggande tyngre skvalpet vid stranden. Han sköt upp luckan – med det karakteristiska ljudet, som när man hastigt drar upp en stor låda i en stor och tom byrå. Det var mörkt men stjärnklart ute. Himlen var så full med stjärnhål som en sliten gammal rullgardin, som inte utestängde så vidare mycket av det kalla vinterljuset utifrån. Vattnet blänkte och verkade hårt och metalliskt, som plåten på en svartlackerad begravningsbil, tyckte han. Stranden och ön syntes först bara som någonting obestämt mörkt på obestämt avstånd, men så småningom framträdde en svullen och enrisspretig silhuett ganska högt opp mot stjärnhimlen. Det var ju självklart att det inte fanns några människor på ön. Han satte sig på ruffen och funderade. Nu såg han också masten, som gungade lite fram och tillbaka mellan stjärnorna med lite odeciderade och oregelbundna rörelser; ett slappt och stillsamt krattande eller påtande med [vantspridare](#) och vimpel i den småkorniga stjärnmarken. Han tittade förstrött på stjärnbilderna, och upptäckte plötsligt, för första gången i sitt liv, vad Karlavagnen egentligen liknade: det var inte en elegant kaross, ej heller någon björn, utan en liten skraltig leksakskärra på fyra sneda hjul med ett mycket skrangligt skaft; en illa medfaren gudarnas leksak. Det var lustigt att han inte sett det förut, det var ju påfallande. Han såg sig om-

kring bland de andra bilderna och fann nu: en avbruten spade och en bucklig hink, en stor gammal portmonnä med utspillda slantar, en slangbåge och en aldrig riktigt färdigkretad barkbåt. En hel skräplår för gamla leksaker! Så barnsligt! Han skrattade och följde mekaniskt med i båtens gungningar. Men efter en stund kom han att tänka på, att han hela tiden tyckt att han inte var ensam. Han hade inte skrattat som han skrattade när han var ensam. Utan att han riktigt gjort det klart för sig hade han hela tiden varit övertygad om att det fanns människor i närheten som hörde och kanske också såg honom. Han harklade sig och hostade till lite grann, som man gör när det är mörkt för att tala om att man är där. Det kom naturligtvis inget svar, här fanns ju inte en människa, och han blev sittande i tankar.

Han såg för sig en bondgumma och en yngre fiskare, som kartade sig framåt över en storstenig skärgårdsstrand. Det var mörkt, men han såg dem i alla fall. Gumman hade en getpingla i handen som hon då och då pinglade med, och ibland satte karln händerna till munnen och ropade: Jooooo-neeene! Kaaaaaa-rinn! Ett tag ropade gumman också: O-ho! Jonne och Karin! O-ho! – och pinglade särskilt upphetsat efter. Det såg löjligt ut, och om det inte hade varit mörkt hade nog mannen varit generad. Jonne och Karin, när de äntligen kom till rätta, skulle nog få stryk, för det var inget nöje för honom att springa på stränderna med sin galna gamla mor och leta efter ungarna och de klarade sig för resten alltid bäst om man inte tänkte på dem. Redaktör J.V. drog på mun åt minnesbilden. Men var det en minnesbild egentligen? Så där hade han aldrig erinrat sig dem förut; och var var han själv? Dold i albuskarna för att titta på med kläderna fulla av fästingar, som istadigt kravlade sig uppåt. Men vem var Karin? Inte kom han ihåg någon Karin. Jo, en äldre, stor flicka som hans syster kände. Men vem var då Jonne? Det fanns ingen annan Jonne än han själv. Jo för fan! När far och mor var unga hade de fått ett barn

några år i förtid, och det barnet hette Jonne det med, men det dog; och så fick nästa pojke också heta Jonne! Egocentriska föräldrar! för dem hade barnen ingen egen individualitet. Jonne, det var deras son rätt och slätt, och dog han så var det bara att sätta honom till världen på nytt, och det störde inte logiken att Jonne 2 faktiskt redan varit påtänkt innan Jonne 1 var död. Det var bara samme Jonne som var borta ett tag.

Men hur kunde han fantisera om far och farmor på jakt efter Jonne 1, och faktiskt se dem för sig, hoppande och stultande på stranden och pinglande med pinglan? Hade han plötsligt fått anlag som spåkäring och kunde se i det förgångna? Han skratade; och masten svajade och gjorde då och då utslag ända till [Capella i Kusken](#). – Jag har fått ett barnsligt sinnelag här i saligheten, sade han. Jag fantiserar, och jag fantiserar om de döda...

Han tystnade tvärt, och hörde en lång stund hur han hade sagt: »om de döda...« utan något avslutande tonfall, och hur ljudet av hans ord nästan ännu var hörbart på sidan om vågskvalpet, ytterstrandssuset och det lätta sjungandet från vinden. – Nå, det var ju alldeles som det skulle vara. Han befann sig i Elysium... d.v.s. bland de döda. Här brast han ut i ett ljudligt: »Hö!« för det var en lustig tanke, ett riktigt groggskämt. – Bland de döda! Det var spökens röster som han hade hört bakom alla våg- och väderljuden, det var de döda som hade irriterat honom. Han reste sig opp, höll sig i vantet och stirrade förvånad och förtjust ut över det svarta, krälände vattnet. Det måtte ligga någonting i de gamla föreställningarna om de dödas hemvist, de saliga – eller osaliga – skuggornas värld; någonting psykologiskt riktigt. – Detta är mycket intressant, sade han. Han stod en stund och lyssnade och tänkte; så upptäckte han att han frös i pyjamasen och hämtade fram sin rock ur ruffen. Jag ska sitta här oppe hela natten, tänkte han och vecklade in sig i rocken. Kanske jag får höra någonting. Saken är värd

att tänka på. Jag kan ge mig fan på att jag är på väg att upptäcka någonting riktigt intressant! Synd att jag inte har läst teologi; det kunde jag ju ha gjort om jag inte hade hamnat här... Men han hade knappt satt sig tillrätta intill masten förrän han fick höra rop och röster från andra sidan ön igen. Nej nu går det för långt, tyckte han. Det här är rena prilligheten. Jag hör precis, precis som om det vore verkliga röster! Jag hör ljuden i mitt öra, jag känner ljudvågorna komma in mot trumhinnan nästan ovanligt tydligt! Det är bara platsen varifrån ljudet kommer som är obestämd... och själva ljudet kan visst byta karaktär, beroende på hur jag tänker på det... Han kröp ihop oppe på ruffen, slog armen om masten, ty båten gungade alltmera, och blängde hit och dit i ljuset från stjärnorna och från det blanka, ogenomskinliga vattnet – medan han lyssnade, intensivt, och försökte fatta så mycket som möjligt av vad som sades i närheten. Han hade emellertid klart för sig att han var en tjuvlyssnare och en utestängd som inte fick vara med utan satt lite på avstånd och tjurade. Det tjänade ingenting till att det nu faktiskt inte fanns några här på ön och att han alltså inte var utestängd någonstans ifrån; denna barnsliga känsla överväldigade honom i alla fall och han rådde inte på den. – Herregud så dumt! sade han och viftade framför ansiktet – men så måste han lyssna igen. Som genom en vägg och från ett annat rum hörde han några kvinnor tala om någonting, allvarligt och länge och lite entonigt. Han hade hört det förut, eller kunde ha hört det förut – han var inte riktigt säker. Detta var de dödas värld; vad som sades i vågskvalpet och vindsuset var kanske inte vad som en gång hade sagts utan vad som kunde ha sagts; det var alla de döda möjligheterna som funnos kvar här och kommo till tals. Vad var det för kvinnor? Det var hans mor och hans två systrar. De talade om honom och han fick inte höra på. Ett stearinljus stod på en sängstol alldeles bredvid honom och brann stillsamt i sommarnatten, och kvinnorösterna skval-

pade och mumlade i ett. Där fanns mycket att säga som bara legat som foster i sinnena och aldrig blivit avlat; och det rörde sig om honom. Det var vackra saker, och det var tråkigt att han inte fått höra det förr. Han log, kände lust att gråta och strök sig i ansiktet. Det var bara en gammal mans förgyllda önske-
 drömmar, vackra och bittra och helt naturligt bara rörande det förflutna, ty vilken erfaren man är ovis nog att drömma om framtiden? Det gör bara barn och kvinnor. Han ryckte till ett tag och undrade var stearinljuset fanns; han sträckte sig akterut och tittade ner i ruffen, men där var svart. – Aj aj då, sade han, men fick så höra ljudet av en motorbåt rakt utanför. Han brydde sig inte om att spana efter den, för han kände sig säker på att den skulle komma hit och lägga till just här; och den kastade också kroken bara ett tiotal meter ifrån honom, just under udden. Någon stod i stäven och varnade för grund, en butter man; men sen kom någon annan fram och assisterade ivrigt: det var ett barn, en liten pojke. Så stötte de på med en definitiv duns. En kvinna skrattade, två kvinnor skrattade. Så stängde man av motorn. En annan man började förklara något, eller nästan föreläsa, och alla tystnade och hörde på; likaså redaktör J.V. Det var märkvärdigt att höra. Det var gamla, dystra ord. Han uppfattade dem inte riktigt men han förstod vad de rörde sig om. Det är nu så att bara det som är dött och de som är döda överlever förändringen. Allt levande förgås oupphörligt och blir annorlunda. Allt som händer och blir av, allt som tänks eller verkligen blir sagt, försvinner; det förverkligade sjunker under ytan, tas upp i erfarenheten eller blir en del av en utveckling. Endast fostren som aldrig fötts undgår växandet och avdöendet som växandet består i. – Detta var nu inte vad som sades, men han förstod att det var om detta det handlade; fast inte direkt, utan mera i exempel. Det gav honom mera att fundera på; han beklagade allvarligt att han inte fick vara i fred och tänka efter ordentligt, och beslöt att ägna hela morgon-

dagen däråt; då skulle det väl inte vara så mycket pratande här-omkring, tyckte han.

Nu kom det några springande på stranden och gallhojtade. Någoting hade hänt. De sprungo ut på en brygga och stodo där och grälade på folket i båten, eller gävo order, som inte blevo åtlydda. Buttra och upprörda män; någoting hade gjorts galet, och hela stranden var full av protester, förebråelser, förbannelser. Han kurade ihop sig och insåg nu, att han tidigare inte haft tillfälle att inse det outsägligt förtvivalade i all död. Det orörligas oändliga hopplöshet. Vad var det man förebrådde honom? Vad var det som krävdes av honom? Förstod man inte att det var för sent att ändra på det, vad det nu än var. Jo det förstod man nog; men det finns kanske intet mänskligt sinne så starkt att det tål att bära hela insikten om vad som är för sent. Människan är inte skapt att fatta detta i hela dess räckvidd, måhända. Hon släpar i stället med sig alla gamla relik i tron att det är levande och fruktbara ting. Herregud! Han satte händerna för öronen och ville inte höra något mera, men höll då på att glida ner från ruffen. Då slog han högra armen om masten och fick högra handen för högra örat igen, också i den ställningen. Nu hörde han ingenting annat än ett obestämt sus. Men med förskräckelse märkte han, att det var på upphållningen med saligheten. Den stilla svidande, njutningsfulla saligheten var förvandlad till orörlig smärta och grämselse, eller sorg och bitterhet över förgängelsen. Detta grep honom allt värre. Händerna sjönko snart ner från öronen, och de hundratalens ljuden och rösterna skockade sig omkring honom; och i vartenda ett hörde han bara dödens allmacts röst. Först blev han ledsen, ledsen som ett barn över detta, sen blev han förbittrad, upprörd och förtvivald, och till slut tycktes det honom outhärdligt. Han brydde sig inte om rösterna längre, men han märkte ändå att de uttryckte hopplösa önskningsar och berättade möjliga olyckor ur det förflutna. Han reste sig opp, grep tag

i vanten och ville skrika, men det kom bara ett diminutivt och sammanklämt kvidande ur strupen, som från en sovande som sover i en plågsam ställning och strax kommer att vakna. Sedan började han frysa igen. Det hade nog blåst opp, och vågskvättar träffade honom då och då; pyjamasbenen var blöta. Efter en stund gick han i land, satte sig på en stor sten med fötterna på några kalla småstenar nedanför och såg ut i mörkret, försjunken i undergångsförnimmande – i en slags upplösning i gammalmanselände.

Framåt morgonen blåste det opp mera. Vågorna blev större och kom körande i travar och slängde opp flagor och trasor och långa piskor av vatten ända opp mot honom. Alla röster hade nu flutit ihop, alla ljud hade stegrats tills de drunknat i varann. Ett svängande dån, som liksom andades, stegrades och tog igen sig, var vad som var kvar av alla de tjattrande stämmorna; och hans öron var trötta. Han tittade lite förstrött på båten, som slängdes framåt och bakåt i förtöjningarna och ibland ryckte till som ett hysteriskt fångslat djur. Så kröp han ner i en läskreva, drog fötterna under ulstern och somnade.

Nästa eftermiddag avtog emellertid vinden lika hastigt som den kommit. Det blev klart och varmt igen, och endast en mängd lugnt tågande dyningar voro kvar efter ovädret. Redaktör J.V. steg opp från sin skreva, ledbruten, olustig och med dålig smak i mun. Han raglade tillbaka till båten, drog in den med ett ryck, satte sig i sittbrunnen och tände en pipa. Eftermiddagssolen lyste melankoliskt efter blåsten; allting var blött ombord; och han visste inte längre hur han skulle ha det och varför han levde så här. Ett kort ögonblick tänkte han på familjen och undrade hur de buro sig åt – men däremot inte alls på sitt arbete. Han kände inte någon saknad eller oro, bara trötthet, oklarhet och håglöshet. Han åt lite grann och tog opp sina grejor för torkning. – När man inte kan hålla reda på saker och

ting ska man sova, sade han till slut, för han märkte att han bar sig konstigt åt, satt och höll en sko i handen en lång tid. Så gick han och lade sig i land och somnade; det var varmt och stilla; dyningarna vandrade.

När han vaknade igen hade solen gått ned. Det första som kom i hans hjärna var: att det var märkvärdigt vad en fet, medelålders, utsvulten och försupen karl i alla fall står ut med! Han reste sig opp, kände sig ung och spänstig och gick på dass i en ljungskreva lite längre bort. Som han satt där med nerdragna byxor i en löjlig ställning, med en näve alblad tillreds oppe på en ljungbuske, och såg ut över det kvällslysande, stillnande havet med dess tysta öar, återfick han den gamla förnimmelsern av salighet. Han skrattade. – Detta *är* Elysium! sade han, och det var nytt för honom att det *verkligen* var så; och *alldes obestridligt!* Det var inga spekulationer, det var en enkel iakttagelse! Han kom att tänka på rösterna han hört under natten, de gamla döda som stått opp för honom; nu hörde han ingenting, men han kom ihåg dem och det var mycket enkelt och naturligt: för detta *var* Elysium! Och även om de döda inte talade just nu, så voro de närvarande; därför att hela platsen, skärgården och tidpunkten tillhörde det förgångna. Allt här var dött och saligt. Den plåga och förtvivlan som ansatt honom under natten var salighetens baksida, eller en missuppfattad dödssalighet, beroende på något som inte var riktigt dött och därför inte heller bestående och väsentligt. Det var framtiden som gjort sig påmind och försökt distrahera. Här fanns ingen framtid.

Han gick ner på ytterstranden och började dansa på de flata hållarna: en klumpig, tafatt men lycklig gammalmansdans, medan dyningarna kom krypande, fnysande, smaskande efter hans fötter. Den stora orakade gamla mannen skuttade omkring på hållarna och flåsåde av förtjusningen, men klev ibland också fel, snubblade, trampade någon på fötterna och var lite oartig,

eller lite blyg och lite dum, som första gången han var på en danstillställning. Den första dansen på de saligas ängder! Han satte sig ett tag, satt rätt länge som en **paneltupp** på en torr sten och tittade på. Det mörknade. Havet låg blankt som sorgsiden men svällde och buktade sig i dyningarna med en rytm, som ingen kunde bli klok på, och som var svår men saliggörande att dansa efter. Han skrattade igen med grov och skrovlig röst, och kände smaken av en bål han druckit av i vestibulen. Så fick han opp en knäckt cigarr ur bakfickan och tände den med sin sista sticka, och fortsatte dansa; dyningsvals, tänkte han, med cigarren mellan läpparna. Salig, salig, salig! Så sjönk han ner, flämtande som en ung flicka; salig! Han vindade mot cigarrglöden, drog sen in stora bloss i munhålan, öppnade på läpparna och lät röken långsamt glida ut ur munnen och sugas in i näsan, som bakvänd salig snuva, och sedan stryka som en mild hand inuti huvudet och störta ner i hans kropp, ända ner i lungbotten – som het, helig ande, en gudomlig säd i det öppna bröstet. – En sådan njutningsmänniska man är! sade han och skrattade igen. Finsmakare också på de gudomliga njutningarna! Han kisade med ögonen och sjönk ner, lätt och lugn, i en värld av halva minnen: upptinade minnesstumpar eller alldeles ogripbara stämningar. Ur de långa andetagen från vågsvallet framträdde ljuden av en mässingsorkester, ivrigt och glammande, vilket inte alls passade för stunden och stämningen. En pruttande bastuba, en mjäkig trumpet och ett smällande bäcken; det lät mycket glatt och lustigt, som om det varit mycket folk runtomkring; och alla skrattade och glodde. Någon höll ett tal, en parodisk hyllning; och en gubbe med grå skäggstubb och ilska ögon steg opp på någonting och höll ett tacktal; han sade: Ni får komma opp och dricka mousserande Bourgogne, men ni får inte sluta spela! Prutta på bara! Jag har ungarna hemma, se.

Det var ett sentimentalt och idylliskt minne, en barndoms-

episod som ingen annan riktigt kunde förstå och som han tyvärr var alldeles ensam om. Nå, inte alldeles. Nu pratade syst-rarna igen, på samma sätt som förut: stillsamt, allvarligt och beskäftigt, noggrant omtalande saker och ting för varann. Han reste sig opp och började vandra på hållarna, fram och tillbaka längs stranden. Han hade aldrig haft några systrar. Men de föreföll honom verkliga, och han lyssnade på deras naiva och noggranna tonfall och satte sig in i vad de sade. Det gällde nu inte längre vad det skulle bli av honom, det var inget skevt och bittert i hans fantasier mer; föreställningarna hade äntligen gjort sig lösa och levde fritt i det förflutna; och något annat fanns inte till.

Med morgonen kom nya ljud och röster över ön. Han gick fortfarande fram och tillbaka på hållarna och lyssnade. Det var lekord, utrop, tillmälen, skratt och klaganden, förklaringar, beskrivningar och förmaningar, som hördes från sällskapen inne på ön. De lekte, plockade bär, rensade rovor eller vattnade jordgubbar; eller satte opp nya ståltrådsstängsel; eller bors-tade skor och visade skorna för varann; eller slogs om en flicka som stod bredvid och grälade; eller tappade en mössa i brun-nen och måste fiska upp den, och så vidare i det oändliga.

Till slut blev han i alla fall trött på det och kröp ut på båten, bet några gånger i en limpa, drack en pilsner och somnade. På eftermiddagen hissade han segel och for åt ett annat håll i skär-kyrkogården. Det var alltjämt kvavt och stilla. Fullkomlig gravhetta rådde på den höga kobben innanför Gillöga, vilken han slutligen tog sig in till; Ormskär trodde han den hette, men brydde sig inte om att se efter. Han gick i land, lyssnade på knottsången och någon enstaka fågel i kvällshettan; och då och då hörde han melankoliska röster igen med obestämd mening.

För första gången sedan han lämnade staden kom han emel-tertids också att tänka på sitt arbete; och nu *kunde* han tänka på

det. Det var klart att han aldrig skulle fara tillbaka: den saken var absurd men självklar och tålde gott att formuleras. Han skulle aldrig komma härifrån. Hur skulle det gå med familjen? Han funderade en stund, så flinade han – det gjorde honom alldeles detsamma! Han förnam inte skynten av någon skuld-känsla! Hur kom sig det? Var han inte fästad vid sin hustru, sammanvuxen med henne? Kände han ingen kärlek till barnen? han tyckte om dem allihopa, han älskade dem. Men han kände ingen skuld-känsla. Det hade varit hyckleri att tro sig skuldbelastad – han kände ingenting. Han begrep inte alls hur det skulle gå för dem och brydde sig inte om det. Han älskade de sina, det visste han sedan gammalt, det hade han lagt märke till; men det gjorde ingenting alls att han övergav dem.

– Det kan inte vara kristligt! sade han. Att vålla andra lidanden, bara för att... Äsch! han slog bort det och skrattade.

Senare förvånade han sig över, hur lätt man ådrar sig skuld och hur lite man känner av det. Det märks bara vid enstaka tillfällen, vid påfrestningar: en gammal skuld gör sig gällande som dåligt humör, nervositet eller hämningar, misstag och dumheter. – Förmodligen, sade han, har man en massa dumma skulder från barndomen att bära på, vilka man inte minns och inte kan komma åt längre. Det är den vanliga läran; och det är nog sant. Det allra oåtkomligaste och besvärligaste är arvskulden eller arvsynden; som jag sannerligen inte vet vad det är, men som säkert finns där, att döma av mycken rädsla och irritation även i det tidigaste förflutna. Men nuförtiden, som vuxen, gör man inga nya skulder. Det går helt enkelt inte. Rent objektivt ådrar man sig lätt vad som helst, men man bryr sig inte om det. Och man tycker inte att det får några verkningar. Man har kanske blivit asocial.

Han satte sig för hundra gången i en skreva och såg ut över de närmaste skärgårdarna. Allt detta hade han sett förut, och vartenda ljud var välkänt och utforskat, beundrat och

registrerat; men ändå gav det honom samma upplevelse som när det var nytt. Han konsumerade intrycken; det var hans viktigaste föda, som han måste ha om och om igen. Han kunde sitta här hur länge som helst. Det fanns knappast längre någon iver hos honom, och han gjorde inte längre några särskilda iakttagelser eller påpekanden: han bara drog in sinnenas vittnesbörd på samma lugna och omedvetna sätt som man andas. Han kunde inte låta bli. Han var salig, konstant förstorat salig, men utan att reflektera över det mera.

Han seglade sedan också till andra öar, och kom tillbaka till både Fredel och Kallskär; men dagarna smulto ihop till ett och samma. När eftermiddagen kom med den döda hettan, nådde den vegetativa ron sin kulmen. Han rätade på sig, strök sig över den borstskäggiga munnen, log med sina feta läppar, som inte hållit en pipa på länge; eller skrattade lite; och bad. D.v.s. bönen var en trang som uppstod i honom, en oro och ett sökande; då riktade han in sig på någonting lugnt och okänt inuti sig själv och tänkte: jag ber. Och han blev bönhörd. Trangen avtog, oron stillnade och sökandet fann; då sjönk han ihop igen, lugn och hemma hos sig själv; en rödflammig, trasig och skäggig stor sten mitt i lungen.

En gång kom en fiskarkutter och lade till bredvid segelbåten. En ung man med en schäferhund i band kom klivande fram till honom. Det var den första människa som han träffade sedan han lämnat staden, men det tänkte han inte på. Mannen var klädd i överdragsställ och tittade skyggt på honom och frågade om han fiskade, jagade eller hade hund lös.

– Nej, sa J. V. och skrattade. Är ni vakt här?

– Ja. Hos gubben.

– Vilken gubbe?

– Kreuger.

J. V. brast i skratt igen. Så pratade de en stund, d. v. s. J. V. frågade vakten om ett och annat – inte för att få veta något, utan

bara för att hålla samtalet i gång. Mannen glodde på honom under lugg och pratade om sin motorbåt och om grynnorna. Nästa år skulle han få en båt av gubben, som gick 35 knop, så att han kunde hinna fatt tjuvfiskarna, med den här var det ju löjligt.

De skrattade.

– Men den vågar man nog inte fara och jäsa med, sade mannen, och log barnsligt; så skildes de. J. V. tänkte ett ögonblick på hur lätt han hade sett in i den unge mannens själ: blyghet, osjälvständighet och ovana vid jobbet. Sedan glömde han strax bort honom. När båten tuffade i väg tittade han opp förvånad; den passerade just utanför honom där han satt; han tittade på mannen som stod i styrluckan och mannen tittade på honom, men ingen vinkade eller gjorde något avskedstecken – därför att J. V. inte brydde sig om det och den unge vakten inte kom sig för.

Allt är varmrött. Klipporna ångar, skuggan är mjuk och varm, luften är torr. Vattnet är mörkblått, nästan svartblått ända fram till horisonten, där det står kompakt och skarpt som stål mot en vitlysande kvälls-östhimmel. En dödsbidande, ständigt dödsbidande tystnad. Dagen är mätt; har alltid varit det. En fluga gör en hastig gir förbi honom, en övergiven sommarfluga. I en liten spricka i hällen står två ynkliga vita blommor av prästkragetyp nästan alldeles utan något grönt – och löjligt små under stenväggen. En liten bit ifrån sitter två förtorkade gula grässtrån, orörliga; det är allt. Allt är färdigt och klart. Den naturliga döden från teorierna, avdöendet från människopåfund. Solberusad, solförgiftad, solförlamad.

Han erinrade sig hur han hade bekymrat sig en gång för att han sumpat ett gott jobb, en lönande artikelserie. Vilka kval det hade berett honom att han bara av slarv hade gått miste om dessa pengar, och tvingat familjen att avvara dem. Nu – hade han givit hela sitt arbete på båten och gett fan i all inkomst –

och det bekymrade honom inte ett dugg! Det finns inget löjligare än människans bekymmer! Det som en gång är världsviktigt och vållar en kval och ansträngningar in till det otroliga, är i annat psykiskt sammanhang rena nonsens! Det är bara inbillningar och idéer alltihopa! Det är helt enkelt så, sade han när han slutat hånskratta, att **var dag har sin plåga**. Utom dagen i Himmelriket.

Intill stranden och en tjugumeter ut är vattnet blankt, sedan vidtar en blå mattslipning med ett stort parti av tusen hoppande eftermiddagsglitter: som små fåglar eller insekter, vilka föds och hoppar till och är döda igen, utan att man riktigt kan se hur det går till. Ett enda enstaka djupklonk kommer då och då med oregelbundna pauser från den närmaste strandkanten. Klonk, låter det bara. Lite lustigt, lite löjligt. Klonk.

Detta lugn och denna frihet från bekymmer kom honom i alla fall att tro att han på något vis blivit allierad med Jesus. Må de döda ha sina döda; var hör Jesus hemma om icke här i dödsriket? Herren är död, och allt är slut och förbi. De finnas, som påstå sig ha sett honom några dagar efter det han dog, men sedan dess är och förblir han borta. Han tillhör de döda.

J.V. satt tyst och lyssnade. En fiskarbåt kom tuffande; akter om motorn stod tre män, föröver satt en fjärde. Stäven sprang högt upp över vattnet. De tog opp nät, och de fick så mycket fisk att näten brast sönder. De kastade draggen just i **läbleket** under ön; och Jesus talade – en blek, skäggstubbig ung man i ett gammalt men föga slitet blåställ. Det var ett hårt tal. Det var en grym lära. Han berättade om den odugliga och slarvige, som fick alla förmåner och all heder när han äntligen måste pallra sig hem igen, medan den skötsamme fick gå och gräma sig i avund. Och om mannen som inte riskerade sina anförtrödda medel på spekulationer och därför blev straffad. Om förvaltaren som raderade i köpebrevet i klok föraning av onda tider. Den som mycket hade, fick mer, och den som intet hade,

berövades också det han trodde sig ha. Det var liknelser om Himmelriket, och det var grymma liknelser; och sannerligen, var också gudsricket och saligheten en grym sak: d.v.s. döden. De finnas, som från början äro födda oskickliga till äktenskap, till livet och världen; och de finnas, som för Himmelrikets skull självmant göra sig oskickliga därtill. Och de som inte förstå, de kunna aldrig begripa.

Sentenser och uttryck, som han inte visste när han hade lärt sig och aldrig tänkt på förut, drogo igenom hans hjärna, utan att han ansträngde sig. Det blev ingen reda och klarhet i läran, men det brydde han sig inte om. Han tänkte som ett barn tänker, och hans inställning blev allt naivare. Jesus var en hård och tyrannisk herre – så mycket hade han klart sedan barndomen. Sedan barndomen? Inte var J. V. uppvuxen i ett religiöst hem, och inte hade han som barn eller yngling trott på eller ens varit intresserad av sådana saker? Varifrån kom det? Vem hade suttit vid hans säng någon gång när han var sjuk och läst med skröpliga och dumma tonfall ur en bisarr bok? Skulle det vara lättare att leva på det viset? Ja, förmodligen, men vem visste vad som var lättare? Men detta var funderingar vid sidan om: för honom var det ju inte fråga om att leva lätt utan att finna en död Herre för en död människa.

Han såg för sig en blek, tunn, snörpmynt och lillgammal liten morsgosse, ett litet underbarn, och som alla underbarn med drag av löjlighet och karikatyr; en späd, allvarlig och beskäftig figur, som pratade med vishetsgubbarna och lärdomsfolket. Han erinrade sig ett matematiksnille i Uppsala: en tafatt och beskäftig gymnasist, som emellertid stannat i växten och nu satt som läroverksadjunkt. »Skulle jag inte vara där min fader bor« hade tolvåringen sagt hette det, och det kunde mycket väl vara sant – en lillgammal underbarnsreplik. Det var nog en svår pojke att uppfostra, tyst, undfallande och egensinnig, en blek outsider, dömd till döden redan från början, älskad

endast av sin ärelystna moder och gamla filosofer. Av alla döda var han dock den som intresserade honom mest.

Han satte sig emellertid på stranden innanför den talande, vare sig det nu var Jesus eller bara en sentida lärjunge – eller **de besatta svinen**, som gnydde i vattnet. Han tänkte ett tag på Judas Iskariot, och föreställde sig honom som en man som aldrig dög, varken som frälst eller som syndare, och som aldrig skaffade sig någon upprättelse förrän han till slut slog på stort och gjorde den stora gärningen, den hemska synden – och föll pladask, att döma av trettio fattiga silverslantar och ett självmord. Han tyckte sig höra den lätta smällen av **Judaskyssen** i trädgårdsmörkret, och han kom liksom i kontakt med böndernas och fiskarnas primitiva känslor, och kände att han var likadan själv. Skulle han förråda Herren, skulle han förråda honom med en kyss. Skulle han vara med bland lärjungarna, skulle han bråka med dem om vem som var den främste och vem som skulle sitta till höger och till vänster i Himlen. De skulle trängas bakom Herren och knuffa på varann som skolpojkar. Redaktör J. V. kunde gott klampa med i fiskarskaran, enkel och enfaldig och ofta skrattande sitt stora restaurangskratt – alltid lika oskyldigt.

»Detta är Guds gärning: att I tron på den han har sänt.« Det är då hela etiken; det är verkligen enkelt. Här är gott att vara; i sällskap med denne store döde. Dagarna gå, **vindarna blåser vart de vill**, vita moln seglar förbi oss över bergknallen, havet är ljust och tomt. Han sjöng: »**Jesus är min vän den bäste**« och kände sig hela tiden djupt tillfreds, nedsänkt i någon barnslighetens insikt, i ett tryggt beroende, som han inte kunde över-skåda eller förstå; som barnet vid modersbröstat. Han diade dag efter dag, diade salighet.

Så kom en liten båt med utombordsmotor surrande. Han följde den förstrött med blicken. Den gick runt några grund, svängde i en båge och kom in till kobben just nedanför berget

han satt på. I båten syntes en smal gestalt: en ljushårig pojke. Redaktör J.V. blev något förvånad, och började titta bättre. Motorn saktade, tog slut, och båten gled in mot den lilla kobben, stötte på, och pojken hoppade ur och drog opp den lite grann. Så gick han runt på det lilla skäret, petade bland stenarna och såg sig omkring. J.V. iakttog honom med största intresse. Ynglingens rörelser voro självklara och fascinerande: lite slängiga eller valpiga ibland, men omedvetna, naturligt rytmiska, klumpigt graciösa. Dessutom rörde han sig i en egendomlig dager, på grund av eftermiddagssolen och det speglade vattnet. En ljus, nästan vit hårtova ovanför ett litet runt ansikte lyste ibland som en gloria; det kunde vem som helst se att det var Jesus. Jesus vid 15–16-års ålder.

Nå, det var det ju inte precis; men han kunde inte ta sina ögon från uppenbarelsen. Pojken kastade sten ut i vattnet, satte sig sedan på en häll och pysslade med något verktyg och ett snöre; J.V. bara glodde på honom. Så klev pojken ombord igen och blev sittande nedhukad över någonting som skulle göras i ordning, en lång stund. Så startade han motorn och for ut runt grynnorna på samma sätt som han kommit. J.V. rusade opp, så snart han var säker på att inte bli sedd, och stirrade efter båten. Vem vet vem det var? Kanske Jesus har kommit tillbaka i en ny människa, en medelklasspojke på sommarlov, lugn, barnslig och en smula enstörig; inte ett lillgammalt och påstridigt underbarn denna gång, utan någonting annat, som står en mera nära. Han sprang eller skuttade plötsligt tillbaka över ön, men utan att ha fattat något beslut. Han stannade någon gång på vägen, flåsade och vände sig om för att se vart pojken tog vägen. När han kom ner i båten drog han genast opp seglet och ordnade focken och fockskoten – men undrade sen vad det här skulle tjäna till. Så hoppade han i land igen och klättrade opp på en hög punkt för att titta efter aktersnurran. Den var på väg inåt. Han blev kvar där oppe och tittade efter

den ända tills den försvann bland stenarna i nästa skärgård. Då sprang han tillbaka till segelbåten igen, klumpigt och flåsande. Han gjorde loss och stack i väg i samma riktning som aktersnurran.

Det tog lång tid för honom att komma över fjärden, och en gång gick han på grund men halkade över. Han lade till vid den största ön i nästa skärgård och klättrade opp på [hympeln](#), orolig och nervös. Någon motorbåt syntes inte till. Han granskade varenda bit av landskapet och funderade, fann på förklaringar: båten kunde vara skymd av det skäret eller den knuven just för tillfället, eller ha lagt till bakom den ön, etc. Skulle han segla omkring i trakten och titta bakom alla skär? Det skulle inte dröja många minuter innan den klena middagspusten dog ut. Han blev sittande och grubblade. Han ville absolut ha tag i den ljushårige ynglingen. Det fick helt enkelt inte vara så att aktersnurran hade kört härifrån för längesen och nu befann sig bortom synranden – på väg inåt bebyggelsen. Men kanske var det så i alla fall.

När han sedan, lite dyster, började rota efter något att äta i båten, fann han till sin förskräckelse att vattnet var så gott som slut; alla flaskor voro urdruckna och i damejeannen fanns bara en skvätt som han tidigare hade ratat. Av mat hade han bara kvar havregryn, havregryn i massor, och torkad frukt. Det smakade verkligen inget vidare: havregrynsgröt på saltvatten med osockrad fruktsoppa i stället för mjölk till. Tobaken hade han för längesedan vant sig av med, men hade nog också tänkt på sin pipa ibland och känt det obehagligt. Han kastade ut draggen på ett bättre ställe, sysslade länge med att förtöja ordentligt och kröp sen till kojs – lite tom och likgiltig. Han knäppte de stora röda fingrarna till en barnslig bön. Men det blev inte något riktigt av, för han kom ideligen att tänka på annat; och somnade.

Men han vaknade flera gånger under natten och var orolig

för båten, eftersom det blåst opp lite grann; och en gång visste han inte var han var utan kände sig instängd i en främmande båt som låg och drev; med ett skrovligt rop satte han sig opp, slog huvudet i ruffen och fick opp **kappluckan** efter att ha kraf-sat i taket en stund. Flera gånger klev han ut och tittade på vädret: det var mörkt med någon enstaka stjärna, som kryssade fram i en dunkel molnarkipelag; vattnet skvätte mot borden och han kände sig irriterande trist till sinnes. Drog det ihop till storm kanske? Sådant känner ju gamla sjögubbar på sig. Han prövade ankartrossen: nog hade ankaret tagit, men satt det fast i en bottenskreva så skulle **kipen** gå om det blev sjö; först kipen och så **knapan** strax efter, i två hysteriska ryck. Nå, det var bara att ge fan i det. Men det var svårt att sova: han låg och lyssnade och kände efter hur båten krängde och ryckte, och liksom tog emot ryckarna själv – men förstod också att han tyckte det var värre än det verkligen var. Till råga på eländet fick han höra folk i närheten igen. Skulle han gå opp och prata med dem och be om hjälp att få båten flyttad till en lugnare hamn? Men vad skulle de tro att han var för en **luver**? Nå, det var ju inga män-niskor där, det var bara sömniga inbillningar. Han var ensam i skären, på flera mils avstånd fanns inte en mänsklig själ, bara kobbar och stenar i oräkneliga massor i nattmörkret, och spru-tande vågor kring varenda en.

När han vaknade på morgonen var det emellertid ingenting med blåsten längre – om det ens någonsin varit det. Surmulen åt han sin havregrynsfrukost och gick opp på klinten för att sätta sig och titta som vanligt. Han undrade fortfarande vart pojken i motorbåten hade tagit vägen, och spanade då och då omkring sig. Så småningom föreställde han sig att pojken dök upp här någonstans, och att han kom i samspråk med honom. Han betraktade honom: det bruna ansiktet med sin rufsiga, korta gloria; den smutsiga, ljusa skjortan, de släta bruna armarna och benen, de blå byxorna med knöliga fickor och en trasig

hälla där bak, de gråvita gymnastiskorna – allt fångade hans intresse på ett ovanligt sätt. Hela varelsen var stilriktig; 15-årigheten renodlad, tyckte han; eller kanske idealiserad. Kanske var det gamla ungdomsminnen som trängde opp, kanske hade det funnits någon kamrat som han dyrkat men aldrig blivit **buss med**; kanske var det en förträngd homosexualitet som pockade på uttryck. Han funderade inte så mycket över det utan gick helt opp i att föreställa sig ynglingen så som han hade sett honom och sådan han skulle vara när de stötte ihop nästa gång. Han kunde inte tänka på annat. Till slut började han också tala med honom, viskade i ensamheten en massa lustigheter till honom och fick raka, goda svar. Ibland lade han sin arm om axlarna på honom och det beredde honom ett särskilt nöje. Men vad skulle han egentligen prata om med en sådan ung människa? Det gick inte an att bara prata på som man tänkte, om skärgården, religion och salighet t.ex.; man fick inte docera, och man måste höra på och försöka sätta sig in i hur den unga hjärnan fungerade. Men vad kunde man prata om, som var lika roligt för båda? Ja, det var svårt att välja; men efter en stund märkte han att han kommit in på sexualia; han skämtade om någonting kvinnligt och anspelade på intima saker, som grabben inte kunde känna till.

Detta var nu lite skumt. Han reste sig opp, förvånad, och gick omkring i ljusten och tittade. Någon motorbåt stod inte att upptäcka nu heller. Han stannade och beundrade den egenomliga, livlösa skönheten över alla skären bort mot horison-ten; men det intresserade honom inte längre. Han såg allt vad han hade sett förut och såg att det var märkvärdigt och vackert, men det angick honom inte längre. Han sög in den lugna blåsten, lyssnade på de ödsliga och tomma skärgårdsljuden, kände att han åter var salig, salig som förr och salig för evigt; men det var nu inte mer med det. Han var likafullt orolig och tankspridd och visste inte vad han skulle säga pojken när han träf-

fade honom. Och vad skulle det nu komma att betyda om han träffade honom igen? Om det nu verkligen var den unge Jesus? Den unge mannen som bar på en ny tid? Han kunde ju assistera; redaktör J.V. kunde bli sympatisör eller välvillig, gemytlig och spydig kritiker, elak men orubbligt trofast vid den unge mästarens fötter – fötterna i de sjabbiga gymnastikskorna, fötterna på de långa, något smutsiga och repade och myggbitna bruna benen. Ja ja; tyckte han det var vackra ben? Ja, måhända det. Ville han röra vid dem? Kanske. Hade han perversa önsknningar? Var han intresserad av pojken könsorgan? Kanhända. Inte alldeles omöjligt!

Detta föreföll honom besynnerligt. Men hans längtan efter pojken blev ibland så stark att den undanträngde allt annat; han suckade som en gammal kvinna och försökte bara se honom framför sig. Framåt kvällen hade han trampat opp en viss gång åt sig genom buskskogen och ljungen och ut på hållarna och tillbaka igen. Den gick han nu fram och tillbaka med den unga gudavarelse bredvid sig. De pratade kanske inte så mycket, i varje fall inte om sexualia längre; de hade blivit vänner och kamrater och var sig själva, tillsammans – och var också lite samansvariga för varandra. Han, erfaren jordavarelse, skulle meddela sina rön till den unge gudasände, som väl »[av sig själv visste vad i människan var](#)« men inte riktigt hade kommit på det ännu utan behövde lite jordisk [majevtik](#) – för att riktigt bli den han redan var. Kanske gycklade J.V. också lite med honom om sådana saker som han inte kunde känna till, och drev lite med honom för att få höra hans barnsliga förväning och se honom lite chockerad. Han härmade [Sokrates](#) vid bäcken; han frammanade gudar och naturmakter som han hade lärt känna under denna sin salighet i skärgården, och till slut satte de sig i gräset i skuggan av några björkar och diskuterade, allvarligt, stillsamt och länge.

Det hade i alla fall varit en vacker dag, och det var inte alls

utan tillfredsställelse som han kröp ner i båten den kvällen. Däremot var han orolig för vattnet, som smakade illa, och för att havregrynen inte tycktes mätta. Han hade bråttom att komma ner i kojn och somna ifrån det.

Båten låg stilla och småguppade hela natten. Inget regn föll, inga båtar gick i närheten och inga röster hördes – men han fick ingen ro för den gudomliga pojken i aktersnurrn. Gång på gång såg han båten komma runt bränningarna, svänga in och lägga till, och pojken hoppa ur. Han skulle ha ropat på honom, han skulle ha tagit sig dit ut, i varje fall givit sig tillkänna, så här eller så här. Då fick han plötsligt se pojakens ansikte på nära håll och måtte ha vrålat till i ruffen: det var ett skrynkligt och förvrängt djuransikte, en gammal demon, någon slags asätare på två vackra ben. Han försökte se in i ögonen i alla fall, när han lugnat sig något efter chocken; det måste ju finnas något vackert och gudomligt i ögonen; så var det ju alltid med sagans fula djur. Han försökte och försökte men fick aldrig se några ögon, de kröpo in eller krängdes undan eller bara blundade, medan hela ansiktet genomgick alla möjliga förändringar under den vita kalufsen, som var sig lik. Kinderna drogo ihop sig, rynkorna krälade som maskar, hakan svällde ut till en sjuklig och hårbevuxen bula, som långsamt svängde på sig, och munnen var skorvig som ett oläkt brännsår, medan näsan, den fina, bleka judenäsan, hängde allt längre och längre ner tills den nådde långt nedanför hakan, och blev alldeles oformlig – det var inte en näsa, det var en ful och felvuxen penis.

Han satte sig opp och skrattade ett tag åt sin halvvakna mar-dröm; men fortsatte genast att fundera på pojken. Nu såg han honom för sig sittande på en hylla, på en vägg, i samma kläder som han hade haft i verkligheten; men i stället för ansikte fanns det bara en tom vit oval, som liknade bokstaven O. Då och då vände han lite på ovalen, vred den hit och dit och glodde på redaktör J. V. som kände sig generad och arg. Hade det

varit verkligt skulle han ha ropat till pojken, ilsket och bestämt: visa ansiktet, för tusan! och låt bli dumheterna med ovalen! eller också skulle han ha kastat någonting mot hyllan så att pojken fallit ner och gått i bitar. Men det var bara sömniga fantasier.

Hur skulle han någonsin få tag i pojken? Måste han fara omkring som en dåre resten av sitt liv och leta efter denna linnugg, och kanske finna honom om 10 år som en vanlig karl, lika ointressant och stereotyp som vi alla andra? Höll han på att bli galen? I sömning förvirring och förskräckelse stönade han några gånger ett: Jesus hjälp! eller: gode Gud bevara mig! utan att tänka så mycket på vad han sade. Han vred sig hit och dit i sov-säcken, frös om överkroppen och svettades om benen, och svor för att han icke fick sova. Han lugnade sig visserligen något framåt morgonen men låg bara uttröttad och dåsade, och sände en och annan velig tanke till den gudomliga uppenbarelsen ute på kobben eller i aktersnurren. Gång på gång var han där igen och tänkte, samma saker omigen, ingenting märkvärdigt och ingenting pederastiskt, bara meningslösa uttryck för en meningslös längtan.

Så kom en motorbåt på avstånd. Han lyssnade, kände igen ljudet och log. Så kom den närmare; han lyssnade intensivt. Det var mycket likt! Det lät precis som den olycksaliga aktersnurren. – Det var det jag kände på mig! utbrast han, men skrattade sedan åt sig själv. Båten kom rätt nära, och gick förbi. Den lät inte exakt lika, men nästan. Såvida inte... J. V. låg kvar på helspänn, och hörde den passera och svänga av och försvinna. Då begrep han till slut att han missat sin stora chans och rusade upp, ilsket svärande. Men kanhända att den hade stannat på andra sidan ön? Han kunde inte höra någonting. Hjärtat ryckte och stack i honom, och han rusade i väg som en spatting häst i sken. Han skuttade opp för klipporna, darrande och svag i armar och ben och hela tiden mumlande för sig själv: Jag

vet att han inte är där. Jag är alldeles säker på att han inte är där. Jag kan gå ed på att han inte är där.

När han kom opp på krönet fick han genast se båten. Den låg som förra gången vid en liten kobbe, som bara skildes av några meters sund från huvudskäret. Pojken hade klivit ur, tagit av sig skorna och satt på en sten en bit opp på stranden. I händerna höll han två fågelägg, som han studerade.

J. V. kröp försiktigt neråt stranden, tog skydd bakom buskarna och stenblocken. Han var knappast medveten om vad han gjorde eller varför han gjorde det; han skakade inte längre i armarna och höll munnen lugnt slutet. Han var ett motståndslöst offer för tillfälliga impulser. Det var nu bara ett sund på knappt tio meter som skilde dem åt. Han satte sig på huk bakom en slånbuske och bevakade varenda rörelse som pojken gjorde; stirrade på honom intensivt. Ansiktet var vackert om också lite alldagligt, med en märkvärdigt jämn och slät hy, som en kvinna kunde avundas honom. Ögonen var ljusa, mycket ljusa. Flera gånger kom blicken att dra förbi J. V.:s gömställe, och J. V. blev rädd men gladde sig åt det och log åt sina obehagliga syner under natten.

Efter en stund reste sig pojken opp, såg sig omkring och slängde bort äggen som var tomma skal. Han ska kanske bada, tänkte J. V. och ryckte till; det önskade han, för han ville gärna se honom naken. Knappt hade han tänkt det förrän pojken drog av sig byxorna och skjortan och började kliva omkring på hällen lite stelbent, och lite blyg som det tycktes, och liksom också för att visa sig. J. V. stirrade förvånad: vad var meningen? Pojken var lite skranglig och oharmoniskt proportionerad, som pojkar brukar vara – men hudfärgen var fin och tilltalande: en jämn gulbrun ton, som påminde om någonting ätbart – stekt kyckling kanske! Han hejdade ett skratt så att det blev en fnysning. Men runt pojkens höfter och över ändan löpte ett löjligt skär vitt parti, där han haft badbyxor, och som gav hela

gestalten en lätt komisk uppsyn. Något sexualintresse för den unga kroppen kände han inte; och helt förstrött och lite generat tittade han på det nästan fullvuxna könsorganet med dess begynnande svaga hårbevuxning. – Det är dumt att sitta gömd så här, tänkte han ett ögonblick, jag kan lika väl visa mig; men han satt kvar. Pojken placerade sig ett tag i en skreva på utsidan, så att nacken och axlarna syntes av honom; men sedan kom han tillbaka inåt igen, gick längs stranden och letade efter ett ställe att kliva i. När han fann det kröp han försiktigt och tafatt ut, skruvande och svängande på sig för att komma ner så långsamt och behagligt som möjligt. Så blev han stående en bit ut, funderade, såg sig omkring och rörde om i vattnet med handen. Så kastade han sig plötsligt framåt med ett frustande. J.V. hade svårt att hålla sig för skratt och tänkte flera gånger ropa några lustigheter till honom, fast det inte blev av. Grabben tog några amatörmässiga kråltag men satte sedan i väg i bröstsim rakt ut förbi kobben, ut mot det öppna havet. J.V. höjde sig förvånad upp ur slånbusken; vad var meningen? Vad var det för en idiot som gav sig ut att simma ensam så där – och vart? Han blev så småningom allt oroligare; öppnade munnen flera gånger för att ropa tillbaka honom, men behärskade sig. Pojkens vita huvudknopp flöt allt längre ut, guppade i vågorna, och då och då slog den ihop med en våg så att det stänkte. Är detta en syn? tänkte J.V. Är jag galen? Med häpnad tänkte han tillbaka på gestalten med det lustiga vita partiet runt höfterna: en egendomlig uppenbarelse som han först inte hade uppskattat: en slags naturvarelse, av säregen skönhet och okonventionell grace, med någonting barnsligt lyckligt i hela sitt väsen. Men vart skulle han ta vägen? Försvinna ut i havet? J.V. lyfte armen, vinkade och skulle just till att ropa – då huvudet vände sig av sig självt – eller kanske det hade vänt redan för en stund sedan! J.V. dök snabbt ner bakom en sten och muttrade lättad: en sån toker!

Den absurda prestationen och föraktet för det egna livet fascinerade honom; det var uppenbart en märklig pojke, även om han inte var någon Jesus precis. Han kikade fram vid sidan om stenen. Det vitgula pillret ut på den blåkrusiga vattenflatan rullade stadigt närmare, i små gupp och krokar men med tydlig riktning tillbaka mot kobben. J. V. glädde sig. Detta var någonting vackert! Tack och lov att han fick vara med om detta! Då stannade huvudet långt ute i vattnet; och plötsligt reste sig grabben opp ur vågorna; han stod till knäna på en bränning en bra bit ut från kobben. J. V. ryckte till av förtjusning: den smäckra ynglingagestalten mitt ute i vattnet var verkligen en uppenbarelse, en symbol för all jordisk lycka. Det var tydligen inte en bränning han klivit upp på utan en lång landgrundning, han vadade nu långsamt inåt medan vattnet slog honom om benen och ibland steg honom ända opp till midjan. Då och då svängde han med armarna för att hålla balansen på de hala botstenarna. J. V. stirrade storögd. Han försökte förgäves formulera någonting: synen av den nakna ynglingen, som kom vandrande opp ur det plaskande, ödsliga havet, där en hel värld låg sjunken som det sjunkna och döda Hellas! den synen gjorde honom andlös och förvirrad. Detta var verkligen värt att se! Nu hade han glömt sina tvivelaktiga önskefantasier och besynnerliga längtan, detta var någonting helt annat! Han fick tårar i ögonen och överhopades av känslor och minnen, som grötade ihop sig och gjorde honom förtvivlad och lycklig på en gång. Denna vackra bild betydde ju någonting, tänkte han till slut, men vad? Och så förstod han det; det var en sak han hade glömt bort. Denna nakna yngling var ingen levande yngling, utan en Elyseisk yngling. Drabbad av gudarnas avund hade han ryckts bort innan han ännu var vuxen. Detta är de saligas ängder.

Han försjönk i extatiskt stirrande. Pojken kröp så småningom opp på kobben, strök tillbaka håret och skuttade omkring

för att torka, och sträckte sedan ut sig nästan ostentativt mittemot J. V. med händerna under nacken. J. V. tittade fram då och då, och drömde om vad han sett och tänkte på vad som blivit honom uppenbar. Det gamla Elysium!

En stund gick, så vände pojken på sig. Ännu en stund, och han vände sig på rygg igen. J. V. kände en lätt oro, som om någonting obehagligt skulle komma att ske; och plötsligt märkte han också att pojkens penis hade rest sig. J. V. flyttade på sig irriterat; skulle han nu behöva spionera på detta också. Nå, det var ju ingenting att bli generad för; han brydde sig inte om det, och grabben skulle inte genera sig för honom. Sådant hände tydligen också i Elysium; en ung man är alltid och överallt en ung man, det var nu inte mer med det. Men pojken rörde på sig och placerade sen sina båda händer över könsorganet och blev liggande så, i en klassisk lite kvinnlig pose. Måntro han hade på känn att han var iakttagen? Men de döda kan ju ingen se.

Efter en stund började pojken masturbera. J. V. stirrade perplex. Det irriterade honom utsägligt. Men ändå sträckte han sig upp ovanför stenen för att riktigt få se på. I hans omtöcknade hjärna flög dunkla föreställningar om pojkens tankar och obscena fantasier. Grabben vred sig på sidan, och vred sig runt, han böjde huvudet bakåt eller pressade ansiktet mot sin egen arm, under mjuka och slaskiga parningsrörelser med hela kroppen. J. V. kröp allt högre upp på stenen och stirrade på honom utan att kunna tänka någonting klart. Det fanns en stel och besynnerlig kraft, som tvang honom att betrakta det som han nu betraktade och finna sensation och njutning i att se det, fastän det inte intresserade honom. Han fick också själv erigering, och kunde inte ta sina ögon från den egendomliga situationen.

Då stelnade pojken till, och blev liggande stilla. J. V. gapade på honom, orörlig och idiotisk. En mås skrek, vågorna vandrade som vanligt.

Efter en stund lyfte grabben på huvudet och glodde skyggt och förvirrat omkring sig; han var röd i ansiktet. Hans blickar stannade rakt på J. V.; han hade stora, bleka, ängsliga ögon. J. V. rös, och dök ner bakom stenen. Herregud, var han upptäckt? Upphetsningen var borta och glömd i samma sekund; hade grabben sett honom? En ny rysning löpte genom hela hans kropp, han kurade ihop sig i gömstället och glodde förskräckt på knotttror och små formationer i stenen framför sig. Hade pojken sett honom? Var redaktör J. V. pissoirgubbe? En tittbög? Var det detta han hade syftat till när han sökt och längtat efter honom? Nej: detta var avskryvart.

Han kröp på fötter igen och rusade därifrån hopkurad som ett djur, med ryggen åt pojken och rivande med händerna framför sig på stenarna och i riset för att komma fram så fort som möjligt men ändå hålla sig nerhukad; kanhända, kanhända att han inte syntes! Två gånger välte han omkull i sin egenomliga ställning och stötte sig och rev sig, men inte ett ögonblick vågade han se sig om. Han tyckte, att pojkens förskräckta blickar vilade på hans stora, krumma rygg medan han skuttade oppför strandbranten mellan stenarna; men kanhända, kanhända att han inte syntes!

Detta var ett avskryvart spektakel. Varför hade han inte hållit sig nere bakom stenen? Varför skulle han krypa opp och titta på, gamla snuskhummer! Det var väl ingenting att se! Vad hade han för nöje utav det? Fy fan! Nu måste han genast ge sig av. Här kunde han inte stanna längre! Han hissade seglen febrilt, under svordomar och allt ilsknare utgjutelser över sig själv, gamla luskusk, och över den djävla horungen och runkfikusen som hade placerat sig just framför honom, på denna enda ö i hela skärgården och exponerat sina löjligen lustar som på en bricka; han kunde väl ha behärskat sig för en gångs skull, vid detta enda tillfälle! Att lägga ut sig på en klipphäll i fria luften, och sen alldeles offentligen... Fy fan!

Han skakade ännu av ilska när han seglade ut; men så småningom gick ju ilskan över. Det hela var löjligt och skrattretande, en liten lustig och snuskig historia, som han skulle berätta någon gång; den kunde han gott skratta åt. Det förvånade honom att han inte skrattat bakom stenen; ett skrovligt, insiktsfullt och gemytligt skratt: detta är verkligen ingenting att fästa sig vid! Men icke desto mindre var det en sak som var pinsam: om pojken hade sett honom. Om grabben hade satt sig tvärt opp på hällen och stirrat mot honom, stora fula gubbe som dök ner bakom stenen, och så fått se honom skutta som en gammal chockerad flodhäst oppför öbranten. J. V. såg nog det löjliga i det, men det var också pinsamt.

Nå, herregud! han suckade och såg sig omkring. Skärgårdarna skockade sig runt horisonten, det var det ena hundratalet stenar bakom det andra. Det såg mycket tomt och meningslöst ut; och det gällde nu för honom att komma undan. Det värsta var att grabben hade motorbåt: om det skulle falla honom in att förfölja J. V. så skulle han snart hinna i fatt honom. Han begrep nu inte vad som kunde få grabben att förfölja honom: tvärtom, trodde han ju; men vem känner människan? Vem kan förutsäga vad som dyker opp i ett förvirrat sinne? Och hur lätt finner inte ett förvirrat sinne skäl och motiveringar för vad som synes andra som en absurditet? Det vore fruktansvärt. Hellre skulle han kliva över bord, suga lungorna fulla med vatten och gå till botten, än han lät sig upphinnas av grabben i motorbåten.

Nå, han kunde hålla in bakom de närmaste skären, om han bara kom så långt, och sen kunde han smita vidare. Han fick i hast opp de gamla sjökorten och ägnade sig åt att ta ut de snillrikaste kurserna. Vinden var ostlig och god. Så plockade han också fram linjalen, ställde opp Silvakompassen och arbetade som en slav. Då och då vände han sig oroligt om och glodde akter över, men ingen båt syntes till; och det obehagliga skäret

sjönk snart ner till en liten bula bland hundra andra. Han befann sig just intill Ängskärs skärgård, och passerade så småningom, listigt och perfekt, hela den svåra bråten. Han hade varit där förr en gång i världen och hade förmodligen också en smula tur, där kortet var lättvindigt.

Vinden stod sig, och han fortsatte. Han tog kurs på Angödrommen och kände sig nu något tryggare. Några timmar senare fick han emellertid höra en motorbåt någonstans, en utombordare; men kunde snart konstatera att det inte var den.

Så tog han Svartlögefjärden i en gammal led på snedden; och lite trött, tom och likgiltig fortsatte han norr över, medan det började mörkna. Vinden stod sig alltjämt, och efter ett par timmars besvärlig segling kom han ut i Furusundsleden, där han kunde gå i fyrljus. Hela seglatsen var emellertid tröttsam och tråkig. Han orkade inte tänka på vad han egentligen varit med om, och inte heller på varför han plötsligt gav sig inåt – utan seglade på av bara farten; kanske mest för att det var besvärligt att söka hamn. Han blev emellertid inte sömning utan drev lugnt på i den lugna nattvinden, slött kisande i fyrskenen. Vid 10-tiden på morgonen blåste det emellertid opp, en ilsken, byig sydlig vind, och han fick kryssa. Efter att ha passerat Trälhavet på relativt kort tid, tog han ut ett långt slag ända in till Kodjupet utanför Waxholm. I Kodjupet står en vit fyr och en bit ifrån fyren ligger en röd tunna, och det finns ingen som inte begriper hur man ska gå här. J. V. visste det också, men det passade honom bättre att ta ut slaget nedanför tunnan – det var långt till stranden och såg djupt ut, och kortet hade han undanstoppat. Men båten stannade, tvärt men mjukt, några meter innanför tunnan; i det gulbruna vattnet syntes ingen botten. Han krängde, men kom inte loss. En skärgårdsångare gick förbi honom genom prånget på några meters avstånd; folk rusade över och glodde på honom i långa rader – han såg förmodligen egendomlig ut. Svallet från ångaren satte honom värre fast.

Han försökte staka med åran, men den sjönk ner i obestämd gyttja. Han svor och bannade: det var ju löjligt! En motorbåt nalkades, men aldrig i livet skulle han ta assistans. Han beslöt sig till slut, slet av kläderna, hoppade i och sjönk till låren i dyn. Han satte axeln inunder borden och fick båten flott, så att den drev en bit medan han klängde upp i aktern, med ett stönande. Så satt den fast igen. Han fick plumsa i på nytt; klev ner på läsidan och vandrade med båten i dyn, tills vattnet stod honom till hakan. Då hävde han sig upp, och skrapade benet mot vantfästet så att bloden rann över de gyttjiga fötterna. Sedan fick han sitta naken och gyttjig en stund för att klara passagen; och när han äntligen kom ut på Rindöfjärden började det blåsa och blåste alldeles för djävligt. Han höll flera gånger på att sumpas i någon by och ta in sjö över sargen; men båten reste sig villigt så fort han **släckte** och gick upp i vind; och vis och rädd av tillbuden gick han in bakom en udde och tog in rev.

Han var irriterad, trött, nervös och arg. Molnen kommo flygande i stora sjok, och byarna fräste på de trånga vattnen. När han revat gick det ju bra, tyckte han; men när han kom till Waxholmshålet märkte han till sin förvåning att han inte kunde komma igenom. Den höjd han vann på slagen var så obetydlig att den genast gick åt i vändningarna: och ideligen kom det kortvariga körare just som han höll på och vände och drev honom ner igen. Hur kunde nu detta komma sig? Hade han glömt bort att segla? Nu blev han förbannad och gav upp. Han vände och rusade in i viken nedanför Resarön; där var det lä. Han såg sig om efter en tilläggsplats, för han ville ligga stilla ett tag och äta lite och ordna sina nerver. Han utvalde en hög strandklippa på Waxholmsidan och kastade draggen. Så skulle han då koka lite gröt; tände det rostiga fotogenköket och böjde sig ut med kastrullen för att ta upp sjövatten – och upptäckte, att han lagt till vid en sopstation. Den avskryvda och oanstän-

diga sörja, som var uppslammad i vattnet, kunde inte den hungrigaste ta i kastrullen.

Det var olyckligt och eländigt. Han kartade i land och hamnade på en landsväg, som han tyckte sig känna igen. Hela trakten var idyllisk, lite gammaldags och barnslig; det gjorde säkert ingenting att han såg egendomlig ut. Han kände sig plötsligt inte hungrig längre, utan larvade bara på; kanske förtjust över att få gå på en landsväg igen. Han hade ingenting att ta sig för. Solen kom fram mellan de flygande molnen; och blåsten var säkert inte så besvärlig att han inte skulle kunna klara Waxholmshålet utan rev, när han ville. Det var ju bara löjligheter. Han mötte två vackert sommarklädda kvinnor, den ena med en torgkasse, den andra med en cykelpump i handen. Så kom han in bland bebyggelsen och mötte flera prydliga små barn, som tittade på honom. Han log gemytligt mot dem. Så fick han se den vita träkyrkan. Dörren stod öppen, ingen fanns i närheten och han klev in.

Kyrkan var tom. Solen lyste in genom lövverket utanför porten. Ett diffust återsken fladdrade mjukt över de blanka bänkarna. Han stannade och såg sig omkring. Bakom altaret satt en 1700-talstavla, föreställande korsnedtagningen; en rubensröd kappa dominerade hela bilden. Den var ganska vacker. Han betraktade korset och Jesus, som såg mycket proper och fin ut; och allt var ganska vackert. På nummertavlorna stod ett par psalmnummer, som han funderade över. Allt detta var innehållsrikt och på intet sätt motbudande; men hela föreställningsvärlden var honom egentligen främmande. Han var en främling från ett sent århundrade som kom in utifrån och egentligen inte hade här att göra. Det gick inte att göra någonting åt den saken.

Han suckade lite grann, men kände sig rätt belåten. Han satte sig i en bänk och vilade ett tag, och tänkte på litet utav varje. Hur det var gick också tankarna tillbaka till den masturberande

pojken på skäret, och för första gången såg han saken riktigt från pojkens synpunkt. Den stackars grabben hade suttit där och glott efter honom. Arma kille, han fann det nog pinsamt. Han kanske rentav tog livet av sig; sånt har ju hänt. Nej, å nej. Det var inte en sådan typ. Synd om honom i alla fall! Han må begripa hur mycket som helst att det inte var något att skämmas för, skämdes gjorde han nog ändå. Särskilt när J. V. lade i väg så där!

J. V. brast i skratt åt minnet; hans röst ekade i kyrkan. En medelålders man i grå kostym kom plötsligt fram någonstans och ställde sig att titta på honom. Då reste han sig, nickade åt mannen och gick ut, ganska förnöjd och fast besluten att klara Waxholmshålet med detsamma utan rev. Som han kom förbi en gård strax invid landsvägen, hejdade han sig, gick in och bad att få låna telefonen. Det gick väl an; fast man glodde på skägget. Han ringde opp sin hustru och sade att han skulle komma hem.

ANDRA NOVELLER

HERREMANS RO

Torsdag kl. 14.30 for magister Beckholm ut med [Kanholmen](#). Han stod på gångdäcket och njöt av en plötsligt påkommen känsla av rikedom. Han kunde låta tankarna gå hur de ville, för han var inte längre gift. Ingen hade vinkat av honom, och inga bestyr voro längre överhängande. Karin hade visserligen varit nere tidigare och lämnat ett paket hos styrman: det var en geologibok som han lånat av gubben Bergström och inte lämnat tillbaka. Men det var en betydelselös bok. Det var mycket olik henne att tänka på sådant. Han anade varför hon hade gjort det och skakade förstrött på huvudet i den varma sommarstockholmsvinden.

Alla ungarna från ferieskolan hade klarat sig i prövningarna. Nå, han var en klok man – liksom [Epiktetos](#) – och visste väl att skilja på vad som berodde av honom själv och vad som icke gjorde det. De kunde likaväl ha kört allesammans, fast han hade gjort vad han kunnat. – Det är klart, att det är våra motgångar som bereder oss vårt lidande, filosoferade han. Men det är också klart, att det är den blint slukade lyckan som bereder oss våra motgångar. Man är så njutningslysten och så anspråkslös! Man gapar blint över alla framgångar. Man tror sig kunna smälta vilket rävgift som helst, bara det ser ut som en liten godsak!

Förtjust åt sina små funderingar sträckte han ut sig på soffan i damsalongen, lugn och lycklig och alldeles glömsk av vad det var han hade formulerat. Dörren stod öppen mot sätena, rorsmekanismen, flaggan och den tomma himlen över Strömmen utanför. Då och då dalade kanten av ett rökmoln ner längs dörrlisten. Han visste precis hur det såg ut, när hela den bruna

röken vältrade och vred sig bort över den släta kölgatan – fast han inte kunde se det från soffan. Han lurade till; många månaders nervspänning hade plötsligt vikit från honom; först nu, när han varit skild i fjorton dar.

Det var en röd och stilla kväll, när de kommo fram. Folks ståhej vid båten verkade litet och tillfälligt i det varma, tomma kvällslandskapet. Han satte ner ryggsäcken och väskan vid sina fötter, rätade på sig och såg sig omkring. Bland sommargästererna som kommit ner till bryggan var en färggrann och mycket ung flicka, som verkade litet generad för honom. Han hade talat med henne förra året, fast hon hade förändrats sedan dess så att han inte kände igen henne. Han lät sina blickar glida över hennes vita shorts och de bruna benen – helt öppet och förstrött, så som det en nyskild ägnar och anstår. Hade Karin sett det, skulle hon ha hånat honom, därför att flickan var så ung; nu behövde han inte bekymra sig för den saken. Hon slog opp ett högt, en smula överdrivet frimodigt skratt åt något som sagts bland dem som stodo omkring henne. Magister Beckholm log overseende åt sig själv; så vände han sig om för att se om han kunde få hjälp med packningen. Ungarna Bergström hade varit nere med strömming men lagt ut igen, fast man ännu höll på och lossade från Kanholmen. Han stack fingrarna i munnen och satte i med en busvissling, så att det skulle höras över dunket från ångaren och bråket på bryggan. Han fick vinka några gånger, svänga med armarna i det röda kvällsljuset, innan de kommo in igen och togo honom med. Det var den äldre pojken, Erik som skötte motorn; han hade vuxit och blivit kraftig som en tjur, och hans solsvärtade ansikte uttryckte bara vana vid dagens sysslor. Världen var förändrad för Harald Beckholms ögon: där han förra sommaren trälade för att något förstå, där såg han nu klart och utan intresse.

De rundade udden; det blåste svagt men stadigt från den horisonttomma Rödkobbsfjärden och vågorna trummade lätt mot båtsidan, innan de vände in i den blanka hamnviken.

Så satt han på verandan igen. Allt var mycket stilla. Dörren stod öppen och syrsorna surrade melankoliskt utanför. Björk-topparna med alla sina orörliga små blad och kvistar skymtade som ett sprött mönster i den halvmörka himlen. Han rökte och bläddrade i det gula anteckningsblocket från förra sommaren, medan han då och då böjde sig ned och rev sig på ena vristen, där myggen redan varit framme. – Nej, det är för mörkt att läsa, mumlade han när han stötte på en dum formulering och lade undan blocket. Här hade han bott tillsammans med Karin, dag efter dag, utan att ägna en tanke åt hur deras samvaro egentligen gick till. Han hade helt ryckts med i den tu-man-hand-tillvarons bestyrksamhet och lätta hets, som det tillkommer varje nygift man att göra till sin livsrytm. Till och med när hon var i Stockholm hade han inte ett ögonblick funderat över vem hon var och vem han var och vad de hade för sig tillsammans och varför de egentligen skulle vara två. Hade allt bara varit till för barnets skull – barnet, som föddes dött? På barnet hade han gunås tänkt – sådana vackra tankar som man tänker när man måste acceptera det oundvikliga. På barnet, och på sin ischias, och på pengarna, och på Gud. Är det sånt alla äkta män tänker på? Varför kan man aldrig riktigt tänka på just det som är för handen? Han erinrade sig ett uttalande av juristen Boström, som hälsat på dem förra sommaren. – Vi rör

sagt. Vi säger brott men det heter utbrott eller avbrott; vi säger humor men det betyder galghumor; vi säger frihet men vi menar frivillighet. – Och vi säger klokhet, skulle han tillägga nästa gång han träffade Boström, men det heter efterklokhet, för någon annan klokhet finns inte. Nå, Boström var en till-

gjord fan. »Precis som undertecknad«, viskade han. Ty han, Harald Beckholm, hade varit gift i två år och hela tiden bara gjort sig till.

Gjort sig till. Av snällhet – som kom av svaghet. Eller av förakt, förakt för andra och sig själv och för hur det skulle gå – som också kom av svaghet. Eller kom alltihop av högmod? Vad skadar det mig att vara gift – att vara snäll och göra mig till? Det kan jag väl kosta på mig! Det rör mig väl inte så mycket!

Men det var just vad det gjorde. Det var då han skulle bli religiös. Av samma svaghet – samma högmod, hur man vill. Vad rör det mig om jag tar tjänst hos Gud? Det kan jag väl kosta på honom! Samma gamla falska [stoicism](#).

Och kärleken? Visst hade han älskat henne – precis som han sedan velat älska Gud. Men kärlek är ju bara avnjutandet av ljuva eller vackra känslor – allt annat som man tar med är tvevelaktigt gods från annat håll. Hur vällustigt hade han inte avnjutit allt dunkelljuvt, allt tryggt, allt troget och gott, som äktenskapet väcker till liv i den unge mannens bröst – tills allt detta en dag ej var njutbart längre. [Kärleken söker bara sitt](#); den som påstår motsatsen pratar om någonting annat.

Han reste sig opp och sträckte på sig i dunklet på verandan. Han tänkte, att han skulle ta det gamla anteckningsblocket, gå in i köket med det och slänga det i vedlåren; men han gitte inte. Vad som är förbi är förbi. Och då kan man gott kosta på sig att tänka på det ibland. Så stängde han verandadörren, ty han var orolig för att han legat och förkylt sig på båten.

På morgonen gick han ner till bodarna vid hamnen. På bryggan bredvid Bergströms nya båthus, det som han höll på att bygga, stod två sommargästkvinnor i vita shorts. Han tyckte först att den ena av dem var flickan med de bruna låren, henne som han sett vid bryggan; men så var icke fallet. Han stannade bredvid dem och nickade åt Bergström, som stod på en tvär-

bjälke tvärsöver det mörka vattnet och beskrev för damerna hur det gick till att bygga. Det hade varit svårt med pålningen, därför att det inte hade varit någon vinter i år, och damerna instämde.

– Jaså, måste man ha is att stå på, sade magister Beckholm och skrattade samförstående åt gubben Bergström. Det var en spjuver, som tyckte det var roligt när folk låtsades begripa. Men gubben brydde sig inte om att svara utan tittade hela tiden på de glada damerna.

– Får jag be fru Berthner och fröken Nilsson om ett estetiskt råd, sade Bergström och flinade med sina trasiga tänder.

– Ja visst, ja visst, sade fru Berthner i saklig förtjusning och tog ett manligt långt kliv över till gångbrädan inne i huset.

– Det ska vara ett fönster oppe på gaveln, fortsatte gubben, så att det blir lite ljusst på redskapsloftet, tänkte jag, inte sant? Jag har gjort ramarna klara, men det är ett fyrkantigt fönster, och det skulle passa bättre med ett sånt där brett, tänkte jag, kanske. Eller vad säger fru Berthner och fröken Nilsson? Beckholm kan få sig kaffe inne i stugan, om Beckholm vill ha, muttrade han vänligt.

Beckholm nickade och fortsatte ut på den solheta spången till de andra sjöbodarna. Han kände sig mycket vänligt stämd mot gubben Bergström, och de solvita sommargästdamerna med för resten. Det var en sann fröjd att se, hur alla människor – och icke minst han själv – alltid handlade precis som de skulle. Han hade några dar på sig innan skolan började; och det är detta som är semester: att i lugn och ansvarsfrihet stå stilla rätt upp och ner på en soltorr träbrygga, med en cigarrett i munnen, och se och förnimma, att människan inte handlar och står i så att säga av sig själv; det är något som handlar i henne. Dei larvae, hade han en gång brukat säga; det finns ett obegripligt, gudomligt incitament i varje rörelse en människa gör och i varje ord hon säger. Själva naturen är gudomlig, det vill

säga obegriplig, fruktansvärd och dyrkansvärd, allsmäktig och allgod. Så tänker man, eller så tänks det i en, när man tar semester. Han stannade igen på de solheta bräderna och funderade. Sokrates kunde stå stilla ett helt dygn med de bara fötterna i snön. I vårt medvetande och i det sociala livet sker allt på samma sätt som i naturens andra riken. Fantaster och metafysiker ha förklarat, att den olidliga spänning, som utmärker människolivet, och de olösliga konflikter som karakteriserar samhället, äro uttryck för en gudomlig konflikt: Gud är förvirrad, säger den från religionen nyfrälste; Gud strider med sig själv i det han strider med djävulen, säger teologerna; naturen ter sig – för den del av den själv som är människohjärnan – som en ständigt växlande, mångfaldig knipa, säger magister Beckholm. Som metallen oxideras, som träden sätter skott och som predikatet rättar sig efter subjektet – så avsondrar människohjärnan, när man ser på sin situation, endast bilden av ett trångmål.

Han gick ut på Östermans brygga och satte sig som en pojke med benen dinglande över vattnet. De höga, spensliga nätställningarna på de andra bryggorna stodo som skisserade kinesiska portar mot den heta, ljusa eller nästan färglösa himlen. På bryggan intill, vid dörren till redskapsboden, stod en mager, relativt ung man böjd över en hög med flöten av glas. Han sysslade intensivt med något han höll opp mot ansiktet och stod länge så utan att taga den minsta notis om Harald Beckholm. Kanhända han var närsynt. De mångfärgade glaskulorna i sina repbindningar glimmade mörkt och konstgjort som en hög ofantliga julgransprydnader. Hans krökta rygg och hela den tålmodiga hållningen uttryckte både en vana att finna sig och en ständig strid med önskan att slippa. Varför hade han inte emigrerat till städerna som de andra? Nu hade han visst gift sig här. Han var närsynt och passade illa men hade inte kraft till en förändring. Eller också gick hela hans varelse i en

skygg och omedveten väntan på någon att ta hand om – i stället för detta pyssel med julgransprydnader.

Beckholm vände blickarna ut mot det platta vattengolvet i hamnviken. Denna fromma, naturalistiska fatalism, fortsatte han – alltså att allt vad vi gör och tänker och vill sker av okända krafter och efter ett outredbart men strängt mönster – har emellertid ett litet fel – samma fel som vidlåder det mesta av all världsvisdom. När man ska praktisera den, står man precis där man stod innan man tänkte på saken. Eller också har man möjligen duperat sig till en sinnesfrid som alltför lätt leder till likgiltighet och lättja. När allt kommer omkring, tänkte han och blev glad till mods, finns det bara en klokskap här i världen: att man ska stå i och inte fundera. Det är ju också vad alla mer eller mindre praktiserar; vilket torde vara det bästa kriteriet på en god filosofi. Det ska vi praktisera! det vill säga så vill jag tro! mumlade han, bytte ställning och sträckte lättjefullt ut benen på de torra och fårade bräderna.

Så var dagens betraktelse slut. Den hade format sig – likt alla kloka betraktelser – till en sann bön: en liten strid med Vår Herre som man till slut låter sig förlora – för att inte behöva tänka på saken mera. Så är visst allt tänkande på livets frågor konstruerat: man tänker, för att komma underfund med att det inte behövs.

– [Esses](#) Gud, är det inte lille magistern!

Kantor Bjälvenå skyndade ut på bräderna med glada kliv; det var en liten, muskulös och solröd man i shorts. Beckholm flinade; de kände varann sedan tidigare somrar. De skakade hand och slog sig ner på bryggan; kantorn korsade sina tjocka ben framför sig som en scout och levererade snabbt och hjärtligt övliga frågor och meddelanden. Det var en ivrig och konciliant människa; den skämtsamt gycklande, gudliga jargon han tagit på entreprenad lät helt okonstlad i hans mun och var så natur-

ligt balanserad, att ingen människa kunde betvivla hans ärliga religiositet. Alla tyckte om att prata med honom, men samtalet gick så lätt att man aldrig visste var man hade honom; han efterlämnade intrycket av att det fanns någonting som man skulle vilja veta. Han var kantor i en förstadskyrka, men hade alltid mycket långa sommarsesestrar – enligt hans eget uttalande på grund av »klaffel«. Hans utomordentligt friska hy, hans feta, inälvsröda läppar och hans glatt burdusa maner föreföllo emellertid svåra att kombinera med en sådan hjärtåkomma. Detta var en dunkel punkt; och hans egna öppenhjärtiga förklaringar gävo aldrig annat besked än att det berodde på »klaffelet«. Han hyrde tillsammans med sin syster – en mager, generad och ambitiös kontorsdam – nedre botten hos Arnold Sjögren. De kommo ut varje år några dagar före midsommar, medförande ett par små väskor och ett piano. Gick man förbi i hagen utanför huset fick man ibland höra pianot: han var mest sysselsatt med att stämma det. Arnold Sjögrens, som av ekonomiska skäl voro på kant med hela trakten, hade aldrig lämnat något uttalande, vare sig om kantorn eller pianospelet. Beckholm hade varit hos honom en gång, druckit grogg och diskuterat religion, varvid han hade fått stå för de allvarigare inläggningen själv.

Det blev likadant nu.

Solen gassade; gubben Bergströms äldste son, en lång stillsam man, kom ner till bryggorna med två gevär under armen och började stöka i sin båt, som vickade lite grann och sände ut oregelbundna vågringar över det flata hamnvattnet. Han var klädd i en grant röd skjorta och ett par svartfläckiga, trasiga blåbyxor; på fötterna hade han ett par nya kritvita gymnastikskor. Mannen, som stått böjd över högen med glasflöten, hade försvunnit in i sjöboden; dörren stod öppen och i dunklet där inne syntes ändan av en gul träribba, som då och då ändrade läge. I stillheten lyste de röda och grå sjöbodarna samt Öster-

mans vita skjul som om de blivit inpudrade med något självlysande färgpulver, och stora, oljiga reflexer flöto i det grönsvarta vattnet. På andra sidan bergknuven, som skyddade hamnen utåt, skrek och stojade några ungar.

De började prata om katolicismen. I lätt ton berättade Beckholm om de mässor som han under det gångna året hade bevisat (i mycket allvarligare avsikt än han lät påskina). Han gjorde en liten utläggning om de konstruktiva, spetsfundiga och lätt surrealistiska katolska systemen.

– Det egendomliga är, sade han, att det under århundradenas lopp har fastnat så mycket livskloka tankar och levande tendenser i dessa rent geometriskt knutna garn! Det är en fascinerande tankefauna de har håvat in! Både små fina silverfiskar, och matnyttiga saker, och såna där vidunder som går på stora djup!

Beckholm kände sig vältalig, och kantorn hörde ivrigt på och kom då och då med några små skämt, som voro så beskaffade att de uppskattades av magister Beckholm och gick in i stilen, samtidigt som de kunde innebära en liten reservation – som sig borde. Magister Beckholm blev ännu vältaligare; gick till slut lite för långt, och tystnade.

– Vet du, jag tror inte att katolicismen har nån framtid här, sade kantorn efter en paus, med ett allvarligare tonfall. Vi kan nog inte komma från det lilla bondska. Vi tar det liksom lite enklare och lite mera gemytligt, inte sant? Vi behöver inte så mycket snillrika utläggningar och inte så mycket symboliskt ståhej i kyrkan. Det är mycket nog som det är. Jag säger som en gumma sa en gång till mig: har man en Herre, så har man en Herre; det behövs väl inget snack om den saken!

– Ja ja, log Beckholm och tände en ny cigarett. Så höll han ett litet föredrag om att detta kanske hängde ihop med olikheterna hos språken. I de romanska språken kan man formulera vilken dunkel och virrig tanke som helst så att den verkar allde-

les glasklar och fast, men hos oss kan inte den skarpaste tanke komma till uttryck utan att det blir någonting odeciderat eller ohanterligt någonstans, eller något litet virrigt eko, som rör ihop alltsammans.

– Eller något litet skogssus, sade kantor Bjälvenå.

Det är självklart, tänkte Harald Beckholm när han satt på sin veranda framåt eftermiddagen, att den respekt man är skyldig varje människa också ska gälla hennes åsikter. Men han hade hela dagen gått och lett åt detta lilla ordspråk: »Eller litet skogssus, sade kantor Bjälvenå.« Vad folk är ologiska, var kanske innebörden. Eller: Varför kan de inte säga ett ord utan att [prata för sin sjuka mor!](#) Men hur var det då med respekten? Den intensiva respekt – de religiösa kallar det kärlek – som är all sann insikts grundvillkor? Var det inte litet sus hos Harald Beckholm också? [Suset från den gran, vid vars rot](#) den sjuka morens bo var fäst.

– Nja, viskade han, det ligger nog till så här: det är lugnet, kraftkänslan och självtilliten som är grundvillkor för den sanna respekten, och inte tvärtom. Endast den som på ett eller annat skumt sätt lyckats få sitt på det torra och slutit fred med sina medmänniskor – på av honom själv dikterade villkor! – endast han kan ägna dem den intensiva respekt eller kärlek, som han har funnit tillbörlig. Så sjukt ligger det nog till; och det är endast genom denna sjukdom man får den immunitet, som benämnes hälsa. Det är endast en herreman möjligt att vara människors tjänare. Endast den gör det goda som lever trygg i sin ondska. Endast den kan finna sig i att lyda som tänker: Ingen ser mig. Endast den kan leva som en människa bland likar, vars vishet och kunskap förför honom, så att han säger i sitt hjärta: Jag och ingen annan.

Det är ingen teoretisk, moraliserande paradox, menade han; det är en enkel iakttagelse. Så gjorde Job; och det finns ingen

någotsånär lyckad kristen som inte först och främst tänker på sin egen själ, det vill säga älskar Gud över allt och alla.

Men jag hade ju beslutat att inte fundera! Ju mer man står i, desto fler bli truismerna; sånt som man visste förut.

Han gick in i köket och plockade fram sin olle ur ryggsäcken; om en stund skulle han fara ut med Österman och lägga flundrenät. Men det var inte dags än. Han drog på den gamla batteriradion; den hade stått och laddat upp sig sedan förra sommaren. Man spelade en symfoni av [Berwald](#). Den gav ett befriande intryck av manligt lugn och insiktsfull begränsning; basuntemat rörde sig enkelt och viljestarkt mitt i allt det okända. Det visade hur den idealistiska överbyggnad, som är alla människors nödvändiga börda, kan se ut när den är väl balanse-rad. Det representerade den svenska människan när hon i all sin tivelaktiga stelhett, sin stimulansgjorda helgutlevelse och sin skogsmumlande självkritik i alla fall kan realisera sig själv tack vare en trofasthet, som spränger alla band och övervinner all sjukdom. Det är icke kultur, och det kan icke kallas konst – därtill är det för enformigt och viljebetonat – men det är ett framgångsrikt och människovärdigt sätt att leva; det sätt som här står till buds.

Det hade varit en lugn dag. Han hade gått omkring som en tillvarons herreman, som inspekterar sina domäner. Han hade pratat med fiskargubbar och sommargäster vid sjöbodarna. Släkterna Sjögren, Bergström och Andreasson lågo fortfarande i fejd med varandra; det vill säga medlemmarna av de olika familjerna hade ingenting att göra med varandra och låtsades icke veta hur de andra hade det ställt med fisket och jordgubbsodlingen och sommargästerna, trots att de bodde tio meter ifrån varann – de hade till och med slutat opp att tala illa om varann. Den unge, skäggige silversmeden hade återigen flyttat och hans vita skjul beboddes nu av de båda damerna fru Berthner och fröken Nilsson, med två små barn. Där

förr silversmedens alla grejor och plåtbitar lågo kringströdda på bryggolvet, lekte nu de nakna och välfriserade ungarna, medan barnkläder och en bysthållare lyste glatt och ogenerat från ett snöre, och innanför dörröppningen pratade kvinnorna om sina medmänniskor eller sjöngo en halv rad av en schlager, medan fotogenköket susade i den solstekta stillheten. Bergströms äldste son pysslade halva dagen krökt i sin båt, medan de båda bössorna lågo kvar oppe på bryggkanten; när Beckholm stannade ovanför honom, vände han sitt magra, vänliga ansikte oppåt utan att räta på ryggen, hälsade enkelt och förordigt och meddelade, att han om några dar skulle följa med som gast med direktör Hellmans yawl till Norge.

– Och Inga och barnen då? frågade Beckholm.

– Dom ska få det skönt ett tag, flinade han och vände sig neråt igen.

Vad skulle han nu säga det för, tänkte Beckholm. Varför pratar folk så mycket, även om de är tystlåtna naturer? Varför ska de alltid **dekretera** sin ställning, när de pratar med mig? Verkar jag verkligen så självsäker, som jag numera faktiskt är, så att det irriterar dem? Men säkerhet brukar ju i själva verket inte alls irritera, utan motsatsen. Nå, han vet inte riktigt var han har mig, inte jag var jag har honom, och så kan vi i alla fall prata i samförstånd på den punkten.

Han träffade också gumman Bergström, när hon vaggade i väg på bara fötter längs den slingrande skogsstigen. På ryggen bar hon en bunt torrt hö, som var lika stor som gumman själv, och under höbunten satt ett ok, i vilket dinglade två tomma hinkar. Hon var på väg till korna; de ägde betesmarker på västsidan, och det var en halvtimmes väg dit genom skogen. Det var en liten fet, tandlös och kvickögd gumma; slagfärdig, burdus, grov i munnen och lätt »moderniserad«; lugnt och vant och lite likgiltigt bemötte hon de kulturella storheter från staden, som ofta kommo på besök i deras stuga. Ibland tog hon

ner sin gitarr, satte sig på soffan, lade opp de missformade nakna fötterna på en stol och sjöng en hurtig visa, utan att bry sig det minsta om den stora uppskattning, som därvid kom henne till del. Sin man, gubben Bergström med båthusbygget, sade hon aldrig ett ord till – förmodligen ansåg hon att han var en fjant – och sina sju eller åtta barn behandlade hon – i den mån de voro hemma – fördomsfritt och kärvt. Hon hade stor respekt med sig och bråkade aldrig om något onödigt. Beckholm klev bredvid henne i ljungriset några meter, medan hon traskade vidare på stigen. Hon lämnade några meddelanden om sina och familjens krämpor, och Beckholm talade om att han var bra från sin ischias.

– Ja, magistern går ju bra, sade hon. Fast så långt som *jag* knallar han nog inte, tillade hon torrt och vänligt. Harald Beckholm log; han tyckte om henne.

När han var nere efter vatten mötte han också flickan med de granna låren; henne som han såg på bryggan. Han hade halvt om halvt tänkt på henne hela dagen och tänkte på henne fortfarande. Hon kom på den dammiga vägen med ett brev i handen; då och då petade hon till någon av de högsta hundlokskronorna med brevet. Hon hade samma korta, väl korta shorts. De utväxlade ett ohöljt ögonkast – som naturligtvis för hennes del bara var en ny, inlörd pose; och bara denna blick samt de bruna, fylliga låren hade försänkt honom i en ljuv, smått poetisk stämning. Det var ju löjligt; men när han tänkte på henne rörde han sig plötsligt på gränsen till en ungdomlig stämningsvärld, vars minnesdunkla, drömartade horisontlandskap han inte riktigt kunde skönja. Hur gammal var hon? Nitton, gissade han och stirrade allvarligt i väggen.

Nu var det tid att gå ner till Östermans. Han stängde av Berwald, som själv redan ställt allt i ordning för ett manligt slut, och tog ollen över armen.

– Å ja, det går, sade Österman, och hela hans magra gestalt

knattrade och knakade av alla nödtvungna anspänningar; en stark andes kamp mot hårda förhållanden och ett opåverkligt öde.

– Ja, man finner sig, sade Beckholm. Man finner sig och håller ryggen rak.

Så gingo de tysta opp till huset för att hämta kaffet och några andra grejor. Östermans magra, skarpa och intelligenta ansikte hade blivit ännu mera fårat, som om man skurit i det med en kniv; de hårda, ljusa ögonen skelade något oftare än förra sommaren. De klevo in i köket. Det var möblerat som något slags kontor, med korkmatta, telefon, skrivmaskin och en väggalmanna, som hängde snett men alltid visade rätt datum. Den magra, energiska hustrun låg utsträckt på träsoffan: hon hade ont i ryggen. När hon så småningom satte sig opp var det påfallande hur lik hon var sin man.

Det var här, i detta kök, som Harald Beckholm förra året fick telefonsamtalet från Karin på B.B. Sedan dess hade han inga barn att sätta mening på tillvaron med. Tillvaron behöver inte ha någon mening, tänkte han, för den är ett tvång.

De talade om deras barn, medan frun plockade fram koppar ur ett skåp och rullade in dem tillsammans med några bullar i en papperspåse. Äldste sonen var i stan och läste extra för att hoppa över en klass i läroverket. Han skulle bli präst. Harald Beckholm mindes honom som en storvuxen, lite blekfet, trumpen men slagfärdig yngling.

– Varför i herrans namn ska han bli präst? Ni är ju inte religiösa!

De logo båda, samma bisarra leende – man skulle ha kunnat tro att de voro syskon.

– Det har han hittat på själv.

Det är väl konfirmationsprästen, tänkte Beckholm. Varför kan folk inte lämna varann i fred?

De drucko tysta en kopp kaffe innan de skulle ge sig av, och magistern bjöd på cigarretter.

– Jag förstår inte, sade han till slut, hur man kan göra sig till verktyg för en idé, eller för Gud. Man vet ju så väl, att det bara är för att sätta fason på sitt eget liv som man gör det.

Österman betraktade honom över koppen. Han var icke ett spår sårad å sonens vägnar – inte heller hans hustru visade någonting i den vägen – men han hade ingenting att säga i ämnet.

– Det finns bara en förklaring, fortsatte Beckholm lugnt. Man tror inte riktigt. Varken på idén eller på Gud. Annars skulle man väl akta sig för såna manövrer.

– Magistern pratar så mycket, sade fru Österman då.

– Ja, det gör jag. Jag är precis som konfirmationsprästen. Eller som såna där som skriver böcker!

– Det skrivs mycket nuförtiden, sade Österman.

– Det är synd att man inte hinner läsa allt, sade hans fru.

Det är vår andes begär att låta sin sperma, tänkte Harald Beckholm och teg. Blint och tusenfalt för mycket, såsom det sker i naturen. Det är tur att den andliga steriliteten är nästan lika vanlig som läshungern, för vad skulle annars bli följderna av all världens utsprutade skrifter. Det är ju bara de mest erfarna läsarna, de gamla litteraturludren, som förstår sig på preventivmedel.

De kom in på något annat, och Beckholm pratade förstrött på. De voro lätta att samtala med, även om de inte sade så mycket. Så bröto de upp; han tog frun i handen och tackade för kaffet.

Medan de stuvade näten och grejorna i båten, visade sig flickan inne vid brofästet. Nu hade hon emellertid en oknäppt regnrock över axlarna – som om hon skulle ut på sjön. Beckholm stelnade till och stod overksam framåtböjd i båten. Till slut frågade han:

– Vem är det där?

Österman skelade hastigt inåt.

– Fröken Kullberg, hon är dotter till en direktör i flyget. De bor hos Erik – min bror.

Beckholm tvekade och kände sig lite löjlig. Han tyckte inte han hade något intresse för henne just nu. Till slut beslöt han sig.

– Hon vill kanske följa med.

– Ja, det kanhända, sade Österman, utan något som helst uttryck i rösten och utan att titta på Beckholm. Han flyttade ihop några jordgubbslådor, som låg i stäven, och slängde överbord en knotig, avskalad engren, som av någon anledning hamnat i båten; så rätade han på sig och ropade – knappt så högt som behövdes:

– Vill fröken Kullberg följa med och lägga flundrenät?

Hon tittade opp, log och klev ut på bryggan.

– Ska ni långt ut?

– Bara runt Roskär.

– Blir det inte kallt?

– Det är nog inte farligt.

– Jag vet inte... Det vore roligt... Jag skulle egentligen... Hur länge blir ni borta?

– Högst två timmar, upplyste nu Harald Beckholm.

– Det här är magister Beckholm, sade Österman belevat.

– Jag vet, sade hon och nickade en hastig hälsning.

– Kom med bara, fortsatte Beckholm i naturlig ton. Det är grant på sjön så här dags. Det dröjer en stund innan det blir kallt. Här finns för resten en fäll.

– Men jag måste vara tillbaka om två timmar, sade fröken Kullberg och hoppade lätt generad ner i båten.

De sutto på lårarna en liten bit ifrån varandra bakom motorn. Österman satt bekvämt uppkrupen i akterstäven i den invanda ställningen, med handen på roderkulen snett bakom ryggen. Han tittade uttryckslost föröver med sina hårda, vattenblå ögon. Beckholm pekade ut farledsfyrarna, grynnorna och Röd-

kobbarna, samt de avlägsna Kallskär och Stora Nassa, som lågo fjärrdisiga och solbelysta som lycksaliga länder i horisontranden. Han fick luta sig fram över tomrummet emellan dem och ropa i hennes öra; men ändå var det ett och annat som hon inte uppfattade; hon log allvarligt och lite generat och tittade uppmärksamt åt fel håll. Så vände hon sig om mot Österman och skrek:

- Hur går det för Sven i stan?
- Bra, sade Österman.
- Och flickorna?
- Ingenting att klaga på.

Beckholm log. Så slutade samtalet; båten dunkade stadigt ut över det tomma vattnet, med stäven högt lyftad mot den kvällsdisiga himlen. Han tänkte en stund på kvinnan, som satt bredvid honom. Det var en lustig och naiv flicka med någonting beslutsamt i det ganska vackra eller pinuppiga ansiktet. Det mörka håret föreföll lite för vällagt, lite för riktigt och lite för nyligen placerat under den granna snusnäduken. Hennes bruna ögon uttryckte iver och en något avsiktlig eller egocentrisk strävan att vara i samförstånd med den hon talade med. Det var ju trevligt att ha den ungdomliga kroppen strax bredvid sig; ungdomliga psyken var han emellertid van vid från skolan och lät icke duperas till något slags intresse. Han visste att samtal med mycket unga människor alltid ledde till slutsatsen, att man inte kan loda botten i deras enfald. Det var nog rätt onödigt att ta henne med; fast hon störde ju inte.

Ingenting att klaga på, hade Österman sagt. Men i hans ansikte, liksom i hans frus, stod skrivet en annan historia. Verklighetens krav lättar icke och låter sig aldrig helt uppfylla. Man tar sin börda på sig, hur meningslös och onödig den än är och vare sig man kan bära hem den eller icke. Det är människans enda frihet. Man finner sig, och håller ryggen rak. Man vill inte bryta sig lös, inte till vad pris som helst. Det är bara i offi-

ciella sammanslutningar, organisationer, tidningar och andra sådana konstruktivt rationalistiska sammanhang, som människan verkar för reformer; för sin egen del bryr hon sig inte ett skvatt om att förhållandena är galna och samhället orättvist mot henne; det är bara som hon resonerar. Hon vill allenast uppfylla vad som krävs av henne. Hennes resonemanger äro skenmanövrer, morfin mot krämpor som inte kunna botas; men ett morfin som inte dövar. Hon kommer inte ifrån vad hon vill och hon kan heller aldrig utföra det, eftersom kraven äro för motsägelsefulla och för tunga. Och gång på gång, när svårigheterna bli för stora, räddar hon sig på samma sätt, alltid samma sätt: hon tar det på sig, och struntar i resonemanget. *Marschieren, nicht räsonnieren!* har alltid varit moralens bud nummer ett. Det är väl därför världen är ett sådant grymt och hopplöst kaos.

Han tyckte att han såg Östermans livsmöda och livselände lika tydligt som han såg hans slitna hand. Men lika ofrånkomligt förnam han också deras relativa lugn och lycka. Kanhända, resonerade han, att en forskares hjärna kan reda ut dessa saker på ett annat sätt, men för vardagens människa, för vilken vetandet är svårt och en bisak, blir detta hela sanningen: Tag ditt kors, och din krökta rygg känns rak.

Detta är inte något som man kan ställa upp för sig som ett motto, viskade han i det enformiga dunkandet från motorn. Det har inte det minsta värde om det inte kommer som en upptäckt: att det är så jag bär mig åt, när jag klarar mig! Det är så jag har burit mig åt.

– Så granna hållar! ropade flickan i hans öra. De gingo just förbi Stortistronskärens kraftiga, blankslipade nordsida. Beckholm nickade och såg sig omkring efter något annat att prata om. Norröver, en bit ut i fjärden, lyste en liten röd bod och en pinjeformad, solnedgångsgrön albuske på en flat kobbe, inte större än ett dansgolv. Han lutade sig åt sidan och pekade:

– Titta där!

Hon brast i gapskratt.

– Där skulle man bo med en karl! ropade hon och slog ihop händerna som en liten flicka i förtjusning åt vad som slank ur henne. Men så kastade hon en hastig blick på Beckholm och log lite inställsamt och skämtsamt som för att släta över. Beckholm betraktade henne förvånat tillbaka. Var hon tillgjord? Eller var det bara *backfischjargong*? Nej, fastslog han. Inte ens det.

Det söta barnet vid hans sida livade emellertid upp honom. Han flyttade sig närmare och beskrev villigt det vackra Roskär, som de voro på väg till: hur varmt badvattnet var i den stora fladen och hur mycket liljekonvaljer där fanns före midsommar. Nu växte där hjortron och rönnbär.

– Få se om vi hinner plocka något, ropade han, och hon nickade allvarligt och begrundande.

De gingo runt den höga utsidan och svängde inåt igen bakom södra udden. Österman drog ner motorn, såg sig omkring, klev tillbaka i aktern och gjorde en gir. Så nickade han åt Beckholm, som beredvilligt lagt handen på gasregulatorn, att stänga av. Det blev tyst, och plötsligt hörde man tjattrandet och skrånandet från en hop måsar, som flaxade bland stenarna längre ut i vattnet. Båten gled tyst närmare strandhällarna, och de små kvällsvindvägorna från andra stranden tassade på båtsidan. Österman klev förbi dem och började stöka i båten.

– Vill Beckholm ta årorna.

De klevo om varann en stund; så fick Beckholm ut de långa, lösa stöarna och rodde långsamt baklängesrodd snett ut från land, medan Österman stod i förstäven och lade i näten. Flickan satt kvar akter om motorn och iakttog allvarligt vad som försiggick. Kvällssolen lyste bländande från den inflammerade himlen ovanför Tistronskären. Det blev plötsligt varmt, och flickan slog undan rocken och lade benen i kors; men magister Beckholms blickar vandrade nu bara vänligt och förstrött från

hennes ansikte till landskapet bakom det och från landskapet till ansiktet igen; alltmedan han tog små följsamma steg med de långa årorna. Så log han plötsligt mot henne, utan någon särskild anledning; hon tittade två gånger innan hon log brett och förtjust tillbaka. Hon tyckte det här var roligt.

Så foro de tillbaka runt udden, tills de kommo opp till det lilla hamnprånget, där de gled in för avslagen motor. Vid lågvatten var där numera ganska grunt; de kommo inte fram till den trasiga stenbryggan vid sjöboden utan måste göra fast vid en järnten. Solen, som just höll på att försvinna, lyste intensivt på hällen och rostringen kring järnpinnen, fast båten låg helt i skuggan av andra stranden. Österman klev genast opp i skrevorna med en yxa i handen för att samla torra grenar till en kaffeeld, medan Beckholm och flickan tog sig in i skogen oppe på platån för att plocka hjortron.

De funno emellertid inte många; vad de funno, samlade hon i sin schalett, som hon tagit av och knutit till ett knyte.

– Det blir fläckar på den, sade magister Beckholm.

– Ah, det gör ingenting!

Hon var som ett barn på sin första utflykt, på samma gång som hon var lite tystlåten och inte kom med några egna förslag om hur de skulle gå. Han frågade henne om henne själv och om hennes familj och om Östermans bror, som de bodde hos, och hon svarade villigt, sakligt och kortfattat som ett barn – eller som om allt detta inte var värt att tänka på nu.

Så banade de sig väg fram till utsidan. Solstrålarna hade nu lämnat den närmaste ytterarkipelagen, som vilade i ett mjukt blådis. Nassabonden hade sträckt ut sig på rygg i familjekretsen, låg nu och sov med sin stora mage i vädret och drömde ljuva drömmar. Några gånger hördes det melankoliska tutandet från en säl, som de enda sovljuden därifrån. Man gick tidigt till sängs där ute.

De klättrade tillbaka till Österman i innerskrevan. Den långa, allvarliga mannen satt på huk bredvid elden, som flammade stort omkring den svarta kaffepannan. Då och då släppte han grenen med ena handen och tog sig vant och förstrött på nacken för myggens skull; det blev blodfläckar på den mörka huden ovanför skjortkanten.

– Här är det vackert, inte sant? sade han.

Under hemfärden mörknade det hastigt och blev kyligare. De sutto som förut, lugna och tysta, och tittade ut mot de svartnande skogssilhuetterna. Beckholm hade hoppats, att Österman skulle berätta några skärgårdshistorier – inte så mycket för sin egen skull, han visste ju hur sådana brukade låta, som för att roa flickan. Han hade bjudit på cigaretter vid elden, de hade suttit tysta, tittat på vattnet och viftat mygg, men Österman hade inte brytt sig om det. Han var nog inte heller av den anekdotberättande sorten. Den skarpskurna, fårade och hårt tänjda mannens beredvillighet var kanske alltför plågsamt rotad för att också innebära viljan att berätta något intressant. Hans dystra vänlighet kunde ibland ta karaktär av en ödmjukhet, som svor skrämmande mot hans hårda och skarpa utseende. Man skyggade instinktivt och umgicks med honom – och umgicks gärna – utan att göra några som helst försök att lära känna honom. Man var till och med i regel inte ens medveten om, att där fanns någonting att vara nyfiken på; precis som om han hade varit ens far. Det verkar, tänkte Harald Beckholm, som om man innerst inne icke ansåg sig kunna bli honom vuxen.

Sjön suger; ungt sällskap föryngrar; och tysta mäns umgänge tappar hjärnan på bekymmer.

Det var nu längesen han tänkte på Karin. [Liten Karin](#), som kungen satte i spiketunnan in. Han suckade, lugnt och icke utan trygghet. Ty hur skulle det väl annars vara? Den kyliga

kvällsvinden tryckte sig mot hans ansikte som ett par svala händer, som han kunde stöda sitt huvud i.

Jona sjöng
i fiskens buk:
Herre, Herre,
här är gott att vara!
Jag är hemma,
jag är hemma
överallt.

Det var ganska mörkt i land. De stodo en stund tysta på bryggan och väntade, medan Österman ordnade något inne i sjöboden: han rörde sig vant inne i mörkret och flyttade några gånger på en tom plåtdunk.

– Det har varit mycket trevligt, sade Beckholm slutligen.

– Ja.

– Vad det nu var som var så trevligt... tillade han; och faktum var, att han visste det inte riktigt själv. Det var snarare en litet barnslig hemkänsla.

Österman kom ut och de gingo tillsammans opp till vägen. Där tackade de och togo adjö med en omständlig ceremoni, och så gick Österman till vänster och Beckholm och flickan till höger. Då de kommo förbi laduväggen, där de båda brevlådorna sutto i mörkret, sade han, utan tanke på hur absurt det var:

– Vi ska se om det har kommit någon post.

De hoppade över gräsdiket och lutade sig tillsammans över den lilla trälådan, som han grävde i.

– Nej, det var ingenting.

Hennes ansikte lyste alldeles bredvid honom. Han fick se, eller tyckte sig se, att hennes ögon tittade på hans mun. Hastigt och tanklöst grep han henne och drog henne till sig, och hon gjorde inte det minsta motstånd. Så kysste han henne.

Han slog armarna runt hennes överkropp och pressade henne hårt intill sig; de kysstes länge och liderligt.

Men det kom folk på vägen. Hon brydde sig inte om det, men han stelnade till. Så slog han igen locket på postlådan med en liten smäll; och de klevo tillsammans ut på vägen igen. Hon rättade till sitt hår. Det var gubben Bergström med sin äldsta, vuxna dotter samt en gumma, som han inte kände igen. De hälsade goafton. »Det är varmt i kväll«, sade Bergström, och Beckholm hörde hur han flinade; och den obekanta gumman stannade och glodde på magistern i mörkret. Beckholm svarade med några högljudda fraser, men han var så nervös att han nästan skälvde i knäna. Så sades det goafton igen, och de andra fortsatte.

– Kan vi träffas i morgon? viskade han till flickan. Det är kanske bättre att du går hemåt nu, så dom ser det...

– Ja... Var då?

– Nere vid bodarna, på förmiddan...

Hon nickade. Han strök henne lite generat över axeln och armen; så klev hon snällt i väg efter Bergströms. Han störtade oppför den branta stigen som ledde till huset. Hans nervösa fötter snubblade på stenarna i mörkret.

En skogsduva kväkte. Han var mycket orolig och satte sig att röka på verandan. Bergström hade sett dem. Och gumman. Och Inga, Bergströms dotter. Magister Beckholm, nyskild, och unga fröken Kullberg, ni vet. Hon är ju ett barn...

Han satt i många timmar på den mörka verandan. Syrsorna surrade, stillsamt och i oändlighet. Grenverket utanför rutorna, med sina svarta, absolut stillastående blad, framträdde så småningom tydligare mot den läskpappersblå efternattshimlen.

Till slut fick han sig i alla fall att inse att det inte hade någon betydelse vad folk menade och sade. Och ett litet äventyr kunde han gott kosta på sig. Sådant hör tillvaron till och kan icke rubba en hemvand man i hans ro.

Egentligen var det alldeles nog med denna *lasciva* kyss och denna överraskande omfamning efter utflyktens barnsligt sakliga samvaro. Hennes gestalt och hela hennes person fanns alldeles klar och tydlig någonstans inuti honom; och där kunde den kvarvarande pubertetsynglingen ostört dedicera henne sin lyriska åtrå medan den erfarne och människointresserade mannen ägnade henne sin semesteraktiga förtjusning. Hon var, sådan som han nu upplevde henne, en representant för naturens frigörande krafter.

Tidigt på förmiddagen gick han ner till hamnen. Han larvade runt på bryggorna, rökte och tittade på Bergströms båthusbygge och på nätställningarna, ankarna, bensindunkarna och högen med glasflöten. Inne i silversmedens gamla bod pratade de båda sommargästdamerna, men ungarna syntes inte till. Ingen människa syntes till. Det var lika klart och tomt väder som föregående dagar, fast det hade börjat blåsa, och då och då uppstod små mörka kårar på vattnet mellan de solgassade bryggorna – som om man hade strukit det mothårs. Han slog sig ner på Östermans brygga och satt och såg sig rastlöst omkring. Ideligen bytte han ställning eller tände en ny cigarrett.

Så kom Arnold Sjögren – kantor Bjälvenås husvärd – ner till det illröda båthuset mittemot. Det var en bred och rödhudad gubbe med smala och försiktiga ögon. Han lyfte på mössan åt Beckholm, som ropade några frågor över vattnet. Så låste han upp sjöboden och bar ut några strömmingslårar. Han kom alltid ner till sin bod när ingen av de andra fiskargubbarna var där. Beckholm iakttog hans förehavanden intensivt, men utan någon riktig uppmärksamhet.

Men efter ungefär en timme kom hon. Beckholm blev generad; hon var ju alldeles för grann för honom; hon skulle ju bättre passa en ung, kraftig och obetänksam man. Han sneglade åt Sjögrens brygga, men gubben hade tydligen gått opp

igen fast han inte hade sett det. Hon log glatt och hurtigt, då de hälsade på varann, så satte de sig bredvid varann på bryggan – med en decimeters mellanrum – och pratade om gårdagens utfärd. Så blev det en paus. Till slut frågade han med ett något överdrivet sakligt tonfall:

– Vad heter du?

– Henriette, sade hon och skrattade. Kan man tänka sig!
Men jag kallar mig Rita.

– Hur gammal är du?

– Arton. Märks det?

– Nja, sade han och log. Jag vet inte vad jag ska säga. Det beror på hur du vill ha det. Men det är väl inget fel att vara arton.

– Det vore bättre att vara trettio.

Han skrattade vänligt, som man skrattar åt ett barn och så som han skrattat åt henne när de voro ute på Roskär.

– Vad sa dina föräldrar i går? Det blev ju lite sent i alla fall.

– Å... Mamma var full och klagade och stod i.

– Full? Super hon?

– Nej då, inte alls! Det händer ibland att hon tar nubben till middan, och sen kan hon inte sluta utan groggar hela kvällen. Och då blir hon så tjatig och bara klagar på pappa och mig. Det är inget lyckligt äktenskap.

Han teg intresserat.

– Hur många procent alkohol behöver en människa för att bli full?

– Njaha, det är olika! Det beror också på det psykologiska!

– Är det vanligt att kvinnor dricker mera när dom har blivit gifta?

– Nej, sade han, det är nog nästan tvärtom...

– Tyckte din fru om att bli full?

– Nej – hon drack aldrig. Men hon drack inte heller innan vi gifte oss.

– Ja, jag förstår inte vad det ska vara bra för.

– Nja, sade han, det är väl ett sätt att glömma hur man egentligen vill ha det. Men det passar nog inte för dig!

– Nej, det passar inte för mig. Jag tänker jämt på hur jag vill ha det. Vad ska man annars tänka på? Det är det roligaste man har.

Det är ett begåvat barn! tänkte han. Det är lustigt vad naiva människor kan säga kloka saker om sig själva!

– Varför skildes ni? frågade hon.

Han tittade på henne och bjöd henne en cigarrett, som hon avböjde.

– Vi passade inte för varann. Det var många små drag hos mig som irriterade henne, och mycket hos henne som irriterade mig, fast jag aldrig kunde säga ifrån och ställa till med en scen, så att saken kunde bli utagerad. Sånt går inte i längden. Hon hade så många idéer om hur allting skulle vara; inlärdade idéer.

– Ska man inte hålla ihop ändå?

– Varför det? Vi har ju inga barn. Vi fick ett, men det dog med detsamma.

Hon teg, taktfullt.

– Det är klart att vi älskade varann, fortsatte han och tänkte, att det var väl det hon ville höra om. Men... och så fortsatte han att berätta om sitt äktenskap, medan hon satt tyst på bryggan bredvid honom och tittade på honom, kisande för solen. Så småningom talade han alltmera uppriktigt och allvarligt, och till slut upptäckte han att han berättat lite för mycket. Sådant ska man väl inte prata med ett verklighetsfrämmande flickebarn om.

– Nu ska vi inte tala mer om det, avslutade han. Jag vill höra litet om dig! Så flyttade han sig närmare och lade armen om hennes midja.

– Det är inte så mycket att säga, sade hon. Jag vet så lite. Men jag vill lära mig.

Och plötsligt såg han, hur hon tittade på hans mun igen – alldeles tydligt. Han grep tag om hennes axlar och kysste henne.

– Du lilla, sade han och kysste henne igen, och deras tungspetsar rörde vid varandra.

– Vad är det du behöver lära dig, egentligen?

De kysstes en tredje gång, länge, medan han smekte hennes rygg.

Men över hennes axel fick han ett tu tre se de båda kvinnorna, som bodde i sjöboden – det var precis som förra gången. De stodo bakom räcket på bryggan bredvid, orörliga och raka i sina vita sommargästkläder, och stirrade på dem ur sina långdragna och allvarliga ansikten. Varför voro de så allvarliga? Vid en sådan syn brukar man väl flina eller åtminstone le litet grann.

– Vi får flytta på oss, sade han och reste sig hastigt upp. Hon sade ingenting men reste sig också och ruskade lite på håret. De gingo tysta tillsammans förbi skötboden – och nu log de båda damerna, vänligt och intresserat. Där inne susade som vanligt fotogenköket. När Beckholm och flickan hunnit en bit in på spången, som avgränsade hamnviken från den vassbevuxna sumpängen, hörde han hur den ena – det var fru Berthner – ropade:

– Aj fan, det kokar över!

Han vände sig om, alldeles rasande; men fru Berthner hade skuttat in i skötboden och fröken Nilsson hade satt opp ena foten på räcket och kliade ett myggbett, medan hon tittade på magistern med den naturligaste min i världen.

Det kan hända, tänkte Harald Beckholm, att lilla fröken Rita bara driver med mig. Ett sånt där backfischskämt. Jag ska säga att jag har någonting annat att göra nu; så kan vi gå åt var sitt håll här på vägen.

– Ska du komma och titta hur jag har det? sade han emellertid.

– Nej, det ska jag väl inte... Jag måste hem och äta också.

– Vi kan dricka lite te, försökte han och tänkte på att inte låta så vresig, trots att han ännu var arg på de båda damerna i skötboden.

– Äsch, sade hon, och det var inte tedrickningen hon menade utan något annat, fast han inte förstod vad. Men hon gick med.

Han klev tyst och irriterad bakom henne på stigen. Några vita höns lade i väg för dem med långa kliv och skrockade till lite grann; och när de kommo förbi grannens röda dass, drogs dörren igen inifrån av en osynlig hand; och en intensiv, lantlig stank nådde dem just som de hade passerat. När de kommo innanför grinden tinade han emellertid upp och log.

– Ja, här är det! Och så hittade han på en liten krystad lustighet om huset.

Så fort de kommo in i köket grep han henne om livet och kysste henne. Där blev de stående en stund och svajade tillsammans, som en drucken som står och funderar på något.

– Hur blir det med teet? sade hon och hämtade andan.

– Det får du nog se dig om efter!

Han föste in henne i sovrummet och trängde ner henne på sängen. Hon lade villigt opp benen och betraktade honom med allvarliga, uttryckslösa ögon.

– Du är vacker...

– Jag är rädd, sade hon.

– Det skall du inte vara... Jag är en mycket försynt man...

– Jag vet just inte det, viskade hon, alltjämt lika allvarlig.

Han sträckte ut sig över henne, kysste henne och smekte henne och viskade något till henne, medan hon alltjämt låg lika tyst och allvarlig. Hon hejdade honom en smula, när han knäppte opp hennes blus, men sedan höjde hon hjälpsamt på baken när han skulle dra av henne shortsens.

– Får jag ta av mig jag också? frågade han och reste sig opp. Hon nickade.

– Det är just inte någon tilltalande syn, muttrade han medan han slet av sig sina kläder.

Hon sade ingenting och skrattade inte.

Det gick mycket fort.

– Jag trodde du var oskuld.

– Jaså... Var jag inte det?... Jag har aldrig märkt någonting...

– Är jag den förste då?

– Jaa, det vill säga, nej, det var en pojke i Uppsala, i våras, som bråkade med mig, men jag trodde inte han kom så långt...

– Du är det vackraste jag kan tänka mig, viskade han och kyssde henne runt om i ansiktet. Jag hade aldrig trott att jag skulle få något så enastående... Jag kunde inte drömma om...

– Jag har älskat dig ett helt år.

– Lilla, kära... stammade han överväldigad.

– Hade du det skönt då?

– Det kan du skriva opp, viskade han i hennes öra. Jag har nog aldrig... Fast du var inte riktigt med. Men vi ska göra om det om en stund, så ska du få se... För resten får man lov att vänja sig litet vid varann, om det ska bli riktigt bra för dig, alltså...

– Jag hade det underbart.

– Du är verkligen... förtjusande... Du är fascinerande... Har du läst Tolstoj, Krig och fred?

– Nej.

– Det är ett porträtt av en ung flicka där. Hon är berömd som världslitteraturens med charmerande flicka. Men vad är det mot verkligheten! För resten är du inte hennes typ riktigt. Jag tycker bättre om dig.

– Verkar jag så ung?

– Ja.

– Men jag älskar dig.

– Jag tror att det är en sån där backfischförälskelse.

– Magistern tror så mycket! sade hon och slog armarna om honom igen. Du har en sån vacker nacke.

– När hade du dina saker sist?

– Det var längesen.

– Är du inte rädd att bli med barn?

– Nej. Jag tror inte jag kan få några barn. Det känner jag på mig. För resten har mamma sagt, att barn till en alkoholist inte kan få några barn.

– Skitsnack! sade magister Beckholm. Jag får försöka tänka på det.

Hon stannade hos honom hela förmiddagen. De drucko te och pratade; han berättade mera om sitt äktenskap och hon om sina föräldrar. Sedan sprang de omkring på trasmattan endast iklädda några snusnäsdukar och lekte oanständiga barn; och skrattade våldsamt; kiknade av skratt. Harald Beckholm var alldeles berusad. Solen föll in i sneda rutor från fönstret och dörröppningen till verandan; hettan var stark, och flugorna surrade. Så lågo de med varann igen.

Hon förbluffade honom mycket, och han frågade henne flera gånger hur hon hade lärt sig detta. Men nej, hon hade aldrig gjort sådant förr, det föll sig bara naturligt för henne. Och så var det nog också – det vill säga, ett och annat hade hon väl hört eller läst om.

– Man vet aldrig vad små flickor går och tänker på, sade han. Det fanns ett drag av idémässighet och föresats – nästan konventionell föresats – i hela hennes beteende. Det var kanske vanligt hos unga kvinnor. Det var bara det, att de, i motsats till männen, tydligen också hade förmåga att uppträda som de föresatt sig. Men det var här inte bara en tankens instinktiva samklang med naturen, det var faktiskt fråga om en tankens – eller viljans – triumf över naturen.

Det var också mycket annat som fascinerade honom. Hon

begrep allt vad han talade om, fast hon i allmänhet inte svarade på det; det framgick av vad hon senare sade. Hennes uttalanden i komplicerade frågor voro mycket enkla men träffande, tyckte han. Hon formulerade enkelt men stundom med ett lill-gammalt, en smula skriftspråksmässigt ordval – hon var upp-vuxen i ett bildat hem, hade gått i en fin skola och hade just inte pratat med så många slags människor – men eftersom hennes uttryck voro riktiga i sak fingo de därigenom en egendomlig fasthet och pondus. Hennes lynne växlade hastigt mellan sakligaste allvar och en barnslig, nästan fjollig upprymdhet – men på ett sätt som inte kunde kallas nyckfullt. Det var visserligen omöjligt för honom att avgöra, om hon skulle ta en sak på storögt allvar eller om hon skulle explodera av skratt, men han förstod att det fanns regler för det, raka och djupt rotade eller naturliga regler.

Och allting hos honom fann hon helt naturligt. Hans krokiga funderingar över världen och sig själv fann hon helt i sin ordning; och inte ett ögonblick lät hon sig förvillas av hans förbehållsamma formuleringar. Hon kritiserade honom inte – hon var faktiskt förtjust i honom – men hon förklarade, att på den eller den punkten hade han fel och att det i stället förhöll sig så eller så! och han tyckte hon hade rätt.

Så måste hon gå hem till föräldrarna och äta; klockan hade blivit mycket. De gjorde opp om att träffas nästa dag och kysses länge och intensivt på förstubron innan de gingo ut tillsammans. Han följde henne hela vägen bort till deras grind; och nu brydde han sig inte om att folk såg dem tillsammans. Bitvis höll han henne i handen, medan han berättade något skämtsamt om fiskargubbarna och deras familjer. De nickade ett lätt farväl åt varann, och hon gick oppför trädgårdsgången. Då upptäckte han hennes far, en lång, mager, halvt flintskallig, halvt svartlockig man, som stod litet framåtböjd med en gångskffel och tittade. Han tittade noga på Beckholm, och lika

noga på sin dotter, som klev förbi honom helt nära på lite fjädrande steg; men han sade ingenting till henne. Det syntes emellertid på hennes rygg, att det låg spänning i luften. Beckholm blev orolig, vände sig bort och gick hastigt därifrån.

När han kom hem lade han sig på sängen och rökte. Han kände ännu lukten efter henne i rummet och hörde henne prata, som om han aldrig hade hört någon annan. Han kunde emellertid inte somna, fastän han var mycket trött. Han var lite rädd för hennes föräldrar men kunde inte samla tankarna och tänka ut hur han skulle förhålla sig. Ibland log han ett lascivt och lyckligt leende opp mot taket, ibland lade han pannan i djupa veck som om han verkligen skulle reda ut någonting – vilket dock aldrig blev av. Så steg han opp, satte på radion och ordnade litet mat åt sig; därefter satte han sig på verandan med en bok men märkte inte att han läste, fastän han flera gånger vände om blad. Då började myggen ansätta honom; han reste sig, stängde verandadörren och gick på jakt runt väggarna med en hopvikt tidning.

Detta höll han på med i flera timmar. När det blev mörkt fanns det inte ett levande flygfä i hela huset. Då stängde han av radion, klädde av sig och kröp ner i sängen. Han lade sig till rätta med en djup, belåten suck – som en trygg man efter väl-förrättat dagsarbete.

Måhända somnade han också; men så dunkade det på dörren. Han satte sig opp. Det var naturligtvis den långe, framåtlutande fadern. Nu gällde det att bemöta honom sakligt och lugnt; oss karlar emellan. Det dunkade igen. Han klev opp, satte på sig sin badrock och försökte känna sig pigg och energisk inför den förestående drabbningen. Han skulle nog klara det.

Men innan han hann ut i förstugan öppnades dörren och någon kom in. Det var inte fadern, det var hon själv. I handen bar hon en resväska.

– Jaså var det du! Det var som fan!

– Ja, sade hon. Har du någonting emot det?

– Tvärtom, tvärtom! Han hörde själv hur hans röst lät lättad.

Han grep henne om axlarna. Du kan vara lugn för att du är välkommen! Jag har ingenting annat i skallen än dig!

– Det blir kanske mycket nog, det, sade hon och log. Jag har mina grejor med mig. Jag kan inte bo hemma längre.

Någon enstaka fågel sjöng, en enformig liten låt. Det var redan alldeles ljust. Han vände sig försiktigt på sidan och tittade på henne. Hennes ögonlock lågo **ostentativt** nerfällda för hans blickar. Hennes mun var halvöppen, mungiporna hade dragits en aning neråt på ett barnsligt sätt, och mellan de fylliga, runda läpparna gick luften nästan omärkligt ut och in. Hon var verkligen mycket vacker. Han betraktade henne länge, tills han slutligen hade sett sig mätt. Då vände han ögonen mot taket och tänkte på, hur de hade haft det under kvällens lopp.

Klart och koncist hade hon kommit med sina deklarationer. De skulle se till, att det inte blev något barn; om giftermål skulle det inte vara tal; men eftersom det var olidligt hemma och eftersom hon älskade honom och han tyckte om henne skulle hon bo här; föräldrarna skulle de klara på det sättet eller på det sättet, det var den enklaste sak i världen; och att ligga med honom i hans säng var det enda som gjorde livet värt att leva.

I sängen, ja. I sängen var nog livet värt att leva. I sängen.

Han steg opp, tog cigarettpaketet och gick ut och satte sig på verandan.

Vad hon inte förstod och vad han inte kunnat säga henne var, att en vuxen man inte kan gå hela dagarna ensam med ett barn i huset – ensam med en liten person, som man roar sig åt.

Han stirrade ut i den tomma, bleka morgonhimlen bakom rutorna. Cigaretten brann långsamt av mellan hans fingrar,

och askan föll på bordet. Fågeln utanför slog och slog och slog; annars var allting tyst och stilla. Plötsligt rann minnena på honom, minnena av en annan kvinna.

Han gled ner från stolen och föll på knä på golvet med hakan strax ovanför bordsskivan. Hans blickar sökte förtvivlat bland lövverket nedanför ängen efter någonting att fästa ögonen på.

Herregud, vad ska jag ta mig till! Hur kunde jag lämna Karin! Vad har det gått åt mig! Herre, hjälp mig! Vad har jag nu ställt till! O Herre Jesus, du är min enda räddning! Vad har jag gått och gjort! Varför tänkte jag mig inte för? Inte vill jag ha det så här!

EVRYDIKE

Resan gjorde henne inte gott. Deras hytt låg långt nere i båtskrovet, och värmen och larmet plågade henne; det ständiga klirrandet och knarrandet. Ändå var det kav lugnt och ångfartyget förflyttade sig omärkligt på det oljiga havet.

I Visby kom ett telegram. När hon kvitterade ut det på hotellet, blev han förskräckt över hennes namnteckning. Hennes bokstäver voro annars stora, upprättstående och frejdigt rundade: nu kröp de fram som en hopradsad samling miniatyrvarer. De blev till och med mindre medan hon skrev.

På rälsbussen grät hon ett slag. Det var höst; i början av oktober.

I [Burgsvik](#) föreslog han att de skulle ta en bil. Men hon skakade bestämt på huvudet. Det var inte bara det, att hon inte ville vidkännas något misslyckande – hans överdrivet omtänksamma tonfall hade också röjt honom. Han kunde aldrig dölja sina önskningar.

Han surrade det mesta av packningen på sin cykel. Han hade varit omtänksam och beskäftig under hela resan; den var hans idé, och den *skulle* bekomma henne väl. Hans iver för de enfaldigaste saker: valnötsträden, en ny cementfabrik, kaninhålen i banvallen och hur väskorna låg i bagagenätet plågade henne en smula. Hon cyklade tungt och mekaniskt och med blicken i vägbanan.

Han stannade en gång för att pumpa.

– Det här är Sigreifs, sade han.

Hon tittade på honom oförstående.

– Där har du Bonsarve. Där är Sallmunds. Där Stora och Lilla Sindarve. Åt det hållet har du Augstens och Austre, och

Roms och Rems. Det är utgårdar från början, som du hör på namnen. Augstens betyder Östens, skulle jag tro. En gård under Östen.

Det var nog inte bara som han trodde. När hon var på det här viset kunde hon finna någonting nedstämmande i vad som helst, och namnen tråkade henne. De var för gamla.

Förra hösten, då de var nyförlovade, hade allt gått märkvärdigt bra. Vintern hade varit kort och varm, och han hade haft mycket att göra. På våren gjorde de en utlandsresa, och sommaren hade blivit den ivrigaste och gladaste sommaren i livet för dem båda. Men året vände sig igen, tungt och obevekligt. Med hösten började hennes dysterhet igen, och allt blev vid det gamla.

Han sträckte ut handen mot hennes cykel och klämde på bakringen; den behövde också pumpas. Hon vägrade att låta honom göra det, fast han var så ivrig. Men efter ett par långsamma pumptag kom hon alldeles av sig och orkade varken pumpa vidare eller räta på ryggen: hon blev stående nerböjd och orörlig bredvid cykeln. Han fick lov att ingripa. Hans röst rörde ingen irritation utan bara vänlighet och en smula förströddhet. Han var gotlänning från början och hade tillbringat sina första somrar på Sudret. Landskapet och klangen av ortsnamnen var verkligen någonting gammalt för honom och gjorde honom på en gång ivrig och trygg; och det märktes på honom.

Men när de kom ner till Sundre, där landet börjar smalna, orkade hon inte längre. Han fick fara i förväg med packningen. Hon nickade åt hans förslag, att hon skulle ta reda på klockaren så att hon fick komma opp i kyrktornet, varifrån man ser ut över båda haven. Men hon brydde sig inte om det utan satte sig i grässlätten, som sluttar ner utanför kyrkväggen.

Där satt hon, och efter en timme eller två kom han tillbaka och hämtade henne. Med tomma cyklar fortsatte de utåt udden

medan eftermiddagssolen lyste starkt på den vitkalkade kyrkväggen bakom dem.

Landskapet blev kargare. Stenhedarna med sin tunna mossa lyste i gult och svart och vitgrått. Solnedgångshavet till höger flöt som gulvitglödande metall, medan det gråblå kvällsdiset höjde sig från vattenhorisonten till vänster. Det blev allt tommare. Mellan de båda vattnen krökte sig **Hoburgen** som en knotig näve, i en självhävdande gest ut mot de sammanflutna och tomma vattnen, som sedan vidtog. Kvällsmåsarorna flyttade sig långsamt i den långsamma sunnanvinden, den vita vägen sträckte sig långsamt mot mycket avlägsna punkter, eller till den punkt, där de skulle ta av på en biväg, som inte var mer än ett uppsplitet spår i den böljande stenheden... De fick stiga av cyklarna ibland och leda dem. De talade inte mycket. Han var trött han också och anade det hopplösa i företaget. Hon var sjuk. Hon var född sådan. Hennes far hade tagit livet av sig, och hennes äldste bror hade dött för några år sedan av förmodligen samma, yttersta orsak: en nedärvd, depressiv läggning. Som ett gammalt kvarnhjul vände sig året. Sommarens måttlösa livlighet och glädje övergick med almanackans hela pedanteri i höstens och vinterns förlamning. Det skedde helt oberoende av mänskliga företag.

Eller var det inte så?

Förra året, då de träffades, hade kretsloppet brutits. Förra hösten hade den tidsbestämda dysterheten på det hela taget uteblivit, som... människoviljans äntliga triumf över naturen; eller som en lycklig följd av lyckliga yttre tillfälligheter.

Det var i varje fall på honom det hängde. Han kunde kanske dra henne ut ur kretsloppet – precis som han dragit henne ut på den yttersta ändan av landet, där det yttersta berget låg som en egendomlig tullstation. Det såg främmande ut; det var någonting hon aldrig hade sett förut, inte ens på bilder. Det

var så främmande till utseende och karaktär, att det också var henne likgiltigt. Men på honom verkade det annorlunda. Hans trötthet och den sorgliga slutstämningen i deras resa gjorde honom mottagligare för intrycken; hans blickar gick i ett från det ena till det andra och hans mun stod halvöppen, som om luften från de båda vattnen gav honom för mycket att andas. Han pekade omkring sig. Han började tala om marmorbrytning och fåravel och en ovanlig blomma, som de inte skulle få se; och på tanklösa mäns sätt berättade han en del intetsägande episoder från barndomen: där fann jag engång en sten som såg ut som en dödskalle, där drog jag en bagge i svansen, där nere finns det en bassäng i vattnet som är alldeles fyrkantig; och så vidare.

Hans tal gjorde inte landskapet mindre främmande eller mera bebott för henne, men hans röst, en mjuk och entonig stämma, tog till slut hand om henne. Fast han var en vuxen man och kände deras belägenhet och öde likaväl som hon, talade han lugnt och tanklöst och utan ansträngning. Det var kanske landskapet och den tomma luften omkring dem, som gav rösten denna klang och karaktär. »Kanske jag kan klara det«, tänkte hon långsamt, ett ord i sänder, liksom med en tanke för varje ord, medan de stod stilla med cyklarna och betraktade någonting. »Låt det vara, låt det ligga, låt det ligga kvar...« sade hans röst medan han pekade ut i luften. Det var alltså hans mening. Det var ingenting som skulle förändras. Det var ingenting som *måste* eller *kunde* ske. Och till sin förvåning upptäckte hon, att när han berättade om sin barndom, som hon inte kunde föreställa sig, så tänkte hon på sin. De avlägsna gårdarna, som låg nerkrupna i svackor med några vindlutade frukträd omkring sig, påminde henne om någonting känt och bekant. De lågo lugna, stilla och nästan förtroendeingivande. Man skulle kunna gå dem hur nära som helst utan att något hände i dem. Hon skulle släppa allt, hon skulle låta det ligga.

– Det var roligt att komma hit, sade hon och lade handen på hans cykelstyre. Var är det vi ska bo? Du ska se... Jag ska klara det.

Hennes röst var energisk och kraftfull igen; och den hade en helt annan klang än hans. Det låg något hårt eller till och med rått i den, som klangen av en blanknött och knytnävsstor sten – en barlast av självhävdelse, som hon på kvinnors sätt bar rund och stenkomprikerad under sitt hjärta; samma börda, som mannen bredvid henne kunde slänga omkring sig eller bära slarvigt instucken under armen.

– Det är skönt att vi har kommit så här långt, fortsatte hon; och hon lät plötsligt friare och livligare än han. Är det där? Det är vackert, hör du... Det är förtjusande... Det är långt till handelsbon, så jag blir några kilo lättare, och så kommer man ut i friska luften. Och inte en människa! Vad är det för ena som har bott där? Vad gjorde du för otyg i det där huset? Smygrökte, eller läste pornografi? Det är underbart, käraste... Och ett sånt landskap! Det ser ut som om det inte stod utsatt på kartan. Jag tror att det ska gå, älskade, det ska gå...

Han skrattade och tittade lite på henne, inte med oro men med en smula förvåning. När hon blev ivrig dolde han inte längre sina bekymmer, om han hade några; och när han visade sig trött och sorgsen, blev hon desto ivrigare. Så fungerade temperamenten – på det att världen skulle påverkas riktigt och svårigheterna bäst bli utjämnade.

Det var ett långsmalt hus i en grop innanför strandkrönet. En förfallen ladugård av trä och ett fårhus av orappad kalksten gav en smula vindskydd åt de fyra skäggiga fruktträden och en igenvuxen grönsaksäng. De ställde cyklarna och gick först upp på krönet av landborgen; han skulle visa henne utsikten. I grusbranten ner mot vattnet klev några får, trots att småstenar ideligen lossnade för deras klövar och rullade nerför stupet. Där nere var det en remsa med gräsängar, gula buskar och

småträäd. En bit bort under stupet låg en åker, starkt grönblå i kvällen, inramad av ett grovt stentun; den var det enda odlade inom synhåll. Vattnet försköts i små ränder in från ljuset; det var ett överraskande antal vågränder och deras framåtglidande gick långsamt.

Berget på udden verkade **arkaiskt** men inte så främmande längre: de hade kommit det för nära. De skulle bo här en tid, detta landskap skulle bestämma över dem och de hade redan anpassat sig. Vad som hade hänt och en gång skulle hända var inte så viktigt; det låg undanskynt av detta berg; nu hade de att installera sig i huset och ordna för kvällen, och det var en god sak. Den barnsliga och svåra uppfattningen, att man lever nu, just nu och aldrig annars, var inte någonting att värja sig emot. Den var kanske rentav en tröst.

Lugnet i kvällen visade sig också i deras rörelser. De gick ner till huset. De lämnade dörren öppen efter sig en lång tid medan de sysslade därinne; röken kröp sömnigt ur skorstenen, och det slog imma på fönsterrutorna. När de slutligen kom och stängde ytterdörren, var det mörkt, och ljuset i fönsterna lyste ännu någon timme framåt.

Nästa dag blåste vinden stark och livlig, när de kom ut ur huset; en gulvit förmiddagsvind från söder. De fick båda en känsla av frihet; en fyrhändig frihet; de kunde göra vad de ville, om de ville det båda. De kunde göra som de ville med allt som var nödvändigt; och vad ville de? Det som vinden ville, när den flög omkring dem med ljud som liknade ordet »fri« och med en fart som om den föll i ett fritt fall – eller om det var Hobergsudden, eller jordklotet, som föll. Trakten var ren-sopad, endast någon enstaka fågel blåste omkring högt uppe som om den tappats i den höga farten och så småningom skulle bli efter.

Strax innan själva Hoberget övergick grusstranden i sank

ängar. Hon började springa i den våta marken, och han kom strax efter. De hade känt varann i ett och ett halvt år, och deras liv var redan fyllt av minnen; bagatellminnen, som kunde smälla och spraka som flaggor i blåsten, eller ge efter under fötterna som ett gungfly, vilket luktar gammalt och friskt på samma gång. Och varje dag som denna, varje gulvit förmiddag, sattes fröet till ett nytt minne – eller började något av de frön, som marken redan bar, att gro; medan de annars förtorkade. De var vuxna människor, som inte väntas springa i full fart över en sumpig strandäng – men det var ingen som såg dem, ingen annan än landskapet. Och landskapet satt för tillfället stilla och ägnade ett orörligt ögonkast åt *allt* som hände på stranden alltsedan [Yoldia-](#), [Ancylus-](#) och [Litorinahavets](#) dagar. Det satt stilla och teg. I en något obekvämlig ställning, kunde det tyckas en sådan här morgon: det hade varit lätt att rubba det, splittra det, sätta det i rörelse åt alla håll, som man skingrar en skock får.

Eller satt det stilla? Var det inte verkligen så, att det gulvita berget med sina ljusgröna tak vred och krängde på sig, bytte ben och rättade opp sig och satte sig livligare till rätta igen – den rörelse, som kommer människan att tro att hon kan förflytta berg, när hon är exalterad?

När hon är manisk. Hon kunde rulla ner det, menade hon, som man rullar ett snögubbsklot nerför en trädgårdsslutning eller som hon rullade den tomma pommacsflaskan nerför hällen på [Fjäderholmarna](#), en gång – Fjäderholmarna, som på den tiden också var gult och vitt med sina räcken och verandor, och likaså genomblåst av en gulvit solvind, och likaså vandrande på oräkneliga små vågränder, som alla kom inifrån staden; och likaså smällande och dundrande med flaggorna, så att linorna stod som bågsträngar om de vita stängerna.

En smula andfådda kom de opp på grässlätten vid [Hobergs-gubben](#), som hade ett människoliknande djurhuvud. Det barnsliga nöjet att springa och röra sig fritt var ett besvärligt nöje,

numera. Hon satte sig i gräset, skojade om det och skrattade. De utbytte ord utan betänkande, som de vant sig vid; inarbetade och skämtsamma små vändningar, som uttryckte vänlighet på den övriga världens bekostnad – vilket de inte hörde själva. Det var inte hon, som var barnslig; det var han. Han var renhjärtad; han kom alltid att mena just det som han sade, och ingenting annat. Han var en stor tillgång. Hans röst, som var mjuk och följsam fast naturligtvis utan subtilare nyanser, lät likadan nu som när de pratade första gången; och de sade ju nästan samma ord. Dess uttryck var alltid ett gott uttryck; den sade: »Det gör ingenting. Det är bra.« – »Det kan jag, det kan jag, det kan jag visst det!« ljud hennes ivriga, lössläppta tonfall som svar, fast orden sade någonting annat. På det outtalade »visst det!« gjorde rösten ett hopp upp i en glädjeric falsett för att stolt komma ner på benen igen i normalläge; det gick alldeles obesvärat.

Medan hennes blickar gick över grässtranden och det ständigt avtågande vattnet, skymtade en mängd människor för hennes ögon, rände förbi utan att riktigt träda fram. Människor, som hade rört sig i närheten av dem då de hade varit tillsammans, eller människor som hon hade träffat strax innan hon träffade honom. En inackorderingskärning, som med kärva tonfall insinuerade en massa saker därför att hon hade kräkts på väggen en gång, i ett rum i Västerås; en pratsam servitris med prickar på armarna och någonting grått i ansiktet; folk på högskolan, där hon hade misslyckats – eller rättare: inte ens givit sig tillfälle att försöka lyckas; folk i bokhandeln och en massa utlänningar, som de sett på tågen och på gatorna och i butikerna och som alla försökte göra klart för dem varför det eller det inte gick... Hon skrattade högt igen och påminde honom. Samma situation och samma människor framträdde för honom. Han såg det också från samma håll och i nästan samma vinkel som hon, eftersom deras huvuden hela tiden be-

funnit sig invid varandra. Det gemensamma minnet, fast det bara rörde småsaker, hade fått en fastställd atmosfär, och den känsla av samhörighet som det ingav dem var visserligen ingenting annat än sentimentalitet – men sentimentalitet av ett djup som man inte kunde loda; och inte *hann* loda.

För hennes ögon skymtade också modern, en gestalt, beständare och orörligare än de andra, som bara dansade förbi. Det var en liten rund och vassnäst gumma som betraktade dem orubbligt och en gång tog honom i enrum för att varna honom för giftermål, i allvarliga och falskt sakliga tonfall, – därför att dottern nu en gång var som hon var, vilket var ett arv efter den döde mannen. »Det där vet jag lika bra som Ellen!« hade han avbrutit henne, arg och sårad. Hon hade betraktat honom likgiltigt eller med den kloka ålderdomens förakt för den okunnige, tanklöse unge; hon slog ut med händerna, de typiska hemmasysslohänderna, i en frambesvärjande och maktfullkomlig gest; hon tvådde händerna i hans åsyn; hon hade dotterns liv i händerna, som hon tvådde... Men på honom var det verkningsslöst. Han hade inte sinne för sådana subtiliteter, hur starka och onda de än voro.

»Den liknar mamma«, sade hon leende och pekade på Hobergsgubben. »Det är visst mamma som är herre på den här borgen också.« Han tittade och såg det, såg det åt henne också; och brast i bullersamt skratt. Det var hans röst som lockat fram bilden av den goda modern, vilken ville härska över hela världen – och på klangen av hans röst hade hon inget inflytande. Hon fick redan i livet stå staty i form av en **rauk**, om man ville se det så; den onda borgfrun som ville hindra sin dotter från att gifta sig...

Eller var det inte det modern ville? Var kanske handtvagningen ett bakvänt knep att just få dem till giftermål, så fort som möjligt, i tanke att allt skulle gå på tok, så snart som möjligt, så att alla barn, som misslyckats på egen hand, skulle kom-

ma tillbaka och överlåta allt åt henne? Den yngste sonen, den yngste brodern, tittade till på sitt torra sätt; han var en kuvad man och uppträdde ständigt med samma jämna, lite avståndstagande och goda lynne; en mekanisk förebråelse, en gång för alla uppdragen, en svagt surrande vette på moderns vatten... Ja – det gjorde detsamma. Den starka frun, som ville råda över världen, räknade bara med personerna i sin egen familj. Nu hade det kommit en utomstående...

Han lät dem hållas. De fick gärna dansa. Han tittade på dem, han blåste på dem. De drillade utan tyngd ovanför hans monotona röst. Han härskade över dem; och hon härskade över dem, i och med att hon härskade över honom... Det var en vacker dag, det var en härlig dag. Luften var full av allt möjligt, som flög omkring i den: grässtrån, skumflagor, sjöfåglar och små minnesföremål från barndomen... Hon drog honom till sig; han skojade med henne och de bråkade och trasslade en stund, tills de till slut begick den föräktenskapliga akten inför ögonen på den gråa borgfrun. Det blev ett samlag med iver av en frihetsdemonstration, eller en protest. Där fanns en krydda, som visserligen ingick en smula i alla samlag: nöjet att göra det, som man en gång inte fick eller inte kunde göra, medan föräldrarna gjorde det. Men denna gång var kryddan stark, därför att den runda, vassnästa modern fick stå och titta på.

Hon skrattade till, en smula hysteriskt, och knep ihop ögonen mot den tomma och bländande himlen bakom hans axel. I hennes ögon kom också, trots skrattet, ett oväntat och kortvarigt begär att gråta, som en rent kroppslig följd av orgasmen...

Han blev liggande ovanpå henne med ansiktet nerborrat mellan hennes hals och det fårsnaggade gräset. Hans andhämtning blev tung och regelbunden som om han sov. Han försjönk i den vanliga halvdvalan efteråt, fylld av befriade stämmningsföreställningar; trots att de låg i en oskyddad grässluttning.

Några hårstrån, som stack opp över kragen i hans nacke, kittlade henne i näsan – och plötsligt nös hon. Nysknycken gick igenom hela hennes kropp och klämde på ett dråpligt sätt ut hans avslappnande könsorgan, så att de båda brast i skratt.

– Jag nös... Jag nös... flämtade hon, knuffade undan honom och satte sig opp: och de tjöt av skratt som två barn som äntligen blivit lämnade ensamma. De roade sig åt detta utan varje måtta och begränsning, och under en så lång tid framåt, att en utomstående till slut hade måst gå sin väg för allt det enfaldiga tjtandet. Men där fanns ingen utomstående.

Och en nysning, en nysning av henne kunde förändra världen.

Den hade inte bara kört ut mannen ur hennes sköte, sedan han gjort sitt värv – sedan han tillrett hennes sinnesfröjd; ett hastigt uppkok av något som var färdiglagat sedan gårdagen – och det var inte bara en nysning som verkade på henne själv, som en gest av nyckfullhet och frihet från ansvar. Den hade sin verkan på allting omkring henne. Den var en oavsiktligt utsagd trollformel, som plötsligt återgav omgivningen dess existens. Hon började *se*. Den lustiga nysningen – eller den våldsamma blinkning, som hon därvid kom att göra – befriade hennes ögon från något smolk eller någon självavsöndrad beläggning, som hade gjort henne så närsynt. Hon *såg* så som det kan hända vem som helst när som helst och utan föregående nysningar, att hon var omgiven av ting som verkligen fanns. Att allting bestod av en materia precis som hon själv, och att hon upptog ett mycket litet rum av materia i denna materiefyllda värld. De korta, vassa grässtråna, som hade en ofrånkomlig gulgrön färg och som skulle sticka hennes hand om hon sträckte ut den och berörde dem; de kompakta stenarna, som hon skulle stöta sina tår mot om hon klev just där, och vattnet, som hela tiden strävade ut från stranden utan att komma därifrån och som skulle gripa henne med en blank kyla om hon gav sig ut i det – så som

vatten alltid gör, med en visshet som övergår allt annat... *Det* är själva sanningen, vissheten, och den är gudomlig, medan allt annat, som har med människor och Gud att göra, är det si och så med. Hon fann sig leva i en värld av ting, bland vilka människorna hör till de minsta, och där *det andra*, det psykiska, är så otydligt att det jämförelsevis ingenting är att bry sig om. Tingen är det första och givna; först sedan man sett och bekant sig till tingens existens, kunde man börja plocka ihop sig själv, sin själ, som förnimmer dem... Och det var inte mycket man fick i handen.

Det var *hans* värld.

De stretade oppför sluttningen och kom ut i blåsten igen. Han böjde sig plötsligt ner och tog i en liten växt, en tumshög blomma. Han sade vad den hette och att den bara fanns här. Det var en obetydlig liten prydnadssak, utan större intresse i hennes tycke, i hennes gamla tycke – men den var likafullt av ett överväldigande intresse bara på den grunden att den *fanns*: den stod där verkligen i en springa mellan två flata stenar; två stenar, som hade samma betydelse som blomman...

Att leva i en värld som verkligen *är*... kan ibland vara en fullt tillräcklig sysselsättning.

– Du skulle se på våren! Jag var här för att få ett stycke marmor. Jag jobbade en vecka i stenbrottet. Det finns en gul blomma här som heter vår-adonis på officiellt språk. Det blir alldeles gult där den växer.

Hon ryckte till. Hon tyckte att hon såg hela sluttningen bevuxen med små illgula blommor, som hon aldrig hade sett förut – små befruktningsföreteelser, små snobbar, små sol-och-vårare... De *fanns*, efter vad han sade och hon föreställde sig, fast de inte fanns *just nu*. Men det var den gula färgen som förvånade henne. Den gula färgen, som hon såg i sitt öga och som hade en överraskande intensitet, så som färger ha, när de oförmodat uppträder i fantasin. Den ställde en gåta. Den förelade

en fråga, som hon borde besvara, fast det var en fråga som hon inte begrep och vars formulering hon ingenting hade att skaffa med.

Vad är det som är gult i det gula?

Tja, vad är det blåa i blått? Vad är grönheten i det gröna? Nej; det blåa var blått och det gröna grönt; men vad var det gula? Vad var det för en märkvärdig färg? Varför verkade den så främmande, så oåtkomlig, så omänsklig, så *måttlöst* gul, eller så ond, kanske? Är det Gud, gult? Det var också en fråga, att ställa till en som inte visste mer om religion än vad hon hade läst om den, så som hon någon gång kastade en blick på tidningarnas sportsidor.

Men han slutade tala om vår-adonis, och hon såg inte det gula längre. Hon gick framför honom upp över heden; hon klev på små stenar och små mosskuddar i marken, som han hade gjort verklig för henne – gjort levande. Vinden omgav dem på alla sidor; det blåraggiga havet steg allt högre upp på himlen. Människorna var kroppar och de mänskliga konflikterna oansenliga, verkningslösa – eller rentav illusoriska. Stenarna i marken och de darrande, centimeterhöga grässtråna hade lika mycket liv. De inte bara levde – de talade också. De förelade henne nya gåtor; som om hon var ute för att gissa gåtor.

Vad är det som är så litet att det inte finns till men ändå rymmer allt som finns?

Det kan jag svara på, syntes han mena. Det är *ögonblicket*.

Vad är det som är så stort att det inte finns någonting större men inte märks mer än ett stänk på handen?

Det kan jag också svara på! Han rätade på sig i blåsten, med munnen halvöppen och mungiporna lossade i ett tanklöst, lyckligt grin. Det är *ett liv*.

Ett liv, tänkte hon och såg sitt eget gå förbi längs den tomma havshorisonten, hastigt, från den ena änden snett bakom dem till den andra, snett bakom dem på andra sidan. Men marken

fortsatte prata, med mänskliga ord och med ett mänskligt, tjuvaktigt flinande:

Vad är det som hela tiden förändras men alltid är sig likt?

Vem är det som fortsätter fast vägen går i cirkel?

Hur många gånger orkar man stiga opp för att gå och lägga sig, och gå och lägga sig för att stiga opp? Jo, sade han, så där en 30 000 gånger. Det har jag räknat ut! Det var väl ingen gåta!

Nå, den här då: Vad är det som alltid förtröttas?

Det vet jag inte, sade hon.

Vad är det som är svaret på alla frågor tillhopa men inte passar till en enda?

Var är vinden när det är stiltje? Var är torkan när det regnar? Vad är våtare än vatten, tommare än intet, rundare än ett klot och ljuvare än lycksalighet?

Var är då du? Vart har du då tagit vägen?

Han stod nu med ryggen mot henne och tittade ut över havet.

Vad är det för spegel som blänker men ingenting speglar? Vad är det för trädgård som ger frukt men ingen sommarsvalka? Vad är det som är så långt att det alltid står inför sin början?

Vad är det för sorg som är så tung att bära att man genast lägger ner den? Vad är det för glädje som flyger så högt att man inte vågar släppa taget?

Vad är det för fågel som flyger i vattnet och kliver i luften? Vem räknar pengar när han ligger i sjön? Vem skrattar i en öde skog? Vem gråter på ett vidsträckt fält? Vem ser finurlig ut fast det är mörkt?

Vem är det som inte vill svara på frågorna och inte nöjer sig med prinsessan och halva kungariket?

Vad är det för längtan som bara kan stillas genom att längta?

Hon skakade på huvudet. Om hon vände sig norrut, öppåt

land, såg hon markerna och gårdarna ligga orörliga och tittande i blåsten; hon mötte endast tingens lugna tittande. Och de ord, som tingen formulerade, de gåtor de förelade, rörde henne egentligen inte: därför att de kunde stå för tingens räkning.

Så gick flera dar. De satt däroppe och pratade; **det var morgon, det var afton**. Vinden stannade, vågorna tystnade, solen och månen kikade på dem från olika håll och med olika uttryck, utan att ställa några krav.

– Nu har vi det bra, sade han och flyttade sig intill henne. Har du haft det så bra förut?

– Det har jag i så fall glömt.

Han pekade ut uddarna för henne: Kettelsård, udden vid Fli-sar, Barshagaudden och Klähammarsudden: de sträckte ut tunna tungor i vattenytan. Han talade om inköpen de skulle göra, om cyklarna som stod kvar i solen; han var en fri människa, som om jorden blivit öde och han var den enda kvarlevande – eller hon.

Han ville komma henne närmare. Han ville få henne att visa, hur det verkligen var fatt. Med tingens hjälp, som han frambesvurit med sitt enkla sätt, hade han jagat undan alla människor i hennes värld. Men han hade också trollat bort sig själv.

– Jag ska hjälpa dig, sade han. Du ska tala om vad som har besvärat dig. Jag ska komma tillrätta med det. Om du har fått någon sjukdom efter din far så är det inte värre med det. Det finns folk som har det bra fast de måste ha hålfotsinlägg eller glasögon, det är inte så märkvärdigt. Är en båt för tungt lastad får man segla den lite annorlunda, det är hela saken.

Och med fast hand höll han tingen i ordning: allt i sin tur, allt på sin plats; eller: med fast hand rättade han sig själv efter denna ordning. Det var just denna fasthet, som var det svåraste för henne. Det var vad hon saknade, och det var vad hon inte kunde finna sig i. Hon gjorde små inpass medan han pratade, och vad hon än sade – och till vem hon än sade det – rörde det

något annat. Det var inte lätt att föra ett ordentligt samtal med henne; och han började tala om sig själv.

Hon log åt honom. – Så gjorde jag också, sade hon plötsligt. Men jag fick alltid skäll för mitt dåliga humör. Och när jag var på gott humör såg man misstänksamt på mig. Jag förstod nog vad de misstänkte – att jag gjorde mig till, att jag bara var uppspelt. Det var väl inte sättet att lägga band på mig! Tvärtom! En gång... sade hon men skakade på huvudet och log igen. Och han fortsatte där han slutat.

Hans röst rörde sig i luften på ett lugnande och kunnigt sätt, som gesterna av hans två breda hantverkarhänder. Hon hade vant sig vid röstklängen och dess beröring, som man vänjer sig vid kläder eller möblerna i en bostad; men det fanns ändå ögonblick då den föreföll henne främmande, som något hon haft länge men bara lånat. Där fanns ibland tonfall, som hon inte kom till rätta med eller inte själv ville använda. Och hon kunde få för sig, att där fanns uttryck som hon helt enkelt inte lade märke till, precis som när ett barn läser bibeln. Där fanns kanske både det ena och det andra, som hon inte hade en aning om. Vad kunde komma henne att tro något sådant? Vad var det för märkvärdigt med honom?

Han var möbelarkitekt eller möbelsnickare och hade många kunskaper och idéer när det gällde sådana ting. Han läste inte märkvärdiga böcker, han hörde inte på högtidlig musik och ägnade sig inte åt någonting sådant, som hon visserligen intresserade sig ivrigt för men, som hon väl visste, av naturen inte riktigt begrep. Han var en intelligent och omtänksam människa; intelligent på det viset att han aldrig stod som ett frågetecken, att han alltid fick en uppfattning om vad som var för handen, även om det var en enkel och lite strakbent maskulin uppfattning; och omtänksam på det viset att hela hans intresse rörde företeelserna utanför honom och därför främst henne, som uppfyllde hans synfält nästan dygnet om. Det märkvärdiga

med honom låg snarare i hans kroppsliga gestalt eller hans sätt att röra sig, som, lustigt nog, påminde om en katts. Han var tung men mjuk och snabb: när han klev upp på en sten eller reste sin stora kropp ur sängen skedde det på samma ansträngningslösa sätt som när en katt förflyttar sig upp på ett staket; där behövdes inga ansatser och ingen kontroll. På samma sätt talade han: han behövde aldrig tänka på att det var han själv som talade. Det var hans föräldrars och deras föräldrars och deras föräldrars språk som han upplät sin mun för, och det uttryckte gamla självfallna tankar och känslor som om allt varit alldeles nytt. I och med att de kommit till Gotland hade han också lagt sig till med gotländska tonfall; han sade »jå, jå«, istället för ja, fast han inte visste om det, och kanske var uttrycket »det kan så vara, det kan så vara«, vilket skymtade i allt vad han sade, också någonting gotländskt – ett slags tung nonchalans, ett slags tryggt lättsinne; en eftertänksam tanklöshet. Så lät det i varje fall i hennes öron. Och det gjorde henne en smula osäker. Det var en hållning, som hon aldrig kunde inta.

– Ja, sade hon, jag har betett mig lika dumt jag. När jag var 15 år klädde jag mig lite egendomligt och sminkade mig så jag såg konstig ut. Jag hade håret ner över ena ögat, så här. Jag vet inte varför. Jag tror inte jag tyckte det var vackert, precis. En gång gick jag ut i en röd och urringad klänning, som jag klippt opp så den var ännu mera urringad, och i mammas silverskor, och med parasoll och en broderad teaterväska och cigarrett i ett munstycke som var så här långt, och målad så att jag såg ut som en grotesk docka, antar jag. På det viset gick jag ut på gatan. Det var inget barnsligt upptåg, det var värsta allvar. Det var förskräckligt. Alla människor glodde, och vände sig om, och pratade om mig och sa allt möjligt till mig... Jag minns precis hur det kändes. Men jag gick på. Jag ville – ja, jag vet inte vad jag ville. Till slut satte man polisen på mig, man tog mig och körde hem mig i bil. Jag slog på dem med parasollet, på poli-

serna alltså. Jag var så arg. Det var väl menat som något slags memento för dem därhemma. Det hade nog ingen verkan.

– Det är inget fel på ditt utseende, sade han och skrattade. Det var det nog inte då heller.

– Alltid är det väl något. Men jag har sett flickor som är verkligt fula. Tänk om man hade sett sån ut. Jag förstår inte hur jag skulle ha stått ut med det. Det är vårt köns förbannelse, att vi alltid tänker på hur vi ser ut. Du har ingen aning om hur dumt det kan vara. Det är därför fruntimmer är så fladdriga och osakliga och inte finner någon ro. Ställ mig på schavotten, eller lämna mig ensam framför en tavla som jag tycker väldigt mycket om – först och främst får jag anledning att rätta till håret i nacken...

Hon skrattade förtjust åt tanken. Men det verkade inte som om han märkte udden, kände skärpan i orden – han tog opp det, som om det hade sagts utan lidelse, utan hat. Han tog opp det som om det hade varit sant – vilket det väl också var –; han gav alltid efter för ett förnuftigt uttalande, han var alltid resonabel, och det drev henne att gå längre, det gjorde henne het-sig. Hon talade illa om kvinnor, hon pratade hit och dit med reflexioner ur ett urgammalt, outtömligt förråd; det var ett älsklingsämne. Han sade inte emot henne; han blev inte ens upprörd; han tyckte aldrig att det var så förskräckligt; och var det förskräckligt, så förskräckte det i varje fall inte honom. Det fanns ingen sak i världen som han var rädd för – förutom ett enda: att hon skulle bli på dåligt humör.

Naturligtvis använde hon en gång i världen sin oemotståndliga nedstämdhet, sin sjukdom, för att pressa dem till eftergifter, overseende och uppskattning. Men de blev mest irriterade. De befallde henne att rycka opp sig och »inte bli som pappa«. Och vare sig de talade förstånd eller bara pressade och förebrådde, så gjorde det henne bara värre; precis som avståndstagandet när hon var upprymd och energisk: de jagade upp hen-

ne, de fick henne att svalla över – vilket var en ljuvlig känsla, en verklig vinst. Men det tycktes längesen nu.

Det kunde nu gå henne hur som helst – hon kunde nu se det utifrån. Livet var utanför henne. Inuti henne var bara en mörk materia, ett dunkelt hinder, ett ständigt tvärstånd. Det var värt ett sakligt konstaterande och de åtgärder, som kunde anses lämpliga. Världen låg utanför henne, och med hans hjälp kunde hon tänka och känna med den, och iaktta sig därifrån. Hon skulle nu kunna gå ensam en hel natt i en svart och snårig skog. Skulle det i alla fall dyka upp några figurer, som ville henne illa, skulle hon snabbt göra vad hon kunde för att freda sig. Hon var ju hemma i yttervärlden likaväl eller ännu mer än de figurer, som önskade ofreda henne – ty det var deras främlingskap i yttervärlden, deras rädsla och omöjliga krav och deras instängdhet i sig själva, som gjorde dem besvärliga. Och, på samma gång, så lätta att avväpna, så hjälplösa, så ofarliga. Deras maktspråk var en utlännings obegripliga svordomar, när han kommit fel – de var riktade till honom själv, där de inte kunde åstadkomma något, och verkningslöst utslungade i en yttre värld, som inte ens uppfattade dem.

Det roade henne.

Det var varmt, mörkt och stilla. En bit ut i den vattenblå natt-himlen flöt och guppade månen som ett ägg. De kom ut ur stugan och gick upp på strandbranten; hon ville hålla honom i handen. De var mycket förälskade.

Den tid de hade tillbragt tillsammans syntes dem full av rörande detaljer. Och det, att de hela tiden hållit ihop, var inte bara någonting rörande utan innebar också något slutgiltigt och outplånligt i världshistorien. Det fanns dagar och tillfällen, som stod för sig själva och utgjorde det färdiga resultatet av deras liv.

Det var särskilt efter den gemensamma könsupphetsningen,

som sådana känslor visade sig för dem. Det var sådant, som förebådade sömnen. Men en domnad arm eller en svettig beröring kunde hålla dem undan det slutliga försjunkandet, och det, som hade smitit fram ur mörkret, gömde sig i rummets olika vrår, i stolarna, på fönsterkarmen; eller lade sig i det dunkla taket.

Nu gick de ut, och utomhus tog sig de sentimentala känslorna och tankarna en annan gestalt, eller visade sig vara av en annan substans: de rann ut i det mörka landskapet och uppfyllde natten som det varma frasandet från havet. Genom att allt dem emellan var så gammalt, välkommet och vant, verkade detta nya uttryck, det varma, stilla natthavsuttrycket, alldeles beseglade.

Det var en form av svärmeri; vuxna människors svärmeri, som skiljer sig från de ungas därigenom, att det ingenting vill. Det har ingenting med framtiden att skaffa. Det är sådant, som man gärna låter pågå, så länge det pågår, för att inte ägna det en tanke, när det är slut; väl vetande, att varken det ena eller det andra är hela saken.

Det svaga nattsuset från havet fortsatte oavbrutet, fast en smula orytmiskt och svävande, medan månen drog sig lite tillbaka, lite högre opp, i och med att de klev opp på strandkrönet. Runt udden myllrade vattnet av månglitter, som myror i en myrstack. Det levde på ett maktfullkomligt och egenrättfärdigt sätt – ett liv, som genom sin rikedom och sin oåtkomlighet verkade en smula – naturligtvis helt oavsiktligt – som ett hån. Ja, så som det autonoma livet i en myrstack kan verka på den tillfällige och nyckfulle betraktaren.

På det lysande täcket låg berget och sov som en katt; en sådan som gör vad den vill och just nu behagar ligga hoprullad i den ombonade havsnattsvärmen. Dess linjer var djärvt och störvuxet utdragna; den kala ovansidan var inte kal och karg i natten utan krökte sig i en harmonisk nakenhet, som hade ver-

kat sinnlig om inte berget hade varit så stort. Där stupet tog vid bildades en vinkel, som med sina svagt svängda sidor såg ut som en detalj i en vacker, främmande skrift. Det var inte någon svensk skrivbokstav det påminde om, och likheten med det grekiska π var ytlig och teoretisk. Det lönade sig inte att anställa liknelser. Det var inte något konstverk, det var inte tillkommet för människors skull. Det var ett berg, omslutet av glittrande vatten en natt i början på oktober; i silhuett mot ett månsken, som trots sin klarhet endast avslöjade himlens mörker och havets tomhet.

Det var skönt; det var tomt.

Allting de fört med sig hade redan dalat ner på bergssidorna som trötta och tystnade fåglar; de märktes inte längre.

Det var inte bara den oväntat starka orgasmen, som kunde resa sig som en sorg och tränga tårar i ögonen på henne – det gjorde också detta egendomligt formade berg. På grund av hennes sinnes trötthet och beredelse och på grund av något annat, övergick det sköna i plåga och betryck – så som ett vackert minne kan göra. Det var en natt, som plötsligt visade sig innehålla allt. Här hade hon hela saken. De svängda bergslinjerna och den mörka massan formulerade i stenskrift den känsla, som var känslan av allt. Den känsla, som drev en att leva.

Var det en känsla av oro inför ett bottenlöst himmelsdjup? En skräck för ett tomrum? Ett skrik i ett fångelsehål? Den drunknandes blixtnära insikt om sin belägenhet och hans storknande protest – en protest, som kvävs i samma bråkdelen av en sekund som den uppstod? Det var, översatt i ord, en känsla av maktlöshet och förgängelse.

Det var samma känsla som i utspädda doser skänker visdom och frid, men som i fullt framträdande inger förskräckelse – och en förskräckelse så pass livshotande, att endast en redan sjuk eller förtvivlad människa hinner uppfatta den, innan också hon måste vända den ryggen.

Det var därför en människas mest fulländade ögonblick alltid åtföljs av ytlighet och torka; det var därför den religiöse i sina fantasier aldrig blir kvar hos sin Gud; det var därför den onda drömmen alltid slutar med ett hastigt uppvaknande. Det var därför, som en förälskad flicka genast vill gifta sig och syssla med heminredning – och det var därför, som maktmänniskan är den som mest ogillar konst, alkoholism och att sova på morgnarna... En del reagerar med skämt, en del med arbete, en del med lätt-sinne, en del med svårmod. Vem vill se sitt öde i ansiktet?

Han kunde det kanske. Hennes huvud föll framåt – och hon såg ner i den dunkla marken kring sina fötter. Han ville ha henne dithän. För honom var det en berggudde och en varm natt. Han menade väl, men han var en idiot och handskades vårdslöst med tingen. Det fanns regler för hennes liv som inte kunde brytas, murar, som man inte skulle bestiga.

– Jag vill gå in.

– Fryser du? Det är ju varmt!

Hans ansikte vände sig stort och svart mot henne. Hon såg på rörelsen att han var alldeles främmande. Det stora ansiktet närmade sig i mörkret, det kom alldeles för nära. Han sade något som varken var skämt eller allvar – han visste inte vad han talade om. Hans röst uttryckte emellertid hans mening ganska klart. Det finns ingen död. Man kan inte komma utanför livet, för det finns ingenting utanför. – Det är ju så varmt så man kan sova här, sade han.

– Varför det? Varför skulle vi göra det?

– Nej. Vi har ju en stuga. Det var bara som jag sa.

– Du tänker dig aldrig för.

– Inte? Jag tänker på dig, tycker jag.

– Du tänker på mig som du tänker på en svarv eller en motorcykel.

– Vad menar du med det!

– Du behandlar mig som en ny apparat. Nånting som du har

skaffat dig och inte är hemma på än. Du tänker inte på att jag har varit någonting förut. Du bryr dig inte ett skvatt om alla andra, som... alla som jag har haft att göra med. Jag är inte ny, jag är inte ensam!

– Det vill jag att du ska berätta om.

– Berätta! Ja! Du tror du kan handskas med dem som du vill...

– Vilka dem?

– ... eller att jag kan det! Man måste ju ta hänsyn till folk! Det är ju inte bara vi två i hela världen!

– Jag förstår inte.

– Herregud, det är ju frågan om hurdana de *är*! Vad betyder det vad man berättar om dem. Man kan väl inte förändra dem genom att prata om dem!

– Är det din far du menar?

– Han är död. Du ska glömma honom. Du ska låta honom vara! Mamma lever, och hon får vara precis som hon är eller hur som helst, för det ska inte angå mig...

Allt detta var bara prat. Hon måste tala, för att på något avlägset och ogenomskådligt sätt uttrycka vad som upprörde henne. Och vad som upprörde henne var bara nattens stillhet och tystnad; den berörde hennes ansikte med en kall hand och kom henne att fantisera om förgängelsen... Det kändes som en sista smörjelse, vilken den levande, den döende, absolut inte vill ha men inte förmår avstyra.

De försvann in i den mörka stugan.

I gryningen kom hennes mor utanför huset. Hon klev en smula framåt lutad men hastigt och bestämt över hedmarken. Hennes käringben i de svarta pampuscherna stampade energiskt i mossan. Hon hade som vanligt något ärende, något i görningen, någonting i sinnet.

»Jag tror inte«, sade hon, »att du passar för sånt här. Det är

inte bra för dig att leva så här oskyddat. Du måste tänka på din hälsa. Du vet att du inte är riktigt som andra. Och«, tillade hon, »det gör förresten detsamma hurdan du är. *Du ska vara som jag säger*, för så vill jag ha det.«

»Det kunde jag tänka mig! Hurdan vill mamma att jag ska vara då?«

»Oduglig. Maktlös. Sjuk.«

»Vad är det för dumheter! Det är bara prat! Det är ingen mor som vill det!«

Modern log ett vinkelformat leende och skakade på huvudet. Hon stod bredvid det snedvuxna päronträdet.

»Det är lätt förklarar«, sade hon. »Jag har aldrig velat ha några barn. Jag har aldrig gått med på att någon skulle sätta något på mig. Och allra minst *han*. Du är inte mitt barn. Du är hans.«

»Ni har fått flera.«

»De är alla hans. Han fick gärna omfamna mig, men det var inte meningen att han skulle få mig att svälla och klämma fram hans köttklunsar, när de blivit tillräckligt stora. Varför skulle jag tjäna till sånt? Va? Ja – jag lät honom göra det. Och jag visste nog vad jag gjorde. Jag kunde ha nytta av er, och det fick jag också. Han kunde göra mig gravid, det är sant. Men det var också allt. Sen gjorde jag som jag ville.«

»Du ska inte påstå, att det var du som gjorde pappa sjuk. Det är inte sant. Det är ärftligt.«

»Tja. Jag hade tur. Omständigheterna föll sig gynnsamma för mig. Jag tog honom naturligtvis för att han var sån. För att han var så svag att han skulle bli sjuk. Varför skulle jag annars ha gift mig med honom? Han var väl ingenting att ha? När han var gladlynt, var han bara bråkig. Han var aldrig till någon glädje. Man hade aldrig någon nytta av honom. Han var bara till besvär.«

»Han tjänade pengar.«

»Det gör väl alla.«

»Han hade en bra ställning.«

»Jag vet bättre.«

»Han var väl kär i dig en gång.«

»Fattas bara annat. Tror du att jag skulle bry mig om en karl utan att han var kär i mig? Vad är det med dig? Kom hem nu, så ska jag ta hand om dig och sköta om dig. Du ska inte ränna här ute och bära dig åt. Det är dags för dig att gå hem nu. Du lever bara på min tillåtelse.«

»Det är inte sant! Det är inte du som har gjort mig sjuk! Jag är född sån. Det har jag efter pappa. Du kan inte göra till eller från i den saken. Du har inget inflytande. Du saknar betydelse.«

»Gör jag? Tror du det? Då har du inte ögon och öron för denna världen, mitt barn.«

»Det bryr jag mig inte om!«

»Det är förresten som jag vill ha det. Det kan du gott tro, min lilla. Annars kan jag tala om för dig, att jag har så stor betydelse att jag nästan är nöjd. Vad skulle jag annars leva för?«

»Jaså.«

»Varför skulle jag annars vara här? Jag kan också ta mig lite semester och fara bort, för jag har allt ordnat där hemma. Har du det? Nej, du har ingenting, min flicka lilla. Jag trivs här på Hoburgen.«

»Jag märker det. Här har du ingen skam i kroppen.«

»Tror du inte alla människor har samma önskningar som jag? Och bryr sig lika lite om andra, när de bara kan det? Vad tror du din pappa ville? Hade han inte ett eländigt liv som han ville rädda, på något vis, precis som alla? Fast han inte kunde det. Tror du inte han tänkte på sig själv först och främst? Och önskade oss alla åt helvete, när vi inte var till lags – när han inte tyckte om oss? Han hade det inte så roligt, ska jag tala om för

dig. Och inte jag heller, fast jag kan ordna det så att jag är så gott som nöjd. Förstår du inte, att jag är så här och går med på att göra vad jag gör, därför att jag *måste*...«

Hennes ansikte fick det omständligt tragiska uttryck, som familjen alltid fruktade. Det skulle strax rinna tårar ur hennes ögon, kalla, mäktiga tårar som slet hjärtat ur kroppen på den som såg dem – och kanske också på henne själv. Hon var en faktor som alla måste ta hänsyn till – men kanhända tog hon inte denna hänsyn tillräckligt själv. Hon var ju aldrig nöjd.

Var hennes betydelse inte någonting i hennes ögon? Var det bara något som hon, och alla andra kvinnor, förgäves sökte gottgöra sig med – makten över männens sinnelag och makten över barnens hela väl och ve? Det var ändå av den största betydelse i världen! Eller var hon sina närmaste till plåga och besvär och förtryck som ett rent magiskt försök att ändra på en värld, en tillvaro, som hon från början var missnöjd med? Vad skulle man då anklaga henne för? För allt, förstås, men vad hjälpte det? Skulle hon straffas? Men inte bryr man sig om att straffa någon för något som redan är skett och inte kan ändras och inte kan ske en gång till.

Dottern klagade.

– Det är mina depressioner som förstör mig, sade hon. Man kan inte vara dystert och klaga hur många gånger som helst. Efter ett visst antal är man utsliten. Det har slitit ut mig så att jag inte reagerar mot det längre. Jag blir förlamad. Jag blir immun. Jag är förlorad.

– Men jag ska hjälpa dig, sade han.

Och det behövdes bara en röst, några ord, för att allt skulle upplösa sig... det kunde vara en fredssignal likaväl som en segerfanfar eller ett underkastelsestecken. Ett definitivt ställningstagande bara, och allting gick att behandla...

Det kom folk ur gårdarna numera. Som vanligt tyckte hon sig känna igen dem hon mötte. Och som vanligt såg hon ivrigt

bland dem för att se, om hennes far var med, eller om det var någon som liknade honom. Men så var inte fallet. I en trädgård kom en gumma ut med någonting i förklädet, som hon höll upplyftat som en säck; hon blev emellertid stående, som om hon tvekade att ge det åt hönsen, och stirrade rakt fram, såg dem stint i ögonen.

– Ett konstant missnöje, sade gumman, och de bildade orden klingade tungt i de bondska tonfallen.

– Vad menar hon med det?

– Nå... Hon är missnöjd bara.

– Ja, det är jag, sade gumman. Jag med. Och det kommer jag att förbli. Syns det inte, så är det som jag lägger band på mig.

– Vad är hon så missnöjd med?

– Sin sociala ställning, kanske.

– Nej, sade gumman. Det går ingen nöd på mig. Men mina barn önskar mig ur livet. Och det gör gubben också. Ehuru de vet, att de inte kan klara sig utan mig. De slår inte ihjäl mig. Och de säger ingenting heller. Men jag vet hur det är. Vad man än gör, är man i vägen. Hur mycket nytta de än har av en, så är man ett hinder. Ko-ko-ko-ko-ko..., skrockade hon åt hönsen.

– Småttingar småttingar småttingar...

Så släppte hon kjolkanten framför de anstormande hönsen: och i kjolen fanns ingenting. Inte så mycket som ett majsörn föll ner på marken. Hon satte belåtet händerna i sidorna och betraktade de gloende hönsen en stund. Så vände hon sig lugnt om och gick in i köket.

En lång och mager man kom springande ute på vägen. Han ville ha tag i gumman och tala med henne, men när han såg att hon gått in, stannade han och flämtade. Han var rätt gammal. Han hade ett ljust bockskägg och långa, smala ögon. Han var också lik någon, en släkting eller en lärare, såvida han inte rent av var den personen fast han förändrats en smula på gamla dar.

– Då får det vara, sade han och strök svetten ur den skrynkliga pannan. Det var inte så viktigt!

Viktigt var det verkligen inte. Han skulle berätta att hans dotter körde lastbilen i går. Men han hade sprungit lite för häftigt och blev plötsligt rädd för att hjärtat hade kommit i olag. Han satte sig på marken och andades med en dramatisk stelhet i blicken. Dessutom var det löjligt att vända tillbaka helt lugnt när han kommit rusande så ivrigt.

– Jag är bara en käring, flämtade han. En vacker dag springer jag livet av mig bara för att grannarna... grannarna...

Han tog sig tvärt om halsen och blev blek och stilla. Det såg ut som han dog. Men efter en stund reste han sig och gick därifrån utan ett ord, lite stelt och med tyngda, resignerade gammalmansteg. Ett år till, eller tio, och han skulle i alla fall vara död. Det var bara en gång hans dotter körde hamplasset, sedan gifte hon sig på fastlandet och tänkte på grannarna som han. Det var så många ansträngningar, som fyllde hjärnorna med ett surrande – ett surrande, som inte glädde någon och som skulle vara alldeles borta i det ögonblick det var slut. Vem hade saknat honom, om han aldrig blivit född, och vem skulle tacka honom, när han dog? Han levde kanske lika villigt och ovilligt som andra – men hans skepnad var nu en gång sådan, att alla fylldes av ledsnad när de såg honom; och man hörde på hans prat och log åt hans flinande för att han aldrig skulle få veta sanningen om sig själv. Men denna sanning var ändå känd av honom själv, ibland, när han glömde sig; så som nu på vägen tillbaka. Nu betraktade han sig själv med samma medlidande och ledsnad som de. Det var nonsens att vara grannlaga; det var kanske rent sårande.

Men sanningen om honom skulle snart vara lika meningslös som det grannlaga fördöljandet. Hade man sårat honom svårt eller kanske oläkligt, så var det ingenting att göra åt och inte något sår längre, när han var död.

Vad blev det kvar? Kunde en magasinerad önskan, en förkvävd vilja, en ond blick ur ett par långsmala ögon ligga kvar i luften sedan mannen väl var borta? »En vacker dag springer jag livet av mig bara för att grannarna...« sade han, och så dog han, på det att detta »bara för att grannarna« skulle ligga kvar över trakten som ett förankrat moln, fördunklande himlen, hotande med hagelskurar...

Ingen fruktar en avliden, ingen kan sörja en död; ett dödsfall gör samvetet rent. Ingen trampar ostraffad en levande på tårna; men en dräpt man **ligger alltid ogill**.

Det var mycket folk på heden. En del rörde sig knäande och framåtlutande, en del satte klackarna i marken som de ståtade med någonting – ungefär som den unge pojken, den fräcke gymnasistsnobben, som hon en gång varit förälskad i. Själv satt hon hopkrupen i ett hörn inne i stugan med armarna om sin egen kropp och med huvudet vilande mot bröstet – orörlig, liksom förstenad i en ansträngd ställning. Det såg ut som hon sov.

Han stod inte ut med att se det längre. Han grep tag i hennes armar och ryckte opp henne, eftersom hans ord inte hade någon verkan.

– Låt mig vara, sade hon, dröjande på varje ord. – Du tycker bara att jag är till besvär. Det är bara det...

Han drog henne med sig ut. Där fick hon för sig, att folket på heden, som hon kände igen varenda en, inte var levande utan de som hade dött. Det var därför de var upprörda och förgrymmade och betedde sig så meningslöst – för det var ju meningslöst, eftersom de var döda. Det var han som hade väckt dem till liv med sin envishet och sitt oförstånd. Det var därför hon hela tiden sökte efter sin fars ansikte; men hon såg det inte.

De var mycket upprörda; och de vände sig mot henne, därför att han var med.

– Lugna er, skrek han. Vad vill ni?

Hon grep honom i armen med oväntad styrka. Hon ville tysta honom. Hon var rädd. De ville ha ersättning. Kunde de inte få ordning och rättvisa, så ville de ha ersättning för det som berövats dem, eller det som de aldrig haft. Det är en skrämmande syn att se en död i ansiktet, att se hans minspel, att se vad han nu tänker och tror om sitt liv, när det inte längre är någonting att göra åt det. De kände ingen trötthet, ingen resignation, ingen försonande längtan efter befrielse – eftersom det inte givs någon befrielse. Deras ansikten uttryckte ingenting annat än ilska och protest. Hade de haft det ringaste att säga till om, hade det verkligen varit påkallat att begrava dem, bränna dem, muta dem med blommor och vackert tal och läsa besvärjelser över dem, på det att de måtte ligga stilla. Men de hade ingen makt; de var ingenting alls att bry sig om. De trängde sig närmare; deras gester var nervösa och otyglade; i deras ögon blänkte tårar, som var vredens tårar, sådana man ser hos barn. De kunde inte gå med på att deras liv hade varit som det varit och sedan tagit slut. Den upprättelse de begärde var barbarisk. Hur de än hade levat, vare sig det varit enbart plågsamt eller stundvis gott, var de alla lika förorättade och oförsonliga.

– Lugna er! skrek han igen. Tala en i taget! Var så snäll och tala om vad det gäller! Vad är det frågan om? Är det något särskilt?

Något särskilt – något som inte gäller allt och alla och alltid... Det var ett hårt ord, och de hejdade sig något. De närmaste började förklara sig. Han betraktade dem med intresserade och oberörda ögon. Vad de sade, var inte mycket att komma med. Ett föremål från barnkammaren, ett brutet ben, ett löjligt misstag i en lönefråga, lukten av sommarvatten, en förlorad förmögenhet, en vanskött tandrad, en regnig morgon, ett omöjligt barn, järnvägsstationen på andra sidan sjön, en jul-

skinka och doften ur brännvinsglaset, ett hatat ansikte, den ständiga vägen hem från arbetet... Det var inte mycket att komma med. Men de krävde alla en måttlös gottgörelse och en upprättelse helt bortom gott och ont. De ville alla hålla i skaf-tet om de bara såg huvudet under yxan. Det var bara någon småsak som upprörde dem – kunde bara den saken göras om, bliva ogjord eller sprängas i bitar, så skulle de lugna sig för en stund. Det kunde vara en lycklig liten sak lika väl som en plåg-sam. Det var inte svårt att se, hurdana de voro. Det var inte svårt att föreställa sig hur de skulle burit sig åt, om de fått livet tillbaka. Innan de på nytt krupit ner i den sista bunkern, hade de gjort vad de kunnat för att spränga världen i luften med sig själva. Innan de gjöto en droppe av sitt eget blod hade de hug-git omkring sig utan åtskillnad. Allas ögon för mitt öga, allas tänder för min tand, det var deras lag. Må mitt blod stiga dem alla över huvudet och dränka dem, innan jag ännu har hunnit förblöda! Må slutet på min lycka hindra all annans lycka i sin början; må min orättvisa drabba de oskyldiga så hårt, att de inte blir i stånd att vederfaras någon orättvisa! Av mitt blod ska de dricka och av mitt kött ska de äta, tills det står dem i halsen så att de ingenting annat kan få ner; på så sätt ska *jag* frälsa världen! Om jag är död, varför skulle då andra leva?

– Sådana är de, sade han och ryckte på axlarna. Kom nu! Det är ingenting att fästa sig vid. Så blir man när man dör.

Han vände sig lugnt om och gick därifrån. Hon följde efter honom och försökte att inte lyssna till vad de sade. De skränade och gormade bakom henne. Nu kände hon också igen sin äldste brors röst; han som dog ung på samma sätt som fadern. Han var lika vild och skränig som de andra, lika oförnuftig och kverulantisk, fast han varit en mild och stillsam ung man medan han levde. Han hade nu verkligen någonting särskilt att uppröras över... Han var inte mer än 24 år när han tog livet av sig, ett hjälplöst offer för en obeveklig framtid – en framtid i

dysterhet och oförmåga. Han hade verkligen någonting särskilt... Men att han skulle begära så oförnuftigt, så hänsynslöst och mycket, det hade hon inte föreställt sig. Han tänkte tydligen aldrig förlåta; inte någon, inte något. Man kunde tvinga honom, men man kunde inte tvinga hans begär, som vrålade med en hes och främmande röst: Jag vill inte! Jag – vill – inte! Och hade modern varit död nu, skulle hon väl ha stått med i skaran och skrikit som de, och trängts bland de främsta. Hon ville inte, hon heller. Det tragiska uttrycket i hennes spetsnästa ansikte, den falska gesten med hennes tillsynes uttröttade gummhänder – allt var i själva verket enkelt och riktigt i uttrycket. Så var det ju med henne också.

Hon stannade.

– Jag går inte med dig, sade hon. Ska du gå in, så gör jag det inte. Du får inte bukt med mig!

Han vände sig om och tittade på henne. Hans ögon blev stora och tomma.

– Du kommer ingen vart med mig! fortsatte hon. Jag glömer aldrig att jag är född sjuk! Jag kommer aldrig att finna mig i det! Jag kommer aldrig att foga mig i nånting! Jag är som jag vill och tänker inte vara som du vill, och inte som någon vill! Jag kommer aldrig att älska dig för din skull! Jag älskar dig för min egen skull, och för att du ska älska mig för min egen skull! Det går inte att ändra på, för jag vill inte ha det annorlunda! Jag kommer bara att göra dig ont! Jag kan inte ge mig! Jag vill ha ersättning! Jag vill ha upprättelse!

Hon blev stående med munnen halvöppen och vajade en smula. Hon blev häpen och slagen av sina egna ord, och förskräckt av att höra dem ljuda ut i luften omkring dem.

– Jag är precis som de! Jag kommer aldrig att finna mig i det!

Hennes huvud föll ner mot bröstet igen. Vinden från de båda havssidorna tycktes få slätten att bölja, att gunga omkring dem.

– Bry dig inte om vad jag säger... stammade hon. Det är inte

sant... Hon tog några tveksamma och osäkra steg, det såg ut som om hon inte hade sin kropp i balans.

– Det är inte sant...

– Det är det nog, sade han. Det ser jag väl. Så var det med de andra, när de levde... Så är det i alla fall med dig.

Hon gjorde en egendomlig rörelse med armen; det var en gest som var menad att tysta honom men hon lyckades inte utföra den naturligt och begripligt – och för resten var det för sent. Hon hade sagt vad hon inte skulle ha sagt, vare sig det var sant eller icke. Hon hade fått honom att inse vad han inte borde ha insett – även om det var felaktigt. Han hade släppt fram hela folkskaran i dagsljuset, han hade lugnat dem, hållit dem stängden och visat dem deras maktlöshet; men nu kunde han inte hålla tillbaka dem längre. Sådant fick inte han, en levande och likgiltig människa, stå och säga dem mitt opp i synen.

De trängde sig fram förbi henne, makade undan henne, och framför sig fick hon se den välkända ryggen av sin far, som äntligen tog hennes parti och följde de andra. De omringade mannen utanför stugdörren. Inför hennes ögon ryckte de i honom och drog omkull honom, och slutligen slet de honom i stycken.

När natten kom, satt han trött på en stol vid bordet. Hon låg på sängen med ryggen utåt och låtsades sova.

Årscirkeln hade slutit sig och hon skulle aldrig komma ur den. Han hade misslyckats. Hans kärlek, eller vad det var, förmodade intet.

Han skaffade en bil för resan till Burgsvik. Han skötte packningen och hjälpte henne in i bilen därför att det var det riktiga och bästa att göra och därför att han inte hade en tanke på att förhålla sig annorlunda. När bilen skumpade fram på bivägen och cyklarna skramlade därbak, tittade han ut genom bilrutan och sade något om den egendomligt formade bergudden, som låg som en hand i det tomma blå havet. Det kala landskapet

med sina egendomligt benämnda och kanske tomma gårdar gav ett rent och befriande intryck; och den lilla fyren, som stod en bit upp i land, tändes och släcktes på grund av den olika utvidgningskoefficienten hos två metallstavar, vilket var ett charmant påfund; och hon höll med honom, så långt hon orkade uttrycka det.

Men hans röst hade förlorat makten. Han ivrade, men han ivrade inte längre för att tillgodose sina intressen, och hans omedvetenhet eller oskuld var nu ingenting annat än en begränsning.

Vad hade hänt? Hon hade blivit sjuk igen, och han ville, helt naturligt, inte ha en sjuk människa till hustru; fastän han, lika naturligt, skulle komma att gifta sig med henne. Det hade vem som helst kunnat förutspå, alltihopa.

Den kala berggudden, grågul och gråblå i höstljuset, låg utanför bilrutan på ett alldeles uttryckslöst sätt: man kunde komma dit eller bege sig därifrån bäst man behagade. Den djärvt utställda bergknallen och den omgivande mattan av likgiltigt vattenglitter, som hela tiden försköt sig åt ena sidan, såg precis ut som om de aldrig hade varit där. Trakten hade väl sina olika utseenden, alltefter årstiderna: där talades ett språk, som rymde fyra ord eller bara kunde skrivas med fyra bokstäver, i en mening, som varken hade början eller slut.

ATT LÄRA SIG SIMMA

På en träbrygga bredvid Beckholmen stod en pojke och meta-de. Han var mycket missbelåten med sig själv, ty han fick inget napp. Han hade inte kunnat böja knappålskroken så som den skulle vara. Han hade ätit upp brödet som han skulle ha tuggat till små beteskulor: och han var inte en sådan, som fick napp på tomma kroken. Han var starkt medveten om sin oförmåga och sin moraliska undermålighet. Han svor jämt, trots att han lovat Gud att låta bli, och han kunde nästan aldrig tala sanning. Man hade sagt honom, att han ljög så mycket därför att han var feg. Därför hade han beslutat att bli strejkbrytare, när han blev stor. Han visste inte vad en strejkbrytare var för något, men han hade hört, att det var »i alla fall en modig människa«.

För en tid sedan hade han blivit förbjuden av föräldrarna att gå ner till vattnet, eftersom han brukade ramla i och inte kunde simma. Han skulle hålla sig på ett avstånd av tre meter från stranden. Men häromdagen gick han i alla fall ner till slipen, och föll i. Det gick inte att dölja, ty när kläderna väl hade tor- kat, utsände de en kraftig stank efter det feta stadshamnsvattnet, en stank, som var alltför välkänd därhemma. Inte ett ögonblick tänkte han på att erkänna sin överträdelse. Han påstod, att han snavat på slipskenan och rullat på denna tre meter ner till vattnet. Han vidhöll orubbligt sin lögn och utsmyckade den med detaljer, den ena trovärdigare än den andra. Hans moder granskade honom med ett egendomligt uttryck, så upphävde hon tremetersförbudet och sade, att han fick leka var som helst och trilla i bäst han ville. Hade hon inte trott honom? Nå, om han bara höll fast vid sin historia, kunde hon ju inte vara säker. Men den som inte erkänner sina felsteg

är feg. Han skulle aldrig erkänna det. Han var feg; han skulle aldrig bli strejkbrytare.

Han var inte bara feg, han skröt också. En gång, då de sutto vid middagsbordet, hade Fröken i skolan ringt och frågat, om det verkligen var sant att han var scout (inte vargunge), att han hade en bror som kunde spela såg, att han varit i Amerika och kunde prata amerikanska om han träffade någon som förstod det, etc. som han påstått. Sedan dess satt han tyst och rädd vid middagsbordet och beslöt sig för att klippa av telefonsladden. Men när middagen var över, kände han sig alltid bättre till mods och begrep, att han inte skulle kunna förklara den avklippta telefontråden. Skulle han säga, att han tappat en stor kniv på den, skulle man inte tro honom.

Det var annat också. En gång hade han fått ögonen på en viss kaka, som han trodde att han skulle få. Han satt tyst vid tebordet, tittade på den och slickade sig om munnen. Då stack hans fader ut sin stora hand och grep den – och han tog till lipen, så gammal han var. Man skrattade åt honom, man tröstade honom och gav honom andra, liknande kakor, och det gjorde inte saken bättre. Man hade förstätt, att han var ett kräk. Det var, om han tänkte på det, alldeles olidligt. Det fanns också annat, som man dessbättre inte förstätt. När han var sex år, hade han klättrat upp på en ställning vid en upplagd båt. Där hade han satt sig gränsle över en planka och gungat fram och tillbaka, så att det kändes skönt mellan benen. Till slut började hela ställningen gunga och så rasade den. Han föll med huvudet mot en slipskena och fick ett ärr i tinningen. Det var Guds straff för att han gjort vad han borde låta bli, och det var en lycka att Gud straffade honom utan att andra fick nys om saken.

Den fundersamma gossen, som inte fick något napp, sträckte ut sig raklång på bryggan och betraktade vattnet i skuggan mellan bryggpålarna. Det kom svall från Strömmen, långt efter det någon båt passerat förbi utanför raden av upplagda

Sveabolagare. Ljusreflexerna flammade oppe i bryggans undersida, några korkar lågo stilla och gungade opp och ner i det tjäraktiga vattnet. Han blev medveten om en känsla, som han kände igen: känslan av att han inte riktigt visste om det var i går eller kanske i morgon, som han låg här och tittade in under bryggan. Var det i morgon, så skulle ju allt pinsamt och bekymmersamt, som väntade honom i dag, redan vara passerat. Det kunde göra detsamma. Han krökte sig alltmera in under bryggan: och så föll han i igen.

När han var tio år, kom han i läroverk. Fast han var en stillsam, snäll och foglig pojke, som alltid pryddes av ett villigt leende mot den som talade med honom, var han gärna med om alla busupptåg, drev dem litet för långt – och var oftast den, som åkte fast. Han fick många anmärkningar i uppförandeboken, som skulle påtecknas hemma varje vecka. Hans föräldrar voro visserligen varken stränga eller oförstående, men de voro föräldrar – d.v.s. just de, inför vilka det gäller att rädda ansiktet. En dag hade han glömt sångboken, knyckte en annans, blev uppdagad och värjde sig med meningslösa historier om var han hade glömt den, och fick tre anmärkningar på en gång, den sista för Grov Lögn. Då tyckte han, att det gick för långt och beslöt att inte visa anmärkningsboken därhemma. Det blev en besvärlig tid. Till slut blev han tvungen att förfalska faderns namnteckning. Han låste in sig i badrummet, låg på knä på kakelgolvet och övade sig, och kastade ner lapparna i ventiltrumman – i toaletten fick ju inte stoppas annat än toalettpapper. Han visste med sig, att förfalskning var det svåraste av alla brott; men han hyste inga betänkligheter – han var orolig för att det skulle upptäckas, och mycket olycklig. Hans behov av förskönande historier blev större; och den kritiska förundran, som han iakttog hos andra när han berättade om sina bravader, sårade och plågade honom mycket. Det drog ihop sig till upp-

täckt, en natt steg han upp, klädde på sig och stoppade tändstickor i fickan för att gå ut och tända eld på läroverket, som låg mitt inne i staden – dels för att anmärkningsboken, som låg i skolbänken, skulle försvinna, dels för att man inte längre skulle ställa sig tvivlande till hans allmänna förmåga. I trappuppgången var det emellertid mörkt och drog kallt på ett skrämmande sätt; han insåg, att han inte riktigt visste hur han skulle bära sig åt och gick in och lade sig igen.

Så blev allt uppdagat; han fick stryk och föräldrarnas ansikten voro fördunklade av sorg och bekymmer; själv visade han, när det hela var över, en opassande glädje. Men efter en tid fick han nya anmärkningar i skolan, och trots alla uppriktiga loften att aldrig göra så mer skrev han *geswint* faderns namn igen; och så var det samma tider igen. En välvillig och omoralisk Gud sände emellertid scharlakansfeber över skolan, och sedan var terminen slut, anmärkningsboken »kvarglömd« i klassskåpet – där ligger den kanske ännu – och ingen fick nys om saken. Den lycka den lille grabben erfor, när han äntligen satt på tåget ut till sommarlovslandet, kan inte mätas med vuxnas vanliga mått. Ödet hade emellertid, som man säger i gamla goda romaner, mera av den varan i beredskap. Han blev sjuk och fick stanna i sängen ett drygt halvår. Man sade att hans tvivelaktiga beteende under den förflutna terminen bara berott på den begynnande sjukdomen och just var typisk för denna – ett tal som han själv inte trodde ett ögonblick på. Han var lycklig ändå, lycklig över att få tillbringa dagarna i fred i sängen, medan sommarsolen sken in mellan gardinerna, lycklig att slippa ansvar och bekymmer, att slippa visa sin klena förmåga att simma och spela fotboll, att slippa läsa läxor – och att äntligen, utan sammanstötningar med yttervärlden, få drömma sig sådan han ville vara. När sjukdomen nådde sin kulmen och det rådde fara för hans liv, försänkte febern honom i en halvvala, som var fylld av egendomliga och ljuva stämningar. När man

frågade honom hur han kände sig, lyste han opp och svarade alltid, från sjukdomens första dag till dess sista: Tack bra! På gården – de bodde då inne i staden – bullrade soptunnskarlarna, kajorna kom i stora flockar från Humlegården, på den gammaldags tapeten stredo små röda ljuspunkter eller gnistor en festlig och ständigt oavgjord strid med små blå gnistor, medan någon bredvid honom med dämpad röst läste dagens lilla ranson ur *Tre Musketörerna* eller *David Copperfield*. Sjuksköterskan, som hade stora, runda, röda bröst – han kikade på henne när hon gick och lade sig – berättade för honom hur det såg ut i staden på Barnens Dag; det var en ovanligt solig och vacker dag. Han erinrade sig, att han för flera år sedan bestämt sig för att bli författare. Han planerade hur hans första bok skulle se ut – en samling musketörpjäser, av vilka den första redan var halvskriven. När han slutligen fick komma opp, voro alla vänliga mot honom och berömde honom. Allt var förlåtet och glömt; han var en ny människa.

När han efter ett år började skolan igen, gick det lätt för honom, därför att han var ett år äldre än de andra. Han skördade också ära med sina uppsatser. Han fick visserligen anmärkningar som förut, led och försökte dölja dem, men det var nu inte längre detta, som i alla fall gjorde livet surt för honom.

Det var onanin. All litteratur i ämnet, som han slukade, påstod att detta var någonting varken skadligt eller skamligt, som han måste låta bli; men han trodde vad han trodde; han fattade beslut och gav upp och fattade beslut och gav upp flera gånger om dagen, tills viljeapparaten i hans hjärna råkade i kaos. Han lovade sig själv, att han skulle ta livet av sig den dag någon förstod att han onanerade. Dagen kom; det var en söndag. På kvällen innan hade han ritat en naken kvinna i stort format, ställt teckningen på pianot och firat en orgie, interfolierad med ljuva eller våldsamma ackord på pianot; så hade han gått och

lagt sig. När han vaknade på söndagsmorgonen, kom han att tänka på, att han glömt den osedliga teckningen kvar ovanpå pianot. Han rusade ut i nattskjortan; den fanns inte kvar; föräldrarna hade väl taktfullt avlägsnat den. Nu återstod endast döden. Omtöcknad, förtvivlad och viljelös följde han med på en söndagsutflykt; de sutto på en skärgårdsbåt. Hans föräldrar voro glada och pratsamma. Han gick fram till fören och såg ner i bogvattnet. Han andades djupt, precis som han skulle göra när han kom under vattnet, för att det skulle gå fort. Så blundade han och spände musklerna. Men han vågade inte. Kanske var det också som han gjorde sig till, tänkte han. Så gick dagen; och när han av en händelse låste opp sin skrivbordslåda, låg teckningen där. Han erinrade sig genast, att han själv hade låst in den på kvällen.

I skolan blev han en typisk [föreningsgagga](#) och [fröjdpappa](#). Tillsammans med en företagsam och affärsbegåvad yngling gav han ut en tidning; iförda faderns hatt, käpp och damasker infortrade de offerter av stadens tryckerier eller övertygade AB Kol och Koks om nödvändigheten av att annonsera i 13-åringarnas klasstidning. Han var en ivrig, snäll men lättsårad kamratmänniska. Hans livsluft var kamraternas outtalade respekt – respekten för drömmaren, som ser tankfull ut, och respekten för skolgossen, som klarar sig i skolan utan att läsa några läxor (efter vad man trodde). Hans handlingsförmåga bestod av vilja att vara till lags och en viss lätthet för desperation, icke utan hysterisk anstrykning. När föreningsmötena övergick i läskedryckssprutning och slagsmål, återställde han, såsom ordförande, ordningen genom en antydning om hjärtfelsattack. Kamraternas respekt höll han för självklar, emedan, som en lärare ironiskt uttryckte sig när eleven inte hört frågan: »han levde ett rikt inre liv«. Detta inre liv bestod av dagdrömmar med pistoler, maskiner och nakna flickor i, vidare av ett med åren tilltagande natursvärmeri, intensivt förbundet med

en tårdrypande avståndskärlek till en flera år yngre flickunge; och slutligen av ett högallvarligt pysslande med mystiska och pessimistiska filosofemer. Natliga skogspromenader – och den älskade flickungens hånfnitter – avsatte dagsanteckningar i stil med denna: »Hell dig, Natur! det är dig jag skall gifta med!« Den pessimistiska filosofien hade han hämtat hos sin pappa och Shakespeare; den senares verk hade han plöjt igenom, först på jakt efter fula uttryck och pikanta situationer, sedan gripen av spänningen och slutligen för att kunna konstatera, att »allt är smärta och förvirring«, vilket tilltalade honom mycket. Det var otillräcklighetsförnimmelse och skuldkänsla bakom; och han saknade fullständigt instrument att vända skuldkänslan till aggression, han gjorde inte ens försök i den riktningen.

Pubertetens tillväxande problem, som förde med sig folkskygghet och bakslag i skolan, kunde han endast klara på ett sätt: genom att fly till en plattform i [Kaknässkogen](#), där han, liggande på rygg, baxade sin själ oppför de religiösa mystikernas himlastege och, i handlös beundran av sin egen begåvning, löste livsgåtan med satser som: »Intet är; ty allt är en dröm utan drömmare«, eller: »Den mest eftersträvansvärda filosofiska likgiltigheten för världen är likgiltigheten för om man har denna likgiltighet eller ej.« Det var en rums-, tids- och orsaksupplösande spekulering, som påminde om åttaåringens känslöfornimmelse, då han låg och tittade in under bryggan; och den fick samma slut: han trillade i.

Vad som sedan hände och händer, är psykologiskt sett samma historia. Man tar lärdom av allt, utom sina misstag; man lär sig mycket, utom det man inte kan. Man lär sig så småningom att simma, eftersom man är född med förmågan att flyta i vattnet; men det betyder inte att man blir något vattendjur.

OPUBLICERADE ANTECKNINGAR

Utdrag ur FUGATORIUM

Det finns goda och vänliga andar. De som kommer med musiken, till exempel. Och de som faller från himlen när jag ligger med min hustru.

Konstens funktion är densamma som drömmens: att hindra oss att vakna. Så klart och förnuftigt som möjligt skall den släppa fram så mycket av den skrämmande och okända verkligheten som möjligt – utan att vi vaknar och vänjer oss.

Man strider för att förverkliga ett fiktivt jag i stället för sina verkliga möjligheter. Den kampen blir destruktiv eller möjligen uppehållande – den skapar tomheten, tröttheten och ledan.

Kom fram, säger jag, kom fram käre herre och sitt inte där och intrigera! Uppenbarad är du död och korsfäst; fördold är du uppstånden. Du är herren, och jag kan aldrig bli din tjänare, bara en utestängd slav, en hovman som tisslar och tasslar utanför dörren och förgäves söker företräde.

Friheten: att göra skrankorna till språngbräden, motståndet till medel.

Måhända är det protesten som är den hemliga styrkan i asketers, helgons och **brahminers** plågor, i Jesu korsdöd. Och just protesten, dum och meningslös, är vad jag tycks ägna mig åt. Jag protesterar mot allt, varenda stund på dagen och på natten. Jag inlägger i denna svarta anteckningsbok mitt bestämdaste veto mot allt; det tycks vara det enda jag gör med rent hjärta. Jag vill ingenting, jag vill *inte*.

Jag har idag [Göteborg 1954] lagt ännu en roman och 10 månaders arbete på hyllan. Det gäller att stoppa i tid, annars blir man galen. Nu skall jag skriva en bok som heter Nu och är

en samlagsroman eller eftersamlagsroman. Tusen eller en natt – en människas hela liv, sett som en sammanfallande räcka samlag, hopsatt av en ändlös rad efter-samlag-stunder. Två människors liv, vardera sett på det viset.

Det blev ingen samlagsroman, det blev en liten novell. DN tog den, en anonym moder i Närke skrev att jag borde skämmas. Det gör jag kanske också, på ett eller annat sätt.

Det första av alla budord blir alltid: Du får ordna det själv. Det finns ingen Gud, ingen lag, ingen tro, ingen hjälp – om du inte ordnar det själv.

Man söker aldrig sanningen utan en lögn som kan gå ihop med sanningen. Man finner den inte.

Det enda möjliga och dessutom det listigaste: att fly och skriva. Jag har det ju bra på det viset, vi har det bra båda två: det behövs nog ingenting annat; vårt gamla fugatorium.

Åt helvete med all eufori och all självkänsla som inte är flyktens, då man springer för livet; annars är det bedrägeri. Tro aldrig att exilens klimat kan tas med till hemlandet, till verkligheten; dra genast på de gamla vinterplaggen, eljes kommer illusionssnuvan.

Den drömda arkipelagen. Jag har alltid haft en stark och levande bild av Stockholms skärgård, fastän jag som barn bara varit i Vaxholm och trakten däromkring enstaka gånger. Jag tittade på kartan och började skriva historier om öarna utanför Möja. När kriget kom och ytterskärgården stängdes, kom jag med på en båt och seglade överallt där man kunde och fick segla; och skrev fortfarande om öarna som jag inte hade sett. Sedan fick jag se dem och slutade skriva. Det är nu många år sen jag var i skärgården, bilden börjar bli stark och lockande igen som om jag inte hade varit där.

Kärleks galenskap, verklighets dröm, arbetes flykt och berusning – och alla anstränger sig till det yttersta. Det är inte bara att vara lugn, glad och klok, man måste klara sig också. I en

värld av elände och ynklingar gives det ingen plats för ynkedom och eländingar. O flykt på vingar av bly.

Allt ligger i flykten. Man når genom att lämna, man griper genom att släppa. Det är en späd och barnslig mekanism, ungdomligt talat är det längtans mekanism, men det gamla hjärtat hos en gammal man gör samma ömtåliga rörelser, dubbelrörelser, vaktande på minsta förändring. Så andas hela världen, tränger fram och flyr bort, än verklig och stilla, än främmande och bortåtgående. Det är *oron i allt verk*.

Det saknas en symbol, ett tecken eller ting för allt detta som är kärlek och lidande, berusning och eftertanke, energi och orörlighet, tro och insikt, hopp och genomsådande, gåva och skuld, *verk och vila*. Men det går inte att gripa. Det kan möjligen inringas, avskuggas, kringgås om och om igen på otaliga bakvägar, med omvikande rörelser.

Kärlekens metamorfoser. Det luktar ugn i huset, vi bakar bröd. Birgitta satte på *de hindemithska Metamorfoserna*, de klingar starkt och nytt och gammalt i rummen. Kärleken är minnen utan botten och ett *nu* under tak. När jag var ung drömde jag om kärleken, kärlekens nu; men aldrig tänkte jag mig något så skiftande, med ett så mångfaldigt, blandat innehåll, inte heller med en sån livskraft i triviala bagateller.

För den som hungrar och törstar är allt skådande, all estetisk utsyn eller insikt, *stenar i stället för bröd*. Men vem vet – måhända är seendet, inseendet och utblicken, levandets högsta värde, bästa motivering och moral. Tja, i praktiken duger endast det som ger glädje, en smula långvarig glädje; glädjen är under alla förhållanden, på vilka grunder den än har kommit till, det självklart goda. Men den har den egenheten, att så snart den försvunnit, och det gör den antingen den varit en smula långvarig eller ej – då är den ingenting värd.

Glädjen är ett eldkol, man kan inte simma i land med det i handen. En eldtång är vad vi behöver att knipa glädjen som

kanske inte finns men alltid låter sig anas och som det är vår hela levnads hopp att finna, föda eller skapa.

Jag står helt likgiltig inför alla former av **dynamism**, **vitalism** och **pragmatism**, marxism, existentialism och diverse moralisk realism.

Att se men inte röra är själens högsta lust och begär. Mannens kärlek har sin rot i ögonen, tankens enda lycka och framgång är en voyeur, det enda positiva i all kultur är ett passivt seende, ett skådande utan mål och mening... Den blindes glädje när han ser det osynliga.

Romanen om Ryssviken. Efter att ha lagt så stor vikt vid, gjort så mycket så många gånger och till slut också varit så gränslöst road, vet jag nu varken ut eller in. Dessvärre kan det bara bli fråga om att finna en ny form – innehållet kan jag inte längre göra någonting åt. Allt måste med och ingenting annat – det rör man inte över; efteråt kan man stryka men ingenting sätta dit. Ska jag lägga också denna på hyllan, bättre sent än aldrig. Det ligger till så här: **biskären** är för många, för viktiga, kanske huvudsaken, medan huvudsaken... Ja, det är alltid något annat man skriver om.

En gnista i en stor eld, en droppe saltvatten i havet, en enda blick, ett ögonkast ur skapelsens öga, en liten ton i de tusen löpningarna på ett stort instrument – men samma eld, samma vatten, samma ljus, samma hand som rör sig... nej, nej! Ord kan inte säga vad man är. Orden måste negeras.

En fri och medveten människa ger sig inte i lag med sin olust, hon betraktar den ett tag och ser vad den ställer till och skakar vänligt på huvudet – hon kan till och med roa sig på dess bekostnad. Men hennes ögons lust är glädjens lilla låga... Vänd dig inte bort och skugga dig själv – ljuset är ditt eget och allt får vara som det är när glädjen lyser på det. Hoppa över alla motiveringar, ideologier och trosföremål och gå rakt på sak: på glädjen.

Allt plågsamt i mitt liv, missnöje, nervositet och oförmåga har dykt upp i samband med brist på pengar. Den glädje jag får av arbetet är endast glädjen över att det eventuellt skulle kunna ge lite pengar. Arbetet i sig självt bryter ner mig, förrycker mig från verkligheten, det skrämmer och förvirrar mig, gör mig odräglig, missnöjd och nervös.

Vår kärlek är stark, den gör oss mycket svaga. Den ålägger oss hela ansvaret för varandra och den ger oss ett sätt att undfly ansvaret. - - - Det är inte i egen sak jag talar, det är vår sak, vår egensak. Vårt lättsinne störtar oss i tungsinne, men endast ur tungsinnet uppspringer ett lättsinne, lätt nog att bära över alla djup. Kärleken är neurotisk, vem har sagt något annat? Men den som inte lever i kärlek lever i fullt utvecklat vansinne.

En eftermiddag, en kväll i den i förtid gångna sommaren [Aerö 1957]. Vi gick längs ån, [Kanalstigen mot Söborg](#), dit vi inte kom; vind i trädkronorna, farande moln i halvskymning-
en, mängder av hösthimmel över den lågt böljande, pilträdsso-
pade horisonten; idyll och ödslighet, övergiven sensommar,
trötthet, blåst och sjunkna grundklanger... Tja, en tjock ro-
man eller en liten dikt eller försiktigt slingrande utläggningar:
hur hopplöst svårt att röra sig i själva materian, inringa livs-
stämningen några timmar på en väg. Två människor och en
hund längs en övervuxen å, fält, gårdar, några träner... bara kär-
let och vätskan, där utfällningen skulle ske, bäcken, som plöts-
ligt skall förvandlas till en oregelbunden kristall, klar och glittr-
ande i den torrlagda fåran... Allt var ändå sammanhållet av en
plötslig, oformulerad formel...

[Kottla, Lidingö hösten 1957] De två vägarna: kanaliseran-
det, tillvaratagandet, disciplinen, vartill mitt intellekt (min
tröghet, min oklarhet och mitt dåliga minne) på intet sätt läm-
par sig – och lågan, dansen, illusionen-illuminationen, extasen,
manin, som min konstitution fruktar och blixtnabbt rycker
tillbaka från, som man rycker handen från det heta järnet...

I Ryssviken bor vi gratis även om vi haft pengar. Det tjocka stockholmsvattnet skvalpar utanför järnplåten, vi sitter i en hytt på ångaren Tjalve. Genom något pappersmisstag har båten blivit liggande övergiven och orörlig alltsedan förra krigsutbrottet, stöttad med fyra rostiga kättingar, två i var ända. Det är ett flytande härbärge för bostadslösa.

Vad är ett liv? En långsam, plågsam uppfostran till överldslighet. En tröstlös kamp mot de världsliga belastningarna – dumheter, felinställningar, de barnsliga livsuppfattningarnas hydra.

Vad är vilja? En solfläck från kajutventilen. Vad är flykt? En bön om [en varaktig stad](#) i världen; ett kontinuerligt böneverk. Det är konsten att fly, ett fugatorium.

Jag är så livrädd för klander, så oförmögen att tas med sådana vardagliga förebråelser och kritik som kan riktas mig rakt i ansiktet, att mina känslor och mitt psykiska engagemang inte räcker till för annat än att skydda mig mot detta. Offentlig kritik eller berömmelse för mina skrivbordsprestationer faller utanför min emotionella räckvidd, rör inte mitt livsområde.

Jag skulle tro att den rätte guden är en kvinna.

I dag: vit bländande marsdag [1959]. Vi gick över isen till stan och tillbaka. Nu läser jag [Schlegel](#). En pianosvit, improvisatorisk, av [Bartok](#): tänk om orden kunde tända så, falla ner som ögonblick, falla ut. (En novell av mig i SvD, Skridskoåkarna: enheten saknas ännu, lättheten röjer sin överbelastning, kaos är allttjämt konstruerat och irriterande, som ett uppruskat kosmos; men för sina förtjänsters skull är den ändå bra.)

I min ungdom lyckades jag fördärva ett verkligt liv med mina drömmar om konsten, liksom jag lyckades fördärva konsten med mina drömmar om ett verkligt liv. Numera är det inga drömmar längre, annars är det sig likt.

Av någon anledning kom jag att tänka på den första och enda gång jag vet mig ha blivit förrädd. Jag var tio år, det var i [Nya](#)

Elementar. En kamrat, en vän jag satte högt, anmälde mig för något busstreck, utan påtryckningar från läraren, överraskande och utan minsta anledning. Jag blev alldeles paff. Min godtrohet var då liksom nu snabbare än min misstänksamhet, snabbare än allt annat; det måste ha funnits en orsak, någonting hade hänt som jag inte fattat men som tvingade honom att anmäla mig. Så minns jag: det var samma vän, som något senare höll fram sin sångbok åt mig, när jag hade glömt min, och höll fram den på ett demonstrativt sätt, som jag förgäves försökte dölja. En löjlighet – men inom ett par minuter hade den koleriske sångläraren försett mig med tre anmärkningar: för upprepad glömska, för oskick och för lögn och bedrägeri. Vad allt detta lände till (min barndoms katastrof och mitt livs sjukdom) kunde inte gärna någon annan veta då, bara för att jag vet det nu. Jag har aldrig tagit opp och kommer aldrig att ta opp någon moralisk process: var han på något vis skyldig, får jag förlåta honom, och var han oskyldig, får jag rycka på axlarna åt mina försök att lasta av mig vad som sedan hände. Det nådde sin kulmen en bister vårnatt 1930, då jag gav mig ut i stan med tändstickor och en flaska rödsprit: jag skulle sätta eld på Statens Provskola Nya Elementar. Det var, så vitt jag begrep, min enda utväg här i livet. Men vägen genom stan var lång, natten svart och blåsten kall. Jag förlorade det moraliska modet och gav opp. Sen kom sjukdomen, alla uppgivnas hemliga livräddare och vän, den varade nästan ett år och jag ådrog mig hjärtfel för livet. Nya Elementar är numera, gud vare tack, jämnat med marken.

Det finns ingenting jag föraktar så som den konst som sysslar med sitt eget misslyckande. Och ändå är det vad jag själv bedriver i dessa svarta böcker: en frihetsgrimas mitt i de konstnärliga omöjligheterna; och en grimas över att det estetiska misslyckandet bara är en bild av livets fortskridande förfall.

Trötthet, depressioner, veckor utan lust på tobak eller sprit.

Endast kärleken håller mig på jorden, den kärlek som infekterat vart gram i min kropp och den kärlek som överspolar mig; annars skulle jag torka opp i döda luften. Och jag är orättvis, plågsam, envis och idiotisk.

Hur naturlig verkar inte känslan av medfött främlingskap? Som en borttappad, kvarglömd, utsatt, bortbytt... Jag hör inte hemma här, lika lite som andra, och jag vet ingenting om min rätta hemort, har aldrig sett mina rätta föräldrar, känner icke min familj; en okänd man, en okänd kvinna, ett okänt barn, en främmande hund. En annan trakt, en annan värld, ett annat liv – vi tror intet, vet intet, föreställer oss intet, men tanken därpå är en tröst i tanken på den eviga landsflykten. Vi drömmer oss ut i [diasporan](#) för trösten att få drömma oss hem.

Nu faller julesnö den 28 april. Bön om bortovaro, ständig bortovaro... Så söker jag hjälp och finner som vanligt att skrivandet är enda livsmedicinen. Kafkas tre stadier i självkännet: att se sig själv som en främmande, att glömma den synen, att minnas blicken.

Strindberg och Virginia Woolf – en besynnerlig släktskap, inte trots utan på grund av att hon är kvinna. Den primitiva ambitionen, ärelystnaden, självkänslan, som föder också de mest kultiverade och högdöda konflikterna. VW är (t.ex. i *A room of one's own*) ett medvetet, förslaget naturbarn, en kulturens omedvetna höjdprodukt, mästerverket utan likhet och framtid. Det är det poängterade [androgyniska](#) som är likheten mellan Woolf och Strindberg; ehuru h o n framträder i de hårt slipade, manligt estetiska och strängt behärskade mästerverken, en starkt brittisk pendang till Tjechov och Proust; medan h a n är naivt obegränsad, vital, elementärt dubbelbottnad och en intellektuellt charmfull grälkärning.

Konstens funktion är inte livslärdom och upplysning, inte flykt och ersättning, inte befrielse och rening eller drömbalans – utan alstring: begär och orgasm, inträngande och utblottan-

de, ingjutelse och befruktning. Dess eld är samlagets, dess form är [bilägrets](#) och varje konstakt, såväl den givandes som den mottagandes, är en kopulationsakt, oemotståndlig och obehärskad på grund av tankarnas, känslornas, bildernas ofrånkomliga kättja. Själsandarnas brunst.

Vi for till Nyköping i förmiddags [juni 1959] och köpte öl och brännvin. Sol och stark blåst. Vid bäcken fågelsång, vind i löven och stark värme. Allt skrivande blir för mig en rationaliseringsakt i stället för en rå skapelse. Jag ville skriva berättelser som en essäist och essäer som en romanförfattare... jag ville, jag ville...

Det är inte umgänget jag är ute efter, som någon sorts stimulantia, och inte heller människorna för deras egen skull – allt detta är [Nina](#) fullt opp för mig. - - - Nu väckte jag Nina som hade somnat på magen i solen. Vi gick in och stängde dörren om oss för ett par rödflammande minuter. Så badar vi igen. C'est la vie med en tillsats av spex, om man ser det utifrån lyckans röda runda solkastrull.

God och stillsam sommar, flytande som en gammal flod. Nu har värmen kommit. Fönstret står vidöppet, trädmassorna gungar i den varma vinden, en geting tar en tur i rummet. Nina ligger och sover mellan sommarlakan. Förrgår natt tillbragte vi på Ko- och Hästberget, inlindat i dimmor som en ö i ett skärgårdshav. I går: konsten att älska är konsten att frossa. I dag är en dag då man älskar livet utan minsta ansträngning.

Kommentarer och ordförklaringar

»Att lära sig simma« stod i serien »Självbiografiskt« i All världens berättare 1951:3.

Om Lars Göransson har Fredrik Ekman skrivit i SvD 21.8.1989 och i Allt om böcker 1994:2, Per Schwanbom i Stockholms-Tidningen 27.9.1960 och Ord och Bild 76 (1967), Carl-Eric Nordberg i serien »Påminnelser« i Arbetet 2.4.1986 och Anders Sundelin i DN 11.1.1998.

Kristian Petri har i BLM (1998:1-2) en pastischerande berättelse, »ABC«, om en spaning efter Lars Göransson, kallad Göran Dahlberg, och dennes uppehållsorter och verk. Petri har tillfogat en kommentar vilken jag citerar som exempel på den förtrollning som även på senare tid utgår från Göranssons öde:

»Den här berättelsen bygger på en verklig händelse som utspelades på Forum i Stockholm. Jag talade med Per Wästberg [...] om Lars Göransson och hans noveller. Nästa dag inhandlade jag debutsamlingen Den förvirrade guden. Mina fantasier om Göransson blev till slut så starka att jag inte ville låta verkligheten utplåna dem. Därför skrev jag denna novell och använde ett annat namn.

En egendomlig händelse inträffade när novellen var färdigskriven. Jag skickade den i ett brev till Stig Larsson. När jag besökte honom nästa dag låg han i sängen och läste Per Wästbergs bok om Carlssons skola Humlegårdsmästaren. Innan jag ens hunnit sätta mig ner började Stig tala om Lars Göranssons bidrag till antologin i slutet av boken. Han talade om sveket att låta en sådan författare falla i glömska. Jag tänkte att det var ett underligt sammanträffande att Stig skulle tala om både Wästberg och Göransson, men utgick ifrån att han på något sätt blivit inspirerad av min novell. När jag sedan gick ut ur rummet

för för att hänga av mig jackan såg jag mitt kuvert ligga på hallgolvet. Det var inte öppnat.«

Författarens pluralformer av verben, oregelbundet tillämpade, har behållits. Ett tjugotal stav- och korrekturfel har rättats.

SÄLLA JAKTMARKER

Nu skriar påfågeln

- 3 *Pavo, Pavo, olycksfödde gubbe!*: Hustruns omkväde i Runebergs »Bonden Paavo« (»Idyll och epigram«, 25). *Pavo* är samtidigt latin för 'påfågel'.
stjärttäckarna: 'stjärtfjädrarna'.
 4 *bonna*: 'smita', 'sjappa'.
 6 *Sankta Anna*: Jungfru Marias moder.
 8 *scenpraktikablarna*: Praktikablar är ett slags klossar eller träställningar, hopvikbara och stapelbara, som används för att t. ex. åstadkomma ett förhöjt plan på scengolvet.
 10 *Lilla Hasselbacken*: Ett kafé, fortfarande i bruk, på Djurgårdsslätten mitt emot Skansens huvudingång.

Nureddins näsa

- 19 *Beckholmsbryggorna*: Beckholmen är en ö med varv, dockor, bryggor och verkstäder, länge militärt område, utanför Djurgårdsstaden.
 24 *Seglora*: Gammal träkyrka från Seglora vid Borås som 1916 flyttades till Skansen.

I torrdockan

- 29 *Blå Tåget*: Spöktåg i tunnlar på Gröna Lunds nöjesområde.
Tyrol: Restaurang på Gröna Lund, ännu i bruk.
kortklippningen: Syftar på ransoneringskupongerna, som klipptes av kassörskan. Ransoneringen under andra världskriget upphörde helt först 1951.

Primadonnan och tuberkulosen

- 37 *Skådebanan*: 1910–88 en föregångare till Riksteatern, syftande till att ge en ovan publik tillgång till teater.
Folkan: Teater vid Östermalmstorg i Stockholm.
Norma: Självserveringskedja i efterkrigstidens Stockholm.
Aigeus: Grekisk mytisk kung som kastade sig i havet då han trodde att sonen Theseus dött i sitt försök att befria Athen från vidundret Minotaurus på Kreta.
- 38 *familjebolarna*: En bolare är en otuktig mansperson.
- 41 *mordet på Agamemnon*: Då Agamemnon återvände från trojanska kriget till Mykene med sin fånge Cassandra, dödades de båda av hans hustru Klytaimnestra och hennes älskare Aigisthos. Mordet skildras i Aischylos' drama »Agamemnon« (458 f.Kr.).

Liten offerstad

- 51 *offerstad*: 'offerplats'.
- 52 *snabbade*: 'snabbläste läxorna'.
- läste [...] kursivt*: 'läste (och översatte) utan förberedelser'.
- 56 *murfallet*: 'stället där muren fallit ner'.
- Norder Gravvar*: Dubbla torrgravar som på norrsidan omger Visby ringmur.
- murkreneleringen*: 'tinnarna på krönet av muren'.
- 57 *Det är synd om människorna*: Anspelning på en replik i Strindbergs »Ett drömspel« (1902).
- Allehandas*: Gotlands Allehanda, morgontidning i Visby, grundad 1873, då höger, nu allmänt borgerlig.
- parallellring på reallinjen*: Parallellklass på den dåvarande naturvetenskapligt-matematiska gymnasielinjen.
- 58 *gagga*: Ett allmänt nedsättande tilltalsord, ung. 'knäppskalle'.
- 59 *Nicolai-ruinen*: Återstoden av dominikanklostrets 1200-talskyrka.
- 64 *manometervisaren*: En manometer är en tryckmätare, som bidrar till att successivt ta in registren.
- manualen*: 'klaviaturen'. En orgel har ofta två manualer, ibland fler.
- 65 *pådragna*: (oftare *andragna*, i fråga om orgelns register) 'påslagna'.

- 66 *Gud finns inte*. [...] *Men man måste uppfinna honom*: Anspelar på ett yttrande av Voltaire 1769: »Om Gud inte funnes, vore man tvungen att uppfinna honom.«
du skall hata dig själv som din värsta fiende: Parodi på »Du skall älska din nästa såsom dig själv«. Bibeln, 3 Mosebok 19:18.
- 68 *purgatoriet*: 'skärselden'.
Vad är sanning?: Bibeln, Johannes 18:38. Pilatus' fråga när Jesus sade: »Var och en som är av sanningen, han hör min röst.«
en logisk figur som kallas för andra varvets resonemang: En figur är en typ av slutledning. »Jag är inte riktigt säker på den själv«, står det i novellen. Det gäller även denne kommentator, som lämnar figuren till läsaren.
- 71 *Happy days are here again*: Amerikansk schlager med text av Jack Yellen (1929), musik av Milton Ager, användes som signaturmelodi för Franklin D. Roosevelts valkampanj 1932.
Eine kleine Freundschaft mit dir: Denna visa av Robert Gilbert och Armin Robinson tonsattes av Robert Stolz som musik till den österrikiska filmen »Kärlekskommando«, som hade premiär på Röda Kvarn i Stockholm 4 april 1932.
- 75 *rosenkransar*: 'radband'.
- 79 *vestaldräkter*: Vestalerna, de unga kyska prästinnorna i Vesta-templet i antikens Rom, avbildas i vita fotsida klädnader.
- 80 *Getabock*: Bara bocken offrades i biblisk tid (3 Mosebok 1:10). I myten står bocken för lystnad och vitalitet.
- 84 *dagofficersbricka*: Bricka som bärs av jourhavande officer vid ett militärt förband.
Hans belackare: 'De som talade illa om honom'.
- 91 *Botairlunden*: Medeltida kalkbrott utanför ringmuren, senare hospitalsmark. Botair från Akebäck byggde enligt gutasagan på 1000-talet den första kyrkan på Gotland.
- Trälgöra*
- 97 *finska kriget*: Finlands vinterkrig mot Sovjetunionen 1939–40, som samlade 8 500 svenska frivilliga.
- 99 *Shelley*: Percy Bysshe Shelley, engelsk diktare (1792–1822).
- 100 *kartar man sig*: 'kravlar man'. Verbet *karta* används annars ofta av Göransson för 'hasta', 'springa', 'kuta'.

- 106 *trang*: (ty.) 'drift', 'trånad'.
- 110 *genier loci*: (lat.) 'platsens andar'.
bekajad: 'belastad'.
genius feminarum: (lat.) 'kvinnornas ande'.
- 111 *JONAS SÅNG I VALFISKENS BUK*: Jona bad till Herren i den stora fiskens buk (Bibeln, Jona 1–2).
- 112 *Prokofjev: Klassisk symfoni*: Symfoni från 1917 av ryssen Sergej Prokofjev (1891–1953).
Hindemith: Der Schwanendreher: 'Svanvändaren', altfiolkonsert från 1935 av tysken Paul Hindemith (1895–1963). »Svanvändaren« är också namnet på en novell av Lars Göransson i »Evrydike« (1954).
Ad majorem Dei gloriam: (lat.) 'Till Guds högre ära' (jesuiternas valspråk).
åteln: En åtel är ett dött djur som används som lockbete.
- 115 *Vad I viljen göra människorna, det må de ock göra eder*: Anspelning på Bibeln, Matteus 7:12.
- 117 *pro 1:0 [...] 2:0 (pro primo [...] secundo)*: (lat.) 'för det första [...] för det andra'.
- 118 *knut*: 'ormnystan'.
- 120 *Dei Larvae*: 'Guds spöken'.
- 123 f *Efraim [...] Juda [...] Moab [...] Edom*: Efraim var den yngre av Josefs söner i Gamla testamentet. Efter honom uppkallades en av Israels tolv stammar. Ibland står Efraim i Gamla testamentet för nordriket Israel. Juda var enligt 1 Mosebok 29:35 Jakobs fjärde son och stamfar till en av Israels tolv stammar. Juda rike, Sydriket, hörde till kung Davids dynasti, med Jerusalem som huvudstad. Moab, son till Lot, gav namn åt landet och folket öster om Döda havet i antik tid. Edom var landet söder om Döda havet.
- 125 *hysteriens sekret*: Ordet *hysteri* kommer av grekiskans *hysterá* 'livmoder'; man trodde att ångor och vätskor utsöndrades av livmodern och orsakade ångest och andra reaktioner mot en ohållbar livssituation.
Grini: F.d. kvinnofängelse utanför Oslo, där den tyska ockupationsmakten 1940–45 internerade främst politiska fångar.
- 132 *Moab*: Se komm. till sid. 123 f.

- Elysium*
- 135 *Elysium*: De saligas ängder, lyckans och vårens eviga rike dit gudarnas älsklingar kom efter döden.
- 138 *Noskigt*: (slang) 'Löjligt', 'Fånigt'.
- 141 *reservfallet*: Ett fall är en lina att hissa ett segel med.
snabbskotning: Skotning innebär sträckning av seglet genom att man drar i ett tåg (skotet).
rullrevsmekanismen: Att reva innebär att man minskar segelytan då vinden friskar i. Ett sätt är att rulla seglet kring bommen.
bräckte: 'gick upp i vind', d.v.s. gled över på andra bogen utan att släppa på focken. Vinden hjälper till och trycker ner stäven.
föll: 'gled i vindriktningen mot lä'.
- 142 *slaget*: Ett slag är den sträcka man seglar på en bog innan man går upp i vinden och låter seglet slå över.
Finnbodas: Finnboda är ett varv på sydsidan av utloppet från Stockholm.
- 143 *Värtan*: Fjärd mellan Stockholm och Lidingö.
Rindöfjärden: Norra Vaxholmsfjärden.
30:a: Skärgårdskryssare med 30 kvm segelyta.
- 145 *sträcka och slå*: 'sträcka ut och vända över på andra bogen'.
slör-rörelserna: Slör innebär segling med vinden snett akterifrån.
- 146 *gattet*: 'det trånga sundet'.
- 147 *inadvertenser*: 'felaktigheter'.
akter- och sidoöverenser: 'styrmärken', 'girmärken'; genom att exempelvis dra en enslinje mellan två öar kontrollerar man kursen.
ranglet: 'myllret av öar'.
knuven: 'bergknallen'.
- 153 *velig*: 'sinnesslö person'.
- 156 *vantspridare*: Anordning som håller vant från masten.
- 158 *Capella i Kusken*: Dubbelstjärna i stjärnbilden Kusken, 45 ljusår bort.
- 164 *paneltupp*: Pojke som inte blir uppbjuden till dans, jfr *panelböna*.
- 167 *Kreuger*: Den kände finansmannen Ivar Kreugers yngre bror Torsten (1884–1973), som ägde flera öar i Stockholms skärgård.

- 169 *var dag har sin plåga*: Ur Bibeln, Matteus 6:34.
Må de döda ha sina döda: 'Låt de döda begrava sina döda'.
 Bibeln, Matteus 8:22.
läbleket: 'det vindstilla området'.
- 170 *Skulle jag inte vara där min fader bor*: Bibeln, Lukas 2:49; yttrande av den tolvårige Jesus i Jerusalems tempel.
- 171 *de besatta svinen*: Ur Bibeln (Markus 5), om hur Jesus botade en besatt, vars namn är Legion, »ty vi äro många«.
Judaskyssten: Ur Bibeln (Matteus 26:49), om hur Judas Iskariot förrådde Jesus med en kyss.
vindarna blåser vart de vill: Bibeln, Johannes 3:8.
Jesus är min vän den bästa: Psalm nr 43 i psalmboken (av J. Arrhenius, 1691).
- 173 *hymeln*: 'högsta toppen'. Ordet används mest i finlandssvenskan.
- 174 *kappluckan*: 'luckan i rufftaket'.
kipen: 'öppningen i relingen' (som styr ankarlinan rätt).
knapen: En knap är ett beslag vid vilket man gör fast en tågända.
luver: 'filur'.
- 175 *buss med*: 'vän med'.
- 176 *av sig själv visste vad i människan var*: Ur Bibeln (Johannes 2:25):
 »ty av sig själv visste han [d.v.s. Jesus], vad i människan var«.
majevtik: 'förlösningskonst', Sokrates' ord då han sade sig förlösa andras tankar snarare än åstadkomma egna.
Sokrates: Grekisk filosof (470–399 f.Kr.) som ej lämnat efter sig en enda skriven rad. Han ville få människor att analysera och dra konsekvenserna av sina påståenden och därmed rucka på invanda föreställningar. Platon gör Sokrates till språkrör för sin idealistiska filosofi.
- 186 *släckte*: 'släppte på skoten'.

ANDRA NOVELLER

Herremans ro

- 191 *Kanbolmen*: Ett av Waxholmsbolagets ångfartyg, uppkallat efter fjärden mellan Värmdölandet och Sandhamn (Kanholmsfjärden) i Stockholms skärgård.

- Epiktetos*: Grekisk-romersk filosof (50–130) vars »Handbok i livets konst« var mycket spridd i Sverige.
- 192 *kölgatan*: 'kölvattensstrimman'.
- ägnar och anstår*: 'passar'.
- 194 *stoicism*: 'karaktärsfasthet', 'självbehärskning'.
- Kärleken söker bara sitt*: Anspelning på den kärlek som icke söker sitt (Bibeln, Paulus 1:a brev till korintierna 13:5), d.v.s. den osjälviska kärleken.
- 197 *vidlåder*: 'sitter fast vid', 'är förenat med'.
- Esses*: folkligt för *Jesus*.
- 198 *klaffel*: 'fel på hjärtklaffarna'.
- 200 *prata för sin sjuka mor*: Uttrycket syftar ursprungligen på tiggande barn som påstår att deras mor är sjuk och i behov av pengar.
- Suset från den gran, vid vars rot* etc.: Anspelar på ett finskt stäv som var mottot till den svenska översättningen av folkeposet »Kalevala« (1841): »Lyssna till den granens susning, / vid vars rot ditt bo är fästat.«
- 201 *Berwald*: Franz Berwald (1796–1868), tonsättare, skapare av symfonier, kammarmusik och operor; en av de stora i svensk musik.
- 202 *yawl*: Tvåmastad segelbåt med liten mesanmast akter om rodret.
- dekretera*: 'påbjuda'.
- 208 *Marschieren, nicht räsonnieren!*: 'Marschera, resonera inte!'. Uttrycket tillskrivs Preussens kung Fredrik Vilhelm III och återges för första gången i *Dagl. Allehanda* 1799.
- 209 *backfischjargong*: 'tonårsflicksjargong'.
- 211 *Liten Karim*: Anspelning på en svensk medeltida ballad med denna titel.
- 214 *lasciva*: 'oanständiga'.
- 223 *ostentativt*: 'demonstrativt'.
- Evrydike*
- 225 *Burgsvik*: Hamn och huvudort på Sudret, södra Gotland.
- 227 *Hoburgen*: Berget som bildar Gotlands sydliga udde.
- 230 *arkaiskt*: 'ålderdomligt', 'orört'.
- 231 *Yoldia-, Ancylus- och Litorinahavets*: Yoldiahavet är ett stadium i Östersjöns utveckling för ca 10 000 år sedan. Det följdes av

Ancylussjön, ett sötvattensstadium som i sin tur följdes av Litorinahavet, ett saltvattensstadium, några tusen år senare. Namnen härrör från sötvattens- och saltvattenssnäckor som hittats vid Gotland och kring Stockholm.

Fjäderbolmarna: Öar utanför Lidingö, känt utflyktsmål med krog före 1940 och på nytt sedan 1980-talet.

Hobergsgubben: Hobergsgubben, berg på Gotlands sydspets med mänsklig profil, omtyckt turistmål, omtalat i Selma Lagerlöfs »Nils Holgerssons underbara resa«.

- 233 *rauk*: Strandpelare av revkalksten på Gotland eller Öland.
 239 *det var morgon, det var afton*: Anspelar på skapelseberättelsen i Bibeln (1 Mosebok 1:5).
 253 *ligger alltid ogill*: Anspelning på de medeltida landskapslagarnas uttryck *ligge ogill* (om en person som dödats utan att det medförde böter för dråparen).

Att lära sig simma

- 261 *Sveabolagare*: 'fartyg som tillhörde Sveabolaget'.
 262 *geswint*: (ty.) 'hastigt och lustigt'.
 263 *David Copperfield*: Den engelske författaren Charles Dickens' självbiografiska roman (1849–50).
 264 *föreningsgagga och fröjdappa*: Med dagens innertermer: 'föreningsfreak och festfixare'.
 265 *filosofemer*: 'små filosofiska reflektioner'.
Kaknässkogen: Skogsparti på Norra Djurgården öster om nuvarande Kaknästornet.

Utdrag ur FUGATORIUM

»Fugatorium« kallade Lars Göransson en betraktelsebok som, ehuru odaterad, tycks ha skrivits åren 1952–60. Manuskriptet, i hustrun Birgitta Göranssons ägo, omfattar 200 A4-sidor. Göransson samtalar med sig själv om friheten, jaget, moralen, engagemanget, döden, Gud; han vrenskas och förargas och vill skriva sig ut ur »djävulens brevskola«. Ofta tänker jag på en av hans favoriter, Dostojevskij med »En författares dagbok«.

Det egendomliga är att den roman som han dessa år anförtror Gerard Bonnier att han skriver på har samma namn, om-

- växlande med »Ryssviken«. Titeln »Fugatorium« anknyter till Bachs Kunst der Fuge med dess mångfald stämmor men vitsar också på konsten att fly, »ett ständigt vidare utan förändringsmål, en flykt utan avlägsnande«. Flyendet är »konsten i all konst – religiositeten i religionen, lyckan i kärleken och det enda framgångsrika i all framgång«.
- 269 *brahminers*: En brahmin är en medlem av den högsta av de fyra indiska kasterna.
- 271 *oron i allt verk*: Dubbeltydig anspelning på det balanshjul med spiralfjäder som reglerar hjulrörelsen fram och åter i mekaniska urverk.
verk och vila: Anspelar på biskop Haquin Spegels långa dikt om skapelsen, »Guds Werk och Hwila«, skriven i Visby 1685.
de hindemithska Metamorfoserna: Ett symfoniskt orkesterverk från 1943 av tysken Paul Hindemith (1895–1963).
stenar i stället för bröd: Anspelning på Bibeln, Matteus 7:9.
- 272 *dynamism*: Göransson torde främst avse den dynamiska psykologin, där man antar att motiv och känslor styr beteendet och att individen kommer i konflikt mellan en omedveten önskan och en rädsla för följderna av önskans tillfredsställande.
vitalism: Uppfattningen att allt liv härrör ur en livskraft som inte helt kan förklaras utifrån naturvetenskapens lagar. Känd företrädare: Henri Bergson.
pragmatism: Uppfattningen att ett påståendes mening är dess praktiska följder, d.v.s. de förväntningar en person har om han tror på påståendet i fråga.
Romanen om Ryssviken: Jämför inledningen. Ryssviken nedanför Oakhill, mellan Beckholmen och Waldemarsudde, var – är delvis än – ankringsplats för pråmar, övergivna skorvar, oberäkneliga flytetyg. Ett centralt topografiskt begrepp i Göranssons värld.
biskären: 'avvikelserna från kursen'.
- 273 *Kanalstigen mot Söborg*: Gångväg mot färjehamnen på västspetsen av Ærø söder om Fyn.
- 274 *en varaktig stad*: 'en fast uppehållsort'; anspelning på Bibeln, Hebréerbrevet 13:14.
Schlegel: Friedrich Schlegel (1772–1829), tysk litteraturteoreti-

ker, pionjär för en romantisk diktning som strävar efter frihet, rörelse, lekfull association.

Bartók: Béla Bartók (1881–1945), ungersk tonsättare.

Nya Elementar: Skolan låg vid Hötorget i Stockholm till 1950.

Carl Jonas Love Almqvist, diktare och pedagogisk reformator, var dess rektor 1829–41. – Episoden från skolan berättas i andra ord i »Att lära sig simma«.

- 276 *diasporan*: 'förskingringen'; ursprungligen om judarna i förskingringen utanför Palestina, senare använt om varje religiös grupp utanför sitt ursprungsområde.

androgyniska: 'tvekönade'.

- 277 *bilägrets*: Bilägret var den ceremoni då ett furstligt bröllopspar i bröllopsgästernas närvaro tog plats i brudsängen.

Nina: Smeknamn på hustrun Birgitta Göransson.